

DOMSTOLARNA INFÖR 2000-TALET

ARBETSUPPGIFTER OCH FÖRFARANDEREGLER

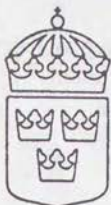
DEL B

Lagtext, specialmotivering och bilagor

SOU 1991:106

Betänkande av domstolsutredningen

Ref KB 0c

Statens offentliga utredningar
1991:106
Justitiedepartementet

Domstolarna inför 2000-talet

Arbetsuppgifter och förfaranderegler

Del B

Lagtext, specialmotivering och bilagor

Betänkande av domstolsutredningen
Stockholm 1991

SOU och Ds kan köpas från Allmänna Förlaget, som också på uppdrag av regeringskansliets förvaltningskontor ombesörjer remissutsändningar av dessa publikationer.

Adress: Allmänna Förlaget
Kundtjänst
106 47 Stockholm
Tel 08/739 96 30
Telefax: 08/739 95 48

Publikationerna kan också köpas i Informationsbokhandeln, Malmtorgsgatan 5, Stockholm.

Innehåll

Del B

<i>Författningsförslag</i>	9
1. Förslag till lag om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelag)	9
2. Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken	23
3. Förslag till lag om ändring i föräldrabalken	28
4. Förslag till lag om ändring i ärvdabalken	57
5. Förslag till lag om ändring i brottsbalken	63
6. Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	77
7. Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken	160
8. Förslag till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva	167
9. Förslag till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling	170
10. Förslag till lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden	171
11. Förslag till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.	172
12. Förslag till lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs	176
13. Förslag till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	177
14. Förslag till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)	184
15. Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)	186
16. Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1973:1176)	187
17. Förslag till lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid	188
18. Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	189
19. Förslag till lag om ändring i bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen	192

20.	Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)	194
21.	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift	199
22.	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.m.	200
23.	Förslag till lag om ändring i körkortslagen (1977:477)	201
24.	Förslag till lag om ändring i passlagen (1978:302) . . .	204
25.	Förslag till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet .	207
26.	Förslag till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)	211
27.	Förslag till lag om ändring i renhållningslagen (1979:596)	212
28.	Förslag till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.	213
29.	Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	214
30.	Förslag till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer	216
31.	Förslag till lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080)	218
32.	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:81) om fastighetsmäklare	219
33.	Förslag till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter	220
34.	Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)	222
35.	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem	224
36.	Förslag till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)	225
37.	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:773) om fritidsbåtsregister	255
38.	Förslag till lag om ändring i församlingslagen (1988:180)	256
39.	Förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534)	258
40.	Förslag till lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn	259
41.	Förslag till lag om ändring i taxeringslagen (1990:324)	260
42.	Förslag till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	261
43.	Förslag till lag om ändring i kommunallagen (1991:900)	263

SPECIALMOTIVERING TILL FÖRFATTNINGSFÖRSLAGEN

1.	Förslaget till lag om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelag)	265
2.	Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken	296
3.	Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken	297
4.	Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken	306
5.	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	308
6.	Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken	318
7.	Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken	332
8.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva	333
9.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling	334
10.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden	334
11.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.	334
12.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs	336
13.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar	336
14.	Förslaget till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)	338
15.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	338
16.	Förslaget till lag om ändring i bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen	339
17.	Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)	340
18.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift	341
19.	Förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1977:477)	342
20.	Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302)	343
21.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet	344
22.	Förslaget till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)	345

23.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen	346
24.	Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)	346
25.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer	346
26.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter	347
27.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem	347
28.	Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)	348
29.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn	359
30.	Förslaget till lag om ändring i taxeringslagen (1990:324)	359
31.	Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning	359

BILAGOR

<i>Bilaga 1.</i>	Kommittédirektiv (Dir. 1989:56)	363
<i>Bilaga 2.</i>	Kommittédirektiv (Dir. 1991:54)	393
<i>Bilaga 3.</i>	Domstolsverkets personalprognos för tingsrätter i olika storleksgrupper	395
<i>Bilaga 4.</i>	Sammanfattning av utredningens undersökning om tillämpningen av förvaltningsprocesslagen	399
<i>Bilaga 5.</i>	Undersökning av hur kostnadsreglerna i 15, 20, 21, 24 och 26 §§ FPL tillämpas	455
<i>Bilaga 6.</i>	Undersökning av bötesbrottmål	457

Författningsförslag

Författningsförslag

1. Förslag till

Lag om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen)

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 §

Denna lag gäller handläggningen av mål i regeringsrätten, kamrarrätt och länsrätt samt i försäkringsöverdomstolen.

I tingsrätt gäller lagen handläggningen av mål beträffande vilka så bestäms genom lag. Om tingsrättens beslut överklagas gäller lagen även i hovrätten och högsta domstolen. I fråga om domstolarna och om domare gäller i allmän domstol 1 - 3 kap. och 4 kap. 1 - 11 §§ rättegångsbalken. I fråga om domförhet gäller balkens bestämmelser för tvistemål.

Bestämmelser om domstolars handläggning av administrativa - ärenden finns i förvaltningslagen (1986:223).

2 §

Om en annan lag innehåller en bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Hur förfarandet vid domstolen inleds

3 §

Den som vill inleda ett förfarande vid domstolen genom ansökan, överklagande, anmälan, underställning eller annan åtgärd skall göra detta skriftligt.

4 §

En ansökan eller ett överklagande av en enskild part skall innehålla uppgift om partens

1. yrke samt personnummer eller organisationsnummer,
2. postadress och adress till arbetsplats samt i förekommande fall

annan adress där han kan anträffas för delgivning genom stämningssman,

3. telefonnummer till bostaden och arbetsplatsen, dock att nummer avseende hemligt telefonabonnemang behöver uppges endast om domstolen begär det, samt

4. förhållanden i övrigt av betydelse för delgivning med honom.

Förs den enskildes talan av ställföreträdare, skall motsvarande uppgifter lämnas även om denne. Har den enskilde utsett ett ombud att företräda honom, skall ombudets namn, postadress och telefonnummer anges.

En ansökan eller ett överklagande skall dessutom innehålla uppgifter om en enskild motpart, om sådan finns, i de hänseenden som anges i första och andra styckena. Uppgift om motpartens eller dennes ställföreträdarens yrke, arbetsplats, telefonnummer och ombud behöver lämnas endast om uppgiften utan särskild utredning är tillgänglig för sökanden eller klaganden. Saknar motparten känd adress, skall uppgift lämnas om den utredning som gjorts för att fastställa detta.

Uppgifterna skall gälla förhållandena när uppgifterna lämnas till domstolen. Ändras något av dessa förhållanden eller är en uppgift ofullständig eller felaktig, skall det utan dröjsmål anmälas till domstolen.

5 §

Den som inleder förfarandet i domstolen skall ange vad han yrkar samt de omständigheter han åberopar till stöd för yrkandet. I ett överklagande skall dessutom anges det beslut som överklagas.

En sökande eller klagande skall vidare uppges de bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis.

6 §

Ett överklagande skall ges in till den myndighet som har meddelat det beslut som överklagas. Överklagandet skall ha kommit in inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Ett beslut genom vilket allmän domstol avgjort ett mål skall dock överklagas inom tre veckor från dagen för beslutet.

Den myndighet som har meddelat beslutet prövar om överklagandet har kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent, skall myndigheten avvisa det, om inte annat följer av tredje stycket.

Överklagandet skall inte avvisas, om förseningen beror på att myndigheten har lämnat klaganden en felaktig underrättelse om hur man överklagar. Det skall inte heller avvisas, om det inom tiden för överklagande har kommit in till den domstol som skall pröva överklagandet. I ett sådant fall skall domstolen sända överklagandet vidare till den myndighet som har meddelat beslutet och samtidigt lämna uppgift om vilken dag det kom in till domstolen.

Om överklagandet inte avvisas enligt denna paragraf, skall den myndighet som har meddelat beslutet överlämna det och övriga handlingar i ärendet till den domstol som skall pröva överklagandet. Detta gäller dock inte om överklagandet förfaller enligt 28 § förvaltningslagen (1986:223).

7 §

Om den skrivelse genom vilken förfarandet inleds innehåller brister, får domstolen förelägga parten att inom viss tid avhjälpa bristerna. Detsamma gäller om föreskriven avgift inte har betalats. Om målet inte kan prövas i sak utan att föreläggandet följts, skall parten upplysas om detta.

8 §

Målet skall inte tas upp till prövning i sak om en ansökan eller ett överklagande eller någon annan åtgärd genom vilken förfarandet inletts inte har gjorts inom föreskriven tid.

Har målet inletts genom en ansökan eller ett överklagande skall det inte tas upp till prövning i sak

1. om ansökningen eller överklagandet inte uppfyller föreskrifterna i 4 §, såvida inte bristen är av ringa betydelse för frågan om delgivning, eller

2. om ansökningen eller överklagandet har så stora brister att det inte kan ske någon prövning i sak,

3. om föreskriven avgift inte har betalats.

Allmänt om handläggningen av mål

9 §

Domstolen skall se till att målet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver.

Genom frågor och påpekanden skall domstolen försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar. Vid behov skall domstolen anvisa hur utredningen bör kompletteras. Överflödiga utredningar får avvisas.

Skriftlig och muntlig handläggning

10 §

Förfarandet är skriftligt.

I handläggningen bör ingå sammanträde, när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet.

Domstolen kan begränsa ett sammanträde till att utreda parternas ståndpunkter i målet, till att ta upp muntlig bevisning eller på det sätt som annars är lämpligt.

11 §

I mål som avser frihetsberövande, sanktionsavgift, äganderätt till egendom, rätt att fortsätta viss näringsverksamhet eller rätt till vårdnad om eller umgänge med barn skall länsrätt och kammarrätt hålla sammanträde, om det begärs av enskild part vars rätt berörs.

En parts begäran om sammanträde behöver dock inte bifallas, om målet inte skall prövas i sak, om avgörandet inte går parten emot eller om sammanträdet av annan anledning är uppenbart obehövt.

Även i andra mål skall länsrätten och kammarrätten på en enskild parts begäran hålla sammanträde, om det inte på grund av särskilda omständigheter är obehövt.

I mål vid allmän domstol gäller första - tredje styckena i tingsrätten och hovrätten.

12 §

Ett sammanträde får hållas på telefon, om det är lämpligt med hänsyn till sammanträdet ändamål och övriga omständigheter eller om sammanträdet inför domstolen skulle medföra kostnader och olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att sammanträde hålls inför domstolen.

I fråga om sammanträden som hålls på telefon gäller inte bestämmelserna i 17 §.

I fall som avses i 11 § första stycket får sammanträde hållas på telefon endast om den part som begärt sammanträdet medger detta.

Skriftväxlingen

13 §

Den skrivelse genom vilken förfarandet i domstolen inleds skall, om inte annat följer av andra stycket, med tillhörande handlingar tillställas motpart eller annan mot vilken åtgärd ifrågasätts. Mottagaren skall föreläggas att svara inom viss tid vid påföljd att målet ändå kan komma att avgöras.

Första stycket gäller inte,

1. om det saknas anledning anta att talan kommer att bifallas till någon del, eller
2. om underrättelse annars är uppenbart obehövt.

14 §

Har en enskild part inte någon motpart, får domstolen uppdra åt en förvaltningsmyndighet som beslutat i saken att som part företräda det allmännas intressen i målet. En förvaltningsmyndighet som beslutat i saken eller en myndighet som är överordnad beslutsmyndigheten får också självant inträda som part i förfarandet. Vad som har sagts nu gäller inte i mål enligt sekretesslagen (1980:100).

15 §

Den som förelagts att svara skall göra det skriftligt, om inte domstolen bestämmer att svaret skall lämnas vid sammanträde.

Den som svarar skall ange huruvida han medger eller bestrider yrkandena i målet eller, om förfarandet inletts genom anmälan eller underställning, huruvida han godtar eller motsätter sig den åtgärd som ifrågasätts. Om han bestrider yrkandet eller motsätter sig den ifrågasatta åtgärden, skall han ange skälen för sin inställning och de bevis som han vill åberopa.

16 §

Domstolen skall ge sökanden eller klaganden tillfälle att ta del av svaret med tillhörande handlingar och att inom viss tid yttra sig skriftligen över detta. Domstolen får förelägga sökanden eller klaganden att yttra sig över svaret vid påföljd att målet ändå kan komma att avgöras.

Första stycket gäller inte i sådana fall som anges i 20 § andra stycket.

17 §

Till sammanträde skall kallas den som är sökande eller klagande och den som har att svara i målet. En enskild part får föreläggas att inställa sig personligen vid vite eller vid påföljd att hans utevaro inte utgör hinder för målets vidare handläggning och avgörande.

18 §

I fråga om offentlighet och ordning vid sammanträde gäller 5 kap. 1 - 5 och 9 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. Utöver vad som följer av 5 kap. 1 § rättegångsbalken får domstolen besluta att sammanträde skall hållas inom stängda dörrar, om det kan antas att det vid sammanträdet kommer att förebringas uppgift, för vilken hos domstolen gäller sekretess som avses i sekretesslagen (1980:100).

19 §

Vid sammanträde förs protokoll. I protokollet skall redogöras för sammanträdet gång och för den utredning som förebringas vid sammanträdet. I protokollet skall antecknas vad som förekommer vid sammanträdet i fråga om yrkanden, medgivanden, bestridanden, invändningar och vitsordanden.

Partsinsyn

20 §

Ett mål får inte avgöras utan att den som är part har fått kännedom om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom

själv och han har fått tillfälle att yttra sig över den.

Domstolen får dock avgöra målet utan att ha iakttagit vad som sägs i första stycket,

1. om avgörandet inte går parten emot,
2. om uppgiften saknar betydelse eller
3. om åtgärderna av någon annan anledning är uppenbart obehövliga.

21 §

I fråga om underrättelseskyldighet enligt 13 § första stycket, 16 eller 20 § och i fråga om parts rätt att ta del av det som tillförts målet gäller de begränsningar som följer av 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100). I mål vid allmän domstol har dock varje part samma rätt som enligt rättegångsbalken att få del av alla omständigheter som läggs till grund för avgörande av målet.

Vissa bevismedel

22 §

Skriftliga handlingar, vilka åberopas som bevis, skall ges in till domstolen utan dröjsmål. I fråga om sådana bevis gäller i övrigt 38 kap. 1 - 5 och 7 - 9 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Åberopas som bevis ett föremål, som lämpligen kan ges in till domstolen, skall föremålet utan dröjsmål överlämnas dit. I fråga om sådant bevis gäller 39 kap. 5 § rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Åberopar en part en skriftlig handling eller ett föremål som bevis, får domstolen förelägga honom att inom viss tid ge in handlingen eller föremålet till domstolen vid påföljd att målet ändå kan komma att avgöras.

23 §

Domstolen får besluta om syn på stället för besiktning av fastighet eller plats eller av föremål som inte lämpligen kan ges in till domstolen. Vid sådan syn får yrkeshemlighet röjas endast om det finns synnerlig anledning därtill.

I fråga om syn på stället gäller bestämmelserna om sammanträde i tillämpliga delar.

24 §

Domstolen får inhämta yttrande över en fråga, som kräver särskild sakkunskap, från en myndighet, en tjänsteman eller någon som har till uppgift att gå till handa med yttrande i ämnet, eller anlita en annan sakkunnig i frågan.

I fråga om sakkunniga gäller 40 kap. 2 - 7 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Ersättning för utlåtande av myndighet, tjänsteman eller den som annars har till uppgift att gå till handa med yttrande betalas endast om det är särskilt föreskrivet. Andra sakkunniga är berättigade till ersättning av allmänna medel för uppdraget. Domstolen får bevilja förskott på sådan ersättning.

25 §

Domstolen får besluta om förhör med vittnen och sakkunniga. Har en part åberopat en skriftlig vittnesberättelse skall vittnet ändå höras, om domstolen på grund av begäran från motparten eller av andra skäl finner det behövt.

Förhöret äger rum vid sammanträde. Förhöret får tas upp på telefon, om det är lämpligt med hänsyn till bevisningens art och övriga omständigheter eller om bevisupptagning enligt vanliga bestämmelser skulle medföra kostnader eller olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att bevisningen tas upp på sådant sätt.

Förhöret får hållas under ed. Om förhör gäller 36 kap. 1 - 18 och 20 - 25 §§ samt 40 kap. 9 - 11, 14, 16 och 20 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar. I fråga om sakkunnigs rätt till ersättning för sin inställelse och i fråga om förskott på sådan ersättning tillämpas 36 kap. 24 och 25 §§ rättegångsbalken.

Vid bevisupptagning på telefon gäller inte rättegångsbalkens bestämmelser om kallelser och förelägganden och om påföljder för utevaro.

26 §

Om det i ett mål vid en länsrätt eller en tingsrätt skall hållas förhör med ett vittne eller en sakkunnig och domstolen finner det lämpligare att förhöret hålls vid en annan sådan domstol, får domstolen besluta om det efter samråd med den andra domstolen.

I fråga om bevisupptagning enligt första stycket gäller 35 kap. 10 och 11 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

Säkerhetsåtgärder och inhibition

27 §

Om det är av synnerlig vikt, får domstolen för tiden intill dess målet avgjorts besluta om åtgärd för att säkerställa det som målet gäller. Den som åtgärden angår skall dessförinnan ha lämnats tillfälle att yttra sig, om det inte är fara i dröjsmål. Beslutet får när som helst ändras.

28 §

Den domstol, som har att pröva överklagande av beslut, får besluta

att det överklagade beslutet tills vidare inte skall gälla och även i övrigt besluta rörande saken.

Beslut

29 §

Domstolens avgörande får inte gå utöver vad som yrkats i målet. Om det finns särskilda skäl, får dock domstolen även utan yrkande besluta till det bättre för en enskild part, när det kan ske utan att bli till nackdel för något motstående enskilt intresse.

30 §

Domstolens avgörande av målet skall grundas på vad handlingarna innehåller och vad som i övrigt har förekommit i målet.

Av beslutet skall framgå de skäl som bestämt utgången. Domstolen behöver dock inte motivera ett beslut, som den har meddelat som första instans i ett enpartsmål, om beslutet inte går parten emot.

31 §

Det beslut genom vilket domstolen avgör målet skall tillställas part genom handling som fullständigt återger beslutet och skiljaktigt mening, om sådan förekommit. Parten skall dessutom underrättas om hur han kan överklaga. Om dagen för beslutet är utgångspunkt för beräkning av den tid inom vilken beslutet får överklagas, skall vad som har sagts nu ske snarast.

Krävs särskilt tillstånd för prövning i högre rätt, skall den lägre instansens beslut innehålla uppgift om det och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

Rättegångskostnader

32 §

En domstol får besluta att det allmänna skall svara för enskild parts kostnader i målet, om det med hänsyn till omständigheterna är oskäligt att han själv skall bära dessa. Vid bedömningen skall särskilt beaktas om myndighet orsakat kostnaden genom fel eller försummelse.

Ersättningen får begränsas till viss del av de kostnader den enskilde har haft. Ersättning får inte ges för parts eget arbete eller tidsspillan.

En part får begära ersättning under handläggningen av målet. Beslut om ersättning skall i sådant fall meddelas i samband med att domstolen avgör målet. Har parten inte begärt ersättning innan målet avgjorts, får han göra detta inom ett år efter det att saken slutligt avgjordes. I sådant fall prövas frågan om ersättning av den domstol som slutligt prövat saken.

En myndighet eller ett allmänt ombud som för eller har fört det allmännas talan i målet får överklaga ett beslut om ersättning. Ersättningen får inte betalas ut förrän ersättningsbeslutet vunnit laga kraft mot det allmänna.

33 §

I mål där två enskilda parter för talan mot varandra får domstolen på begäran av ena parten besluta att den andra parten skall svara för hans kostnader i den utsträckning detta med hänsyn till omständigheterna är skäligt. Beslut om detta skall meddelas i samband med att domstolen avgör målet.

Rättelse av skrivfel och liknande

34 §

Ett beslut, som innehåller en uppenbar oriktighet till följd av domstolens eller någon annans skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende, får rättas av domstolen.

Har domstolen av förbiseende underlåtit att fatta ett beslut som skulle ha meddelats i samband med ett avgörande, får domstolen komplettera sitt avgörande i det hänseendet inom två veckor från det att avgörandet meddelades.

Om det inte är obehövt, skall parterna få tillfälle att yttra sig innan rättelse eller komplettering sker.

Omprövning av beslut

35 §

Finner domstolen att ett beslut, som den har meddelat som första instans i ett enpartsmål, är uppenbart oriktigt på grund av nya omständigheter eller av någon annan anledning, skall domstolen ändra beslutet, om det kan ske snabbt och enkelt och utan att det blir till nackdel för parten (omprövning).

Skyldigheten gäller även om beslutet överklagas. Skyldigheten gäller dock inte, om domstolen har överlämnat handlingarna i ärendet till en högre instans eller om det i annat fall finns särskilda skäl mot att domstolen ändrar sitt beslut.

En part har inte rätt att få beslutet omprövat, om han begär omprövning sedan tiden för överklagande av beslutet har gått ut.

36 §

Ett överklagande förfaller, om den domstol som fattat det överklagade beslutet själv efter omprövning enligt 35 § ändrar beslutet så som klaganden begär. I så fall tillämpas inte 6 § andra och fjärde styckena.

Ändrar domstolen beslutet på annat sätt än klaganden begär, skall överklagandet anses omfatta det nya beslutet, om inte avvisning skall ske enligt 6 § andra stycket.

Allmänna bestämmelser om överklagande

37 §

Ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det gått honom emot och beslutet kan överklagas.

En förvaltningsmyndighet, vars beslut överklagats till länsrätten eller kammarrätten, får överklaga domstolens beslut i saken, om domstolen ändrat myndighetens beslut och ingen annan myndighet enligt särskild bestämmelse har rätt att överklaga. Vad som har sagts nu gäller inte i mål enligt sekretesslagen (1980:100).

38 §

Länsrättens beslut överklagas hos kammarrätten. Kammarrättens beslut överklagas hos regeringsrätten, om inte annat följer av särskilda bestämmelser.

Tingsrättens beslut överklagas hos hovrätt. Hovrättens beslut överklagas hos högsta domstolen.

39 §

Ett beslut, som inte innebär att målet avgörs, får överklagas endast i samband med överklagande av beslut i själva målet. Överklagande får dock ske särskilt när domstolen

1. ogillat invändning om jäv mot någon ledamot av domstolen eller invändning om att hinder föreligger för talans prövning,

2. avvisat ett ombud eller ett biträde,

3. beslutat rörande saken i avvaktan på målets avgörande,

4. förelagt någon att medverka på annat sätt än genom inställelse inför domstolen och underlåtenhet att följa föreläggandet kan medföra särskild påföljd för honom,

5. utdömt vite eller annan påföljd för underlåtenhet att följa föreläggande eller ådömt straff för förseelse i förfarandet eller ålagt ett vittne eller en sakkunnig att ersätta kostnader som vållats genom försummelse eller tredska,

6. beslutat angående undersökning eller omhändertagande av person eller egendom eller om annan liknande åtgärd,

7. beslutat angående ersättning för någons medverkan i målet,

8. beslutat i annat fall än som avses i 7 i en fråga som gäller rättshjälp enligt rättshjälpslagen (1972:429) eller

9. beslutat i fråga om förlängning av tidsfrist enligt 7 § första stycket lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter.

Ett beslut genom vilket målet återförvisas till en lägre instans får överklagas endast om beslutet innefattar avgörande av någon fråga, som inverkar på målets utgång.

Överklagande till regeringsrätten

40 §

Ett överklagande av kammarrättens beslut i ett mål i vilket förfarandet i kammarrätten inletts genom överklagande eller underställning prövas av regeringsrätten endast om regeringsrätten har meddelat prövningstillstånd.

Om prövningstillstånd inte meddelas, står kammarrättens beslut fast. Upplysning om detta skall tas in i regeringsrättens beslut.

Vad som sägs i första stycket gäller inte

1. talan i mål om utlämnande av allmän handling,
2. talan som riksdagens ombudsmän eller justitiekanslern för i mål om disciplinansvar eller om återkallelse eller begränsning av behörighet att utöva yrke inom hälso- och sjukvården, tandvården eller detaljhandeln med läkemedel eller om återkallelse av behörighet att utöva veterinäryrket,
3. talan som justitiekanslern för i mål enligt lagen (1990:484) om övervakningskameror m.m.

41 §

Prövningstillstånd får meddelas endast

1. om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av regeringsrätten eller
2. om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, som samtidigt är uppe till bedömning, får prövningstillstånd meddelas även i övriga mål.

Prövningstillståndet får begränsas till att gälla en viss del av det beslut som överklagandet avser.

42 §

I mål där prövningstillstånd krävs får sådana omständigheter eller bevis, som klaganden åberopar först i regeringsrätten, beaktas endast om det finns särskilda skäl.

Föreskrifter om förbud mot att åberopa nya omständigheter i kommunalmål finns i 7 kap. 1 § kommunallagen (1977:179) och 13 kap. 1 § församlingslagen (1988:180).

Klaganden bör i sitt överklagande ange de skäl som han åberopar till stöd för sin begäran om prövningstillstånd.

Överklagande till försäkringsöverdomstolen

43 §

Föreskrifterna i 40 §, 41 § och 42 § tredje stycket skall även tillämpas på överklagande till försäkringsöverdomstolen. Försäkringsöverdomstolen skall dock alltid meddela prövningstillstånd, om det finns anledning att ändra det slut som kammarrätten har kommit till.

Första stycket gäller inte riksförsäkringsverkets överklaganden.

Överklagande till högsta domstolen

44 §

Föreskrifterna i 40 - 42 §§ skall även tillämpas på överklagande till högsta domstolen.

Straff, vite m.m.

45 §

I fråga om straff för rättegångsförseelse och för brott mot tystnadsplikt som ålagts av domstolen gäller 9 kap. 5 och 6 §§ rättegångsbalken.

I fråga om vite och hämtning gäller 9 kap. 7, 9 och 10 §§ rättegångsbalken.

46 §

Domstolen skall självmant ta upp frågor om ansvar för rättegångsförseelse och om utdömande av vite som förelagts med stöd av denna lag.

Domarjäv

47 §

I fråga om domarjäv gäller 4 kap. rättegångsbalken.

Inkommande handlingar

48 §

En handling anses ha kommit in till domstolen den dag då handlingen eller en avi om betald postförsändelse, i vilken handlingen är innesluten, anlänt till domstolen eller kommit en behörig tjänsteman till handa. Underrättas domstolen särskilt om att meddelande till domstolen anlänt till en telecentral, anses meddelandet ha kommit in redan när underrättelsen nått behörig tjänsteman.

Om det inte är osannolikt att handlingen eller en avi om denna viss dag avlämnats i domstolens kansli eller avskilts för domstolen på postanstalt, anses den ha kommit in den dagen, om den kommit behörig tjänsteman till handa närmast följande arbetsdag.

Ett meddelande som inte är egenhändigt undertecknat skall bekräftas av avsändaren genom en egenhändigt undertecknad handling, om domstolen begär det. Om meddelandet inte bekräftas skall det inte beaktas.

Laga förfall m.m.

49 §

Om någon som har kallats till sammanträde inte kan inställa sig, skall han omedelbart anmäla det till domstolen.

50 §

I fråga om laga förfall skall 32 kap. 6 och 8 §§ tillämpas.

Delgivning

51 §

Skall domstolen underrätta någon om innehållet i en handling eller om något annat, får det ske genom delgivning. Delgivning skall användas, om det är särskilt föreskrivet eller om det med hänsyn till syftet med bestämmelsen om underrättelse framgår att delgivning bör ske, men bör i övrigt tillgripas bara om det är påkallat med hänsyn till omständigheterna.

Ombud och biträde

52 §

Den som för talan i ett mål får anlita ombud eller biträde. Den som har ombud skall dock medverka personligen, om domstolen begär det.

I fråga om ombud eller biträde gäller 12 kap. 2 - 5 §§ samt 6 § andra stycket rättegångsbalken.

53 §

Ett ombud skall styrka sin behörighet genom fullmakt. Fullmakten skall innehålla ombudets namn. Får ombudet sätta annan i sitt ställe, skall detta anges.

Styrker ombudet inte sin behörighet, skall domstolen förelägga ombudet eller huvudmannen att avhjälpa bristen. Är i ett sådant fall den skrivelse genom vilken förfarandet inleds vid domstolen undertecknad av ombudet, skall i föreläggandet anges att talan tas upp till prövning endast om föreläggandet följs. Har någon annan åtgärd

företagits av ett ombud som inte styrkt sin behörighet, skall i föreläggandet anges att åtgärden beaktas endast om föreläggandet följs.

Tolk och översättning av handlingar

54 §

I fråga om tolk och översättning av handlingar gäller 5 kap. 6 - 8 §§ samt 33 kap. 9 § rättegångsbalken.

Ställföreträdare

55 §

Föreskrifterna i denna lag om enskild part gäller i tillämpliga delar även den som är ställföreträdare för parten.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
 2. Genom lagen upphävs lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden, förvaltningsprocesslagen (1971:291) och lagen (1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m.
 3. Om det av en lag eller en författning som har beslutats av regeringen framgår att ett mål skall handläggas enligt förvaltningsprocesslagen eller att ett ärende skall handläggas enligt lagen om handläggning av domstolsärenden tillämpas i stället den nya lagen.
 4. Förekommer det i en lag eller en författning som har beslutats av regeringen en hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag tillämpas i stället den nya föreskriften.
 5. Har ett förfarande vid viss domstol redan inletts vid lagens ikraftträdande, gäller fortfarande äldre bestämmelser i fråga om den fortsatta handläggningen i den domstolen och i fråga om överklagande av den domstolens dom eller beslut.
 6. I fråga om behörighet att vara ombud eller biträde gäller äldre bestämmelser, om förfarandet vid domstol redan har inletts vid lagens ikraftträdande.
 7. Lagen om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt m.m. gäller fortfarande i fråga om kostnad som uppkommit före lagens ikraftträdande.

2. Förslag till Lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om äktenskapsbalken
dels att 4 kap. 3 §, 7 kap. 3 och 8 §§, 9 kap. 1 §, 13 kap. 6 §, 16
kap. 2 - 4 §§ samt 18 kap. 2 § skall ha följande lydelse,
dels att det i balken skall införas tre nya paragrafer, 16 kap. 5 §,
17 kap. 5 a § och 18 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 §

Behörig att vara vigselförrättare är

1. präst i svenska kyrkan,
2. präst eller annan befattningshavare i ett annat trossamfund, om regeringen har medgett samfundet vigselrätt och länsstyrelsen har utfärdat ett intyg om prästens eller befattningshavarens behörighet,
3. lagfaren domare i tingsrätt, eller
4. den som länsstyrelsen har förordnat till vigselförrättare.

Behörig att vara vigselförrättare är

1. präst i svenska kyrkan,
2. präst eller annan befattningshavare i ett annat trossamfund, om regeringen har medgett samfundet vigselrätt och länsstyrelsen har utfärdat ett intyg om prästens eller befattningshavarens behörighet,
3. lagfaren domare *eller annan tjänsteman* i tingsrätt, eller
4. den som länsstyrelsen har förordnat till vigselförrättare.

7 kap.

3 §¹

Genom äktenskapsförord kan makar eller blivande makar bestämma att egendom som tillhör eller tillfaller någon av dem skall vara dennes enskilda egendom. Genom nytt äktenskapsförord kan makar bestämma att egendomen skall vara giftorättsgods.

Äktenskapsförord skall upprättas skriftligen och undertecknas av makarna eller de blivande makarna. Detta gäller även om någon av dem är underårig eller om äktenskapsförordet avser egendom, som till någon del omfattas av förvaltarenskap enligt föräldrabalken. I så fall skall dock förmyndarens eller förvaltarens skriftliga medgivande inhämtas.

¹Senaste lydelse 1988:1254.

Nuvarande lydelse

Äktenskapsförord skall registreras *hos domstolen*. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till *domstolen* inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller äktenskapsförord först från och med den dag då det ges in till *domstolen*.

Föreslagen lydelse

Äktenskapsförord skall registreras *i äktenskapsregistret*. Ett äktenskapsförord som har slutits mellan blivande makar gäller från äktenskapets ingående, om det ges in till *äktenskapsregistret* inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I annat fall gäller äktenskapsförord först från och med den dag då det ges in till *äktenskapsregistret*.

8 §

Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 5 eller 6 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den.

Saknas samtycke som krävs för en åtgärd enligt 5 eller 6 §, får domstolen tillåta åtgärden på ansökan av den som vill företa den. *I fråga om handläggningen vid domstolen gäller domstolsförfarandelagen (1993:000).*

9 kap.

1 §

När ett äktenskap upplöses, skall makarnas egendom fördelas mellan dem genom bodelning. Bodelning behövs dock ej, om makarna har endast enskild egendom och ingen av dem begär att få överta bostad eller bohag från den andra maken.

Är makarna ense, får de efter skriftlig anmälan till *tingsrätt* fördela sin egendom genom bodelning under äktenskapet utan att något mål om äktenskapskillnad pågår. Anmälan skall registreras av *tingsrätten*.

Är makarna ense, får de efter skriftlig anmälan till *äktenskapsregistret* fördela sin egendom genom bodelning under äktenskapet utan att något mål om äktenskapskillnad pågår. Anmälan skall registreras av *äktenskapsregistret*.

13 kap.

6 §

När bodelning har förrättats, får makarna eller en av dem ge in bodelningshandlingen till *domstol* för registrering.

När bodelning har förrättats, får makarna eller en av dem ge in bodelningshandlingen till *äktenskapsregistret* för registrering.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

2 §

Ansökan om registrering görs hos tingsrätt.

Till ansökan skall fogas den handling som skall registreras. Begärs registrering av en gåva som inte har skett skriftligen, skall uppgift om gåvan lämnas i en handling som har undertecknats av båda makarna.

Beträffande anmälan om bodelning finns bestämmelser i 9 kap. 1 § andra stycket.

Ansökan om registrering görs hos äktenskapsregistret.

3 §

Rätten skall ta in handlingen i protokollet och genast översända bestyrkt kopia av handlingen till den myndighet som för äktenskapsregistret med uppgift om dagen då handlingen gavs in till rätten.

Begärs registrering av en gåva, skall tingsrätten låta föra in en kungörelse om detta i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning. Detsamma gäller om makar gör en anmälan om bodelning enligt 9 kap. 1 § andra stycket eller om makarna eller en av dem ger in en bodelningshandling för registrering.

Begärs registrering av en gåva, skall den myndighet som för äktenskapsregistret låta föra in en kungörelse om detta i Post- och Inrikes Tidningar och i ortstidning. Detsamma gäller om makar gör en anmälan om bodelning enligt 9 kap. 1 § andra stycket eller om makarna eller en av dem ger in en bodelningshandling för registrering.

4 §

Om ansökan bifalls, anses registrering ha skett den dag handlingen kom in till rätten.

Om ansökan bifalls, anses registrering ha skett den dag handlingen kom in till äktenskapsregistret.

5 §

Beslut som fattats av den myndighet som för äktenskapsregistret i ärenden om registrering får överklagas till tingsrätten i den ort där kvinnan eller mannen har

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

sitt hemvist. Om ingen av dem har hemvist här i landet, får överklagande ske till Stockholms tingsrätt.

Beträffande överklagandet gäller domstolsförfarandelagen (1993:000).

17 kap.**5 a §**

Ett mål enligt 1 - 5 §§ handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000). Regeringen får föreskriva att i tingsrätt tjänstemän som inte är lagfarna får handlägga sådana mål enligt 1 - 4 §§ som är av enkel beskaffenhet.

18 kap.**2 §**

Om handläggningen av ett mål om äktenskapsskillnad har avslutats utan att det har bestämts vem av makarna som skall ha rätt att bo kvar i deras gemensamma bostad till dess att bodelning har skett, får domstolen på ansökan av en av makarna meddela sådant förordnande. Domstolen får även ändra ett tidigare meddelat förordnande. Ansökan skall ges in till en tingsrätt som är behörig att pröva tvist om bodelning mellan makarna.

Till samma tingsrätt inges ansökan om rättens tillstånd enligt 7 kap. 8 § eller om rättens förordnande enligt 9 kap. 8 § att egendom skall sättas under särskild förvaltning. Om ett mål om äktenskapsskillnad pågår, skall ansökan dock alltid ges in till den tingsrätt som har tagit upp målet.

Innan domstolen meddelar beslut skall motparten beredas tillfälle att yttra sig.

I fråga om handläggningen vid domstolen gäller domstolsförfarandelagen (1993:000). Innan domstolen meddelar beslut skall motparten beredas tillfälle att yttra sig.

2 a §

Om en tingsrätt i ett mål enligt

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

denna balk som handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000) skall ha den sammansättning som är föreskriven för huvudförhandling, gäller 14 kap. 17 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Om ett förfarande vid domstol redan inletts vid lagens ikraftträdande gäller fortfarande äldre bestämmelser.

3. Förslag till Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹
dels att nuvarande 21 kap. 16 § skall betecknas 17 §,
dels att i rubriken närmast före 6 kap. 16 § orden "och ärende"
skall utgå,

dels att i 4 kap. 9 §, 10 kap. 14, 16, 17 och 18 §§ samt 20 kap.
2 § ordet "ärende" i olika böjningsformer skall bytas ut mot ordet
"mål" i motsvarande böjningsformer,

dels att i 6 kap. 18 och 20 §§, 20 kap. 2 c § samt 21 kap. 7 §
orden "eller ärende" i olika böjningsformer skall utgå,

dels att 4 kap. 10 §, 6 kap. 9, 21 och 22 §§, 9 kap. 2 a §, 10 kap.
13 §, 11 kap. 1 - 4, 7, 13 och 15 - 27 §§, 15 kap. 11 §, 17 kap. 3
§, 20 kap. 1, 2 a, 3, 5, 6 och 8 §§ samt 21 kap. 1 - 7 och 10 - 14 §§
och den nya 17 § skall ha följande lydelse,

dels att det i balken skall införas sex nya paragrafer, 12 kap. 8 §,
13 kap. 11 §, 14 kap. 13 §, 16 kap. 16 §, 21 kap. 16 § samt,
närmast efter rubriken "Gemensamma bestämmelser", 21 kap. 8 a
§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

10 §²

I ärende om antagande av
adoptivbarn skall rätten inhämta
upplysningar om barnet och
sökanden samt huruvida vederlag
eller bidrag till barnets underhåll
är givet eller utfäst. Har barnet
ej fyllt aderton år, skall yttrande
inhämtas från socialnämnden i
den kommun där sökanden är
folkbokförd och från socialnämnden
i den kommun där den som
har vårdnanden om barnet är
folkbokförd.

Ett mål om antagande av adop-
tivbarn handläggs enligt dom-
stolsförfarandelagen (1993:000).
I målet skall rätten inhämta
upplysningar om barnet och
sökanden samt huruvida vederlag
eller bidrag till barnets underhåll
är givet eller utfäst. Har barnet
ej fyllt aderton år, skall yttrande
inhämtas från socialnämnden i
den kommun där sökanden är
folkbokförd och från socialnämnden
i den kommun där den som

¹Balken omtryckt 1983:485.

²Senaste lydelse 1991:487.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

har vårdnanden om barnet är folkbokförd.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen ej erfordras, skall ändå höras, om det kan ske. Vid adoption av adoptivbarn skall vad nu sagts i stället gälla adoptanten eller, om make adopterat andre makens barn, var och en av makarna. Finns särskild förmyndare vars samtycke ej erfordras, skall även han höras.

6 kap.**9 §**

Står barnet under vårdnad av båda föräldrarna och dör en av dem, tillkommer vårdnaden den andre ensam.

Står barnet under vårdnad av endast en av föräldrarna och dör denne, skall rätten på ansökan av den andre eller på anmälan av socialnämnden anförtro vårdnaden åt den andra föräldern eller, om det är lämpligare, åt en eller två särskilt förordnade förmyndare enligt 13 kap. 8 §.

Står barnet under vårdnad av endast en av föräldrarna och dör denne, skall rätten på ansökan av den andre eller på anmälan av socialnämnden anförtro vårdnaden åt den andra föräldern eller, om det är lämpligare, åt en eller två särskilt förordnade förmyndare enligt 13 kap. 8 §. *I fråga om handläggningen vid domstolen gäller därvid domstolsförfarandelagen (1993:000).*

Är båda föräldrarna döda, utövas vårdnaden av barnets förmyndare.

21 §³

I mål om vårdnad eller umgänge kan rätten, i samband med att den meddelar dom eller beslut i saken och om det finns särskilda skäl, på yrkande av part förelägga motparten vid vite att lämna ifrån sig barnet. Har vite förelagts i samband med beslut som avses i 20 § första stycket, kan rätten förordna att föreläggandet skall gälla omedelbart.

Talan mot beslut om föreläggande enligt första stycket får föras endast i samband med talan mot domen eller beslutet om vårdnad eller umgänge.

Frågor om utdömande av förelagt vite prövas av *länsrätten* på ansökan av den part som begärt

Frågor om utdömande av förelagt vite prövas av *rätten* på ansökan av den part som begärt

³Senaste lydelse 1983:485.

Nuvarande lydelse

föreläggandet.

Föreslagen lydelse

föreläggandet. *Om vitesföreläggandet utfärdats i samband med ett beslut under rättegången enligt 20 §, prövas frågan om utdömande i det anhängiga målet. Vid prövning av frågor om utdömande av andra viten skall rätten tillämpa 21 kap. 8 a § andra - femte styckena.*

Beträffande överklagande av beslut att döma ut vite och förfarandet i hovrätt i sådana mål gäller 21 kap. 16 och 17 §.

22 §⁴

I mål eller ärenden om vårdnad eller umgänge gäller i fråga om rättegångskostnader andra och tredje styckena i stället för 18 kap. 1 - 7 §§ rättegångsbalken.

I mål om vårdnad eller umgänge gäller i fråga om rättegångskostnader andra och tredje styckena i stället för 18 kap. 1 - 7 §§ rättegångsbalken och 33 § domstolsförfarandelagen (1993:000).

Vardera parten skall bära sin rättegångskostnad. En part kan dock förpliktas att helt eller delvis ersätta motparten dennes rättegångskostnad, om han eller hon har förfarit på ett sådant sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken eller om det annars finns särskilda skäl.

Skall en part enligt andra stycket helt eller delvis ersätta motpartens rättegångskostnad och har partens ställföreträdare, ombud eller biträde förfarit på ett sådant sätt som avses i 18 kap. 3 eller 6 § rättegångsbalken och därigenom vållat kostnaden helt eller delvis, kan han eller hon förpliktas att tillsammans med parten ersätta kostnaden. Rätten kan besluta om detta även om någon part inte yrkar det.

Denna paragraf tillämpas också när målet eller ärendet handläggs i högre rätt.

Denna paragraf tillämpas också när målet handläggs i högre rätt.

⁴Senaste lydelse 1983:484.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.2 a §⁵

Underårig med eget hushåll får för den dagliga hushållningen eller uppfostran av barn, som tillhör hushållet, själv ingå sådana rättshandlingar, som sedvanligen företagas för dessa ändamål.

Rättshandling som avses i första stycket är dock ej bindande för den underårige, om den med vilken rättshandlingen slöts insåg eller bort inse, att det som anskaffades genom rättshandlingen ej var erforderligt.

Missbrukar den underårige behörighet, som tillkommer honom enligt första stycket, kan rätten på ansökan av förmyndaren frångå honom behörigheten. Sådant beslut kan upphävas på ansökan av förmyndaren eller den omyndige, om ändrade förhållanden inträtt.

Rättens beslut enligt tredje stycket skall ofördröjligen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning.

Ett mål som avses i tredje stycket handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000). Rättens beslut skall ofördröjligen kungöras i Post- och Inrikes Tidningar och ortstidning.

10 kap.

13 §

Fråga om förordnande av förmyndare tas upp av den tingsrätt där förmynderskapet är inskrivet eller, om inskrivning av förmynderskapet inte har ägt rum, av den tingsrätt där inskrivning skall ske.

Fråga om entledigande av förmyndare tas upp av den tingsrätt där förmynderskapet är eller skall vara inskrivet.

Ett mål om förordnande eller entledigande av förmyndare handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

11 kap.1 §⁶

Kan en förmyndare på grund av sjukdom eller annan orsak inte utöva förmynderskapet eller

Kan en förmyndare på grund av sjukdom eller annan orsak inte utöva förmynderskapet eller blir

⁵Senaste lydelse 1977:658.

⁶Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

blir förmyndaren enligt 10 kap. 17 § skild från utövningen av det, skall *rätten* förordna god man att i förmyndarens ställe vårda den underåriges angelägenheter.

Föreslagen lydelse

förmyndaren enligt 10 kap. 17 § skild från utövningen av det, skall *överförmyndaren* förordna god man att i förmyndarens ställe vårda den underåriges angelägenheter.

2 §⁷

Har en förmyndare eller förmyndarens make och den underåriga del i oskiftat dödsbo, skall *rätten* förordna god man att vårda den underåriges rätt i boet vid boutredningen liksom vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo.

God man skall även förordnas när den som har en förmyndare, god man eller förvaltare skall företa en rättshandling eller vara part i en rättegång och behöver biträde men enligt 13 kap. 2 § inte kan företrädas av förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren.

God man skall också i annat fall än som avses i första eller andra stycket förordnas för den som har förmyndare, god man eller förvaltare, om det förekommer en angelägenhet i vilken han eller hon har ett intresse som strider mot sådan företrädares eller dennes makes intresse. *Rätten* skall meddela sådant förordnande om förmyndaren; den gode mannen eller förvaltaren eller den som denne i sådan egenskap företräder begär det

Har en förmyndare eller förmyndarens make och den underåriga del i oskiftat dödsbo, skall *överförmyndaren* förordna god man att vårda den underåriges rätt i boet vid boutredningen liksom vid bodelning och skifte eller ingående av avtal om sammanlevnad i oskiftat bo.

Överförmyndaren skall också förordna god man när den som har en förmyndare, god man eller förvaltare skall företa en rättshandling eller vara part i en rättegång och behöver biträde men enligt 13 kap. 2 § inte kan företrädas av förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren.

Överförmyndaren skall också i annat fall än som avses i första eller andra stycket förordna god man för den som har förmyndare, god man eller förvaltare, om det förekommer en angelägenhet i vilken han eller hon har ett intresse som strider mot sådan företrädares eller dennes makes intresse. *Överförmyndaren* skall meddela sådant förordnande om förmyndaren, den gode mannen eller förvaltaren eller den som denne i sådan egenskap före-

⁷Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

eller det annars är lämpligt.

Rätten skall förordna god man,

1. om det vid ett dödsfall finns en till namnet känd arvinge som vistas på okänd eller avlägsen ort och därför inte kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott i det,

2. om det vid ett dödsfall inte kan utredas, huruvida den döde har efterlämnat någon arvinge som är arvsberättigad före allmänna arvsfonden eller före eller tillsammans med någon annan känd arvinge, eller också känedom finns om arvinge efter den döde med kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, och det på grund av sådan omständighet krävs att okänd arvinges rätt bevakas och hans eller hennes lott i boet förvaltas,

3. om en testamenstagare vistas på okänd eller avlägsen ort eller är okänd och hans eller hennes rätt därför behöver iakttas enligt vad som föreskrivs om arvinge,

4. om det i övrigt krävs att en bortavarandes rätt bevakas eller en bortavarandes egendom förvaltas,

5. om det enligt förordnande i testamente eller annan rättshandling beror av en framtida händelse, vem egendom skall tillfalla,

Föreslagen lydelse

träder begär det eller det annars är lämpligt.

3 §⁸

Överförmyndaren skall förordna god man,

1. om det vid ett dödsfall finns en till namnet känd arvinge som vistas på okänd eller avlägsen ort och därför inte kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott i det,

2. om det vid ett dödsfall inte kan utredas, huruvida den döde har efterlämnat någon arvinge som är arvsberättigad före allmänna arvsfonden eller före eller tillsammans med någon annan känd arvinge, eller också känedom finns om arvinge efter den döde med kunskap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort, och det på grund av sådan omständighet krävs att okänd arvinges rätt bevakas och hans eller hennes lott i boet förvaltas,

3. om en testamenstagare vistas på okänd eller avlägsen ort eller är okänd och hans eller hennes rätt därför behöver iakttas enligt vad som föreskrivs om arvinge,

4. om det i övrigt krävs att en bortavarandes rätt bevakas eller en bortavarandes egendom förvaltas,

5. om det enligt förordnande i testamente eller annan rättshandling beror av en framtida händelse, vem egendom skall tillfalla,

⁸Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

eller egendom först framdeles skall tillträdas med äganderätt, och det krävs att den blivande ägarens rätt bevakas eller att egendomen förvaltas för den blivande ägarens räkning, eller

6. om egendom, enligt vad som särskilt föreskrivs, skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i detta kapitel.

Förordnande enligt första stycket sker efter anmälan eller när behovet blir känt på annat sätt. Krävs en god man för den som har rätt i ett dödsbo, skall det anmälas hos *tingsrätten* av den som har boet i sin vård.

Rättshandlingar som en god man har företagit med stöd av ett förordnande enligt denna paragraf gäller, även om den egendom som förordnandet avsåg tillfaller någon som den gode mannen inte var förordnad att företräda.

Om någon på grund av sjukdom, hämmad förståndsutveckling, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, *förordna god man för honom eller henne*. Förordnande får inte meddelas utan samtycke av den för vilken god man skall utses, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

Föreslagen lydelse

eller egendom först framdeles skall tillträdas med äganderätt, och det krävs att den blivande ägarens rätt bevakas eller att egendomen förvaltas för den blivande ägarens räkning, eller

6. om egendom, enligt vad som särskilt föreskrivs, skall ställas under vård och förvaltning av god man som avses i detta kapitel.

Förordnande enligt första stycket sker efter anmälan eller när behovet blir känt på annat sätt. Krävs en god man för den som har rätt i ett dödsbo, skall det anmälas hos *överförmyndaren* av den som har boet i sin vård.

4 §⁹

Om någon på grund av sjukdom, hämmad förståndsutveckling, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, skall rätten, om det behövs, *anordna godmanskap för honom eller henne*. *Sådant beslut* får inte meddelas utan samtycke av den för vilken god man skall utses, om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas.

När rätten meddelar ett beslut

⁹Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

enligt första stycket, skall rätten samtidigt förordna en god man att utföra uppdraget. Om en god man i annat fall skall förordnas på grund av ett beslut enligt första stycket, skall förordnandet meddelas av överförmyndaren.

7 §¹⁰

Om någon beträffande vilken det föreligger en sådan situation som anges i 4 § är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten *förordna förvaltare* för honom eller henne. *Förvaltare* får dock inte *förordnas*, om det är tillräckligt att god man förordnas eller att den enskilde på något annat mindre ingripande sätt får hjälp.

Om någon beträffande vilken det föreligger en sådan situation som anges i 4 § är ur stånd att vårda sig eller sin egendom, får rätten *anordna förvaltarskap* för honom eller henne. *Förvaltar-
skap* får dock inte *anordnas*, om det är tillräckligt att god man förordnas eller att den enskilde på något annat mindre ingripande sätt får hjälp.

Förvaltaruppdraget skall anpassas till den enskildes behov i varje särskilt fall och får begränsas till att avse viss egendom eller angelägenhet eller egendom överstigande ett visst värde.

Rätten får överlåta åt överförmyndaren att närmare bestämma uppdragets omfattning.

När rätten meddelar ett beslut enligt första stycket, skall rätten samtidigt förordna en förvaltare att utföra uppdraget. Om förvaltare i annat fall skall förordnas på grund av ett beslut enligt första stycket, skall förordnandet meddelas av överförmyndaren.

13 §¹¹

När omständigheterna påkallar det, kan flera gode män eller förvaltare *förordnas* för den

När omständigheterna påkallar det, kan *rätten eller överförmyndare förordna* flera gode män

¹⁰Senaste lydelse 1988:1251.

¹¹Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

enskilde.

Är flera gode män eller förvaltare ansvariga för skada som har tillfogats tredje man, svarar de solidariskt för ersättningen. Ersättningsansvaret skall slutligt fördelas mellan de ansvariga efter den grad av vållande som åvilar dem. Om någon saknar tillgångar att betala sin andel med, skall de övrigas ansvarighet för bristen bestämmas enligt samma grunder.

Föreslagen lydelse

eller förvaltare för den enskilde.

15 §¹²

Ansökan om *förordnande av god man eller förvaltare* får göras av överförmyndaren, förmyndare, den som ansökningen avser, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make och närmaste släktingar.

Ansökan om *förordnande av förvaltare* får också göras av god man som avses i 4 §.

Frågor om *förordnande av god man eller förvaltare* skall rätten också ta upp självmant, när anledning förekommer till det.

Ansökan om *förordnande av god man enligt 1 - 3 §§* får göras av förmyndare, den som ansökningen avser, om han eller hon har fyllt sexton år, samt av hans eller hennes make och närmaste släktingar. *Ansökan om anordnande av godmanskap enligt 4 § och förvaltarskap enligt 7 § samt om förordnande av god man eller förvaltare enligt dessa bestämmelser* får göras av dem som nu har angivits och av överförmyndaren.

Ansökan om *anordnande av förvaltarskap* får också göras av god man som avses i 4 §.

Frågor om *anordnande av godmanskap eller förvaltarskap* skall rätten och överförmyndaren också ta upp självmant, när anledning förekommer till det.

16 §¹³

I ärende om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt sexton år skall rätten bereda denne tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Före beslut om anordnande av godmanskap eller förvaltarskap och om förordnande av god man eller förvaltare för någon som har fyllt sexton år skall rätten

¹²Senaste lydelse 1988:1251.

¹³Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

I ärende om förordnande av god man enligt 4 § eller förvaltare skall, om det inte är obehövt, rätten också inhämta yttrande från make och närmaste släktingar, överförmyndaren, vårdinrättning, omsorgsnämnd och socialnämnd. Den som ansöknings avser skall höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon inte förstår vad saken gäller. Rätten kan dock underlåta att höra den enskilde muntligen om denne själv har gjort ansökan eller medgivit det ifrågasatta förordnandet eller det annars finns särskilda skäl.

Myndigheter och inrättningar som anges i andra stycket är skyldiga att lämna rätten sådana uppgifter som kan vara av betydelse i ärendet.

Innan rätten förordnar förvaltare skall den inhämta läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd. Detta gäller även i ärende om förordnande av god man enligt

Föreslagen lydelse

eller överförmyndaren bereda denne tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

I mål om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltare skall, om det inte är obehövt, rätten också inhämta yttrande från make och närmaste släktingar, överförmyndaren, vårdinrättning, omsorgsnämnd och socialnämnd. Den som ansöknings avser skall höras muntligen, om det kan ske utan skada för honom eller henne och det inte är uppenbart att han eller hon inte förstår vad saken gäller. Rätten kan dock underlåta att höra den enskilde muntligen om denne själv har gjort ansökan eller medgivit det ifrågasatta förordnandet eller det annars finns särskilda skäl.

Bestämmelserna i andra stycket gäller även i ärende hos överförmyndaren om utseende av god man enligt 4 § eller förvaltare.

Myndigheter och inrättningar som anges i andra stycket är skyldiga att lämna rätten och överförmyndaren sådana uppgifter som kan vara av betydelse.

17 §¹⁴

Innan rätten anordnar förvaltare skall den inhämta läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd. Detta gäller även vid anordnande av godmanskap enligt 4 §,

¹⁴Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

4 §, när den enskilde inte har lämnat sitt samtycke.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om sådan utredning som avses i första stycket.

Föreslagen lydelse

när den enskilde inte har lämnat sitt samtycke.

18 §¹⁵

Kan slutligt beslut ej ges omedelbart i *ärende* om förordnande av god man eller förvaltare, får rätten, om den enskildes angelägenheter kräver omedelbar vård eller ett dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för den enskilde eller hans egendom, förordna god man eller förvaltare för tiden till dess *ärendet* slutligt avgörs. Sådant förordnande kan beträffande god man som avses i 4 § eller förvaltare meddelas även för den som är underårig att gälla från och med den dag han eller hon fyller arton år.

Kan slutligt beslut ej ges omedelbart i *mål hos rätten om anordnande av godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap eller i ärende hos överförmyndaren* om förordnande av god man eller förvaltare, får rätten *eller överförmyndaren*, om den enskildes angelägenheter kräver omedelbar vård eller ett dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för den enskilde eller hans egendom, *anordna godmanskap eller förvaltarskap eller förordna god man eller förvaltare* för tiden till dess *frågan* slutligt avgörs.

Sådant förordnande kan beträffande god man som avses i 4 § eller förvaltare meddelas även för den som är underårig att gälla från och med den dag han eller hon fyller arton år.

Innan beslut enligt första stycket meddelas skall den som ansökningen avser ha fått tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan större tidsförlust och utan skada för honom eller henne.

Beslut enligt första stycket får när som helst ändras av rätten.

Beslut enligt första stycket får när som helst ändras av *den myndighet som har fattat beslutet*.

¹⁵Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

Om en god man eller förvaltare inte längre behövs, skall rätten besluta att godmanskapet eller förvaltarskapet skall upphöra. Har god man förordnats enligt 3 § 1 - 5, skall den gode mannen entledigas så snart den som förordnandet avser begär det. När en god man eller förvaltare har slutfört sitt uppdrag, skall han genast anmäla det till rätten.

En god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. Skall godmanskapet eller förvaltarskapet fortsätta, är han dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man eller förvaltare har utsetts.

En god man eller förvaltare som gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sitt uppdrag eller som kommer på ekonomiskt obestånd och på grund därav är olämplig för uppdraget eller som av någon annan orsak inte längre är lämplig att inneha detta, skall entledi-

Föreslagen lydelse

19 §¹⁶

Om en god man eller förvaltare inte längre behövs, skall godmanskapet eller förvaltarskapet upphöra. *Beslut om upphörande fattas när det gäller godmanskap enligt 4 § och förvaltarskap av rätten och i övrigt av överförmyndaren.* Har god man förordnats enligt 3 § 1 - 5, skall överförmyndaren entlediga den gode mannen så snart den som förordnandet avser begär det. När en god man eller förvaltare har slutfört sitt uppdrag, skall han genast anmäla det till överförmyndaren.

En god man eller förvaltare har rätt att på begäran bli entledigad från sitt uppdrag. *Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren.* Skall godmanskapet eller förvaltarskapet fortsätta, är den gode mannen eller förvaltare dock skyldig att kvarstå till dess en ny god man eller förvaltare har utsetts.

20 §¹⁷

En god man eller förvaltare som gör sig skyldig till missbruk eller försummelse vid utövandet av sitt uppdrag eller som kommer på ekonomiskt obestånd och på grund därav är olämplig för uppdraget eller som av någon annan orsak inte längre är lämplig att inneha detta, skall entledi-

¹⁶Senaste lydelse 1988:1251.

¹⁷Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

gas från uppdraget.

Uppkommer fråga om att enligt första stycket entlediga en god man eller förvaltare och kan slutligt beslut inte ges omedelbart, får *rätten*, om dröjsmål skulle medföra fara för den som godmanskapet eller förvaltarskapet avser, besluta att den gode mannen eller förvaltaren skall skiljas från sitt uppdrag för tiden till dess ärendet avgörs.

Föreslagen lydelse

gas från uppdraget. *Beslut om entledigande fattas av överförmyndaren.*

Uppkommer fråga om att enligt första stycket entlediga en god man eller förvaltare och kan slutligt beslut inte ges omedelbart, får *överförmyndaren*, om dröjsmål skulle medföra fara för den som godmanskapet eller förvaltarskapet avser, besluta att den gode mannen eller förvaltaren skall skiljas från sitt uppdrag för tiden till dess ärendet avgörs.

21 §¹⁸

Ansökan om entledigande av en god man eller förvaltare och om upphörande av godmanskap eller förvaltarskap får göras av någon av dem som avses i 15 § första stycket eller av den gode mannen eller förvaltaren.

Rätten får också självmant ta upp frågor som avses i första stycket.

I ärende enligt denna paragraf skall rätten bereda den enskilde tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Rätten *och överförmyndaren* får också självmant ta upp frågor som avses i första stycket.

Rätten eller överförmyndaren skall bereda den enskilde tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

22 §¹⁹

Dör en god man eller förvaltare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhållandet till den *tingsrätt där* godmanskapet eller förvaltarskapet *är eller skall vara inskrivet.*

Dör en god man eller förvaltare, skall den som har boet i sin vård utan dröjsmål anmäla förhållandet till den *överförmyndare som har tillsyn över* godmanskapet eller förvaltarskapet.

¹⁸Senaste lydelse 1988:1251.

¹⁹Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §²⁰

Rätten är skyldig att på ansökan av någon av dem som anges i 15 § första stycket eller av den gode mannen eller förvaltaren pröva om ett *godmanskaps* eller *förvaltarskaps omfattning* bör jämkas. Rätten kan också utan ansökan göra en sådan prövning.

Innan rätten meddelar beslut enligt första stycket, skall den gode mannen eller förvaltaren samt överförmyndaren och den enskilde beredas tillfälle att yttra sig.

Kan slutligt beslut inte ges omedelbart, får rätten, om dröjsmål skulle medföra fara för den enskilde, meddela beslut i frågan för tiden till dess *ärendet* avgörs. I fråga om sådant beslut tillämpas bestämmelserna i 18 § andra och tredje styckena.

Rätten är skyldig att på ansökan av någon av dem som anges i 15 § första stycket eller av den gode mannen eller förvaltaren pröva om *omfattningen av ett godmanskap enligt 4 §* eller *ett förvaltarskap* bör jämkas. Rätten kan också utan ansökan göra en sådan prövning.

Kan slutligt beslut inte ges omedelbart, får rätten, om dröjsmål skulle medföra fara för den enskilde, meddela beslut i frågan för tiden till dess *målet* avgörs. I fråga om sådant beslut tillämpas bestämmelserna i 18 § andra och tredje styckena.

I fråga om godmanskap enligt 1 - 3 §§ skall frågor om jämkning av godmanskapets omfattning prövas av överförmyndaren. Bestämmelserna i första - tredje styckena har motsvarande tillämpning beträffande handläggningen hos överförmyndaren av frågor om sådan jämkning.

24 §²¹

Innan rätten förordnar någon till god man eller förvaltare eller entledigar någon från ett sådant uppdrag, skall han eller hon ges tillfälle att yttra sig. Är det fråga om beslut enligt 20 § andra

Innan rätten *eller överförmyndaren* förordnar någon till god man eller förvaltare eller entledigar någon från ett sådant uppdrag, skall han eller hon ges tillfälle att yttra sig. Är det fråga

²⁰Senaste lydelse 1988:1251.

²¹Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

stycket, skall den gode mannen eller förvaltaren beredas tillfälle att yttra sig, om det inte är fara i dröjsmål.

Föreslagen lydelse

om beslut enligt 20 § andra stycket, skall den gode mannen eller förvaltaren beredas tillfälle att yttra sig, om det inte är fara i dröjsmål.

25 §²²

Frågor om förordnande eller entledigande av god man enligt 1 eller 2 § tas upp av den tingsrätt där förmynderskapet, godmanskapet eller förvaltarskapet är eller skall vara inskrivet. Är det fråga om förmynderskap som inte skall vara inskrivet, avgörs frågan om behörig domstol med tillämpning av 12 kap. 1 § andra stycket.

Frågor som gäller godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap tas upp av tingsrätten i den ort där den enskilde har sitt hemvist eller, om han eller hon inte har hemvist i riket, av Stockholms tingsrätt.

Sådana frågor om godmanskap enligt 4 § och förvaltarskap som skall handläggas av överförmyndaren samt frågor om godmanskap enligt 1 och 2 §§ tas upp av överförmyndaren i den kommun där den enskilde har sitt hemvist eller, om han eller hon inte har hemvist i riket, av överförmyndaren i Stockholms kommun.

Uppkommer vid utredning av ett dödsbo fråga om förordnande av god man enligt 3 §, hör ärendet till den tingsrätt varunder boet lyder. Skall god man annars förordnas enligt 3 §, tas ärendet upp av tingsrätten i den ort där den för vilken god man skall förordnas har egendom eller där annars behov av god man har yppat sig.

²²Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

Andra frågor som gäller godmanskap enligt 1 - 3 §§ tas upp av den tingsrätt där godmanskapet är inskrivet.

*Föreslagen lydelse*26 §²³

Ansökan om förordnande av god man enligt 4 § eller av förvaltare tas upp av tingsrätten i den ort där den som avses med ansökningen har sitt hemvist eller, om han eller hon inte har hemvist i riket, av Stockholms tingsrätt.

Uppkommer vid utredning av ett dödsbo fråga om förordnande av god man enligt 3 §, hör ärendet till överförmyndaren i den kommun där den döde hade sitt hemvist eller, om den döde inte hade hemvist i riket, till överförmyndaren i Stockholms kommun. Skall god man annars förordnas enligt 3 §, tas ärendet upp av överförmyndaren i den kommun där den för vilken god man skall förordnas har egendom eller där annars behov av god man har yppat sig.

Andra frågor som gäller godmanskap enligt 4 § eller förvaltarskap tas upp av den tingsrätt där godmanskapet eller förvaltarskapet är inskrivet.

Andra frågor som gäller godmanskap enligt 3 § tas upp av den överförmyndare som har förordnat god man.

27 §²⁴

Rättens beslut i frågor som gäller godmanskap eller förvaltarskap får överklagas, förutom av den som beslutet rör, av var och en som har rätt att göra ansökan i frågan. Den i vars ställe god man förordnats enligt

Ett mål om god man eller förvaltare handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

²³Senaste lydelse 1988:1251.

²⁴Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

2 § första och andra styckena får dock inte överklaga beslut om sådant förordnande.

*Föreslagen lydelse***12 kap.**

8 §

Ett mål som avses i detta kapitel handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

13 kap.

11 §

Ett mål som avses i 7 eller 8 § handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

14 kap.

13 §

Ett mål som avses i 3 eller 10 § handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

15 kap.11 §²⁵

Försummar förmyndaren att nedsätta värdehandling eller inskriva obligation eller låta registrera eller anmäla förhållande enligt vad i 8 § är stadgat, anmäla överförmyndaren försummelsen hos rätten och äge rätten att genom vite tillhålla förmyndaren att fullgöra sitt åliggande. Innan anmälan göres efter vad nyss är sagt, bör överförmyndaren, där det lämpligen kan ske, erinra förmyndaren om hans skyldighet.

I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförfarandelagen (1993:000).

16 kap.

16 §

Ett mål som avses i detta kapitel handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

²⁵Senaste lydelse 1989:839.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 kap.

3 §

Finner överförmyndaren vid granskningen eller eljest anledning till anmärkning mot förmyndarens förvaltning, skall överförmyndaren bereda förmyndaren tillfälle att förklara sig. Inkommer ej förmyndaren inom förelagd tid med förklaring, eller finner överförmyndaren avgiven förklaring otillfredsställande, vare överförmyndaren, såframt den omyndiges rätt och bästa kräver att åtgärd mot förmyndaren utan dröjsmål vidtages av rätten, pliktig att göra ansökan därom.

I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförfarandelagen (1993:000).

20 kap.

1 §²⁶

I mål om faderskap, vårdnad, umgänge och underhåll tillämpas 14 kap. 17 och 18 §§ äkten- skapsbalken.

I mål om faderskap, vårdnad, umgänge och underhåll tillämpas 14 kap. 17 och 18 §§ äkten- skapsbalken. *Regeringen får föreskriva att tjänstemän, som inte är lagfarna, i tingsrätt får handlägga sådana mål enligt 10 - 12 kap. som är av enkel beskaf- fenhet. Om en tingsrätt i ett mål, vilket enligt vad som sagts förut skall handläggas enligt domstols- förfarandelagen (1993:000), skall ha den sammansättning som är föreskriven för tvistemål, gäller 14 kap. 17 § äkten- skapsbalken.*

Rättens och överförmyndarens beslut i frågor som gäller god- manskap eller förvaltarskap får överklagas, förutom av den som beslutet rör, av var och en som har rätt att göra ansökan i frågan. Den i vars ställe god man förordnats enligt 2 § första och andra styckena får dock inte överklaga beslut om sådant förordnande.

²⁶Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 kap.

2 a §²⁷

I ett ärende om förordnande av förvaltare eller utvidgning av ett förvaltarskaps omfattning, där det inte föreligger fall som avses i 2 § andra stycket, skall rätten förordna ett biträde att bevaka den enskildes rätt i ärendet. Ett rättegångsbiträde skall också förordnas, om den som har förvaltare begär att förvaltarskapet skall upphöra eller att dess omfattning skall inskränkas.

Rättegångsbiträde skall inte förordnas, om det är uppenbart att ett biträde inte behövs.

I ett mål om anordnande av förvaltarskap eller utvidgning av ett förvaltarskaps omfattning, där det inte föreligger fall som avses i 2 § andra stycket, skall rätten förordna ett biträde att bevaka den enskildes rätt. Ett rättegångsbiträde skall också förordnas, om den som har förvaltare begär att förvaltarskapet skall upphöra eller att dess omfattning skall inskränkas.

3 §

Ansökan om annan rättens åtgärd med avseende på förmynderskap än förmyndares förordnande eller entledigande får, såvida fråga ej är om ärende enligt 9 kap. 2 a §, göras, förutom av överförmyndaren och förmyndare, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år, samt av hans make och närmaste fränder. Fråga som avses i denna paragraf skall rätten också taga upp självmant, när anledning förekommer därtill.

I ärende som avses i första stycket skall rätten, när det rör omyndig som fyllt sexton år, bereda denne tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Mot rättens beslut i ärende som avses i första stycket får talan föras, förutom av den som

Ansökan om annan rättens åtgärd med avseende på förmynderskap än förmyndares förordnande eller entledigande får, såvida fråga ej är om mål som avses i 9 kap. 2 a §, göras, förutom av överförmyndaren och förmyndare, av den omyndige själv, om han fyllt sexton år, samt av hans make och närmaste fränder. Fråga som avses i denna paragraf skall rätten också taga upp självmant, när anledning förekommer därtill.

I mål som avses i 9 kap. 2 a § skall rätten, när det rör omyndig som fyllt sexton år, bereda denne tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Mot rättens beslut i mål som avses i 9 kap. 2 a § får talan föras, förutom av den som be-

²⁷Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

beslutet särskilt rör, av var och en som har rätt att göra ansökan.

Föreslagen lydelse

slutet särskilt rör, av var och en som har rätt att göra ansökan.

Mot beslut, varigenom det förelagts förmyndare att vid vite fullgöra visst åliggande, får talan föras endast i samband med klagan över rättens beslut om utdömande av vitet.

5 §²⁸

Bestämmelserna i 3 och 4 §§ om förmyndare och förmynderskap gäller i tillämpliga delar beträffande god man och godmanskap samt förvaltare och förvaltarskap. Härvid skall bestämmelserna om omyndig, dennes make och närmaste anhöriga, när det är fråga om godmanskap som avses i 11 kap. 3 eller 4 §, gälla den för vilken god man har förordnats och dennes make och närmaste släktingar samt i fråga om förvaltar- skap den för vilken förvaltare har förordnats och dennes make och närmaste släktingar. Är det fråga om godmanskap för en omyndig, har i *ärende som avses i 3 §* även förmyndaren sådan behörighet som anges där.

Bestämmelserna i 3 och 4 §§ om förmyndare och förmynderskap gäller i tillämpliga delar beträffande god man och godmanskap samt förvaltare och förvaltarskap. Härvid skall bestämmelserna om omyndig, dennes make och närmaste anhöriga, när det är fråga om godmanskap som avses i 11 kap. 3 eller 4 §, gälla den för vilken god man har förordnats och dennes make och närmaste släktingar samt i fråga om förvaltar- skap den för vilken förvaltare har förordnats och dennes make och närmaste släktingar. Är det fråga om godmanskap för en omyndig, har i *mål enligt 9 kap. 2 a §* även förmyndaren sådan behörighet som anges där.

6 §

Talan mot överförmyndarens beslut i ärende enligt denna balk föres skriftligen hos rätten inom två veckor från den dag klaganden fick del av beslutet.

Överförmyndarens beslut i ärende enligt denna balk *får överklagas till rätten. I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförfarandelagen (1993:000).*

²⁸Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

Beslut som i ärende om förmynderskap, godmanskap eller förvaltarskap enligt denna balk meddelas av överförmyndaren eller rätten länder till efterrättelse utan hinder av att beslutet överklagas. Vad som nu har sagts gäller ej rättens avgörande, varigenom avtal om sammanlevnad i oskiftat bo hävs eller förmyndare, god man eller förvaltare döms till utgivande av försuttet vite.

*Föreslagen lydelse*8 §²⁹

Beslut som i *mål eller* ärende om förmynderskap, godmanskap eller förvaltarskap enligt denna balk meddelas av överförmyndaren eller rätten länder till efterrättelse utan hinder av att beslutet överklagas. Vad som nu har sagts gäller ej rättens avgörande, varigenom avtal om sammanlevnad i oskiftat bo hävs eller förmyndare, god man eller förvaltare döms till utgivande av försuttet vite.

21 kap.

1 §

Verkställighet av vad allmän domstol har bestämt i dom eller beslut om vårdnad, umgänge eller överlämnande av barn söks hos *länsrätten*. Har domen eller beslutet inte vunnit laga kraft och är det inte särskilt medgivet att verkställighet ändå får ske, får *länsrätten* inte vidta åtgärder enligt 2 - 4 §§.

Verkställighet av dom eller beslut om vårdnad, umgänge eller överlämnande av barn söks hos *tingsrätten*. Har domen eller beslutet inte vunnit laga kraft och är det inte särskilt medgivet att verkställighet ändå får ske, får *rätten* inte vidta åtgärder enligt 2 - 4 §§.

2 §

Innan *länsrätten* förordnar om verkställighet, får den uppdra åt ledamot eller suppleant i socialnämnden eller tjänsteman inom socialtjänsten att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom eller henne. Sådant uppdrag får även lämnas åt någon annan lämplig person.

Innan *rätten* förordnar om verkställighet, får den uppdra åt ledamot eller suppleant i socialnämnden eller tjänsteman inom socialtjänsten att verka för att den som har hand om barnet frivilligt skall fullgöra vad som åligger honom eller henne. Sådant uppdrag får även lämnas åt någon annan lämplig person.

²⁹Senaste lydelse 1988:1251.

Nuvarande lydelse

Den som har fått ett uppdrag enligt första stycket skall inom den tid som *länsrätten* bestämmer lämna denna en redogörelse för de åtgärder som har vidtagits och vad som i övrigt har kommit fram. Tiden får inte sättas längre än två veckor. *Länsrätten* får dock förlänga tiden, om det finns förutsättningar för att nå en frivillig fullgörelse.

Föreslagen lydelse

Den som har fått ett uppdrag enligt första stycket skall inom den tid som *rätten* bestämmer lämna denna en redogörelse för de åtgärder som har vidtagits och vad som i övrigt har kommit fram. Tiden får inte sättas längre än två veckor. *Rätten* får dock förlänga tiden, om det finns förutsättningar för att nå en frivillig fullgörelse.

3 §

Förordnar *länsrätten* om verkställighet, får den förelägga vite eller besluta att barnet skall hämtas genom polismyndighetens försorg. Hämtning får dock beslutas endast i de fall och under de förutsättningar som anges i andra och tredje styckena.

Är det fråga om dom eller beslut om vårdnad eller överlämnande av barn, får *länsrätten* besluta om hämtning av barnet, om verkställighet annars inte kan ske eller om hämtning är nödvändig för att undvika att barnet lider allvarlig skada.

Är det fråga om dom eller beslut om umgänge mellan barnet och en förälder som inte är vårdnadshavare, får *länsrätten* besluta om hämtning av barnet, om verkställighet annars inte kan ske och barnet har ett särskilt starkt behov av umgänge med föräldern.

Frågor om utdömande av förelagt vite prövas av *länsrätten* på

Förordnar *rätten* om verkställighet, får den förelägga vite eller besluta att barnet skall hämtas genom polismyndighetens försorg. Hämtning får dock beslutas endast i de fall och under de förutsättningar som anges i andra och tredje styckena.

Är det fråga om dom eller beslut om vårdnad eller överlämnande av barn, får *rätten* besluta om hämtning av barnet, om verkställighet annars inte kan ske eller om hämtning är nödvändig för att undvika att barnet lider allvarlig skada.

Är det fråga om dom eller beslut om umgänge mellan barnet och en förälder som inte är vårdnadshavare, får *rätten* besluta om hämtning av barnet, om verkställighet annars inte kan ske och barnet har ett särskilt starkt behov av umgänge med föräldern.

Frågor om utdömande av förelagt vite prövas av *rätten* på

Nuvarande lydelse

ansökan av den part som har begärt verkställigheten.

Föreslagen lydelse

ansökan av den part som har begärt verkställigheten.

4 §

Förordnar *länsrätten* om verkställighet, kan den även lämna uppdrag enligt 2 §. Har rätten beslutat att barnet skall hämtas genom polismyndighetens försorg, skall sådant uppdrag lämnas, om inte särskilda skäl talar mot det.

Om det finns särskilda skäl, får *länsrätten* för att underlätta att barnet överflyttas föreskriva att barnet tillfälligt skall tas om hand på lämpligt sätt.

Förordnar *länsrätten* om verkställighet av en dom eller ett beslut om umgänge som har vunnit laga kraft, kan rätten, när det påkallas av förhållanden som har inträffat efter domen eller beslutet jämka vad som har bestämts om villkor eller tidpunkt för umgänget.

Förordnar *rätten* om verkställighet, kan den även lämna uppdrag enligt 2 §. Har rätten beslutat att barnet skall hämtas genom polismyndighetens försorg, skall sådant uppdrag lämnas, om inte särskilda skäl talar mot det.

Om det finns särskilda skäl, får *rätten* för att underlätta att barnet överflyttas föreskriva att barnet tillfälligt skall tas om hand på lämpligt sätt.

Förordnar *rätten* om verkställighet av en dom eller ett beslut om umgänge som har vunnit laga kraft, kan rätten, när det påkallas av förhållanden som har inträffat efter domen eller beslutet jämka vad som har bestämts om villkor eller tidpunkt för umgänget.

5 §

Har barnet fyllt tolv år, får verkställighet inte ske mot dess vilja utom då *länsrätten* finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Detsamma gäller, om barnet ännu inte har fyllt tolv år men har nått en sådan mognad att dess vilja bör beaktas på motsvarande sätt.

Har barnet fyllt tolv år, får verkställighet inte ske mot dess vilja utom då *rätten* finner det nödvändigt av hänsyn till barnets bästa. Detsamma gäller, om barnet ännu inte har fyllt tolv år men har nått en sådan mognad att dess vilja bör beaktas på motsvarande sätt.

6 §

Länsrätten kan vägra verkställighet, om det är uppenbart att förhållandena har ändrats

Rätten kan vägra verkställighet, om det är uppenbart att förhållandena har ändrats sedan den

Nuvarande lydelse

sedan den *allmänna domstolens* dom eller beslut meddelades och det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att frågan om vårdnad eller umgänge prövas på nytt. *Sådan fråga tas upp av allmän domstol på ansökan av den som har varit part i målet hos länsrätten eller på ansökan av socialnämnden.*

Länsrätten får även i annat fall vägra verkställighet, om det finns risk som inte är ringa för att barnets kroppsliga eller själsliga hälsa skadas.

Även om dom eller beslut som avses i 1 § inte föreligger, kan barnets vårdnadshavare, när barnet vistas hos någon annan, begära att *länsrätten* beslutar om åtgärd för att barnet skall överflyttas till vårdnadshavaren.

Länsrätten kan vägra att vidta den begärda åtgärden, om det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att frågan om vårdnaden prövas *av allmän domstol*.

En åtgärd enligt första stycket får inte beslutas, om ett flyttningsförbud enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av

Föreslagen lydelse

dom eller det beslut *som skall verkställas* meddelades och det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att frågan om vårdnad eller umgänge prövas på nytt.

Ett mål om ny prövning av en fråga om vårdnad eller umgänge enligt första stycket tas upp av rätten på talan av den som har varit part i målet om verkställighet eller på talan av socialnämnden.

Rätten får även i annat fall *än som avses i första stycket* vägra verkställighet, om det finns risk som inte är ringa för att barnets kroppsliga eller själsliga hälsa skadas.

7 §³⁰

Även om dom eller beslut som avses i 1 § inte föreligger, kan barnets vårdnadshavare, när barnet vistas hos någon annan, begära att *rätten* beslutar om åtgärd för att barnet skall överflyttas till vårdnadshavaren.

Rätten kan vägra att vidta den begärda åtgärden, om det av hänsyn till barnets bästa är påkallat att frågan om vårdnaden prövas.

³⁰Senaste lydelse 1990:54.

Nuvarande lydelse

unga föreligger beträffande barnet.
I övrigt gäller 2 - 6 §§.

*Föreslagen lydelse**8 a §*

En fråga om verkställighet av ett beslut under rättegången enligt 6 kap. 20 § handläggs som en fråga i det anhängiga målet.

Övriga frågor enligt detta kapitel tas upp efter ansökan hos rätten i den ort där vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna har sitt hemvist. Om det inte finns någon behörig domstol, tas frågan upp vid Stockholms tingsrätt.

Beträffande frågor som avses i andra stycket gäller, i den mån det inte föreskrivs något annat i detta kapitel, domstolsförfarandelagen (1993:000).

I fråga om domförhet gäller rättegångsbalkens regler för mål om brott för vilka det är stadgat svårare straff än fängelse i sex månader. Vid avgörande i sak av andra frågor än frågor om utdömande av vite skall tingsrätten därvid ha den sammansättning som är föreskriven för huvudförhandling.

Vid överläggning och omröstning där nämndemän medverkar gäller 14 kap. 17 § fjärde stycket äktenskapsbalken.

10 §

Föreligger i mål enligt detta kapitel fara för att barnet förs ur landet eller är saken av annan anledning brådskande, kan länsrätten omedelbart förordna att

Föreligger i mål enligt detta kapitel fara för att barnet förs ur landet eller är saken av annan anledning brådskande, kan rätten omedelbart förordna att barnet

Nuvarande lydelse

barnet skall tas om hand på det sätt som *länsrätten* finner lämpligt.

Kan ett beslut enligt första stycket inte avvaktas, får polismyndigheten, oavsett om något mål är anhängigt, vidta sådana omedelbara åtgärder som kan ske utan skada för barnet. När en sådan åtgärd vidtas skall om möjligt närvara en läkare samt företrädare för socialtjänsten eller i förekommande fall en sådan kontaktperson för barnet som avses i socialtjänstlagen (1980:620). Åtgärden skall genast anmälas till *länsrätten*, som utan dröjsmål prövar om den skall bestå.

Föreslagen lydelse

skall tas om hand på det sätt som *rätten* finner lämpligt.

Kan ett beslut enligt första stycket inte avvaktas, får polismyndigheten, oavsett om något mål är anhängigt, vidta sådana omedelbara åtgärder som kan ske utan skada för barnet. När en sådan åtgärd vidtas skall om möjligt närvara en läkare samt företrädare för socialtjänsten eller i förekommande fall en sådan kontaktperson för barnet som avses i socialtjänstlagen (1980:620). Åtgärden skall genast anmälas till *rätten*, som utan dröjsmål prövar om den skall bestå.

11 §

I mål enligt detta kapitel kan *länsrätten* förordna att barnet skall undersökas av läkare.

I kallelse till läkarundersökning får *länsrätten* förelägga vite. *Länsrätten* prövar frågor om utdömande av förelagt vite.

I mål enligt detta kapitel kan *rätten* förordna att barnet skall undersökas av läkare.

I kallelse till läkarundersökning får *rätten* förelägga vite. *Rätten* prövar frågor om utdömande av förelagt vite.

12 §

I mål enligt detta kapitel skall *länsrätten* hålla muntlig förhandling, om det inte är uppenbart obehövt. *Om muntlig förhandling i kammarrätten och regeringsrätten finns bestämmelser i 9 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).*

Vid muntlig förhandling får barnet höras inför *rätten*, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte kan ta skada av att höras.

Uteblir en part från en förhandling till vilken han eller hon har

I mål enligt detta kapitel skall *tingsrätten* hålla muntlig förhandling, om det inte är uppenbart obehövt.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

kallats vid vite att inställa sig personligen, får rätten förordna att parten skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

13 §

Länsrätten får, enligt vad som är skäligt, förordna att den ena parten skall ersätta motpartens kostnader i ett mål enligt detta kapitel.

Kostnader för utförande av uppdrag enligt 2 § första stycket andra meningen, för hämtning av en part till förhandling, för hämtning eller omhändertagande av barn och för läkarundersökning betalas av allmänna medel. Rätten får efter vad som är skäligt besluta att en part som har föranlett kostnad för hämtning skall helt eller delvis betala kostnaden till statsverket.

Den som har hand om barnet får tillerkännas ersättning och förskott med anledning av kostnader för resa och uppehälle i samband med inställelse till läkarundersökning enligt 11 §. Härvid gäller 15 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Frågor om ersättning enligt andra och tredje styckena prövas av länsrätten.

Den som har hand om barnet får tillerkännas ersättning och förskott med anledning av kostnader för resa och uppehälle i samband med inställelse till läkarundersökning enligt 11 §. Rätten får bevilja förskott på ersättningen. Närmare bestämmelser om ersättning och förskott meddelas av regeringen.

Frågor om ersättning enligt andra och tredje styckena prövas av rätten.

14 §

Länsrätten kan förordna att beslut enligt detta kapitel som ej avser utdömmande av vite, ersättning för parts kostnader eller parts skyldighet att betala kostnader till statsverket skall gälla omedelbart.

Rätten kan förordna att beslut enligt detta kapitel som ej avser utdömmande av vite, ersättning för parts kostnader eller parts skyldighet att betala kostnader till statsverket skall gälla omedelbart.

16 §

Beslut som tingsrätten har meddelat under rättegången i frågor

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

som rör verkställighet av beslut enligt 6 kap. 20 § skall överklagas särskilt.

Ett överklagande av tingsrättens beslut enligt detta kapitel får inte prövas av hovrätten om inte hovrätten meddelat parten prövningstillstånd.

Prövningstillstånd behövs inte vid överklagande av

1. beslut som rör någon annan än en part,
2. beslut varigenom tingsrätten har ogillat jäv mot en domare, eller
3. beslut varigenom en besvärstalan avvisats.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket gälla i tillämpliga delar.

Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt,
2. det finns anledning till ändring i det slut var till tingsrätten kommit, eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Kan ett överklagande av tingsrättens beslut prövas av hovrätten endast om denna meddelat prövningstillstånd, skall tingsrätten i samband med underrättelse om vad som gäller i fråga om överklagande upplysa parterna om detta och därvid också ange innehållet i närmast föregående stycke.

Hovrättens beslut får inte över-

Nuvarande lydelse

16 §

Vid handläggning i kammarrätten av mål enligt detta kapitel skall nämndemän ingå i rätten.

Föreslagen lydelse

klagas. Hovrätten får dock, i fråga om andra beslut än beslut om verkställighet av beslut som meddelats med stöd av 6 kap. 20 §, tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning av om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § 1 rättegångsbalken.

17 §

Vid prövning i hovrätt av andra frågor än frågor om verkställighet av beslut som meddelats under rättegången enligt 6 kap. 20 § gäller beträffande domförhet rättegångsbalkens regler för brottmål där det förekommer anledning att döma till svårare straff än böter. När hovrätten i sak avgör ett mål, som i tingsrätten avgjorts under medverkan av nämndemän, skall dock hovrätten alltid bestå av en lagfaren domare och två nämndemän.

Vid överläggning och omröstning där nämndemän medverkar gäller 14 kap. 18 § andra stycket äktenskapsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Om ett förfarande vid domstol redan inletts vid lagens ikraftträdande gäller fortfarande äldre bestämmelser.

4. Förslag till Lag om ändring i ärvdabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om ärvdabalken¹

dels att i 25 kap. 4 § ordet "ärendet" skall bytas ut mot ordet "målet",

dels att 16 kap. 1, 2, 5 och 6 §§, 18 kap. 7 §, 19 kap. 20 §, 22 kap. 3 § och 23 kap. 5 § skall ha följande lydelse,

dels att i balken skall införas tre nya paragrafer, 19 kap. 20 b §, 20 kap. 12 § och 25 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

1 §²

Vistas, då bouppteckning för- rättas, till namnet känd arvinge efter den döde på okänd ort, skall det hos *rätten* anmälas av den som har boet i sin vård. När sådan anmälan sker eller för- hållandet eljest varder kunnigt, skall *rätten* låta i Post- och In- rikes Tidningar ofördröjligen intaga kungörelse, att arv efter den döde tillfallit den borto- varande, med anmaning till honom att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningen. I kungörelsen skall den bortovarandes namn upp- tagas.

Vistas, då bouppteckning för- rättas, till namnet känd arvinge efter den döde på okänd ort, skall det hos *överförmyndaren* anmälas av den som har boet i sin vård. *Anmälan skall göras till överförmyndaren i den kommun där den döde hade sitt hemvist eller, om den döde inte hade hemvist i riket, till överförmynda- ren i Stockholms kommun.* När sådan anmälan sker eller för- hållandet eljest varder kunnigt, skall *överförmyndaren* låta i Post- och Inrikes Tidningar oför- dröjligen intaga kungörelse, att arv efter den döde tillfallit den bortovarande, med anmaning till honom att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tid- ningen. I kungörelsen skall den bortovarandes namn upptagas.

¹Balken omtryckt 1981:359.

²Senaste lydelse 1987:231.

Nuvarande lydelse

I fall som avses i 3 kap. 2 § skall, vid tillämpning av vad nu sagts, den rätt, som tillkommer den först avlidne makens arvingar i den efterlevandes bo, behandlas som arv efter den efterlevande maken.

2 §³

Kan, när bouppteckning för- rättas, ej utrönas huruvida arvinge finnes som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arv, skall *rätten*, på anmälan av den som har boet i sin vård eller då förhållandet eljest varder kunnigt, låta i Post- och Inrikes Tidningar ofördröjligen intaga kungörelse om arvfallet, med anmaning till okända arvingar att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningen. Vad nu är sagt skall ock gälla, där vid bouppteckningen känne- dom finnes om arvinge men kun- skap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort.

Föreslagen lydelse

Kan, när bouppteckning för- rättas, ej utrönas huruvida arvinge finnes som före allmänna arvsfonden eller före eller jämte annan känd arvinge är berättigad till arv, skall *den överförmyndare som anges i 1 §* på anmälan av den som har boet i sin vård eller kunnigt, låta i Post- och Inrikes Tidningar ofördröjligen intaga kungörelse om arvfallet, med anmaning till okända arvingar att göra sin rätt till arvet gällande inom fem år från den dag, kungörelsen var införd i tidningen. Vad nu är sagt skall ock gälla, där vid bouppteckningen känne- dom finnes om arvinge men kun- skap saknas såväl om arvingens namn som om hans vistelseort.

5 §⁴

*Undandrag*er sig arvinge eller testamentstagare att *giva* tillkänna huruvida han vill göra anspråk på arv eller på rätt enligt testa- mentet, *äger* rätten förelägga ho- nom att göra sin rätt gällande in- om sex månader från det föreläg- gandet delgavs honom. Delgiv- ning får ej ske enligt 12 - 15 §§ delgivningslagen (1970:428).

Undandrar sig *en* arvinge eller *en* testamentstagare att *ge* tillkän- na huruvida han vill göra an- språk på arv eller på rätt enligt testamentet, *får* rätten förelägga honom att göra sin rätt gällande inom sex månader från det före- läggandet delgavs honom. *I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförfarandelagen (1993:000)*. Delgivning får ej ske

³Senaste lydelse 1977:659.

⁴Senaste lydelse 1970:430.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

enligt 12 - 15 §§ delgivningslagen (1970:428).

Sådant föreläggande skall meddelas, såframt ansökan därom göres av någon som är berättigad till arvingens eller testamentstagarens del i kvarlåtenskapen ifall denne försummar att bevara sin rätt.

6 §

Vill arvinge eller testaments- tagare, utan att tillträda kvar- låtenskapen eller sin lott däri, göra sin rätt gällande, skall han anmäla sitt anspråk hos god man, om sådan förordnats att bevaka hans rätt, eller hos var dödsbo- delägare som tillträtt kvarlåten- skapen eller ock, om skifte ej skett, hos boutredningsman eller annan som sitter i boet. Anmälan må ock göras hos *rätten*.

Har god man mottagit anmä- lan, skall han tillkännagiva den hos *rätten*. Om anmälan, som gjorts eller tillkännagivits hos *rätten*, skall genom dess försorg med posten underrättelse över- sändas till övriga dödsbodeläga- re, vilkas namn och vistelseort äro upptagna i bouppteckningen efter den döde eller eljest kända för *rätten*.

Vill arvinge eller testaments- tagare, utan att tillträda kvar- låtenskapen eller sin lott däri, göra sin rätt gällande, skall han anmäla sitt anspråk hos god man, om sådan förordnats att bevaka hans rätt, eller hos var dödsbo- delägare som tillträtt kvarlåten- skapen eller ock, om skifte ej skett, hos boutredningsman eller annan som sitter i boet. Anmälan må ock göras hos *den överför- myndare som anges i 1 §*.

Har god man mottagit anmälan, skall han tillkännagiva den hos *överförmyndaren*. Om anmälan, som gjorts eller tillkännagivits hos *rätten*, skall genom dess försorg med posten underrättelse översändas till övriga dödsbodel- ägare, vilkas namn och vistelse- ort äro upptagna i bouppteck- ningen efter den döde eller eljest kända för *överförmyndaren*.

18 kap.

7 §⁵

Om det i ett dödsbo ingår fast egendom som är taxerad som jord- bruksfastighet, skall boet ha avvecklat fastighetsinnehavet senast fyra år efter utgången av det kalenderår då dödsfallet inträffade. Har dödsboet förvärvat sådan egendom därefter, skall avvecklingen ske snarast möjligt.

Tillsyn över att avveckling sker utövas av den myndighet som

⁵Senaste lydelse 1989:30.

Nuvarande lydelse

regeringen bestämmer. Om avvecklingen inte har skett inom föreskriven tid, får tillsynsmyndigheten vid vite förelägga dödsboet att fullgöra sin skyldighet. Tillsynsmyndighetens beslut om föreläggande får överklagas till kammarrätten.

Den tingsrätt som har registrerat bouppteckningen efter den döde får på ansökan av dödsboet medge anstånd med avvecklingen, om det finns särskilda skäl. Anstånd meddelas för viss tid och får förenas med villkor. Medges anstånd, skall tingsrätten underrätta tillsynsmyndigheten om detta.

Föreslagen lydelse

Den tingsrätt som har registrerat bouppteckningen efter den döde får på ansökan av dödsboet medge anstånd med avvecklingen, om det finns särskilda skäl. *I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförordningen (1993:000).* Anstånd meddelas för viss tid och får förenas med villkor. Medges anstånd, skall tingsrätten underrätta tillsynsmyndigheten om detta.

19 kap.**20 §**

Förordnande att vara testamentsexekutor skall, såvitt ej annat framgår av testamentet, anses innefatta bemyndigande att företaga alla för boets utredning erforderliga åtgärder.

Vad i 14 - 16, 18 och 19 §§ sagts om boutredningsman skall äga motsvarande tillämpning å testamentsexekutor ävensom å den som genom testamente förordnats att allenast i viss del verkställa utredningen efter den döde; och skall jämväl om entledigande gälla vad om boutredningsman är stadgat.

Vad i 14 - 16, 18 och 19 §§ sagts om boutredningsman skall äga motsvarande tillämpning å testamentsexekutor ävensom å den som genom testamente förordnats att allenast i viss del verkställa utredningen efter den döde; och skall jämväl om entledigande gälla vad om boutredningsman är stadgat. *Person som avses i detta stycke behöver dock inte underrätta rätten om vem som tillställts årsredovisning enligt 14 a §.*

20 b §

Ett mål som avses i 1 - 10, 13 eller 14 a - 17 §§ handläggs

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

enligt domstolsförfarandelagen (1993:000). Regeringen får föreskriva att i tingsrätt tjänstemän som inte är lagfarna får handlägga sådana mål enligt 1 - 10 och 15 § som är av enkel beskaffenhet.

20 kap.

12 §

Ett mål som avses i detta kapitel handläggs enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

22 kap.

3 §

Varder i fråga om legat testamentstagarens rätt genom vanvård eller eljest äventyrad, må rätten på ansökan förordna, att säkerhet skall ställas för legatets utgörande eller att egendom, varom fråga är, skall sättas under särskild vård.

I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförfarandelagen (1993:000).

23 kap.5 §⁶

På en delägares begäran skall rätten förordna någon att vara skiftesman. Vad som föreskrivs i 17 kap. 1 - 4 och 6 - 9 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make skall gälla i fråga om arvskifte, skiftesman och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen skall dock betalas av dödsboet.

På en delägares begäran skall rätten förordna någon att vara skiftesman. *I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförfarandelagen (1993:000). Regeringen får föreskriva att i tingsrätt tjänstemän som inte är lagfarna får handlägga sådana mål som är av enkel beskaffenhet.* Vad som föreskrivs i 17 kap. 1 - 4 och 6 - 9 §§ äktenskapsbalken om bodelning, bodelningsförrättare och make skall gälla i fråga om

⁶Senaste lydelse 1988:1453.

Nuvarande lydelse

Arvskifte, skiftesman och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen skall dock betalas av dödsboet.

Ställs boet under förvaltning av testamentsexekutor, är denne utan särskilt förordnande skiftesman. Detta gäller dock ej, om någon annan redan har förordnats som skiftesman eller om testamentsexekutorn är delägare i boet.

Föreslagen lydelse

arvskifte, skiftesman och delägare i boet. Arvode och ersättning till skiftesmannen skall dock betalas av dödsboet.

25 kap.**2 a §**

Ett mål om dödförklaring handläggas enligt domstolsförfarandelagen (1993:000).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Om ett förfarande vid domstol redan inletts vid lagens ikraftträdande gäller fortfarande äldre bestämmelser.

5. Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om brottsbalken¹
dels att 37 kap. 1 - 3 §§ skall upphöra att gälla,
dels att 26 kap. 11, 16, 18 - 20 och 22 §§, 27 kap. 6 §, 28 kap.
 6 - 8 och 11 §§, 37 kap. 5 - 7, 8, 10 och 11 §§, 38 kap. 3, 5, 6, 8,
 9, 10 och 12 §§ samt rubriken till 37 kap. skall ha följande lydelse,
dels att det i balken skall införas nya bestämmelser, 38 kap.
 2 b och 7 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

11 §²

I anslutning till att villkorlig frigivning äger rum eller senare kan beslutas att den frigivne skall stå under övervakning, om det bedöms som påkallat. Sådant beslut meddelas av frivårdsmyndighet i kriminalvårdsverket. Har övervakning beslutats men bedöms därefter att övervakning inte längre är påkallad, får *övervakningsnämnden* besluta att övervakningen skall upphöra. Övervakningen skall utan något särskilt beslut upphöra sedan ett år av prøvotiden har förflutit, om inte annat följer av 18 §.

I anslutning till att villkorlig frigivning äger rum eller senare kan beslutas att den frigivne skall stå under övervakning, om det bedöms som påkallat. Sådant beslut meddelas av frivårdsmyndighet i kriminalvårdsverket. Har övervakning beslutats men bedöms därefter att övervakning inte längre är påkallad, får *frivårdsmyndigheten* besluta att övervakningen skall upphöra. Övervakningen skall utan något särskilt beslut upphöra sedan ett år av prøvotiden har förflutit, om inte annat följer av 18 §.

¹Senaste lydelse av
 37 kap. 1 § 1983:240
 37 kap. 2 § 1983:240
 37 kap. 3 § 1991:510

²Senaste lydelse 1990:1009.

Nuvarande lydelse

Föreskrift enligt 15 § meddelas av *övervakningsnämnd*. *Frivårdsmyndigheten* får meddela sådan föreskrift för tiden intill dess nämnden har beslutat i frågan. Vidare får kriminalvårdsnämnden meddela sådan föreskrift i beslut om villkorlig frigivning.

Om den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleder det, får *övervakningsnämnden* ändra eller upphäva meddelad föreskrift eller meddela ny föreskrift.

*Föreslagen lydelse*16 §³

Föreskrift enligt 15 § meddelas av *frivårdsmyndigheten*. Vidare får kriminalvårdsnämnden meddela sådan föreskrift i beslut om villkorlig frigivning.

Om den frigivnes utveckling och personliga förhållanden i övrigt föranleder det, får *frivårdsmyndigheten* ändra eller upphäva meddelad föreskrift eller meddela ny föreskrift. *Frågor om ändring eller upphävande av föreskrifter som meddelats av rätten prövas dock av rätten efter ansökan av den dömda eller frivårdsmyndigheten.*

18 §⁴

Iakttar den frigivne inte vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift som meddelats med stöd därav, får *övervakningsnämnden*, utom att meddela föreskrift enligt 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning skall meddelas den frigivne, eller

2. besluta om övervakning av den frigivne under viss tid efter det att ett år av prøvotiden har

Iakttar den frigivne inte vad som åligger honom enligt denna balk eller enligt föreskrift som meddelats med stöd därav, får *frivårdsmyndigheten*, utom att meddela föreskrift enligt 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning skall meddelas den frigivne, eller

2. besluta om övervakning av den frigivne under viss tid efter det att ett år av prøvotiden har

³Senaste lydelse 1990:1009.

⁴Senaste lydelse 1983:240.

Nuvarande lydelse

förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

Föreslagen lydelse

förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

Om den frigivne har omhändertagits enligt 22 §, får beslut enligt första stycket också meddelas av rätten.

19 §⁵

Har den frigivne allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antas att han inte kommer att låta rätta sig genom någon annan åtgärd som övervakningsnämnden kan vidta, får nämnden förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad till en tid av högst en månad varje gång.

Har den frigivne allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antas att han inte kommer att låta rätta sig genom någon annan åtgärd som frivårdsmyndigheten eller rätten kan vidta, får rätten efter ansökan av frivårdsmyndigheten förklara den villkorligt medgivna friheten förverkad till en tid av högst en månad varje gång.

20 §⁶

Åtgärd som avses i 18 § *må ej* beslutas efter prøvotidens utgång. Beslut om åtgärd som avses i 19 § *må* meddelas även efter prøvotidens utgång, *därest frågan av övervakningsnämnden upptagits dessförinnan.*

Åtgärd som avses i 18 § *får inte* beslutas efter prøvotidens utgång. Beslut om åtgärd som avses i 19 § *får* meddelas även efter prøvotidens utgång, *om frågan har tagits upp av rätten dessförinnan.*

22 §⁷

Uppkommer fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad eller att vidta åtgärd som avses i 18 § eller åtgärd för att den frigivne skall underkasta

Uppkommer fråga om att förklara villkorligt medgiven frihet förverkad eller att vidta åtgärd som avses i 18 § eller åtgärd för att den frigivne skall underkasta

⁵Senaste lydelse 1983:240.

⁶Senaste lydelse 1973:918.

⁷Senaste lydelse 1983:240.

Nuvarande lydelse

sig vård eller behandling, eller har den frigivne undandragit sig övervakningen, får *övervakningsnämnden*, om omständigheterna föranleder det, förordna att den frigivne skall på lämpligt sätt omhändertas i avvaktan på vidare förordnande. Ett sådant beslut skall omprövas så ofta anledning till det föreligger.

Den som sålunda omhändertas får inte kvarhållas längre än en vecka. Om synnerliga skäl föreligger, får dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka. Efter prövotidens utgång får den omhändertagne ej kvarhållas.

Föreslagen lydelse

sig vård eller behandling, eller har den frigivne undandragit sig övervakningen, får *rätten*, om omständigheterna föranleder det, *efter ansökan av frivårdsmyndigheten* förordna att den frigivne skall på lämpligt sätt omhändertas i avvaktan på vidare förordnande. Ett sådant beslut skall omprövas så ofta anledning till det föreligger.

27 kap.**6 §⁸**

Iakttagar den dömda icke vad som åligger honom till följd av den villkorliga domen, må domstol, om åklagare före prövotidens utgång *anhängiggör talan* därom, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den dömda,

2. meddela föreskrift enligt 5 § eller ändra tidigare meddelad föreskrift,

3. undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet.

Åtgärd enligt första stycket 1 eller 2 må ej beslutas efter prövotidens utgång.

Undanröjes den villkorliga domen, skall vid påföljdens bestämmande skälig hänsyn tagas till böter som ådömts enligt 2 § och 34 kap. 5 §.

Iakttagar den dömda icke vad som åligger honom till följd av den villkorliga domen, må domstol, om åklagare före prövotidens utgång *ansöker* därom, efter omständigheterna

1. besluta att varning skall meddelas den dömda,

2. meddela föreskrift enligt 5 § eller ändra tidigare meddelad föreskrift,

3. undanröja den villkorliga domen och bestämma annan påföljd för brottet.

⁸Senaste lydelse 1975:1395.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

28 kap.

6 §⁹

Vad som föreskrivs i 26 kap. 12 - 17 §§ skall tillämpas på motsvarande sätt beträffande den som har dömts till skyddstillsyn. Rätten skall dock i domen förordna övervakare, om inte särskilda skäl talar mot det. Vidare får rätten i domen meddela föreskrifter enligt 26 kap. 15 § första och andra styckena samt 27 kap. 5 § andra stycket. *Övervakningsnämnden* får ändra eller upphäva en föreskrift av sistnämnda slag när det finns skäl till det.

Vad som föreskrivs i 26 kap. 12 - 17 §§ skall tillämpas på motsvarande sätt beträffande den som har dömts till skyddstillsyn. Rätten skall dock i domen förordna övervakare, om inte särskilda skäl talar mot det. Vidare får rätten i domen meddela föreskrifter enligt 26 kap. 15 § första och andra styckena samt 27 kap. 5 § andra stycket. *Rätten* får *efter ansökan av den dömde eller frivårdsmyndigheten* ändra eller upphäva en föreskrift av sistnämnda slag när det finns skäl till det.

7 §¹⁰

Iakttar den dömde inte vad som åligger honom till följd av domen på skyddstillsyn, får *övervakningsnämnden*, utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning skall meddelas den dömde, eller
2. besluta om övervakning av den dömde under viss tid efter det att ett år av prøvotiden förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

Iakttar den dömde inte vad som åligger honom till följd av domen på skyddstillsyn, får *frivårdsmyndigheten* utom att meddela föreskrift enligt 26 kap. 15 § eller fatta beslut i fråga som avses i 37 kap. 7 § första stycket,

1. besluta att varning skall meddelas den dömde, eller
2. besluta om övervakning av den dömde under viss tid efter det att ett år av prøvotiden förflutit, dock längst till prøvotidens utgång.

Om den frigivne har omhändertagits enligt 11 §, får beslut

⁹Senaste lydelse 1988:942.

¹⁰Senaste lydelse 1988:942.

Nuvarande lydelse

Har övervakning *beslutats* enligt första stycket 2 men bedöms denna inte längre vara påkallad, får *övervakningsnämnden* besluta att övervakningen skall upphöra. Samma gäller om rätten med stöd av 34 kap. 6 § beslutat om övervakning och denna pågått i ett år.

Åtgärd som avses i första stycket får inte beslutas av *övervakningsnämnden* efter prövotidens utgång.

Föreslagen lydelse

enligt första stycket också meddelas av rätten.

Har rätten eller *frivårdsmyndigheten* beslutat om övervakning enligt första stycket 2 men bedöms denna inte längre vara påkallad, får *frivårdsmyndigheten* besluta att övervakningen skall upphöra. Samma gäller om rätten med stöd av 34 kap. 6 § beslutat om övervakning och denna pågått i ett år.

Åtgärd som avses i första stycket får inte beslutas efter prövotidens utgång.

8 §¹¹

Har den dömde allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antas att *sådana* åtgärder som *övervakningsnämnden* får vidta blir utan verkan, skall *nämnden* begära att åklagare *för talan* vid domstol om att skyddstillsynen skall undanröjas. Även utan framställning från *nämnden* får sådan *talan väckas*, om den dömde i fall som avses i 6 a § första stycket allvarligt har åsidosatt sina åligganden enligt den behandlingsplan som gäller för honom.

Talan skall anhängiggöras före prövotidens utgång.

Har den dömde allvarligt åsidosatt sina åligganden och kan det antas att åtgärder *enligt 7 §* blir utan verkan, skall *frivårdsmyndigheten* begära att åklagare *ansöker hos* domstol om att skyddstillsynen skall undanröjas. Även utan framställning från *frivårdsmyndigheten* får sådan *ansökan göras*, om den dömde i fall som avses i 6 a § första stycket allvarligt har åsidosatt sina åligganden enligt den behandlingsplan som gäller för honom.

Ansökan enligt första stycket skall göras före prövotidens utgång.

¹¹Senaste lydelse 1988:942.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*11 §¹²

Uppkommer fråga om att undanröja skyddstillsynen eller att vidta åtgärd som avses i 7 § eller åtgärd för att den dömde skall underkasta sig vård eller behandling, eller har den dömde undandragit sig övervakningen, får *övervakningsnämnden eller domstol vid vilken föres talan enligt 8 §*, om omständigheterna föranleder det, förordna att den dömde skall på lämpligt sätt omhändertas i avvaktan på vidare förordnande. Ett sådant beslut skall omprövas så ofta anledning till det föreligger.

Uppkommer fråga om att undanröja skyddstillsynen eller att vidta åtgärd som avses i 7 § eller åtgärd för att den dömde skall underkasta sig vård eller behandling, eller har den dömde undandragit sig övervakningen, får *rätten*, om omständigheterna föranleder det, *efter ansökan av frivårdsmyndigheten* förordna att den dömde skall på lämpligt sätt omhändertas i avvaktan på vidare förordnande. Ett sådant beslut skall omprövas så ofta anledning till det föreligger.

Den som sålunda omhändertas får inte kvarhållas längre än en vecka. Om det finns synnerliga skäl, får dock genom nytt beslut förordnas att han skall kvarhållas ytterligare högst en vecka.

Är den dömde omhändertagen när domstolen meddelar beslut att skyddstillsynen skall undanröjas, får den förordna att han skall vara omhändertagen till dess beslutet vinner laga kraft.

Efter prövotidens utgång får den omhändertagne inte kvarhållas.

37 kap.

*Om nämnderna**Kriminalvårdsnämnden. Överklagande*5 §¹³

Ledamot och ersättare i *övervakningsnämnd* och kriminalvårdsnämnden skall ha avlagt domared. Mot ledamot och ersättare skall gälla samma jäv som i

Ledamot och ersättare i kriminalvårdsnämnden skall ha avlagt domared. Mot ledamot och ersättare skall gälla samma jäv som i fråga om domare.

¹²Senaste lydelse 1987:761.

¹³Senaste lydelse 1981:211.

Nuvarande lydelse

fråga om domare; dock skall vad i 4 kap. 13 § 7 rättegångsbalken sägs icke äga tillämpning i fråga om ledamot och ersättare i övervakningsnämnd.

I fråga om beslut av nämnd som i första stycket sägs skall vad angående omröstning i brottmål i överrätt är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Föreslagen lydelse

I fråga om beslut av kriminalvårdsnämnden skall vad angående omröstning i brottmål i överrätt är stadgat i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

6 §¹⁴

Begär den dömde att bliva muntligen hörd i ärende, som handlägges av övervakningsnämnd, skall tillfälle därtill beredas honom.

I ärende hos kriminalvårdsnämnden bör, om det kan antagas vara till gagn och lämpligen kan ske, tillfälle beredas den dömde att bliva muntligen hörd.

7 §¹⁵

Den som har dömts till fängelse får begära prövning av en frivårdsmyndighets beslut enligt 26 kap. 11 §, 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen hos den övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde frivårdsmyndigheten är verksam. Nämnden får också självmant ta upp ett sådant beslut till omprövning och i övrigt fatta beslut i ett ärende, vars avgörande enligt någon av de bestämmelser som har angetts nu ankommer på

Den som har dömts till fängelse får överklaga en frivårdsmyndighets beslut enligt 26 kap. 11 §, 12 § andra meningen, 13 § andra meningen, 16 § eller 18 § första stycket hos en tingsrätt inom vars domsaga frivårdsmyndigheten är verksam.

¹⁴Senaste lydelse 1981:211.

¹⁵Senaste lydelse 1990:1009.

Nuvarande lydelse

frivårdsmyndigheten. Frivårdsmyndigheten kan hänskjuta ett sådant ärende till nämnden för avgörande.

Om den som har dömts till fängelse inte är nöjd med en övervakningsnämnds beslut enligt i frågor som avses i 26 kap. 11, 15, 18, 19 eller 22 §, får han hos kriminalvårdsnämnden begära prövning av beslutet.

Kriminalvårdsnämnden kan i samband med beslut om villkorlig frigivning enligt 26 kap. 9 § meddela sådant förordnande om övervakning som enligt 11 § samma kapitel ankommer på skyddskonsulenten.

*Föreslagen lydelse*8 §¹⁶

Bestämmelserna i 7 § första stycket tillämpas på motsvarande sätt beträffande den som har dömts till skyddstillsyn.

Den som har dömts till skyddstillsyn får genom besvär hos hovrätt föra talan mot övervakningsnämnds beslut i frågor som avses i 26 kap. 15 § eller 28 kap. 7 eller 11 §. Besvärstiden räknas från den dag då han erhöll del av beslutet.

Bestämmelserna i 7 § tillämpas på motsvarande sätt beträffande den som har dömts till skyddstillsyn.

10 §¹⁷

Frivårdsmyndighets och övervakningsnämnds beslut som avses i 7 och 8 §§ länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Frivårdsmyndighets beslut som avses i 7 och 8 §§ länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

¹⁶Senaste lydelse 1983:240.

¹⁷Senaste lydelse 1990:1009.

Nuvarande lydelse

Talan må ej föras mot beslut som enligt denna balk meddelas av övervakningsnämnd i andra fall än i 7 och 8 §§ sagts, av hovrätt enligt 8 § eller av kriminalvårdsnämnden.

Föreslagen lydelse

11 §¹⁸

Beslut av hovrätt i frågor som avses i 26 - 28 kap. får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av högsta domstolen.

38 kap.

2 b §

Lagen (1993:000) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen) gäller, då vid domstol inleds förfarande som avser åtgärd enligt 26 - 38 kap. i fråga om ådömd påföljd.

Domare som deltagit i avgörande varigenom påföljd ådömts är inte av det skälet jävig att handlägga senare uppkommande frågor rörande påföljden.

3 §¹⁹

Fråga om åtgärd enligt 27 kap. 5 § tredje stycket eller 6 § upptages av den rätt som först avgjort det mål vari meddelats villkorlig dom.

Frågor som enligt 26 - 28 kap. skall prövas av tingsrätt som första instans upptages av en tingsrätt inom vars område den frivårdsmyndighet som handhar eller senast handhade övervakning av den dömda är verksam eller den tingsrätt som först avgjort det mål vari den påföljd som det är fråga om ådömts.

Talan enligt 28 kap. 8 § väcks vid tingsrätt, inom vars område

¹⁸Senaste lydelse 1981:211.

¹⁹Senaste lydelse 1987:761.

Nuvarande lydelse

den övervakningsnämnd som har gjort framställning i ärendet är verksam, eller vid den rätt som först avgjort det mål vari skyddstillsyn ådömts.

Mål som avses i denna paragraf må ock upptagas av domstol, där brottmål mot den dömda är anhängigt, eller av rätten i den ort, där den dömda mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt.

5 §²⁰

Talan som avses i 27 kap. 6 § eller 28 kap. 8 § skall anses anhängiggjord, då ansökan om målets upptagande delgavs den dömda.

Föreslagen lydelse

Ansökan som avses i 27 kap. 6 § eller 28 kap. 8 § skall anses gjord, då den delgavs den dömda.

Ansökan om åtgärd enligt 26 kap. 22 § första och andra styckena eller 28 kap. 11 § första och andra styckena får göras muntligen.

6 §²¹

Nämndemän skall deltaga vid underrätts avgörande av fråga, som avses i 2 eller 2 a § eller 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 18 §. Detsamma skall gälla i fråga om undanröjande av påföljd enligt 34 kap. 1 § 3, förverkande av villkorligt medgiven frihet eller annan åtgärd enligt 34 kap. 4 § samt åtgärd enligt 34 kap. 5 § tredje stycket eller 34 kap. 6 § andra stycket.

Vid handläggning i tingsrätt av frågor där lagen (1993:000) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen) tillämpas gäller i fråga om domförhet, överläggning och omröstning rättegångsbalkens regler för mål om brott för vilka det är stadgat svårare straff än fängelse i sex månader. Vid avgörande i sak av mål enligt 26 kap. 18 § andra stycket och

²⁰Senaste lydelse 1981:211.

²¹Senaste lydelse 1988:942.

Nuvarande lydelse

Vid avgörande av fråga, som avses i 27 kap. 5 § tredje stycket eller 28 kap. 11 § första och andra styckena, är underrätt domför med en lagfaren domare.

Föreslagen lydelse

19 §, 27 kap. 6 §, 28 kap. 7 § andra stycket och 9 §, 34 kap. 10 § och 18 § samt 38 kap. 2 och 2 a § skall rätten därvid ha den sammansättning som är föreskriven för huvudförhandling.

När hovrätt överprövar ett sådant avgörande avgörande av tingsrätt som avses i första stycket, gäller beträffande domförhet, överläggning och omröstning rättegångsbalkens regler för brottmål där det förekommer anledning att döma till svårare straff än böter. När hovrätten avgör målet i sak, skall hovrätten därvid bestå av två lagfarna domare och tre nämndemän.

7 §

I mål enligt 27 kap. 5 §, 28 kap. 8 §, 34 kap. 10 och 18 §§ samt 38 kap. 2 och 2 a §§ får rätten förordna offentlig försvarare för den dömd. Ersättning till försvararen skall alltid betalas av staten. Även kostnaden för annan rättshjälp åt den dömd skall i dessa fall betalas av staten.

8 §²²

I mål om åtgärd enligt 2 eller 2 a § eller 27 kap. 5 § tredje stycket eller 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 10 § andra stycket skall underrätt lämna den dömd tillfälle att yttra sig. Begär han att bli muntligen hörd, skall tillfälle därtill beredas honom.

²²Senaste lydelse 1988:942.

Nuvarande lydelse

Rättens avgörande av saken sker genom beslut.

Åtgärd enligt 28 kap. 11 § första och andra styckena får beslutas utan att tillfälle bereds den dömde att yttra sig.

Föreslagen lydelse

Åtgärd enligt 26 kap. 22 § första och andra styckena samt 28 kap. 11 § första och andra styckena får beslutas utan att tillfälle bereds den dömde att yttra sig. Det gäller dock inte, om fråga uppkommer att kvarhålla den dömde under längre tid än en vecka.

9 §²³

Rättens beslut om åtgärd enligt 27 kap. 5 § tredje stycket, 28 kap. 11 § första och andra styckena eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5 eller 6 § angående föreskrifter, övervakning eller prøvotid.

Rättens beslut om åtgärd enligt 26 kap. 18 § andra stycket, 19 § samt 22 § första och andra styckena, 27 kap. 5 § tredje stycket, 28 kap. 6 § fjärde meningen, 7 § andra stycket samt 11 § första och andra styckena eller 34 kap. 10 § andra stycket eller 18 § länder omedelbart till efterrättelse om ej annorlunda förordnas. Detsamma gäller avgöranden enligt 27 kap. 6 §, 28 kap. 9 § eller 34 kap. 4, 5 eller 6 § angående föreskrifter, övervakning eller prøvotid.

10 §

Varning som beslutas av domstol eller övervakningsnämnd skall utan dröjsmål meddelas den dömde personligen. Kan varningen ej meddelas i samband med beslutet, må det överlämnas åt annan domstol eller övervakningsnämnd att meddela den.

Varning som beslutas av domstol eller frivårdsmyndighet skall utan dröjsmål meddelas den dömde personligen. Kan varningen ej meddelas i samband med beslutet, må det överlämnas åt annan domstol eller frivårdsmyndighet att meddela den.

²³Senaste lydelse 1987:761.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*12 §²⁴

Det åligger polismyndighet att lämna domstol, *övervakningsnämnd*, kriminalvårdsnämnden och frivårdsmyndighet handräckning för den dömdes inställande i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans omhändertagande enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 §.

Det åligger polismyndighet att lämna domstol, kriminalvårdsnämnden och frivårdsmyndighet handräckning för den dömdes inställande i mål eller ärende enligt denna balk eller för hans omhändertagande enligt 26 kap. 22 § eller 28 kap. 11 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som har meddelats av övervakningsnämnd före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

²⁴Senaste lydelse 1990:1009.

6. Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om rättegångsbalken
dels att 32 kap. 7 §, 50 kap. 30 § och 51 kap. 31 § skall upphöra
att gälla,¹

dels att rubrikerna före 50 och 51 kap., skall ha följande lydelse,
dels att 3 kap. 6 och 7 §§, 8 kap. 8 §, 12 kap. 3 §, 17 kap. 7, 12
och 13 §§, 29 kap. 3 §, 30 kap. 5, 10 och 11 §§, 32 kap. 2 §, 33
kap. 3 §, 42 kap. 17 a §, 49 kap., 50 kap. 1 - 25, 27 och 29 §§, 51
kap. 1 - 25, 27, 29 och 30 §§, 52 - 57 kap., 58 kap. 11 § samt 59
kap. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

6 §²

En avdelning av högsta domstolen är domför med fem ledamöter.
Fler än sju ledamöter får inte sitta i rätten.

Om prövningen är av enkel
beskaffenhet, är avdelningen
domför med tre ledamöter vid
prövning av

1. frågor om förening av mål
enligt 14 kap. 7 a §,

2. *besvär över hovrätts avvisningsbeslut som avses i 54 kap. 16 §,*

3. frågor om avvisning av
*revisionstalan enligt 55 kap. 6
och 7 §§ eller av besvärstalan
enligt 56 kap. 6 och 7 §§,*

4. frågor om häktning och
reseförbud som avses i 55 kap.
8 § andra stycket tredje me-
ningen,

Om prövningen är av enkel be-
skaffenhet, är avdelningen dom-
för med tre ledamöter vid pröv-
ning av

1. frågor om förening av mål
enligt 14 kap. 7 a §,

2. *överklagande av hovrätts av-
visningsbeslut som avses i 54
kap. 18 §,*

3. frågor om avvisning av *ett
överklagande till högsta domsto-
len,*

4. frågor om häktning och rese-
förbud som avses i 55 kap. 7 §
andra stycket tredje mening,

¹Senaste lydelse av 32 kap. 7 § 1987:747.

²Senaste lydelse 1989:352.

Nuvarande lydelse

5. ansökningar om resning eller återställande av försutten tid eller

6. *klagan* angående domvilla.

Har högsta domstolen tidigare lämnat en ansökan om resning från samma sökande beträffande samma avgörande utan bifall och anför sökanden inget nytt som är av betydelse för prövningen av ansökningsen, är avdelningen domför med en ledamot, om ansökningsen avslås eller avvisas.

Frågor om prövningstillstånd får avgöras av en ledamot. Fler än tre ledamöter får inte delta. Frågor om prövningstillstånd som har förklarats vilande enligt 54 kap. 11 § andra stycket avgörs dock av de ledamöter som prövar målet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse och vid prövning av frågor som avses i 55 kap. 8 § andra stycket första och andra meningarna är avdelningen domför med en ledamot.

Då avdelning behandlar ansökan om resning eller *besvär* över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål, *må ej* ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå *är* att tillgå inom domstolen.

Föreslagen lydelse

5. ansökningar om resning eller återställande av försutten tid eller

6. *besvär* över domvilla.

Frågor om prövningstillstånd får avgöras av en ledamot. Fler än tre ledamöter får inte delta. Frågor om prövningstillstånd som har förklarats vilande enligt 54 kap. 12 § andra stycket avgörs dock av de ledamöter som prövar målet.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse och vid prövning av frågor som avses i 55 kap. 7 § andra stycket första och andra meningarna är avdelningen domför med en ledamot.

7 §³

Då avdelning behandlar ansökan om resning eller *klagan* över domvilla i något av högsta domstolen avgjort mål, *får inte* ledamot, som deltagit i det tidigare avgörandet, tjänstgöra på avdelningen, om domfört antal ledamöter ändå *finns* att tillgå inom domstolen.

³Senaste lydelse 1972:147.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

8 §⁴

Har inträde i advokatsamfundet vägrats någon eller har någon uteslutits därur, må han föra talan mot beslutet. Då det organ inom samfundet, som äger vidtaga åtgärd enligt 7 §, meddelat beslut i fråga som där avses, må talan mot beslutet föras av justitiekanslern.

Talan skall föras genom besvär till högsta domstolen.

Den som vägrats inträde i eller uteslutits ur advokatsamfundet får överklaga beslutet. Justitiekanslern får överklaga ett beslut enligt 7 § av samfundets styrelse eller något annat organ inom samfundet.

Överklagande sker till högsta domstolen.

12 kap.

3 §⁵

Lagfaren domare i eller rättsbildad befattningshavare vid allmän domstol eller allmän åklagare eller kronofogde må ej vara ombud, med mindre regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer giver lov därtill. Vad nu sagts skall dock ej avse den som, under tjänstledighet, i utbildningssyfte tjänstgör såsom biträde åt advokat.

Ej må nämndeman vid den domstol han tillhör föra annans talan.

Lagfaren domare i eller rättsbildad befattningshavare vid domstol eller allmän åklagare eller kronofogde får inte vara ombud, utan att regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer medger detta. Vad som har sagts nu gäller inte den som, under tjänstledighet, i utbildningssyfte tjänstgör såsom biträde åt advokat.

En nämndeman får inte vara ombud vid den domstol han tillhör.

17 kap.

7 §⁶

Dom skall avfattas skriftligen och i skilda avdelningar angiva:

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande;

En dom skall avfattas skriftligt och i skilda avdelningar ange:

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande,

⁴Senaste lydelse 1963:149.

⁵Senaste lydelse 1981:828.

⁶Senaste lydelse 1976:567.

Nuvarande lydelse

2. parterna samt deras ombud eller biträden;
3. domslutet;
4. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter, *varå* de grundats; *samt*
5. domskälen med uppgift *å* vad i målet *är bevisat*.

Högre rätts dom skall, i den mån det *finnes erforderligt*, innehålla redogörelse för lägre rätts dom.

Äger part fullfölja talan mot dom eller söka återvinning, skall i domen givas tillkänna, vad han därvid har att iakttaga. Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts dom, stadgas i 54 kap. 14 §.

Föreslagen lydelse

2. parterna samt deras ombud eller biträden,
3. domslutet,
4. parternas yrkanden och invändningar samt de omständigheter, *på vilka* de grundats,
5. domskälen med uppgift *om* vad *som är bevisat* i målet.

En högre rätts dom skall i den utsträckning det är lämpligt innehålla en redogörelse för lägre rätts dom.

Om en part har rätt att överklaga domen eller att ansöka om återvinning, skall domen innehålla uppgift om det och om vad han därvid har att iaktta.

12 §

Vad i 2 och 9 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning i fråga om slutligt beslut. Å sådant beslut skola ock bestämmelserna i 7 och 10 §§ tillämpas, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det upptagasi domen.

Äger part fullfölja talan mot slutligt beslut eller göra ansökan om återupptagande, skall i beslutet givas till känna, vad han därvid har att iakttaga. Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

Det som sägs i 2 och 9 §§ om dom skall tillämpas i fråga om slutligt beslut. I fråga om sådant beslut skall även 7 och 10 §§ tillämpas, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det tas upp i domen.

Om en part har rätt att överklaga det slutliga beslutet eller att ansöka om återupptagande, skall beslutet innehålla uppgift om det och om vad han därvid har att iaktta.

13 §

Beslut, som ej är slutligt, skall, i den mån det erfordras,

Ett beslut, som inte är slutligt, skall i den utsträckning det be-

Nuvarande lydelse

angiva de skäl, varå beslutet grundas.

Har den som vill föra talan mot beslut under rättegången att anmäla missnöje, skall det tillkännagivas. Skall mot sådant beslut talan föras särskilt, give rätten ock det till känna. Den som vill föra talan mot beslutet äge hos rätten erhålla underrättelse om vad han eljest har att iakttaga.

Meddelas beslut, som ej är slutligt, i samband med dom eller slutligt beslut, skall det upptagas däri. Skall mot beslutet föras särskild talan, give rätten till känna, vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

Föreslagen lydelse

hövs ange de skäl som det grundas på.

Om den som vill överklaga ett beslut under rättegången måste anmäla missnöje, skall det anges i beslutet. Får sådant beslut överklagas särskilt, skall det anges. Rätten skall på begäran lämna underrättelse om hur överklagande skall göras.

Meddelas ett beslut, som inte är slutligt, i samband med dom eller slutligt beslut, skall det tas upp i domen eller det slutliga beslutet. Får beslutet överklagas särskilt, skall rätten ange vad den som vill överklaga har att iaktta.

29 kap.**3 §⁷**

Vid omröstning skall den mening gälla som omfattas av mer än hälften av ledamöterna. Om någon mening har fått hälften av rösterna och denna är den lindrigaste eller minst ingripande för den tilltalade, skall den meningen gälla. Kan ingen mening anses som lindrigare eller mindre ingripande, gäller den mening som fått hälften av rösterna, bland dem ordförandens.

Om det framförs flera meningar än två utan att någon av dem skall gälla, skall de röster som är ogynnsammast för den tilltalade läggas samman med de röster som är därnäst minst förmånliga för honom. Om det behövs, skall sammanläggningen fortsätta till dess någon mening skall gälla. Kan inte någon mening anses som ogynnsammare för den tilltalade, skall den mening gälla som har fått flest röster. Har flera meningar fått lika många röster, gäller den som biträts av den främste bland dem som röstat för någon av dessa meningar.

Ingen mening skall anses lindrigare eller mindre ingripande än

⁷Senaste lydelse 1988:1369.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

någon annan mening vid omröstning enligt 2 § tredje stycket.

Vid avgörande av en fråga om prövningstillstånd enligt 49 kap. 13 § skall, om en av ledamöterna vill bevilja prövningstillstånd, hans mening gälla som hovrättsens beslut.

30 kap.**5 §⁸**

Dom skall avfattas *skriftligen* och i skilda avdelningar *angiva*:

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande;
2. parterna samt deras ombud eller biträden och den tilltalades försvarare;
3. domslutet;
4. parternas yrkanden och de omständigheter, *varå* de grundats; samt
5. domskälen med uppgift *å* vad i målet *är bevisat*.

Högre rätts dom skall, i den *mån* det *finnes* *erforderligt*, innehålla redogörelse för lägre rätts dom.

Äger part fullfölja talan mot dom, skall i domen *givas till känna*, vad han därvid har att iakttaga. *Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts dom, stadgas i 54 kap. 14 §.*

En dom skall avfattas *skriftligt* och i skilda avdelningar *ange*:

1. domstolen samt tid och ställe för domens meddelande,
2. parterna samt deras ombud eller biträden och den tilltalades försvarare,
3. domslutet,
4. parternas yrkanden och de omständigheter, *på vilka* de grundats,
5. domskälen med uppgift *om* vad *som är bevisat* i målet.

En högre rätts dom skall i den *utsträckning* det *är lämpligt* innehålla *en* redogörelse för lägre rätts dom.

Om en part har rätt att överklaga domen, skall domen *innehålla uppgift om det och om* vad han därvid har att *iaktta*.

10 §⁹

Vad i 2 och 7 §§ *är stadgat* om dom *äge motsvarande tillämpning* i fråga om slutligt

Det som sägs i 2 och 7 §§ om dom *skall tillämpas* i fråga om slutligt beslut. *När inte annat är*

⁸Senaste lydelse 1969:101.

⁹Senaste lydelse 1982:1123.

Nuvarande lydelse

beslut. *I den mån ej annat föreskrivits, skola ock bestämmelserna i 5 och 8 §§ tillämpas å sådant beslut, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det upptagas i domen.*

Äger part fullfölja talan mot slutligt beslut eller göra ansökan om återupptagande, skall i beslutet givas till känna, vad han därvid har att iakttaga. Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

Föreslagen lydelse

föreskrivet skall även 5 och 8 §§ tillämpas i fråga om sådant beslut, om frågans beskaffenhet fordrar det. Meddelas slutligt beslut i samband med dom, skall det tas upp i domen.

Om en part har rätt att överklaga det slutliga beslutet eller att ansöka om återupptagande, skall beslutet innehålla uppgift om det och om vad han därvid har att iaktta.

11 §

Beslut, som ej är slutligt, skall, i den mån det erfordras, ange de skäl, varå beslutet grundas.

Har den som vill föra talan mot beslut under rättegången att anmäla missnöje, skall det tillkännagivas. Skall mot sådant beslut talan föras särskilt, give rätten ock det till känna. Den som vill föra talan mot beslutet äge hos rätten erhålla underrättelse om vad han eljest har att iakttaga.

Meddelas beslut, som ej är slutligt, i samband med dom eller slutligt beslut, skall det upptagas däri. Skall mot beslutet föras särskild talan, give rätten till känna, vad den som vill fullfölja talan har att iakttaga.

Om underrättelse, som tillika skall meddelas i hovrätts beslut, stadgas i 54 kap. 14 §.

Ett beslut, som inte är slutligt, skall i den utsträckning det behövs ange de skäl som det grundas på.

Om den som vill överklaga ett beslut under rättegången måste anmäla missnöje, skall det anges i beslutet. Får beslutet överklagas särskilt, skall det anges. Rätten skall på begäran lämna underrättelse om hur överklagande skall göras.

Meddelas ett beslut, som inte är slutligt, i samband med dom eller slutligt beslut, skall det tas upp i domen eller det slutliga beslutet. Får beslutet överklagas särskilt, skall rätten ange vad den som vill överklaga har att iaktta.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

32 kap.

2 §¹⁰

Skall stämning eller vade-, besvär- eller revisionsinlaga delgivas genom parts försorg och har ej, då rätten företager målet, till denna inkommit bevis, att delgivning skett inom föreskriven tid och på föreskrivet sätt, samt ej heller motparten inställt sig eller avgivit svaromål, genmäle eller förklaring, vare partens talan förfallen. Underrättelse härom skall intagas i rättens föreläggande om delgivningen.

Skall en stämning eller ett överklagande delges genom en parts försorg och har, när rätten företar målet till avgörande, till rätten inte kommit in något bevis om att delgivning skett på föreskrivet sätt och inte heller motparten inställt sig eller yttrat sig över saken, skall partens talan förklaras förfallen. Underrättelse om vad som har sagts nu skall tas in i rättens medgivande till parten att ombesörja delgivningen.

33 kap.

3 §¹¹

Inlaga eller annan handling anses ha inkommit till rätten den dag då handlingen eller avi om betald postförsändelse, i vilken handlingen är innesluten, anlänt till rätten eller kommit behörig tjänsteman till handa. Underrättas rätten särskilt om att telegram till rätten anlänt till telegrafanstalt, anses telegrammet ha inkommit redan när underrättelsen nått behörig tjänsteman.

Kan det antagas att handlingen eller avi om denna viss dag avlämnats i rättens kansli eller avskilts för rätten på postanstalt, anses den ha inkommit den dagen, om den kommit behörig tjänsteman till handa närmast

En handling anses ha kommit in till rätten den dag då handlingen eller en avi om betald postförsändelse, i vilken handlingen är innesluten, anlänt till rätten eller kommit en behörig tjänsteman till handa. Underrättas rätten särskilt om att meddelande till rätten anlänt till en telecentral, anses meddelandet ha kommit in redan när underrättelsen nått behörig tjänsteman.

Om det inte är osannolikt att handlingen eller en avi om denna viss dag avlämnats i rättens kansli eller avskilts för rätten på postanstalt, anses den ha kommit in den dagen, om den kommit behörig tjänsteman till handa

¹⁰Senaste lydelse 1970:429.

¹¹Senaste lydelse 1973:240.

Nuvarande lydelse

följande arbetsdag.

Telegram eller annat meddelande som ej är undertecknat skall bekräftas av avsändaren genom undertecknad handling, om rätten begär det.

Föreslagen lydelse

närmast följande arbetsdag.

Ett meddelande som inte är undertecknat skall bekräftas av avsändaren genom egenhändigt undertecknad handling, om rätten begär det. Om meddelandet inte bekräftas, skall det inte beaktas.

Ett meddelande skall godtas som egenhändigt undertecknat utan hinder av att det kommit in genom telefax, om det har avsänts från en telefon med nummer som kan hänföras till någon som undertecknat meddelandet

42 kap.17 a §¹²

I 56 kap. 15 - 17 §§ finns bestämmelser om att tingsrätten får hänskjuta en fråga till prövning av högsta domstolen.

I 56 kap. 13 - 15 §§ finns bestämmelser om att tingsrätten får hänskjuta en fråga till prövning av högsta domstolen.

49 kap.

Om fullföljd av talan mot underrätts dom och beslut

Om överklagande av tingsrätts domar och beslut

1 §¹³

Talan mot underrätts dom skall föras genom vad.

En tingsrätts dom får överklagas om inte annat är föreskrivet.

Har parterna skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten. Ett avtal som ingåtts före tvistens uppkomst gäller dock inte i mål som avses i 1 kap. 3 d § första stycket.

¹²Senaste lydelse 1989:352.

¹³Senaste lydelse 1989:656.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i 44 kap. 9 §.

1 a §¹⁴

När en tingsrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra stycket, bestämmer rätten med hänsyn till omständigheterna om *talán mot* domen skall *föras* särskilt eller endast i samband med *talán mot* tingsrättens slutliga avgörande. *Talán förs genom vad.*

2 §

Talán mot underrätts slutliga beslut skall föras genom besvär. Meddelas i samband med dom beslut, varigenom saken till viss del ej upptages till prövning, skall dock talán mot beslutet föras genom vad.

Äger part göra ansökan om återupptagande av mål, som avgjorts genom slutligt beslut, må han ej fullfölja *talán mot* beslutet.

3 §¹⁵

Har en tingsrätt i beslut under rättegången ogillat jäv mot domare eller invändning om rättegångshinder, skall den part som vill *föra talán mot* beslutet anmäla missnöje. Sådan anmälan

2 §

När en tingsrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra stycket, bestämmer rätten med hänsyn till omständigheterna om domen skall *få överklagas* särskilt eller endast i samband med *överklagande av* tingsrättens slutliga avgörande.

3 §

Även ett slutligt beslut av tingsrätt får överklagas, om inte annat är föreskrivet. Har en part rätt att ansöka om återupptagande av ett mål, som avgjorts genom slutligt beslut, får han dock inte överklaga beslutet.

Ett beslut som inte är slutligt får överklagas endast i samband med överklagande av tingsrättens dom eller slutliga beslut, om inte annat är föreskrivet.

4 §

Har en tingsrätt i beslut under rättegången ogillat jäv mot domare eller invändning om rättegångshinder, skall den part som vill *överklaga* beslutet *först* anmäla missnöje. Sådan anmälan

¹⁴Senaste lydelse 1990:443.

¹⁵Senaste lydelse 1987:747.

Nuvarande lydelse

skall göras genast, om beslutet meddelats vid ett sammanträde, och annars inom en vecka från den dag *då* parten fick del av beslutet. Försummar parten detta, har han inte längre rätt att *föra talan mot* beslutet. Om en part anmäler missnöje, bestämmer rätten med hänsyn till omständigheterna, om *talan skall föras* särskilt eller endast i samband med *talan mot* dom eller slutligt beslut. *Särskild talan skall föras genom besvär.*

4 §¹⁶

Talan mot underrätts beslut under rättegången skall föras särskilt, om rätten

1. avvisat ombud, biträde eller försvarare eller ogillat ett yrkande *härom*;

2. ogillat tredje mans yrkande att få *som intervenient deltaga* i rättegången;

3. förelagt en part eller någon annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning eller också enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där lämnas

Föreslagen lydelse

skall göras genast, om beslutet meddelats vid ett sammanträde, och annars inom en vecka från den dag *när* parten fick del av beslutet. Försummar parten detta, har han inte längre rätt att *överklaga* beslutet. Om en part anmäler missnöje, bestämmer rätten med hänsyn till omständigheterna, om *överklagande får ske* särskilt eller endast i samband med *överklagande av* dom eller slutligt beslut.

5 §

Ett beslut får överklagas särskilt, om beslutet innebär att tingsrätten

1. avvisat *ett* ombud, *ett* biträde eller *en* försvarare eller ogillat ett yrkande *om detta*,

2. ogillat tredje mans yrkande att få *delta* i rättegången *som intervenient eller målsägande eller också enligt 13 kap. 7 § prövat en fråga om övertagande av ett käromål*,

3. förelagt en part eller någon annan att förete *ett* skriftligt bevis eller att tillhandahålla *ett* föremål för syn eller besiktning eller också enligt 3 kap. 3 § 5 tryckfrihetsförordningen, 9 § första stycket 5 radioansvarighetslagen (1966:756) eller 11 § 5 lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar funnit det vara av synnerlig vikt att en uppgift som avses där

¹⁶Senaste lydelse 1985:415.

Nuvarande lydelse

vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran;

4. *utlåt it sig* angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon, *som ej är part eller intervenient*, att gottgöra i rättegången vållad kostnad;

5. *utlåt it sig* angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, *som ej är part eller intervenient*;

6. *utlåt it sig* i tvistemål angående kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål angående häktning eller åtgärd, som avses i 25-28 kap.;

7. avslagit begäran om biträde eller försvarare eller till sådant uppdrag *förordnat* annan än part föreslagit;

8. *utlåt it sig* i annat fall än som avses i 5 eller 7 i fråga som gäller allmän rättshjälp; *eller*

9. avslagit begäran om rättshjälp åt misstänkt i brottmål eller om ersättning eller förskott till part, som åtnjuter sådan förmån.

Särskild talan skall föras genom besvär. Är fråga om beslut, som avses i 1, 2, 3, 7, 8 eller 9, åligge den som vill föra talan att, om beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling, genast och eljest inom en vecka

Föreslagen lydelse

lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran,

4. *prövat en fråga* angående ådömande av förelagt vite eller häkte eller om ansvar för förseelse i rättegången eller angående skyldighet för någon att *ersätta rättegångskostnad*,

5. *prövat en fråga* angående ersättning eller förskott av allmänna medel till målsägande eller angående ersättning eller förskott till *ett* biträde, *en* försvarare, *ett* vittne, *en* sakkunnig eller *någon* annan,

6. *prövat en fråga* i tvistemål angående kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller i brottmål angående häktning eller *någon sådan* åtgärd som avses i 25-28 kap.,

7. avslagit *en* begäran om biträde eller försvarare eller till *ett* sådant uppdrag *utsett någon* annan än part föreslagit;

8. *prövat en fråga om allmän rättshjälp* i annat fall än som avses i 5 eller 7,

9. avslagit *en* begäran om rättshjälp åt misstänkt i brottmål eller om ersättning eller förskott till *en* part, som åtnjuter sådan förmån, *eller*

10. *prövat en fråga enligt 33 kap. brottsbalken* angående avräkning av anhållnings- och häktetid m.m.

Nuvarande lydelse

från den dag, då han erhöll del därav, anmäla missnöje; försummas det, äge han ej vidare rätt till talan. Rätten pröve genast, om anmälan rätteligen gjorts.

I fråga om missnöjesanmälan av myndigheter, som enligt lag eller förordnande med stöd av lag är behöriga att överklaga beslut som avses i andra stycket, gäller följande. Har beslutet meddelats vid sammanträde för förhandling vid vilken myndigheten inte har varit företrädd, skall missnöje anmälas senast en vecka från dagen för beslutet.

5 §

Har underrätt i samband med dom eller slutligt beslut meddelat beslut i fråga, som avses i 4 §, och rör frågan ombud, biträde, försvarare, vittne, sakkunnig eller annan, som ej är part eller intervenient, skall mot beslutet föras särskild talan genom besvär. Vad nu sagts gälle ock, om underrätt i samband med dom eller slutligt beslut meddelat beslut om skyldighet för åklagare att ersätta rättegångskostnad.

Då eljest i samband med dom eller slutligt beslut meddelats beslut i fråga, som avses i 4 §, eller beslut om skyldighet för part eller intervenient eller statsverket att ersätta rättegångskostnad, skall talan mot beslutet föras i samma ordning som talan mot domen eller det slutliga beslutet.

Föreslagen lydelse

6 §

Den som vill överklaga ett sådant beslut som avses i 5 § 1, 2, 3, 7, 8 eller 9 skall först anmäla missnöje, om beslutet har meddelats under rättegången.

Anmälan skall göras genast, om beslutet meddelats vid ett sammanträde, och annars inom en vecka från den dag när parten fick del av beslutet. Försummar parten detta, har han inte längre rätt att överklaga beslutet.

I fråga om missnöjesanmälan av myndigheter, som enligt lag eller förordnande med stöd av lag är behöriga att överklaga beslut som avses i första stycket, gäller följande. Har beslutet meddelats vid sammanträde vid vilken myndigheten inte har varit företrädd, skall missnöje anmälas senast en vecka från dagen för beslutet.

Nuvarande lydelse

6 §

*Menar part, att genom under-
rätts beslut målet onödigt uppe-
hålles, äge han mot beslutet föra
särskild talan genom besvär.*

7 §¹⁷

*Har tingsrätten förklarat en
domare jävig eller bifallit en
begäran om rättshjälp åt miss-
tänkt i brottmål eller förordnat
målsägandebiträde, får tings-
rättens beslut inte överklagas.*

8 §

*Är i detta kapitel eller eljest i
lag ej annat stadgat, må mot
underrätts beslut talan föras
allenast i samband med talan
mot dom eller slutligt beslut.*

*Till bemötande av motpartens
ändringsyrkande må part, ehuru
han ej fullföljt talan mot dom
eller slutligt beslut, påkalla
prövning av beslut, mot vilket
särskild talan ej må föras.*

*Skall ej särskild talan föras
mot beslut, varigenom rätten
förelagt vite eller annan påföljd,
äge den, som är missnöjd med
beslutet, i samband med särskild
talan mot beslut, varigenom
föreläggandet tillämpats, på-
kalla prövning av dess giltighet.*

Föreslagen lydelse

7 §

*Anser en part att tingsrättens
beslut gör att målet försenas i
onödan, får han överklaga be-
slutet särskilt.*

8 §

*Har tingsrätten förklarat en do-
mare jävig eller bifallit en begä-
ran om rättshjälp åt misstänkt i
brottmål eller utsett någon till
målsägandebiträde, får tingsrät-
tens beslut inte överklagas.*

9 §

*För att bemöta motpartens änd-
ringsyrkande får en part, trots
att han inte har överklagat,
begära prövning av ett beslut
som inte får överklagas särskilt.*

*Om ett beslut genom vilket
rätten förelagt vite eller annan
påföljd inte får överklagas sär-
skilt, kan den som är missnöjd
med beslutet, begära att beslutet
prövas i samband med att han
överklagar ett beslut genom vil-
ket föreläggandet har tillämpats.*

¹⁷Senaste lydelse 1988:610.

*Nuvarande lydelse*9 §¹⁸

Tingsrätts beslut, varigenom missnöjesanmälan eller ansökan om återvinning eller återupptagande eller vade- eller besvärstalan avvisats, får överklagas genom besvär. I annat fall får inte frågan, huruvida sådan anmälan eller ansökan gjorts eller talan annars fullföljts på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, prövas av hovrätten.

10 §

Vad underrätt föreskrivit om sättet för fullföljd av talan skall lända till efterrättelse.

Har part, som enligt 3 § anmält missnöje med underrätts beslut under rättegången, hänvisats att föra särskild talan mot beslutet, skall målet vila i avbidan på utgången av partens klagan. Finner rätten förberedelsen i målet böra fortsättas, må dock rätten förordna därom.

Anmäles missnöje enligt 4 §, äge rätten, om särskilda skäl föranleda därtill, förordna, att målet skall vila i avbidan på utgången av den missnöjdes klagan.

Ej må i annat fall än nu sagts klagan över underrätts beslut under rättegången föranleda uppehåll med målets behandling.

Föreslagen lydelse

10 §

En tingsrätts beslut genom vilket en missnöjesanmälan eller en ansökan om återvinning eller återupptagande eller ett överklagande har avvisats, får överklagas. I andra fall får hovrätt inte pröva fråga om en sådan anmälan eller ansökan gjorts eller överklagande skett inom rätt tid.

11 §

Har en part, som enligt 4 § anmält missnöje med tingsrätts beslut under rättegången, hänvisats att överklaga beslutet särskilt, skall målet vila till dess överklagandet prövats. Rätten får dock bestämma att förberedelsen i målet skall fortsätta.

Anmäls missnöje enligt 6 §, får rätten förklara målet vilande till dess överklagandet prövats, om det finns särskilda skäl.

I andra fall än som har sagts nu får ett överklagande av tingsrätts beslut under rättegången inte föranleda uppehåll med målets behandling.

¹⁸Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

Talan mot tingsrättens dom eller beslut i mål som handlagts av en lagfaren domare enligt 1 kap. 3 d § första stycket får inte prövas av hovrätten i vidare mån än som följer av 13 §, om inte hovrätten meddelat prövningstillstånd.

Prövningstillstånd behövs inte vid *talans mot beslut som rör någon annan än en part eller en intervenient, beslut varigenom tingsrätten ogillat jäv mot en domare, beslut angående utdömande av förelagt vite eller om ansvar för en rättegångsförseelse eller beslut varigenom en missnöjesanmälan eller en vade- eller besvärstalan avvisats.*

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket och 13 § gälla i tillämpliga delar.

*Föreslagen lydelse*12 §¹⁹

I tvistemål krävs prövningstillstånd för att hovrätten skall pröva tingsrättens avgörande

1. vid överklagande av tingsrättens dom eller beslut i mål som handlagts av en lagfaren domare enligt 1 kap. 3 d § första stycket, och

2. vid överklagande av tingsrättens dom eller beslut i andra tvistemål där förlikning om saken är tillåten, där det värde som sägs i 1 kap. 3 d § uppenbart inte överstiger basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Prövningstillstånd behövs inte vid överklagande av

1. avgörande i mål som av tingsrätt handlagts i särskild sammansättning,

2. beslut som rör någon annan än en part eller en intervenient,

3. beslut genom vilket tingsrätten ogillat jäv mot en domare, eller

4. beslut genom vilket en missnöjesanmälan eller en ansökan om återvinning eller ett överklagande avvisats.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 12 § tredje stycket och 15 § gälla i tillämpliga delar.

13 §

Prövningstillstånd behövs, om åklagaren, målsäganden eller den tilltalade överklagat en dom

¹⁹Senaste lydelse 1990:443.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

i brottmål genom vilken tingsrätten i påföljdsdelen endast dömt den tilltalade till böter eller frikänt honom från ansvar för brott för vilket det inte stadgats svårare straff än fängelse i sex månader. Om tingsrätten i sin dom även prövat enskilda anspråk gentemot den tilltalade, krävs prövningstillstånd, om det sammanlagda värdet av vad den tilltalade ålagts i fråga om enskilda anspråk uppenbart inte överstiger ett basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Första stycket gäller inte riksåklagarens, justitiekanslerns och justitieombudsmannens överklaganden.

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 12 § tredje stycket och 15 § gälla i tillämpliga delar.

Om det krävs prövningstillstånd vid överklagande av en dom, gäller kravet på prövningstillstånd även vid överklagande av ett beslut som får överklagas i samband med överklagande av domen.

13 §²⁰

Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att *tal*an prövas av högre rätt,

14 §

Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att *överklagandet* prövas av högre rätt,

²⁰Införd genom 1987:747.

Nuvarande lydelse

2. anledning förekommer till ändring i det slut vartill tingsrätten kommit eller

3. det annars *föreligger* synnerliga skäl att pröva *talán*.

14 §²¹

Talan mot tingsrättens beslut angående frågor som avses i 1 kap. 3 d § förs i samma ordning som talan mot beslut varigenom rätten ogillat en invändning om rättegångshinder.

15 §²²

Kan talan mot tingsrättens dom eller beslut prövas av hovrätten endast om denna meddelat prövningstillstånd, skall tingsrätten i samband med underrättelse om vad som gäller i fråga om fullföljd av talan upplysa parterna om detta och därvid också ange innehållet i 13 §.

Om vad i tvistemål

Vill någon part vädja mot tingsrättens dom i ett tvistemål, skall han ge in en vadeinlaga till tingsrätten. Inlagan skall ha kommit in till rätten inom tre

Föreslagen lydelse

2. anledning förekommer till ändring i det slut vartill tingsrätten kommit eller

3. det annars *finns* synnerliga skäl att pröva *överklagandet*.

15 §

Tingsrättens beslut angående frågor som avses i 1 kap. 3 d § överklagas på samma sätt som beslut genom vilket rätten ogillat en invändning om rättegångshinder.

16 §

Krävs särskilt tillstånd för prövning i hovrätten, skall tingsrättens dom eller beslut innehålla uppgift om det och om de grunder på vilket sådant tillstånd meddelas.

50 kap.

Om prövningen av överklagade domar i tvistemål

1 §²³

En part, som vill överklaga tingsrättens dom i ett tvistemål, skall göra detta skriftligt. Överklagandet skall ges in till tingsrätten. Det skall ha kommit in

²¹Senaste lydelse 1989:656.

²²Införd genom 1987:747.

²³Senaste lydelse 1987:747.

Nuvarande lydelse

veckor från den dag *då* domen meddelades.

Föreslagen lydelse

till rätten inom tre veckor från den dag *när* domen meddelades.

2 §²⁴

Har ena parten *enligt 1 § väddat mot* tingsrättens dom, *får också* motparten, *även om han inte iakttagit vad som sägs i den paragrafen, föra talan mot domen. Han skall dock* inom en vecka från den dag, *då vadetiden* gick ut, *ge in sin vadeinlaga till tingsrätten.*

Om *den första vadetalan återkallas* eller av annat skäl förfaller, är också *den senare vadetalan förfallen.*

Har ena parten *överklagat* tingsrättens dom, *har* motparten rätt att *göra detta* inom en vecka från den dag *då den i 1 § angivna tiden* gick ut.

Om *det första överklagandet återkallas* eller av annat skäl förfaller, är också *det senare överklagandet förfallet.*

3 §²⁵

Finnes vadetalan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av underrätten avvisas. Har vadeinlaga inkommit till hovrätten före vadetidens utgång, skall den omständigheten att inlagan inkommit till underrätten först därefter ej föranleda att den avvisas.

Tingsrätten *prövar om överklagandet har gjorts i rätt tid. Ett överklagande som gjorts för sent skall avvisas av tingsrätten.*

Överklagandet *skall dock inte avvisas om det inom tiden för överklagande har kommit in till hovrätten. I ett sådant fall skall hovrätten sända överklagandet vidare till tingsrätten och samtidigt lämna uppgift om vilken dag det kom in till hovrätten.*

4 §²⁶

I vadeinlagan skall vadekäranden uppgiva:

1. den dom, *mot vilken talan föres;*

I överklagandet skall klaganden uppgive:

1. den dom *som överklagas,*

²⁴Senaste lydelse 1987:747.

²⁵Senaste lydelse 1990:443.

²⁶Senaste lydelse 1987:747.

Nuvarande lydelse

2. grunderna för vadetalan med *angivande*, i vilket avseende *underrättens* domskäl enligt *kärandens* mening äro oriktiga; *samt*

3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som *käranden* yrkar.

Om prövningstillstånd behövs, skall *käranden* i *vadeinlagan* ange de omständigheter som han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Käranden skall i *vadeinlagan* uppgiva de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. *Skriftligt* bevis, som *ej* tidigare *förebragts*, skall i *huvudskrift* eller *styrkt avskrift* fogas vid *vadeinlagan*. Vill *käranden* att *förnyat förhör* med vittne eller sakkunnig eller part skall äga rum eller *förnyad syn* å stället skall hållas, skall han *angiva* det i *vadeinlagan* *jämte skälen därtill*. I *vadeinlagan* skall *käranden* ock *angiva*, om han vill, att motparten skall *infinna sig* personligen vid *huvudförhandling* i hovrätten.

Vadeinlagan skall vara *egenhändigt undertecknad* av *käranden* eller hans *ombud*.

Föreslagen lydelse

2. grunderna för *överklagandet* med *uppgift om* i vilket avseende *tingsrättens* domskäl enligt *klagandens* mening är oriktiga,

3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som *klaganden* yrkar.

Om prövningstillstånd behövs, skall *klaganden* också ange de omständigheter som han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Klaganden skall *vidare uppgge* de bevis han åberopar och vad som skall styrkas med varje bevis. Om *beviset inte tidigare har förebringats*, skall i mål där *förlikning om saken* är tillåten *klaganden* uppgge *anledningen till det*. *Skriftliga* bevis, som *inte tidigare förebringats*, skall *ges in tillsammans med överklagandet*. Vill *klaganden* att *det* skall hållas ett nytt förhör med ett vittne, en sakkunnig eller en part eller *förnyad syn på stället*, skall han *ange det och samtidigt ange sina skäl*. Han skall också *ange* om han vill att motparten skall *infinna sig* personligen vid *huvudförhandling* i hovrätten.

Nuvarande lydelse

Avvisas ej vadetalan, skall underrätten efter utgången av den i 2 § angivna tiden utan dröjsmål till hovrätten insända vadeinlagen med därvid fogade handlingar samt akten.

Framställs i vadeinlagen yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom begäran om kvarstad eller om hävande av sådan åtgärd eller av förordnande, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, skall insändandet ske genast; till dess den i 2 § angivna tiden utgått, skall dock avskrift av vadeinlagen vara att tillgå vid underrätten.

Föreligger mot vadetalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, må talan av hovrätten omedelbart avvisas.

Uppfyller vadeinlagen ej föreskrifterna i 4 § eller är den eljest ofullständig, skall hovrätten förelägga vadekäranden att avhjälpa bristen.

Föreslagen lydelse

5 §²⁷

Om inte överklagandet avvisas enligt 3 §, skall tingsrätten efter utgången av den i 2 § angivna tiden överlämna överklagandet tillsammans med övriga handlingar i målet till hovrätten.

Har i överklagandet framställts ett yrkande, som kräver omedelbar prövning, såsom begäran om kvarstad eller om upphävande av ett beslut om sådan åtgärd eller av ett beslut om att dom får verkställas trots att den inte har laga kraft, skall överklagandet samt övriga handlingar i målet sändas in genast. Till dess den i 2 § angivna tiden har gått ut, skall dock en kopia av överklagandet finnas tillgänglig vid tingsrätten.

6 §

Om det finns något annat hinder mot att ta upp överklagandet till prövning än som avses i 3 §, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet.

7 §²⁸

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är det på annat sätt ofullständigt, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

²⁷Senaste lydelse 1981:828.

²⁸Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

Följer *vadekäranden* inte ett föreläggande enligt första stycket, skall *vadetalan* avvisas, om *vadeinlagan* är så *ofullständig* att *den* inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

För målets beredande skall *vadeinlagan* med därvid fogade handlingar delgivas *vadesvaranden* och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftligt genmäle.

Om det är uppenbart att *vadetalan* är *ogrundad*, får hovrätten dock genast meddela dom i målet utan att någon åtgärd enligt första stycket vidtas.

Har *underrätten* avslagit yrkande om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller *förordnat om hävande* av sådan åtgärd, äge hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess *annorlunda förordnas*. Har *underrätten* beviljat åtgärd, som nu *sagts*, eller *förordnat*, att dom må verkställas utan hinder av att den *icke äger* laga kraft, äge ock hovrätten omedelbart *förordna*, att *vidare åtgärd* för verkställighet ej må äga rum.

Föreslagen lydelse

Följer *klaganden* inte ett föreläggande enligt första stycket, skall *överklagandet* avvisas, om *det* är så *ofullständigt* att *det* inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

8 §²⁹

Överklagandet skall, om inte annat följer av andra stycket, med tillhörande handlingar delges motparten med föreläggande att svara skriftligt inom viss tid.

Om det är uppenbart att *överklagandet* är *ogrundat*, får hovrätten genast meddela dom i målet.

Har *tingsrätten* avslagit ett yrkande om kvarstad eller *någon* annan åtgärd enligt 15 kap. eller *upphävt ett beslut* om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har *tingsrätten* beviljat en åtgärd, som *har sagts* nu eller *förklarat* att *domen* får verkställas trots att den *inte har* laga kraft, får hovrätten omedelbart *besluta* att *tingsrättens beslut* tills vidare inte skall gälla.

²⁹Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

Genmälet skall, om ej vadekärans yrkande medgives, innehålla yttrande rörande de av honom anförda grunderna för vadetalan och angivande av de omständigheter vadesvaranden vill anföras.

Svaranden skall i genmälet uppgiva de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis, som ej tidigare förebragts, skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid genmälet. Vill svaranden, att förnyat förhör med vittne eller sakkunnig eller part under sanningförsäkran skall äga rum eller förnyad syn å stället skall hållas, skall han ange det i genmälet jämte skälen därtill. I genmälet skall svaranden ock ange, om han vill, att motparten skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Genmälet skall vara egenhändigt undertecknat av svaranden eller hans ombud.

Genmälet skall med därvid fogade handlingar delgivas vadekäranden.

*Föreslagen lydelse*9 §³⁰

Om inte klagandens yrkande medges, skall motparten i sitt svar yttra sig rörande de av klaganden anförda grunderna för överklagandet och ange de omständigheter han själv vill anföras.

Svaret skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om beviset inte förebringats tidigare, skall i målet där förlikning om saken är tillåten uppgift lämnas om anledningen till det. Skriftliga bevis, som inte tidigare förebringats, skall ges in till hovrätten. Vill parten att det skall hållas nytt förhör med ett vittne, en sakkunnig eller en part eller förnyad syn på stället, skall han ange det i svaret och samtidigt ange sina skäl. I svaret skall parten också ange om han vill att klaganden skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

10 §³¹

Hovrätten skall ge klaganden tillfälle att ta del av svaret med tillhörande handlingar.

³⁰Senaste lydelse 1963:149.

³¹Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling *erforderlig*, äge hovrätten *förordna där-om*. Hovrätten äge *tillika* meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part *må* föreläggas att *inkomma* med mer än en skrift, endast om särskilda skäl *äro därtill*.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet.

Vad som sagts om sammanträde per telefon i 42 kap. 10 § skall gälla även vid sammanträde enligt denna paragraf.

10 a §³²

Behövs prövningstillstånd, beslutar hovrätten sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan upptas utan att skriftväxling skett.

11 §

Finner hovrätten *erforderligt*, att yttrande inhämtas *av sakkunnig*, skriftligt bevis företes, föremål *tillhandahålles* för syn eller besiktning, bevis *upptages* utom huvudförhandlingen eller annan förberedande åtgärd *vidtages*, skall *beslut därom utan dröjsmål meddelas*.

Vill *part*, att åtgärd, som *nu sagts*, *vidtages*, skall han, så snart *ske kan*, göra *framställning därom hos* hovrätten.

Föreslagen lydelse

Är ytterligare skriftväxling *nödvändig*, får hovrätten *besluta om sådan*. Om det behövs får hovrätten meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva i vilket avseende *en* part yttra sig. *En part får* föreläggas att *komma in* med mer än en skrift endast om *det finns* särskilda skäl.

11 §

Behövs prövningstillstånd, beslutar hovrätten sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan upptas utan att skriftväxling skett.

12 §

Om hovrätten *anser det behövt* att ett yttrande *av sakkunnig* inhämtas, *ett* skriftligt bevis företes, *ett* föremål *tillhandahålls* för syn eller besiktning, *ett* bevis *upptas* utom huvudförhandlingen eller *någon* annan förberedande åtgärd *företas*, skall *hovrätten besluta om det*.

Om *en part* vill att *en* åtgärd enligt första stycket skall *företas*, skall han så snart som möjligt *anmäla det till* hovrätten.

I fråga om hovrättens skyldigheter under förberedelsen skall 42 kap. 8 § andra stycket tillämpas.

³²Senaste lydelse 1987:747.

*Nuvarande lydelse**12 §³³*

I fråga om hovrättens skyldigheter under förberedelsen skall 42 kap. 8 § andra stycket tillämpas.

*Föreslagen lydelse**13 §*

Ett mål avgörs efter huvudförhandling. Hovrätten får dock avgöra målet utan sådan förhandling,

1. om klagandens ändringsyrkande har medgetts,

2. om det är uppenbart att ändringsyrkandet är ogrundat,

3. om båda parter har begärt att målet skall avgöras utan huvudförhandling eller förklarat att de inte har något att invända mot det, eller

4. om värdet av det som överklagandet gäller uppenbart inte uppgår till det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid tidpunkten för tingsrättens dom och inte båda parter har begärt huvudförhandling.

Vid beräkningen av värdet enligt första stycket 4 bortses från rättegångskostnader och sådan ränta som har upplupit efter det att talan väckts.

Ett mål får alltid avgöras utan huvudförhandling, om det är uppenbart att sådan förhandling är obehövlig.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas.

³³Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

13 §

Så snart målets beredande avslutats, bestämma hovrätten tid för huvudförhandlingen. För behandling av rättegångsfråga eller del av saken, som må avgöras särskilt, må huvudförhandling utsättas, ehuru målet i övrigt ej är berett till huvudförhandling.

14 §

Till huvudförhandlingen skola parterna kallas.

Vadekäranden skall föreläggas att komma tillstådes vid påföljd att hans vadetalan eljest förfaller. Skall han infinna sig personligen, förelägge hovrätten tillika vite. Vadesvaranden skall, om han är skyldig att infinna sig personligen eller hans närvaro eljest finnes vara av betydelse för målets handläggning eller utredning, föreläggas vite; förelägges ej vite, skall svaranden erinras om att målet må avgöras utan hinder av hans utvaro.

Föreslagen lydelse

14 §

Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall parterna lämnas tillfälle att slutföra sin talan, om det inte är uppenbart att de redan gjort detta.

Trots tidigare beslut får hovrätten besluta, att huvudförhandling skall äga rum.

15 §

Så snart förberedelsen avslutats, skall hovrätten, om inte målet avgörs utan huvudförhandling, bestämma tid för sådan förhandling, om möjligt efter samråd med parterna. För behandling av rättegångsfrågor eller sådana delar av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut, trots att målet i övrigt inte är färdigt för huvudförhandling.

16 §

Till huvudförhandlingen skall parterna kallas.

Klaganden skall föreläggas att inställa sig vid påföljd att överklagandet annars förfaller. Skall han infinna sig personligen, skall hovrätten också förelägga honom vite. Om motparten är skyldig att infinna sig personligen eller hans närvaro annars är av betydelse för målets handläggning eller utredning, skall han föreläggas vite. Föreläggs han inte vite, skall han upplysas om att målet kan komma att avgöras även om han inte inställer sig.

Nuvarande lydelse

Hovrätten *bestämme tillika, om vittne eller sakkunnig* skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna *skola* underrättas om beslutet. Om *kallande av vittne eller sakkunnig gälle vad i 36 och 40 kap. är stadgat.*

15 §³⁴

I övrigt skall vad som sägs i 1 kap. 9 § samt 43 kap. 1 - 6 §§, 8 § andra - fjärde styckena och 10 - 14 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 14 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till uppskjuten huvudförhandling och föreläggande för parterna.

16 §

Vid huvudförhandlingen skall *underrättens dom, i den mån det erfordras, uppläsa samt vadekäranden uppgiva*, i vilken del domen överklagas och vilket yrkande han framställer. *Vadesvaranden* skall *angiva, huruvida han medger eller bestrider* yrkandet.

Därefter *skola*, om *ej* hovrätten *finner annan ordning* lämpligare, först *vadekäranden* och sedan *vadesvaranden* utveckla sin talan. *Part* skall yttra sig över vad *motparten* anfört. Äger *förhandling rum*, *ehuru svaranden icke är tillstädes*, skall genom *hovrättens försorg*, i den mån

Föreslagen lydelse

Hovrätten *skall också bestämma vilka vittnen och sakkunniga* som skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna *skall* underrättas om beslutet. *I fråga om kallelse till vittnen och sakkunniga gäller 36 och 40 kap.*

17 §

I övrigt skall vad som sägs i 1 kap. 9 § samt 43 kap. 1 - 6 §§, 8 § andra - fjärde styckena och 10 - 14 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till uppskjuten huvudförhandling och föreläggande för parterna.

18 §

Vid huvudförhandlingen skall *tingsrättens dom redovisas i behövlig omfattning. Klaganden skall uppge* i vilken del domen överklagas och vilket yrkande han framställer. *Motparten* skall *ange om han medger* eller *bestriider* yrkandet.

Därefter *skall*, om *inte* hovrätten *anser något annat* lämpligare, först *klaganden* och sedan *motparten* utveckla sin talan. *Varje part* skall yttra sig över vad *den andra parten* anfört. Om *förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart inte är närvarande*, skall hovrätten *se till*

³⁴Senaste lydelse 1987:747.

Nuvarande lydelse

det *erfordras*, ur handlingarna *framläggas* vad han anfört.

Vad *tillstådeskommen* part anfört under *skriftväxlingen* eller *eljest vid målets beredande* må *ej uppläsas i annat fall, än då* hans utsaga vid förhandlingen avviker från den tidigare utsagan eller han *underlåter att yttra sig* eller *eljest* särskilda skäl *äro därtill*.

17 §

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen *förebringas*. Äger *huvudförhandling* rum, *ehuru vadesvaranden icke är tillstådes*, skall den av honom *vid underrätten förebragta bevisningen*, i den mån det *erfordras*, *framläggas* genom *hovrättens försorg*.

Om *ej* särskilda skäl *föranleda* annat, bör bevis, som skall *förebringas* genom *protokoll* och *andra handlingar* från *underrätten*, *framläggas*, innan bevis rörande samma omständighet *omedelbart upptages* av *hovrätten*. *Äro* rörande samma omständighet *flera bevis*, *böra de* *förebringas* i ett sammanhang.

18 §

Efter bevisningens förebringande äge parterna *anföra* vad de *till slutförande* av sin talan *akta nödigt*.

Föreslagen lydelse

att det i den *utsträckning* det *behövs* ur handlingarna *läggs fram* vad han anfört.

Vad *en vid huvudförhandlingen närvarande* part *har* anfört under *förberedelsen* får *läsas upp* endast om hans utsaga vid *förhandlingen* avviker från den tidigare utsagan eller om han *inte yttrar sig* eller om det *finns* särskilda skäl.

19 §

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen *förebringas*. Om *huvudförhandlingen* äger rum *trots att klagandens motpart inte är närvarande*, skall *hovrätten* se till att den *bevisning*, som han *förebringat* i *tingsrätten*, *läggs fram* ur *handlingarna* i den *utsträckning* *bevisningen* har betydelse för målet i *hovrätten*.

Om *inte* särskilda skäl *föranleder* annat, bör *ett* bevis, som *inte omedelbart* skall *tas upp* av *hovrätten*, *förebringas* innan bevis rörande samma omständighet *omedelbart tas upp* av *hovrätten*. *Finns det flera bevis* i *fråga* om samma omständighet, *bör dessa* *förebringas* i ett sammanhang.

20 §

Sedan *bevisningen* *förebringats* får parterna *muntligt slutföra* sin talan.

Nuvarande lydelse

19 §

Uteblir vadekäranden från rättegångstillfälle för huvudförhandling, vare hans vadetalan förfallen.

Uteblir vadesvaranden och har vite förelagts honom, äge hovrätten, då saken är sådan, att förlikning därom ej är tillåten, i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Kommer part tillstådes genom ombud, då föreläggande meddelats honom vid vite att infinna sig personligen, och är saken sådan, att förlikning därom ej är tillåten, äge hovrätten i stället för att förelägga nytt vite förordna, att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Har vite förelagts part eller skall part hämtas till rätten och finnes hämtning ej kunna ske, må dock målet avgöras utan hinder av att parten inställt sig allenast genom ombud eller uteblivit.

20 §³⁵

Har vadekärandens talan förfallit enligt 19 § och förelåg för hans utevaro laga förfall som han inte kunnat anmäla i tid, skall hovrätten på ansökan av honom återuppta målet.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom två

Föreslagen lydelse

21 §

Uteblir klaganden från huvudförhandling, förfaller överklagandet.

Uteblir klagandens motpart och har vite förelagts honom, får hovrätten, när saken är sådan att förlikning därom inte är tillåten, i stället för att förelägga nytt vite besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Inställer sig part endast genom ombud, när han förelagts vid vite att infinna sig personligen, och är saken sådan att förlikning därom inte är tillåten, får hovrätten förelägga nytt vite eller besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag.

Har vite förelagts en part eller skall parten hämtas till rätten och kan han inte hämtas, får dock målet avgöras trots att parten inställt sig endast genom ombud eller uteblivit.

22 §

Har överklagandet förfallit enligt 21 § skall hovrätten på ansökan av klaganden återuppta målet, om denne kan visa att han för sin utevaro haft laga förfall som han inte kunnat anmäla i tid. Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom tre

³⁵Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

veckor från den dag då beslutet meddelades. Om *käranden* utelämnas på nytt, är hans rätt till återupptagande av målet *förfallen*.

21 §³⁶

Hovrätten får avgöra mål utan huvudförhandling,

1. om vadetalan medgivits,
2. om det är uppenbart att vadetalan är ogrundad,
3. om båda parter har begärt att målet skall avgöras utan huvudförhandling eller förklarar sig inte ha något att erinra här emot, eller

4. om värdet av det varom talan fullföljts uppenbart inte uppgår till det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gällde vid tidpunkten för tingsrättens dom och inte båda parter har begärt huvudförhandling.

Vid beräkningen av värdet enligt första stycket 4 bortses från rättegångskostnader och sådan ränta som har upplupit efter det att talan väckts.

Ett mål får alltid avgöras utan huvudförhandling, om det är uppenbart att sådan förhandling är obehövlig.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas.

Föreslagen lydelse

veckor från den dag när beslutet meddelades. Om *klaganden* utelämnas på nytt, har han inte rätt till återupptagande av målet.

³⁶Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

22 §³⁷

Har hovrätten beslutat, att mål skall avgöras utan huvudförhandling, och finnes ej uppenbart, att parterna redan slutfört sin talan, skall tillfälle därtill lämnas dem.

Utan hinder av tidigare beslut äge hovrätten förordna, att huvudförhandling skall äga rum.

Föreslagen lydelse

23 §

Har vid huvudförhandlingen i underrätten rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkringen hörts inför rätten eller syn å stället hållits och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, må ändring i underrättens dom i denna del ej ske, med mindre beviset upptagits ånyo vid huvudförhandlingen i hovrätten eller ock synnerliga skäl föreligga, att dess värde är annat, än underrätten antagit.

Har vid huvudförhandling i tingsrätten rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkringen hörts inför rätten eller syn på stället hållits och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset tagits upp på nytt vid huvudförhandling i hovrätten. Det som har sagts nu gäller dock inte om det finns synnerliga skäl att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit.

24 §

Har, då tredskodom givits, den som yrkat sådan dom vädjat mot domen och upptages av motparten gjord ansökan om återvinning, skall målet av hovrätten visas åter till underrätten att handläggas i samband med återvinningsmålet.

Om den överklagande domen är en tredskodom och tingsrätten tar upp en av klagandens motpart gjord ansökan om återvinning, skall målet av hovrätten visas åter till tingsrätten att handläggas i samband med återvinningsmålet.

³⁷Senaste lydelse 1954:432.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*25 §³⁸

Innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats, får *vadetalan* återkallas.

Vadekäranden får inte ändra sin talan att avse annan del av tingsrättens dom än den som uppgivits i *vadeinlagan*.

I mål där förlikning om saken är tillåten får en part i hovrätten till stöd för sin talan åberopa omständigheter eller bevis, som inte tidigare har förebringats, endast om

1. han gör sannolikt att han inte kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid tingsrätten eller

2. han annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Framställs först i hovrätten ett yrkande om kvittning, får det avvisas, om det inte utan olägenhet kan prövas i målet.

Innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats, får *överklagandet* återkallas.

Klaganden får inte ändra sin talan att avse annan del av tingsrättens dom än den som uppgivits i *överklagandet*.

27 §

Föres talan om jäv mot domare i *underrätten* och finnes jävet grundat, skall hovrätten undanröja *underrättens* dom i *vad* den överklagats.

Förs talan om jäv mot *en* domare i *tingsrätten* och finnes jävet grundat, skall hovrätten undanröja *tingsrättens* dom i *den del* den överklagats.

29 §

Undanröjer hovrätten *underrättens* dom och grundas beslutet *ej* därå, att *underrätten* varit obehörig eller *eljest icke* bort upptaga målet till prövning, skall hovrätten *tillika* visa målet åter till *underrätten* för *erforderlig* behandling.

Om befogenhet för *hovrätten* att, *då underrätten* varit obehörig, hänvisa målet till annan *underrätt stadgas* i 10 kap. 20 §.

Undanröjer hovrätten *tingsrättens* dom på *någon annan grund* än att *tingsrätten* varit obehörig eller *av något annat skäl* inte bort *ta upp* målet till prövning, skall hovrätten *även* visa målet åter till *tingsrätten* för *fortsatt* behandling.

Om *hovrättens* befogenhet att när *tingsrätten* varit obehörig hänvisa målet till annan *tingsrätt finns bestämmelser* i 10 kap. 20 §.

³⁸Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om vad i brottmål

51 kap.

Om prövningen av överklagade domar i brottmål

Vill part vädja mot underrätts dom i brottmål, skall han inom tre veckor från den dag, då domen gavs, till underrätten inkomma med vadeinlaga.

1 §

En part, som vill överklaga tingsrättens dom i ett brottmål, skall göra detta skriftligt. Överklagandet skall ges in till tingsrätten. Det skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag när domen meddelades.

Har ena parten enligt 1 § väddjat mot underrätts dom, äge även motparten, ehuru han ej iakttagit vad i nämnda paragraf sägs, föra talan mot domen; dock åligge honom att inom en vecka från den dag, då vadetiden utgick, till underrätten inkomma med vadeinlaga.

2 §

Har ena parten överklagat tingsrättens dom, har motparten rätt att göra detta inom en vecka från den dag då den i 1 § angivna tiden gick ut.

Återkallas eller förfaller eljest den första vadetalan, är ock den senare vadetalan förfallen.

Om det första överklagandet återkallas eller av annat skäl förfaller, är också det senare överklagandet förfallet.

Finnes vadetalan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av underrätten avvisas. Har vadeinlaga inkommit till hovrätten före vadetidens utgång, skall den omständigheten att inlagan inkommit till underrätten först därefter ej föranleda att den avvisas.

3 §³⁹

Tingsrätten prövar om överklagandet har gjorts i rätt tid. Ett överklagande som gjorts för sent skall avvisas av tingsrätten.

Överklagandet skall dock inte avvisas om det inom tiden för överklagande har kommit in till hovrätten. I ett sådant fall skall hovrätten sända överklagandet vidare till tingsrätten och samtidigt lämna uppgift om vilken

³⁹Senaste lydelse 1990:443.

Nuvarande lydelse

I vadeinlagan skall vadekäranden uppgiva:

1. den dom, mot vilken talan föres;

2. grunderna för vadetalan med angivande, i vilket avseende underrättens domskäl enligt kärandens mening äro oriktiga; samt

3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som käranden yrkar.

Käranden skall i vadeinlagan uppgiva de bevis han vill åberopa och vad han vill styrkas med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis, som ej tidigare förebragts, skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid vadeinlagan. Vill käranden, att förnyat förhör med vittne eller sakkunnig skall äga rum eller förnyad syn å stället skall hållas, skall han angiva det i vadeinlagan jämte skälen därtill. I vadeinlagan skall käranden ock angiva, om han vill, att målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall det angivas.

Vadeinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av käranden eller hans ombud.

Föreslagen lydelse

dag det kom in till hovrätten.

4 §⁴⁰

I överklagandet skall klaganden uppgive:

1. den dom som överklagas,

2. grunderna för överklagandet med uppgift om i vilket avseende tingsrättens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,

3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som klaganden yrkar.

Om prövningsställstånd behövs, skall klaganden också ange de omständigheter som han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Klaganden skall vidare uppgive de bevis han åberopar och vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis, som inte tidigare förebringats, skall ges in tillsammans med överklagandet. Vill klaganden att det skall hållas ett nytt förhör med ett vittne eller en sakkunnig eller förnyad syn på stället, skall han ange det och samtidigt ange sina skäl. Han skall också ange om han vill att målsäganden eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Är den tilltalade anhållen eller häktad, skall det anges.

⁴⁰Senaste lydelse 1963:149.

Nuvarande lydelse

Avvisas *ej vadetalan*, skall *underrätten* efter utgången av den i 2 § angivna tiden *utan dröjsmål till hovrätten insända vadeinlagan med därvid fogade handlingar samt akten*.

Är den tilltalade häktad eller framställes i vadeinlagan yrkande, som *påkallar* omedelbar prövning, såsom begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25 - 28 kap., eller om *hävande* av sådan åtgärd, skall *insändandet ske* genast; till dess den i 2 § angivna tiden *utgått*, skall dock *avskrift* av vadeinlagan vara att tillgå vid *underrätten*.

Föreligger mot vadetalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, *må talan* av hovrätten omedelbart *avvisas*.

Uppfyller vadeinlagan *ej* föreskrifterna i 4 § eller är *den eljest ofullständig*, skall hovrätten förelägga vadekäranden att avhjälpa bristen.

Följer vadekäranden inte ett föreläggande enligt första stycket, skall *vadetalan* avvisas,

*Föreslagen lydelse*5 §⁴¹

Om inte överklagandet avvisas enligt 3 §, skall tingsrätten efter utgången av den i 2 § angivna tiden överlämna överklagandet tillsammans med övriga handlingar i målet till hovrätten.

Är den tilltalade häktad eller har i överklagandet framställts ett yrkande, som kräver omedelbar prövning, såsom begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25 - 28 kap., eller om *upphävande* av ett beslut om sådan åtgärd, skall överklagandet samt övriga handlingar i målet sändas in genast. Till dess den i 2 § angivna tiden har gått ut, skall dock en kopia av överklagandet finnas tillgänglig vid tingsrätten.

6 §

Om det finns något annat hinder mot att ta upp överklagandet till prövning än som avses i 3 §, får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet.

7 §⁴²

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 4 § eller är *det på annat sätt ofullständigt*, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte ett föreläggande enligt första stycket, skall överklagandet avvisas, om

⁴¹Senaste lydelse 1947:616.

⁴²Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

om vadeinlagen är så ofullständig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

För målets beredande skall vadeinlagen med därvid fogade handlingar delges vadesvaranden, som skall föreläggas att avge skriftligt genmäle.

Om det är uppenbart att vade-talan är *ogrundad*, får hovrätten dock genast meddela dom i målet utan att någon åtgärd enligt första stycket vidtas.

Om tingsrätten har avslagit ett yrkande om åtgärd, som avses i 26 - 28 kap., eller förordnat om att en sådan åtgärd skall hävas, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla till dess något annat bestäms. Om tingsrätten har beviljat åtgärd som nu sagts, får hovrätten omedelbart förordna att vidare åtgärd för verkställighet av beslutet inte får äga rum. I frågor om häktning eller reseförbud får hovrätten göra ändring i tingsrättens beslut även om motparten inte hörts.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är närvarande vid rätten, skall 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas.

Föreslagen lydelse

det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

8 §⁴³

Överklagandet skall, om inte annat följer av andra stycket, med tillhörande handlingar delges motparten med föreläggande att svara skriftligt inom viss tid.

Om det är uppenbart att överklagandet är *ogrundat*, får hovrätten genast meddela dom i målet.

Har tingsrätten avslagit ett yrkande om en åtgärd, som avses i 26 - 28 kap., eller upphävt ett beslut om en sådan åtgärd, får hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla tills vidare. Har tingsrätten beviljat en åtgärd, som har sagts nu, får hovrätten omedelbart besluta att tingsrättens beslut tills vidare inte skall gälla. I frågor om häktning eller reseförbud får hovrätten ändra tingsrättens beslut även om motparten inte hörts.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är närvarande vid rätten, skall 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas.

⁴³Senaste lydelse 1987:1211.

Nuvarande lydelse

Genmälet skall innehålla yttrande rörande de av vadekäranden anförda grunderna för vadetalan och angivande av de omständigheter vadesvaranden vill anföra.

Svaranden skall i genmälet uppgiva de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis, som ej tidigare förebragts, skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid genmälet. Vill svaranden, att förnyat förhör med vittne eller sakkunnig skall äga rum eller förnyad syn å stället skall hållas, skall han ange det i genmälet jämte skälen därtill. I genmälet skall svaranden ock ange, om han vill, att målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

Genmälet skall vara egenhändigt undertecknat av svaranden eller hans ombud eller, då den tilltalade är svarande, hans försvarare.

Genmälet skall med därvid fogade handlingar delgivas vadekäranden.

Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling erforderlig, äge hovrätten förordna där

*Föreslagen lydelse*9 §⁴⁴

Motparten skall i sitt svar yttra sig rörande de av klaganden anförda grunderna för överklagandet och ange de omständigheter han själv vill anföra.

Svaret skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis, som inte tidigare förebringats, skall ges in till hovrätten. Vill parten att det skall hållas nytt förhör med ett vittne eller en sakkunnig eller förnyad syn på stället, skall han ange det i svaret och samtidigt ange sina skäl. I svaret skall parten också ange om han vill att målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i hovrätten.

10 §⁴⁵

Hovrätten skall ge klaganden tillfälle att ta del av svaret med tillhörande handlingar.

Är ytterligare skriftväxling nödvändig, får hovrätten besluta om sådan. Om det behövs får

⁴⁴Senaste lydelse 1963:149.

⁴⁵Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

om. Hovrätten *äge tillika* meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part *må* föreläggas att *inkomma* med mer än en skrift, endast om särskilda skäl *äro därtill*.

Under förberedelsen får sammanträde hållas, om det behövs för en ändamålsenlig handläggning av målet.

Vad som sagts om sammanträde per telefon i 45 kap. 13 § och 47 kap. 10 § skall gälla även vid sammanträde enligt denna paragraf.

Föreslagen lydelse

hovrätten meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva i vilket avseende *en* part skall yttra sig. *En* part får föreläggas att *komma in* med mer än en skrift endast om *det finns* särskilda skäl.

11 §

Behövs prövningstillstånd, beslutar hovrätten sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan tas upp utan att skriftväxling har skett.

11 §

Finner hovrätten erforderligt, att yttrande inhämtas av sakkunnig, skriftligt bevis företes, föremål tillhandahålles för syn eller besiktning, bevis upptages utom huvudförhandlingen eller annan förberedande åtgärd vidtages, skall beslut därom utan dröjsmål meddelas.

Vill part, att åtgärd, som nu sagts, vidtages, skall han, så snart ske kan, göra framställning därom hos hovrätten.

Finnes i mål om allmänt åtal förundersökningen böra fullständigas eller, om förundersökning ej ägt rum, sådan böra företagas, äge hovrätten meddela åklagaren föreläggande därom.

12 §

Om hovrätten anser det behövt att ett yttrande av sakkunnig inhämtas, ett skriftligt bevis företes, ett föremål tillhandahålls för syn eller besiktning, ett bevis upptas utom huvudförhandlingen eller någon annan förberedande åtgärd företas, skall hovrätten besluta om det.

Om en part vill att en åtgärd enligt första stycket skall företas, skall han så snart som möjligt anmäla det till hovrätten.

Behöver i mål om allmänt åtal åtgärd enligt 23 kap. företas får hovrätten meddela åklagaren föreläggande om det.

Om den, som behöver vara närvarande vid sammanträde

*Nuvarande lydelse*12 §⁴⁶

Hovrätten får bestämma att den som är anhållen eller häktad skall inställas till sammanträde enligt 10 § tredje stycket.

Föreslagen lydelse

enligt 10 § tredje stycket är anhållen eller häktad, skall hovrätten se till att han kan inställa sig.

13 §

Ett mål avgörs efter huvudförhandling. Hovrätten får dock avgöra målet utan sådan förhandling,

- 1. om åklagaren har överklagat endast till den tilltalades förmån,*
- 2. om endast den tilltalade överklagat och hans ändringsyrkande godtas av motparten,*
- 3. om det är uppenbart att överklagandet är ogrundat, eller*
- 4. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller att ådöma honom påföljd eller döma honom till annan påföljd än böter eller villkorlig dom eller sådana påföljder i förening.*

Med de påföljder som anges i första stycket 4 likställs utdömande av vite och, om det inte samtidigt är fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff, beslut enligt 34 kap. 1 § första stycket 1 brottsbalken.

Har i fall som avses i första stycket en part begärt huvudför-

⁴⁶Senaste lydelse 1989:656.

*Nuvarande lydelse**13 §⁴⁷*

Så snart målets beredande avslutats, skall hovrätten bestämma tid för huvudförhandlingen. För behandling av rättegångsfrågor eller sådana delar av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut, trots att målet i övrigt inte är färdigt för huvudförhandling.

Är den tilltalade häktad, skall huvudförhandling hållas inom fyra veckor efter utgången av den tid som anges i 2 §, om det inte till följd av åtgärder som

Föreslagen lydelse

handling, skall sådan hållas, om det inte är uppenbart obehövt.

Avser överklagandet även annat än ansvar, får målet avgöras utan huvudförhandling endast om denna talan enligt 50 kap. 13 § får prövas utan huvudförhandling.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas.

14 §

Innan ett mål avgörs utan huvudförhandling, skall parterna lämnas tillfälle att slutföra sin talan, om det inte är uppenbart att de redan gjort detta.

Trots tidigare beslut får hovrätten besluta, att huvudförhandling skall äga rum.

15 §

Så snart förberedelsen avslutats, skall hovrätten, om inte målet avgörs utan huvudförhandling, bestämma tid för sådan förhandling, om möjligt efter samråd med parterna. För behandling av rättegångsfrågor eller sådana delar av saken som får avgöras särskilt får huvudförhandling sättas ut, trots att målet i övrigt inte är färdigt för huvudförhandling.

Om den tilltalade är häktad, skall huvudförhandling hållas inom fyra veckor efter utgången av den tid som anges i 2 §, om det inte till följd av åtgärder

⁴⁷Senaste lydelse 1989:650.

Nuvarande lydelse

avses i 11 § eller andra omständigheter är nödvändigt med längre uppskov. Har den tilltalade häktats efter utgången av den tid som anges i 2 §, skall tiden räknas från den dag han häktades.

14 §⁴⁸

Till huvudförhandlingen skall parterna kallas.

En enskild *vadekärande* skall föreläggas att *komma tillstådes* vid påföljd att *hans vadetalan* annars förfaller. Skall han infinna sig personligen, skall *han också erinras* om bestämmelsen i 19 § första stycket andra meningen. En enskild *vadesvarande* skall, om han är skyldig att infinna sig personligen eller hans närvaro annars är av betydelse för målets handläggning eller utredning, föreläggas vite. Finns det i fråga om den tilltalade anledning anta att han inte skulle *iakta* ett sådant föreläggande, får hovrätten *förordna* att han skall hämtas till rätten. *Meddelas inte något sådant föreläggande eller förordnande* skall *svaranden erinras* om att målet kan komma att avgöras utan hinder av att han uteblir. Hovrätten *förordnar om inställandet* av en tilltalad, som är anhållen eller häktad.

Skall i mål om allmänt åtal målsägande höras i anledning av åklagarens talan, skall han vid vite kallas att vid huvudförhandlingen infinna sig personligen.

Föreslagen lydelse

som avses i 12 § eller andra omständigheter är nödvändigt med längre uppskov. Har den tilltalade häktats efter utgången av den tid som anges i 2 §, skall tiden räknas från den dag han häktades.

16 §

Till huvudförhandlingen skall parterna kallas.

En enskild *klagande* skall föreläggas att *inställa sig* vid påföljd att *överklagandet* annars förfaller. Skall han infinna sig personligen, skall *hovrätten också upplysa honom* om bestämmelsen i 21 § första stycket andra meningen. Om en enskild *motpart* är skyldig att infinna sig personligen eller hans närvaro annars är av betydelse för målets handläggning eller utredning, skall *han* föreläggas vite. Finns det i fråga om den tilltalade anledning anta att han inte skulle *följa* ett sådant föreläggande, får hovrätten *besluta* att han skall hämtas till rätten. Om *hovrätten inte förelägger motparten vite eller beslutar att han skall hämtas* skall *hovrätten upplysa honom* om att målet kan komma att avgöras utan hinder av att han uteblir. Hovrätten *skall se till* att en tilltalad, som är anhållen eller häktad, *kan inställa sig*.

⁴⁸Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

Hovrätten *bestämme tillika, om vittne eller sakkunnig* skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna *skola* underrättas om beslutet. Om *kallande av vittne eller sakkunnig gälle vad i 36 och 40 kap. är stadgat.*

15 §⁴⁹

I övrigt skall vad som sägs i 1 kap. 9 § samt 46 kap. 1 - 5 §§, 6 § andra stycket, 7 - 9, 11, 13, 16 och 17 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 14 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till uppskjuten huvudförhandling och föreläggande för parterna.

När ett mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får hovrätten *förordna* om lämpliga åtgärder för att målet vid den förhandlingen skall kunna slutföras.

I fråga om sådana åtgärder gäller 10 - 12 §§ i detta kapitel.

16 §

Vid huvudförhandlingen skall *underrättens dom, i den mån det erfordras, uppläsas samt vadekäranden uppgiva*, i vilken del domen överklagas och vilket yrkande han framställer. Tillfälle *skall lämnas vadesvaranden* att yttra sig över yrkandet.

Åklagaren eller målsäganden, *då talan föres allenast av denne, skall därefter* utveckla åtalet, i

Föreslagen lydelse

Hovrätten *skall också bestämma vilka vittnen och sakkunniga* som skall kallas till huvudförhandlingen. Parterna *skall* underrättas om beslutet. *I fråga om kallelse till vittnen och sakkunniga gäller 36 och 40 kap.*

17 §

I övrigt skall vad som sägs i 1 kap. 9 § samt 46 kap. 1 - 5 §§, 6 § andra stycket, 7 - 9, 11, 13, 16 och 17 §§ tillämpas i fråga om huvudförhandling i hovrätten. Reglerna i 16 § i detta kapitel skall dock tillämpas i fråga om kallelser till uppskjuten huvudförhandling och föreläggande för parterna.

När ett mål sätts ut till fortsatt eller ny huvudförhandling, får hovrätten *besluta* om lämpliga åtgärder för att målet vid den förhandlingen skall kunna slutföras.

18 §

Vid huvudförhandlingen skall *tingsrättens dom redovisas i behövlig omfattning. Klaganden skall uppge* i vilken del domen överklagas och vilket yrkande han framställer. *Motparten skall lämnas tillfälle* att yttra sig över yrkandet.

Därefter skall åklagaren eller, *om talan förs endast av målsäganden, denne* utveckla åtalet i

⁴⁹Senaste lydelse 1987:747.

Nuvarande lydelse

den mån det erfordras för prövning av vadetalan. Har talan fullföljts av den tilltalade, må dock, om hovrätten finner det lämpligare, först den tilltalade och därefter åklagaren eller målsäganden utveckla sin talan. Part skall *erhålla* tillfälle att bemöta vad motparten anført. Äger huvudförhandling rum, ehuru vadesvaranden icke är tillstades, skall genom hovrättens försorg, i den mån det erfordras, ur handlingarna framlägga vad han anført.

17 §

Sedan parternas talan framlagts, skall bevisningen förebringas. Den vid underrätten förebrogta bevisningen skall genom hovrättens försorg, i den mån det är av betydelse för målet i hovrätten, framläggas sådan den föreligger i protokoll och andra handlingar; finner hovrätten det lämpligare och samtycka parterna därtill, må dock bevisningen förebringas av parterna.

Om ej särskilda skäl föranleder annat, bör bevis, som skall förebringas genom protokoll och andra handlingar från underrätten, framläggas, innan bevis rörande samma omständighet omedelbart upptages av hovrätten. Äro rörande samma omständighet flera bevis, böra de förebringas i ett sammanhang.

Föreslagen lydelse

den utsträckning det behövs för prövningen av överklagandet. Har den tilltalade överklagat får dock, om hovrätten finner det lämpligare, först den tilltalade och därefter åklagaren eller målsäganden utveckla sin talan. Varje part skall få tillfälle att bemöta vad den andra parten anført. Om förhandlingen äger rum trots att klagandens motpart inte är närvarande, skall hovrätten se till att det i den utsträckning det behövs ur handlingarna läggs fram vad han anført.

19 §

Sedan parterna utvecklat sin talan, skall bevisningen förebringas. Hovrätten skall se till att den bevisning, som förebringats i tingsrätten, läggs fram ur handlingarna i den utsträckning bevisningen har betydelse för målet i hovrätten.

Om inte särskilda skäl föranleder annat, bör ett bevis, som inte omedelbart skall tas upp av hovrätten, förebringas innan bevis rörande samma omständighet omedelbart tas upp av hovrätten. Finns det flera bevis i fråga om samma omständighet, bör dessa förebringas i ett sammanhang.

Nuvarande lydelse

18 §

Efter bevisningens förebringande äge parterna anföra vad de till slutförande av sin talan åta nödigt.

19 §⁵⁰

Om en enskild vadekärande uteblir från huvudförhandling, förfaller hans vadetalan. Detsamma gäller, om en enskild vadekärande, som ålagts att infinna sig personligen, inställer sig endast genom ombud och hovrätten inte anser sig ändå kunna avgöra målet.

Om en enskild vadesvarande uteblir och vite har förelagts honom, får hovrätten i stället för att förelägga nytt vite besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag. Detsamma gäller om en enskild vadesvarande, som vid vite förelagts att infinna sig personligen, inställer sig endast genom ombud.

Underlåter i mål om allmänt åtal en målsägande, som skall höras i anledning av åklagarens talan, att infinna sig personligen, gäller andra stycket.

Om vite har förelagts vadesvaranden eller om denne skall hämtas till rätten och hämtning inte kan ske, får hovrätten avgöra målet trots att vadesvaranden inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om en enskild

Föreslagen lydelse

20 §

Sedan bevisningen förebringats får parterna muntligt slutföra sin talan.

21 §

Uteblir en enskild klagande från huvudförhandling, förfaller överklagandet. Detsamma gäller, om en enskild klagande, som förelagts att infinna sig personligen, inställer sig endast genom ombud och hovrätten inte anser sig ändå kunna avgöra målet.

Uteblir klagandens motpart och har vite förelagts honom, får hovrätten i stället för att förelägga nytt vite besluta att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till senare dag. Detsamma gäller om en enskild motpart, som vid vite förelagts att infinna sig personligen, inställer sig endast genom ombud.

Underlåter i mål om allmänt åtal en målsägande, som skall höras i anledning av åklagarens talan, att infinna sig personligen, gäller andra stycket.

Om vite har förelagts klagandens motpart eller om denne skall hämtas till rätten och hämtning inte kan ske, får hovrätten avgöra målet trots att han inställt sig endast genom ombud eller uteblivit. Ett mål får också avgöras om en enskild klagande,

⁵⁰Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

vadekärande, som förelagts att infinna sig personligen, inställt sig endast genom ombud.

20 §⁵¹

Har *vadekärandens talan* förfallit enligt 19 § och förelåg för hans utevaro eller underlåtenhet att infinna sig personligen laga förfall som han inte kunnat anmäla i tid, skall hovrätten på ansökan av honom återuppta målet.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom två veckor från den dag då beslutet meddelades. Om käranden sedan målet återupptagits uteblir från huvudförhandling eller underlåter att följa ett föreläggande att infinna sig personligen, är hans rätt till återupptagande av målet förfallen.

21 §⁵²

Hovrätten får avgöra mål utan huvudförhandling,

1. om talan av åklagaren förs endast till den tilltalades förmån,
2. om talan, som förs av den tilltalade, biträts av motparten,
3. om det är uppenbart att vadetalan är ogrundad, eller
4. om det inte finns anledning att döma den tilltalade till ansvar eller att ådöma honom påföljd eller döma honom till annan påföljd än böter eller

Föreslagen lydelse

som förelagts att infinna sig personligen, inställt sig endast genom ombud.

22 §

Har *överklagandet* förfallit enligt 21 § skall hovrätten på ansökan av klaganden återuppta målet, om denne kan visa att han för sin utevaro eller underlåtenhet att infinna sig personligen haft laga förfall som han inte kunnat anmäla i tid.

Ansökan om återupptagande skall göras skriftligen inom tre veckor från den dag när beslutet meddelades. Om klaganden uteblir på nytt eller underlåter att följa ett föreläggande att infinna sig personligen, har han inte rätt till återupptagande av målet.

⁵¹Senaste lydelse 1984:131.

⁵²Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

villkorlig dom eller sådana påföljder i förening.

Med de påföljder som anges i första stycket 4 likställs utdömande av vite och, om det inte samtidigt är fråga om förverkande av villkorligt medgiven frihet från fängelsestraff, förordnande enligt 34 kap. 1 § första stycket 1 brottsbalken.

Har i fall som avses i första stycket en part begärt huvudförhandling, skall sådan hållas, om det inte är uppenbart obehövligt.

Förs talan även om annat än ansvar, får målet avgöras utan huvudförhandling endast om denna talan enligt 50 kap. 21 § får prövas utan huvudförhandling.

För prövning som inte avser själva saken behöver huvudförhandling inte hållas.

22 §⁵³

Har hovrätten beslutat, att mål skall avgöras utan huvudförhandling, och finnes ej uppenbart, att parterna redan slutfört sin talan, skall tillfälle därtill lämnas dem.

Utan hinder av tidigare beslut äge hovrätten förordna, att huvudförhandling skall äga rum.

23 §

Har vid huvudförhandlingen i underrätten rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig hörts inför rätten eller syn å

Föreslagen lydelse

Har vid huvudförhandling i tingsrätten rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig hörts inför rätten eller syn på

⁵³Senaste lydelse 1954:432.

Nuvarande lydelse

stället hållits och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, *må ändring i underrättens dom i denna del ej ske annat än till den tilltalades förmån, med mindre beviset upptagits ånyo vid huvudförhandlingen i hovrätten eller ock synnerliga skäl föreligga, att dess värde är annat, än underrätten antagit.*

23 a §⁵⁴

Har tingsrätten funnit att den tilltalade skall dömas för den åtalade gärningen och överklagas domen bara beträffande annat än *denna fråga, skall* hovrätten pröva *frågan* endast om

1. det i denna del föreligger något förhållande som skulle kunna utgöra grund för resning enligt 58 kap. 2 § eller kunna medföra undanröjande av domen på grund av domvilla eller

2. målets utgång vid tingsrätten i samma del uppenbarligen beror på förbiseende eller misstag.

Beträffande fråga som avses i *första* stycket 1 eller 2 behöver hänsyn tas endast till omständigheter som har åberopats av part.

Föreslagen lydelse

stället hållits och beror avgörandet även i hovrätten av tilltron till den bevisningen, *får tingsrättens dom inte ändras i den delen utan att beviset tagits upp på nytt vid huvudförhandlingen i hovrätten. Det som har sagts nu gäller dock inte om det finns synnerliga skäl att bevisets värde är ett annat än tingsrätten antagit.*

Har tingsrätten funnit att den tilltalade skall dömas för den åtalade gärningen och överklagas domen bara beträffande annat än *frågan om han begått gärningen eller frågan hur denna skall bedömas, får* hovrätten pröva *dessa frågor* endast om

1. det i denna del föreligger något förhållande som skulle kunna utgöra grund för resning enligt 58 kap. 2 § eller kunna medföra undanröjande av domen på grund av domvilla eller

2. målets utgång vid tingsrätten i samma del uppenbarligen beror på förbiseende eller misstag.

Beträffande fråga som avses i *andra* stycket 1 eller 2 behöver hänsyn tas endast till omständigheter som har åberopats av part.

24 §

Innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats, *må vadetalan* återkallas. Åklagare,

Innan hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats, *får överklagandet* återkallas. Åkla-

⁵⁴Införd genom 1989:656.

Nuvarande lydelse

som i hovrätten fört talan mot den tilltalade, *äge* till hans förmån ändra sin talan.

Vadekäranden äge ej ändra sin *vadetalan* att gälla annan gärning än den som avses i *vadeinlagan*.

Föreslagen lydelse

gare, som i hovrätten fört talan mot den tilltalade, *får* till hans förmån ändra sin talan.

Klaganden får inte ändra sin *talan* att gälla annan gärning än den som avses i *överklagandet*.

25 §⁵⁵

Hovrätten får inte med anledning av den tilltalades *talan* eller *sådan talan, som åklagaren för* till hans förmån, döma till en brottspåföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock besluta om överlämnande till särskild vård eller, om tingsrätten beslutat om sådan vård, döma till annan påföljd.

Hovrätten får inte heller med anledning av *talan* som anges i första stycket besluta om utvisning, om tingsrätten inte meddelat sådant beslut, eller bestämma längre tid än tingsrätten gjort för förbud för den tilltalade att återvända till Sverige.

Hovrätten får inte med anledning av den tilltalades *överklagande* eller av *åklagarens överklagande* till hans förmån, döma till en brottspåföljd som är att anse som svårare eller mer ingripande för den tilltalade än den som tingsrätten dömt till. Hovrätten får dock besluta om överlämnande till särskild vård eller, om tingsrätten beslutat om sådan vård, döma till annan påföljd.

Hovrätten får inte heller med anledning av *överklagande* som anges i första stycket besluta om utvisning, om tingsrätten inte meddelat sådant beslut, eller bestämma längre tid än tingsrätten gjort för förbud för den tilltalade att återvända till Sverige.

27 §

Föres talan om jäv mot domare i *underrätten* och finnes jävet grundat, skall hovrätten undanröja *underrättens* dom i *vad* den överklagats.

Förs talan om jäv mot *en* domare i *tingsrätten* och finnes jävet grundat, skall hovrätten undanröja *tingsrättens* dom i *den del* den överklagats.

⁵⁵Senaste lydelse 1988:1370.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

29 §

Undanröjer hovrätten *underrättens* dom och grundas beslutet ej därå, att *underrätten* varit obehörig eller *eljest icke* bort upptaga målet till prövning, skall hovrätten *tillika* visa målet åter till *underrätten* för *erforderlig* behandling.

Om befogenhet för *hovrätten* att, *då underrätten* varit obehörig, hänvisa målet till annan *underrätt* stadgas i 19 kap. 11 §.

Undanröjer hovrätten *tingsrättens* dom på någon annan grund än att *tingsrätten* varit obehörig eller av något annat skäl inte bort ta upp målet till prövning, skall hovrätten *även* visa målet åter till *tingsrätten* för *fortsatt* behandling.

Om *hovrättens* befogenhet att när *tingsrätten* varit obehörig hänvisa målet till annan *tingsrätt* finns bestämmelser i 19 kap. 11 §.

30 §

Sedan *hovrättens* dom eller slutliga beslut vunnit laga kraft, skall den från *underrätten* mottagna akten jämte avskrift av domen eller beslutet översändas till *underrätten*.

Har *tingsrättens* dom överklagats endast i fråga om annat än ansvar, skall målet i *hovrätten* behandlas som tvistemål.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***52 Kap.****Om besvär****Om prövningen av överklagade beslut****1 §⁵⁶**

Vill någon överklaga en tingsrätts beslut, skall *han ge in en besvärslaga* till tingsrätten.

Den som vill överklaga en tingsrätts beslut skall göra detta skriftligt. Överklagandet skall ges in till tingsrätten.

Inlagan skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag *då* beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde *för förhandling* och det inte heller vid något *sådant* sammanträde har tillkännagivits när beslutet kommer att meddelas, skall dock *besvärstiden* räknas från den dag *då* klaganden fick del av beslutet. *Klagan över* beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller om åläggande av reseförbud eller i fråga, som avses i 49 kap. 6 §, är inte inskränkt till viss tid.

Överklagandet skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag *när* beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde och det inte heller vid något sammanträde har tillkännagivits när beslutet kommer att meddelas, skall dock *tiden för överklagande* räknas från den dag *när* klaganden fick del av beslutet. *Ett överklagande av ett beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller om åläggande av reseförbud eller i fråga, som avses i 49 kap. 6-7 §, är inte inskränkt till viss tid.*

I 49 kap. finns bestämmelser om att den, som vill överklaga ett beslut, i vissa fall först skall anmäla missnöje.

2 §⁵⁷

Finnes besvärstalan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av underrätten avvisas. Har besvärslaga inkommit till hovrätten före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagen inkommit till underrätten

Tingsrätten prövar om överklagandet har gjorts i rätt tid. Ett överklagande som gjorts för sent skall avvisas av tingsrätten.

Överklagandet skall dock inte avvisas om det inom tiden för överklagande har kommit in till

⁵⁶Senaste lydelse 1990:443.

⁵⁷Senaste lydelse 1990:443.

Nuvarande lydelse

först därefter ej föranleda att den avvisas.

Föreslagen lydelse

hovrätten. I ett sådant fall skall hovrätten sända överklagandet vidare till tingsrätten och samtidigt lämna uppgift om vilken dag det kom in till hovrätten.

3 §⁵⁸

I besvärslagan skall klaganden uppgiva:

1. det beslut, mot vilket talan föres;
2. grunderna för besvärstalan; samt
3. den ändring i beslutet, som klaganden yrkar.

Klaganden skall i besvärslagan uppgiva de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis, som ej tidigare förebragts, skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid besvärslagan.

Besvärslagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

I överklagandet skall klaganden uppgge:

1. det beslut som överklagas,
2. grunderna för överklagandet
3. den ändring i beslutet, som klaganden yrkar.

Om prövningstillstånd behövs, skall klaganden också ange de omständigheter som han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Klaganden skall vidare uppgge de bevis han åberopar och vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis, som inte tidigare förebringats, skall ges in tillsammans med överklagandet.

4 §

Avvisas ej besvärstalan, skall underrätten utan dröjsmål till hovrätten insända besvärslagan med därvid fogade handlingar samt huvudskrift eller styrkt avskrift av akten, såvitt angår den fullföljda frågan.

Om inte överklagandet avvisas enligt 2 §, skall tingsrätten till hovrätten överlämna överklagandet med tillhörande handlingar samt de handlingar i akten som har betydelse för prövningen av överklagandet.

5 §

Föreligger mot besvärstalans upptagande annat hinder än i 2 § sägs, må talan av hovrätten ome

Om det finns något annat hinder mot att ta upp överklagandet till prövning än som avses i 2 §,

⁵⁸Senaste lydelse 1963:149.

Nuvarande lydelse

delbart avvisas.

Föreslagen lydelse

får hovrätten omedelbart avvisa överklagandet.

6 §⁵⁹

Uppfyller *besvärslagan* ej föreskrifterna i 3 § eller är *den eljest ofullständig*, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte ett föreläggande enligt första stycket, skall *besvärstalan* avvisas, om *besvärslagan* är så *ofullständig* att *den* inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

Uppfyller *överklagandet* inte föreskrifterna i 3 § eller är *det på annat sätt ofullständigt*, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte ett föreläggande enligt första stycket, skall *överklagandet* avvisas, om *det* är så *ofullständigt* att *det* inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i hovrätten.

7 §⁶⁰

Finnes *motparten* böra höras över *besvären*, skall *besvärslagan* med *därvid fogade handlingar delgivas motparten* och föreläggande *meddelas honom* att *inkomma med skriftlig förklaring*.

Ej må, med mindre tillfälle lämnats motparten att förklara sig, ändring göras i underrättens beslut, såvitt angår hans rätt.

Har *underrätten* i tvistemål avslagit yrkande om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller *förordnat om hävande av sådan åtgärd* eller i brottmål avslagit yrkande om åtgärd, som avses i 26 - 28 kap., eller *förordnat om hävande av sådan åtgärd, äge* hovrätten omedelbart bevilja åtgärden att gälla, *till dess an-*

Om hovrätten finner att klagandens motpart bör höras angående överklagandet, skall *detta* med *tillhörande handlingar delges honom med föreläggande att svara skriftligt inom viss tid.*

Tingsrättens beslut får inte utan att motparten har lämnats tillfälle att yttra sig ändras såvitt angår hans rätt.

Har *tingsrätten* i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad eller *någon annan åtgärd* enligt 15 kap. eller *upphävt ett beslut om en sådan åtgärd* eller i brottmål avslagit yrkande om *en åtgärd*, som avses i 26 - 28 kap., eller *förordnat om upphävande av ett beslut om en sådan åtgärd*, får hovrätten omedelbart bevilja

⁵⁹Senaste lydelse 1984:131.

⁶⁰Senaste lydelse 1981:828.

Nuvarande lydelse

norlunda förordnas. Har *underrätten* beviljat åtgärd, som nu *sagts*, eller *förordnat*, att *beslut* må verkställas *utan hinder* av att det icke *äger* laga kraft, *äge* hovrätten omedelbart *förordna*, att *vidare åtgärd* för verkställighet *ej* må äga rum. Är fråga om häktning eller reseförbud, *må* hovrätten *ock* utan motpartens hörande *göra ändring* i underrättens beslut.

Föreslagen lydelse

åtgärden att gälla *tills vidare*. Har *tingsrätten* beviljat *en åtgärd*, som *har sagts* nu eller *förklarat* att *beslutet* får verkställas *trots* att det *inte* har laga kraft, *får* hovrätten omedelbart *besluta* att *tingsrättens beslut* *tills vidare* *inte* skall gälla. *Också* när fråga är om häktning eller reseförbud *får* hovrätten utan motpartens hörande *ändra tingsrättens* beslut.

8 §⁶¹

Förklaringen skall innehålla *ytrande* rörande de av klaganden anförda grunderna för *besvärstalan* och *angivande* av de omständigheter *förklaranden* vill anföras.

Motparten skall i sitt svar *ytra* sig rörande de av klaganden anförda grunderna för *överklagandet* och *ange* de omständigheter *han själv* vill anföras.

Förklaranden skall i *förklaringen* uppgiva de bevis *han* vill åberopa och vad *han* vill styrka med varje *särskilt* bevis. *Skriftligt* bevis, som *ej* tidigare *förelagts*, skall i *huvudskrift* eller *styrkt avskrift* fogas vid *förklaringen*.

Svaret skall innehålla *uppgift* om de bevis *parten åberopar* och om vad *som* skall styrkas med varje bevis. *Skriftliga* bevis, som *inte* tidigare *förelagts*, skall *ges in till* hovrätten.

Förklaringen skall vara *egenhändigt undertecknad* av *förklaranden* eller *hans ombud* eller, då i brottmål *den tilltalade* är *förklarande*, *hans försvarare*.

9 §

Har *förklaring* *inkommit* och *finnes* ytterligare skriftväxling *erforderlig*, *äge* hovrätten *förordna därom*. Hovrätten *äge* *tillika* meddela närmare be-

Är ytterligare skriftväxling *nödvändig*, *får* hovrätten *besluta* om *sådan*. Om det *behövs* *får* hovrätten meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen

⁶¹Senaste lydelse 1963:149.

Nuvarande lydelse

stämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part *må* föreläggas att *in-komma* med mer än en skrift, endast om särskilda skäl *äro* därtill.

9 a §⁶²

Behövs prövningstillstånd och har motparten hörts *över be-svären*, beslutar hovrätten sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan *upptas* utan att skriftväxling skett.

10 §⁶³

Om det är nödvändigt för utredningen i målet att en part eller någon annan hörs *muntligen*, får hovrätten *förordna* om detta på lämpligt sätt. Hovrätten *förordnar om inställandet* av den som är anhållen eller häktad.

Vad som sägs i 43 kap. 8 § fjärde stycket gäller även vid förhör enligt första stycket.

Om hovrätten beslutat häkta någon som inte är närvarande vid rätten, skall 24 kap. 17 § tredje och fjärde styckena tillämpas.

Föreslagen lydelse

och därvid även föreskriva i vilket avseende *en* part skall yttra sig. *En* part *får* föreläggas att *komma in* med mer än en skrift endast om *det finns* särskilda skäl.

10 §

Behövs prövningstillstånd och har motparten hörts *angående överklagandet*, beslutar hovrätten sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl för det, får frågan *tas upp* utan att skriftväxling *har* skett.

11 §

Om det är nödvändigt för utredningen i målet att en part eller någon annan hörs *muntligt*, får hovrätten *besluta* om detta på lämpligt sätt. Hovrätten *skall se till* att den, som är anhållen eller häktad, *kan inställa sig*.

Vad som sägs i 43 kap. 8 § fjärde stycket gäller även vid *ett* förhör enligt första stycket.

⁶²Senaste lydelse 1987:747.

⁶³Senaste lydelse 1987:1211.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***11 §**

Sedan erforderliga åtgärder vidtagits, skall målet så snart ske kan av hovrätten företagas till avgörande.

12 §

Innan hovrättens slutliga beslut meddelats, må besvärstalan återkallas.

Innan hovrättens slutliga beslut meddelats får överklagandet återkallas.

13 §

Sedan hovrättens slutliga beslut vunnit laga kraft, skall den från underrätten mottagna akten jämte avskrift av beslutet översändas till underrätten.

Har part eller intervenient överklagat ett beslut, som tagits upp i dom eller som får överklagas endast i samband med överklagande av dom, och är även domen överklagad, skall målen i hovrätten handläggas gemensamt enligt 50 eller 51 kap.

Det som har sagts nu gäller dock inte om beslutet angår ett ombud, en försvarare, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte varit part eller intervenient.

53 Kap.

Om mål, som upptages omedelbart av hovrätt

Om mål som tas upp omedelbart

1 §

I tvistemål, som skall upptagas omedelbart av hovrätt, äge vad om rättegången vid underrätt är i 42-44 kap. stadgat motsvarande tillämpning.

I tvistemål, som skall tas upp omedelbart av en hovrätt, tillämpas bestämmelserna om rättegången vid tingsrätt i 42-44 kap.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §⁶⁴

I brottmål, som skall *upptagas* omedelbart av hovrätt, *äge vad* om rättegången vid *underrätt* är i 45-47 kap. *stadgat motsvarande tillämpning; i dylikt mål gälla dock* följande avvikelser:

1. Hovrätten *äge ej uppdraga* åt åklagaren att utfärda stämning.

2. Hovrätten *äge för målets beredande* i stämningen förelägga den tilltalade att *till hovrätten inkomma med skriftligt genmäle. Genmälet skall med därvid fogade handlingar delgivas åklagaren. Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling erforderlig, äge* hovrätten *förordna där-om. Rätten äge tillika* meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig.

3. I stället för den tid av en vecka, som i 45 kap. 14 §, 46 kap. 11 § och 47 kap. 22 § är *föreskriven* för hållande av huvudförhandling i *mål, vari den tilltalade är anhållen eller häktad*, skall gälla en tid av två veckor.

4. *Förekommer ej* anledning till *ådömande* av annan påföljd än böter, *äge* hovrätten *företaga* målet till *avgörande* utan huvudförhandling; *därom gälla vad i* 51 kap. 22 § *stadgats*.

I brottmål, som skall *tas upp* omedelbart av *en* hovrätt, *tillämpas bestämmelserna* om rättegången vid *tingsrätt* i 45-47 kap. *med* följande avvikelser.

1. Hovrätten *får inte uppdra* åt åklagaren att utfärda stämning.

2. Hovrätten *skall* i stämningen förelägga den tilltalade att *svara skriftligt inom viss tid. Åklagaren skall ges tillfälle att ta del av svaret med tillhörande handlingar. Är ytterligare skriftväxling nödvändig, får* hovrätten *besluta om sådan. Om det behövs får* rätten meddela närmare bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende *en* part skall yttra sig.

3. I stället för den tid av en vecka, som *enligt* 45 kap. 14 §, 46 kap. 11 § och 47 kap. 22 § *i vissa fall gäller* för hållande av huvudförhandling, skall gälla en tid av två veckor.

4. *Om det inte* förekommer anledning *döma till* annan påföljd än böter, *får* hovrätten *avgöra* målet utan huvudförhandling. *I sådant fall tillämpas* 51 kap. 14 §.

⁶⁴Senaste lydelse 1964:166.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

54 kap.

*Om fullföljd av talan mot hovrätts dom och beslut**Om överklagande av hovrätts domar och beslut*1 §⁶⁵*Talan mot hovrätts dom skall föras genom ansökan om revision.**En hovrätts dom får överklagas, om inte annat är föreskrivet.*

Har parterna skriftligen avtalat att inte överklaga en dom som meddelas med anledning av en uppkommen tvist eller en framtida tvist som kan härledas till ett visst angivet rättsförhållande, gäller avtalet, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten. Ett avtal som ingåtts före tvistens uppkomst gäller dock inte i mål som avses i 1 kap. 3 d § första stycket.

En utfästelse att inte överklaga som har gjorts efter domen gäller, om saken är sådan att förlikning därom är tillåten.

Den, mot vilken en tredskodom givits, får inte överklaga domen. Bestämmelser om hans rätt till återvinning i anledning av sådan dom finns i 44 kap. 9 § och 53 kap. 1 §.

1 a §⁶⁶

När en hovrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra stycket, bestämmer hovrätten med hänsyn till omständigheterna om *talan mot* domen skall *föras* särskilt eller endast i samband med *talan mot* hovrätts slutliga avgörande. *Talan förs genom ansökan om revision.*

2 §

När en hovrätt meddelar dom i fall som avses i 17 kap. 5 § andra stycket, bestämmer hovrätten med hänsyn till omständigheterna om domen skall *få överklagas* särskilt eller endast i samband med *överklagande av* hovrätts slutliga avgörande.

2 §

Talan mot hovrätts slutliga beslut skall föras genom besvär. Meddelas i samband med dom beslut, varigenom saken till viss del ej upptages till prövning,

3 §

Även ett slutligt beslut av en hovrätt får överklagas, om inte annat är föreskrivet. Har en part rätt att ansöka om återupptagande av ett mål, som avgjorts

⁶⁵Senaste lydelse 1989:656.⁶⁶Införd genom 1990:443.

Nuvarande lydelse

skall dock talan mot beslutet föras genom ansökan om revision.

Äger part göra ansökan om återupptagande av mål, som avgjorts genom slutligt beslut, må han *ej fullfölja talan mot beslutet*.

2 a §⁶⁷

Hovrättens beslut i en överklagad fråga angående ersättning till offentlig försvarare får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det föreligger särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 10 § första stycket 1.

3 §

Vad i 49 kap. 3 - 5, 7 och 11 §§ är stadgat i fråga om talan mot underrätts beslut äge motsvarande tillämpning beträffande talan mot hovrätts beslut, som ej är slutligt, i där uppkommen eller dit fullföljd fråga, som avses i nämnda lagrum.

4 §

Beträffande hovrätts beslut i annat fall än *nu* sagts gälla vad i 49 kap. 8 § är stadgat.

Föreslagen lydelse

genom slutligt beslut, får han *inte överklaga beslutet*.

Ett beslut av en hovrätt genom vilket ett mål återförvisats till tingsrätten får överklagas endast om hovrättens prövning innefattar ett avgörande av en fråga som inverkar på målets utgång.

4 §

Hovrättens beslut i en överklagad fråga angående ersättning till offentlig försvarare får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det föreligger särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 11 § första stycket 1.

5 §

Det som sägs i 49 kap. 4 - 6, 8 och 11 §§ om överklagande av tingsrätts beslut skall tillämpas beträffande överklagande av en hovrätts beslut, som inte är slutligt, i där uppkommen eller dit överklagad fråga som avses i de nämnda lagrummen.

6 §

Beträffande hovrättens beslut i annat fall än *som har sagts nu* tillämpas 49 kap. 3 § andra stycket och 9 §.

⁶⁷Införd genom 1989:352.

*Nuvarande lydelse*5 §⁶⁸

Då hovrätten ogillat yrkande om häktning eller reseförbud eller *hävt* ett beslut om häktning eller reseförbud, får *talán mot* beslutet *föras* endast i samband med *talán mot* hovrättens dom eller slutliga beslut.

6 §

Över beslut, varigenom hovrätt visat mål åter till underrätt, må ej klagas; innefattar hovrättens prövning avgörande av fråga, som inverkar på målets utgång, äge dock part utan hinder av vad nu sagts fullfölja talán däremot.

7 §

Har hovrätt funnit underrätten behörig att upptaga mål, må talán däremot ej föras, med mindre invändningen mot underrättens behörighet grundas å omständighet, som vid fullföljd högre rätt haft att självant beakta.

8 §⁶⁹

Talán får inte föras mot hovrättens beslut angående jäv mot domare i tingsrätt eller i någon dit fullföljd fråga som avses i 49 kap. 4 § första stycket 7 eller 9 eller 6 §. Talán får inte heller föras mot hovrättens beslut att meddela prövningstillstånd.

Föreslagen lydelse

7 §

Om hovrätten ogillat ett yrkande om häktning eller reseförbud eller *upphävt* ett beslut om häktning eller reseförbud, får beslutet *överklagas* endast i samband med *överklagande av* hovrättens dom eller slutliga beslut.

8 §

Har hovrätten funnit att tingsrätten varit behörig att ta upp målet, får hovrättens beslut om detta överklagas endast om invändningen mot tingsrättens behörighet grundas på omständighet, som vid överklagande den högre rätten haft att självant beakta.

9 §

Ett beslut får inte överklagas, om beslutet innebär att hovrätten

1. prövat en fråga angående jäv mot domare i tingsrätt,
2. prövat en till hovrätten överklagad fråga som avses i 49 kap. 5 § första stycket 7 eller 9 eller 7 §, eller

⁶⁸Senaste lydelse 1987:1211.

⁶⁹Senaste lydelse 1987:747.

*Nuvarande lydelse*9 §⁷⁰

Talan mot hovrätts dom eller slutliga beslut i mål eller ärende som väckts vid tingsrätt får inte komma under högsta domstolens prövning utan att högsta domstolen meddelat parten tillstånd till detta enligt 10 §. Detsamma gäller talan mot hovrätts slutliga beslut i ett ärende som har direkt samband med ett mål eller ärende som nu sagts, dock inte beslut som avses i 16 §.

Första stycket gäller inte *talan*, som i mål om allmänt åtal förs av riksåklagaren, justitiekanslern eller justitieombudsman.

10 §⁷¹

Prövningstillstånd *må* meddelas *allenast*

1. *om* det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att *talan* prövas av högsta domstolen; eller

2. *om* det föreligger synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att grund för resning föreligger eller domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, som samtidigt före-

*Föreslagen lydelse*3. *meddelat* prövningstillstånd.

10 §

Ett överklagande av hovrätts dom eller slutliga beslut i mål eller ärende som väckts vid tingsrätt får inte prövas av högsta domstolen i vidare mån än som framgår av 11 §, om inte högsta domstolen meddelat parten prövningstillstånd. Detsamma gäller ett överklagande av hovrätts slutliga beslut i ett ärende som har direkt samband med ett mål eller ärende som sagts nu, dock inte beslut som avses i 18 §.

Första stycket gäller inte *riksåklagarens, justitiekanslerns eller justitieombudsmannens överklaganden* i mål om allmänt åtal.

11 §

Prövningstillstånd *får* meddelas *endast om*

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att *överklagandet* prövas av högsta domstolen, eller

2. det föreligger synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att grund för resning föreligger eller domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd meddelas i ett av två eller flera likartade mål, som samtidigt före-

⁷⁰Senaste lydelse 1989:352.

⁷¹Senaste lydelse 1971:218.

Nuvarande lydelse

ligga till bedömande, må prövningstillstånd meddelas även i övriga mål.

11 §⁷²

Prövningstillstånd får begränsas till att gälla en viss fråga i målet, vars prövning är av vikt för ledning av rättstillämpningen (prejudikatfråga) eller en viss del av målet.

I avvaktan på att prövning sker i enlighet med ett prövningstillstånd som begränsats enligt första stycket får högsta domstolen förklara frågan om meddelande av prövningstillstånd rörande målet i övrigt vilande helt eller delvis.

Meddelas prövningstillstånd utan sådan begränsning som avses i första stycket, gäller det domen eller det slutliga beslutet i dess helhet, såvitt parten *för talan mot detta*, samt beslut, som överklagas i samband med talan mot domen eller det slutliga beslutet.

I den mån prövningstillstånd ej meddelas och fråga därom ej förklaras vilande, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. Erinran därom skall intagas i högsta domstolens beslut.

11 a §⁷³

Vid *talan* som avses i 9 § andra stycket får högsta dom-

Föreslagen lydelse

ligger till bedömande, får prövningstillstånd meddelas även i övriga mål.

12 §

Ett prövningstillstånd, som meddelas utan sådan begränsning som avses i första stycket, gäller, såvitt parten överklagat,

1. domen eller det slutliga beslutet i dess helhet,

2. sådant beslut som tagits in i domen eller det slutliga beslutet och som inte angår ett ombud, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan, som inte är part,

3. sådant beslut, som får överklagas endast i samband med att domen eller det slutliga beslutet överklagas.

I den utsträckning prövningstillstånd inte meddelas och fråga om tillstånd inte heller förklaras vilande, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En erinran om detta skall tas in i högsta domstolens beslut.

I den mån prövningstillstånd ej meddelas och fråga därom ej förklaras vilande, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En erinran om detta skall tas in i högsta domstolens beslut.

I den utsträckning prövningstillstånd inte meddelas och fråga om tillstånd inte heller förklaras vilande, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En erinran om detta skall tas in i högsta domstolens beslut.

13 §

Vid *överklagande* som avses i 9 § andra stycket får högsta

⁷²Senaste lydelse 1989:352.

⁷³Införd genom 1989:352.

Nuvarande lydelse

stolen, om målet väckts vid tingsrätt, besluta att begränsa prövningen av målet till en viss prejudikatfråga.

Ett beslut som avses i första stycket får meddelas att gälla till dess annorlunda bestäms. Ett sådant beslut fattas enligt de regler som gäller för beslut om prövningstillstånd. Meddelas beslut enligt detta stycke, skall målet i övrigt vila.

I den *mån* högsta domstolen inte prövar målet, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En upplysning om detta skall tas in i det beslut *varigenom* prövning vägras.

12 §⁷⁴

Vid avgörandet av om prövningstillstånd skall meddelas behöver hänsyn tas endast till omständigheter som har åberopats av *sökanden*.

13 §⁷⁵

Förs i mål eller ärende, som väckts vid *underrätt, talan mot hovrätts beslut, som ej är slutligt*, och har ej i anledning av talan mot hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats prövningstillstånd, som enligt 11 § tredje stycket gäller även beslutet, tillämpas 9 - 12 §§.

Föreslagen lydelse

domstolen, om målet väckts vid tingsrätt, besluta att begränsa prövningen av målet till en viss prejudikatfråga.

I den *utsträckning* högsta domstolen inte prövar målet, skall hovrättens dom eller slutliga beslut stå fast. En upplysning om detta skall tas in i det beslut *genom vilket* prövning vägras.

14 §

Vid avgörandet av om prövningstillstånd skall meddelas behöver hänsyn tas endast till *sådana* omständigheter som har åberopats av *klaganden*.

15 §

Avser överklagandet ett ej slutligt beslut av hovrätten i ett mål eller ärende, som väckts vid tingsrätt, och har inte i anledning av talan mot hovrättens dom eller slutliga beslut meddelats prövningstillstånd, som enligt 12 § tredje stycket gäller även beslutet, skall 10 - 14 §§ tillämpas.

⁷⁴Införd genom 1981:1088.

⁷⁵Senaste lydelse 1989:352.

Nuvarande lydelse

14 §⁷⁶

Då hovrätt meddelar beslut, varemot talan enligt 5, 6, 7 eller 8 § ej må föras skall hovrätten i beslutet giva det till känna.

Kan talan mot hovrätts dom eller beslut ej komma under högsta domstolens prövning, med mindre högsta domstolen meddelat parten tillstånd därtill, giva hovrätten i samband med under rättelse om talans fullföljande det till känna med angivande av innehållet i 10 §.

15 §⁷⁷

Anser part, att underrättelse, som hovrätten enligt 14 § första stycket meddelat, är oriktig, äge han i samband med fullföljande av talan mot domen eller beslutet påkalla prövning av frågan.

Ej må i annat fall än i första stycket sägs fråga, som där avses, komma under högsta domstolens prövning. Vad hovrätt i övrigt föreskrivit om sättet för fullföljd av talan skall lända till efterrättelse.

16 §

Över hovrätts beslut, varigenom missnöjesanmälan eller ansökan om återvinning eller återupptagande eller revisions- eller besvärstalan mot hovrätts dom eller beslut avvisats, må klagan föras genom besvär. Ej

Föreslagen lydelse

16 §

Om ett beslut av en hovrätt enligt 3 § andra stycket eller 7, 8 eller 9 § inte får överklagas, skall beslutet innehålla uppgift om det.

Krävs särskilt tillstånd för prövning i högsta domstolen, skall hovrätts dom eller beslut innehålla uppgift om det och om de grunder på vilka sådant tillstånd meddelas.

17 §

Om en part anser att en underrättelse, som hovrätten meddelat enligt 16 § första stycket, är oriktig, får han i samband med ett överklagande av domen eller beslutet begära att högsta domstolen prövar frågan om rätt att överklaga. I annat fall får frågan inte prövas av högsta domstolen.

18 §

Ett beslut genom vilket hovrätten avvisat en missnöjesanmälan, en ansökan om återvinning eller återupptagande eller ett överklagande av hovrätts dom eller beslut får överklagas. I annat fall får en fråga om sådan

⁷⁶Senaste lydelse 1971:218.

⁷⁷Senaste lydelse 1971:218.

Nuvarande lydelse

må i annat fall fråga, *huruvida* sådan anmälan eller ansökan gjorts eller *talans eljest fullföljts på föreskrivet sätt* eller inom rätt tid, *komma under högsta domstolens bedömande.*

Föreslagen lydelse

anmälan eller ansökan gjorts eller *överklagande skett* inom rätt tid, *inte prövas av högsta domstolen.*

55 kap.

Om revision

Vill part söka revision av hovrätts dom, skall han inom fyra veckor från den dag, då domen gavs, till hovrätten inkomma med revisionsinlaga.

3 §⁷⁸

Finnes revisionsstalan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av hovrätten avvisas. Har revisionsinlaga inkommit till högsta domstolen före revisionstidens utgång, skall den omständigheten att inlagan inkommit till hovrätten först därefter ej föranleda att den avvisas.

4 §⁷⁹

I revisionsinlagan skall revisionskäranden uppgiva:

⁷⁸Senaste lydelse 1990:443.

⁷⁹Senaste lydelse 1981:1088.

Om prövningen av överklagade domar

1 §

En part, som vill överklaga hovrättens dom, skall göra detta skriftligt. Överklagandet skall ges in till hovrätten. Det skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag när domen meddelades.

2 §

Hovrätten prövar om överklagandet har gjorts i rätt tid. Ett överklagande som gjorts för sent skall avvisas av hovrätten.

Överklagandet skall dock inte avvisas om det inom tiden för överklagande har kommit in till högsta domstolen. I ett sådant fall skall högsta domstolen sända överklagandet vidare till hovrätten och samtidigt lämna uppgift om vilken dag det kom in till högsta domstolen.

3 §

I överklagandet skall klaganden uppgive:

Nuvarande lydelse

1. den dom, *mot vilken talan föres*;

2. grunderna för *revisionstalan* med *angivande*, i vilket avseende hovrättens domskäl enligt *kärandens* mening *äro* oriktiga; samt

3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som *käranden* yrkar.

Erfordras prövningstillstånd, skall *käranden* i *revisionsinlagan* ange de omständigheter han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Käranden skall i *revisionsinlagan* uppgiva de bevis han vill åberopa och vad *han* vill styrka med varje *särskilt* bevis. I tvistemål skall *käranden*, om beviset *ej* tidigare *förebragt*, uppgiva anledningen *härtill*. Åberopar *käranden* skriftligt bevis, som *ej* tidigare *förebragt*, skall *det* i *huvudskrift* eller *styrkt avskrift fogas* vid *revisionsinlagan*. I *revisionsinlagan* skall *käranden* ock *angiva*, om han vill, att motparten eller i brottmål målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i högsta domstolen.

Är i brottmål den tilltalade anhalten eller häktad, skall det *angivas*.

Revisionsinlagan skall vara *egenhändigt undertecknad* av *käranden* eller *hans ombud*.

Föreslagen lydelse

1. den dom *som överklagas*,

2. grunderna för *överklagandet* med *uppgift om* i vilket avseende hovrättens domskäl enligt *klagandens* mening *är* oriktiga,

3. i vilken del domen överklagas och den ändring i domen, som *klaganden* yrkar.

Om prövningstillstånd *behövs*, skall *klaganden* också ange de omständigheter han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Klaganden skall *vidare uppgge* de bevis han vill åberopa och vad *som* skall styrkas med varje bevis. I tvistemål skall *klaganden*, om beviset *inte* tidigare *har förebringats*, uppgge anledningen *till det*. Skriftligt bevis, som *inte* tidigare *förebringats*, skall *ges in tillsammans* med *överklagandet*. *Klaganden* skall också ange om han vill att motparten eller i brottmål målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i högsta domstolen.

Är i brottmål den tilltalade anhalten eller häktad, skall det *anges*.

*Nuvarande lydelse*5 §⁸⁰

Avvisas *ej revisionstalan*, skall hovrätten efter *revisionstidens utgång utan dröjsmål* till högsta domstolen *insända revisionsinlagen med därvid fogade handlingar samt underrättens och hovrättens akter i målet*. Är i brottmål den tilltalade häktad eller *framställs i revisionsinlagen yrkande, som påkallar omedelbar prövning, såsom i tvistemål begäran om kvarstad eller om hävande av sådan åtgärd eller av förordnande, att dom må verkställas utan hinder av att den icke äger laga kraft, eller i brottmål begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25-28 kap., eller om hävande av sådan åtgärd, skall insändandet ske genast.*

6 §

Föreligger mot revisionstalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, må talan av högsta domstolen omedelbart avvisas.

7 §⁸¹

Uppfyller *revisionsinlagen ej föreskrifterna i 4 § första, tredje eller femte stycket eller är den eljest ofullständig*, skall högsta domstolen förelägga *revisionskäranden* att avhjälpa bristen.

Föreslagen lydelse

4 §

Om inte överklagandet avvisas enligt 2 §, skall hovrätten efter utgången av tiden för överklagande överlämna överklagandet tillsammans med övriga handlingar i målet till högsta domstolen. Är i brottmål den tilltalade häktad eller framställs i överklagandet ett yrkande, som kräver omedelbar prövning, såsom i tvistemål begäran om kvarstad eller om upphävande av ett beslut om en sådan åtgärd eller av ett beslut om att dom får verkställas trots att den inte har laga kraft, eller i brottmål begäran om den tilltalades häktande eller om åtgärd, som avses i 25-28 kap., eller om upphävande av ett beslut om sådan åtgärd, skall överklagandet samt övriga handlingar i målet sändas in genast.

5 §

Om det finns något annat hinder mot att ta upp ett överklagande till prövning än som avses i 3 §, får högsta domstolen omedelbart avvisa överklagandet.

6 §

Uppfyller *överklagandet inte föreskrifterna i 3 § första, tredje eller femte stycket eller är det på annat sätt ofullständigt*, skall högsta domstolen förelägga *klaganden* att avhjälpa bristen.

⁸⁰Senaste lydelse 1981:828.

⁸¹Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

Följer *revisionskäranden* inte ett föreläggande enligt första stycket, skall *revisionstalan* avvisas, om *revisionsinlagan* är så *ofullständig* att *den* inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i högsta domstolen.

8 §⁸²

För målets beredande skall revisionsinlagan med därvid fogade handlingar delgivas revisionsvaranden och föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftligt genmäle.

Har hovrätten i tvistemål avslagit yrkande om kvarstad eller annan åtgärd enligt 15 kap. eller *förordnat om hävande* av sådan åtgärd eller i brottmål avslagit yrkande om åtgärd, som avses i 26-28 kap., eller *förordnat om hävande* av åtgärd, som där sägs, äge högsta domstolen omedelbart bevilja åtgärden att gälla, till dess *annorlunda förordnas*. Har hovrätten beviljat åtgärd, som nu *sagts*, eller *förordnat*, att *dom må verkställas utan hinder* av att den *icke äger laga kraft*, eller fastställt *underrätts* beslut *därom*, äge högsta domstolen omedelbart *förordna*, att *vidare åtgärd för verkställighet ej må äga rum*. Är *fråga* om häktning eller reseförbud, *må* högsta domstolen *utan motpartens hörande göra ändring* i hovrättens beslut.

Föreslagen lydelse

Följer *klaganden* inte ett föreläggande enligt första stycket, skall *överklagandet* avvisas, om *det* är så *ofullständigt* att *det* inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i högsta domstolen.

7 §

Överklagandet skall med tillhörande handlingar delges motparten med föreläggande att svara skriftligt inom viss tid.

Har hovrätten i tvistemål avslagit ett yrkande om kvarstad eller *någon* annan åtgärd enligt 15 kap. eller *upphävt ett beslut* om sådan åtgärd eller i brottmål avslagit ett yrkande om *en* åtgärd, som avses i 26-28 kap., eller *upphävt ett beslut* om sådan åtgärd, *får* högsta domstolen omedelbart bevilja åtgärden att gälla *tills vidare*. Har hovrätten beviljat *en* åtgärd, som *har sagts* nu, eller *förklarat* att *domen får verkställas trots* att den *inte har laga kraft*, eller fastställt *tingsrätts* beslut *om det*, *får* högsta domstolen omedelbart *besluta* att *tingsrättens eller hovrättens beslut tills vidare inte skall gälla*. I *frågor* om häktning eller reseförbud *får* högsta domstolen *ändra* hovrättens beslut *även om motparten inte hörts*.

⁸²Senaste lydelse 1981:828.

*Nuvarande lydelse*9 §⁸³

Genmälet skall, om ej i tvistemål revisionskärandens yrkande medgives, innehålla yttrande rörande de av honom anförda grunderna för revisionstalan och angivande av de omständigheter revisionsvaranden vill anföras.

Svaranden skall i genmälet uppgiva de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. I tvistemål skall svaranden, om beviset ej tidigare förebragts, uppgiva anledningen härtill. Åberopar svaranden skriftligt bevis, som ej tidigare förebragts, skall det i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid genmälet. I genmälet skall svaranden ock angiva, om han vill, att motparten eller i brottmål målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i högsta domstolen.

Genmälet skall vara egenhändigt undertecknat av svaranden eller hans ombud eller, då i brottmål den tilltalade är svarande, hans försvarare.

10 §

Genmälet skall med därvid fogade handlingar delgivas revisionskäranden.

Finnes för målets beredande ytterligare skriftväxling erforderlig, äge högsta domstolen förordna därom. Högsta domstolen äge tillika meddela närmare

Föreslagen lydelse

8 §

Om inte i tvistemål klagandens yrkande medges, skall motparten i sitt svar yttra sig rörande de av klaganden anförda grunderna för överklagandet och ange de omständigheter han själv vill anföras.

Svaret skall innehålla uppgift om de bevis parten åberopar och om vad som skall styrkas med varje bevis. Om beviset inte förebringats tidigare, skall i tvistemål uppgift lämnas om anledningen till det. Skriftliga bevis, som inte tidigare förebringats, skall ges in till högsta domstolen. I svaret skall även anges om parten vill att motparten eller i brottmål målsägande eller den tilltalade skall infinna sig personligen vid huvudförhandling i högsta domstolen.

9 §

Hovrätten skall ge klaganden tillfälle att ta del av svaret med tillhörande handlingar.

Är ytterligare skriftväxling nödvändig, får högsta domstolen besluta om sådan. Om det behövs får högsta domstolen meddela närmare bestämmelser om

⁸³Senaste lydelse 1963:149.

Nuvarande lydelse

bestämmelser om skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende part skall yttra sig. Part *må* föreläggas att *in-komma* med mer än en skrift, endast om särskilda skäl *äro* *därtill*.

11 §⁸⁴

Erfordras prövningstillstånd, skall högsta domstolen sedan skriftväxlingen *har* avslutats *bestämna* om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl *till* det får frågan tas upp *trots* att skriftväxling *inte har ägt rum*.

12 §⁸⁵

Högsta domstolen får utan huvudförhandling avgöra

1. en prejudikatfråga,
2. ett mål, vari högsta domstolen med stöd av bestämmelserna i 12 a § i allt väsentligt grundar avgörandet i övrigt på hovrättens bedömning,
3. ett mål som har tagits upp omedelbart av hovrätten, eller
4. ett sådant mål eller en sådan fråga i ett mål som skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet eller med tolv ledamöter.

Beträffande avgörande i övrigt i högsta domstolen av mål utan huvudförhandling skall i tvistemål 50 kap. 21 § och i brottmål 51 kap. 21 § tillämpas.

Föreslagen lydelse

skriftväxlingen och därvid även föreskriva, i vilket avseende *en* part skall yttra sig. *En* part *får* föreläggas att *komma in* med mer än en skrift, endast om *det finns* särskilda skäl.

10 §

Behövs prövningstillstånd, *beslutar* högsta domstolen sedan skriftväxlingen avslutats om sådant tillstånd skall meddelas. När det finns skäl *för* det, får frågan tas upp *utan* att skriftväxling *skett*.

11 §

Högsta domstolen får utan huvudförhandling avgöra

1. en prejudikatfråga,
2. ett mål, vari högsta domstolen med stöd av bestämmelserna i 12 § i allt väsentligt grundar avgörandet i övrigt på hovrättens bedömning,
3. ett mål som har tagits upp omedelbart av hovrätten, eller
4. ett sådant mål eller en sådan fråga i ett mål som skall avgöras av högsta domstolen i dess helhet eller med tolv ledamöter.

Beträffande avgörande i övrigt i högsta domstolen av mål utan huvudförhandling skall i tvistemål 50 kap. 13 § och i brottmål 51 kap. 12 § tillämpas.

⁸⁴Senaste lydelse 1981:1088.

⁸⁵Senaste lydelse 1989:352.

*Nuvarande lydelse*12 a §⁸⁶

Om högsta domstolen med tillämpning av bestämmelserna i 54 kap. 11 eller 11 a § har prövat en prejudikatfråga får domstolen, om ytterligare prövning krävs, helt eller delvis grunda sitt avgörande av målet i övrigt på hovrättens bedömning eller, med undanröjande av lägre rätts dom, återförvisa målet till lägre rätt för fortsatt handläggning.

En prejudikatfråga får avgöras genom dom även i andra fall än som avses i 17 kap. 5 § andra stycket.

Föreslagen lydelse

12 §

Om högsta domstolen med tillämpning av bestämmelserna i 54 kap. 12 eller 13 § har prövat en prejudikatfråga får domstolen, om ytterligare prövning krävs, helt eller delvis grunda sitt avgörande av målet i övrigt på hovrättens bedömning eller, med undanröjande av lägre rätts dom, återförvisa målet till lägre rätt för fortsatt handläggning.

13 §

Part må ej i tvistemål i högsta domstolen till stöd för sin talan åberopa omständighet eller bevis, som ej tidigare förebragts, med mindre han gör sannolikt, att han icke kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid lägre rätt eller han eljest haft giltig ursäkt att ej göra det. Framställs först i högsta domstolen yrkande om kvittning, *må* det avvisas, om det *ej* utan olägenhet kan prövas i målet.

I tvistemål *får en part* i högsta domstolen till stöd för sin talan åberopa *omständigheter* eller bevis, som *inte* tidigare *förebringats, endast om*

1. han gör sannolikt att han *inte* kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid lägre rätt eller

2. han *annars* haft giltig ursäkt att *inte* göra det.

Framställs först i högsta domstolen *ett* yrkande om kvittning, *får* det avvisas, om det *inte* utan olägenhet kan prövas i målet.

14 §

Har vid huvudförhandling i lägre rätt rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran hörts inför rätten eller syn å stället hållits och beror avgörandet även i högsta domstolen av

Har vid huvudförhandling i lägre rätt rörande viss omständighet vittne eller sakkunnig eller part under sanningsförsäkran hörts inför rätten eller syn på stället hållits och beror avgörandet även i högsta domstolen av

⁸⁶Senaste lydelse 1990:443.

Nuvarande lydelse

tilltron till den bevisningen, *må i denna del ändring i hovrättens dom i tvistemål eller i brottmål annat än till den tilltalades förman ej ske, med mindre hovrätten, ehuru beviset ej upptagits vid huvudförhandling i hovrätten, därutinnan gjort ändring i underrättens dom eller ock synnerliga skäl föreligga, att bevisets värde är annat, än hovrätten antagit.*

Föreslagen lydelse

tilltron till den bevisningen, *får hovrättens dom ändras i den delen endast om hovrätten i samma del ändrat tingsrättens dom utan att ta upp beviset vid huvudförhandling. Vad nu sagts gäller dock inte om i brottmål ändringen är till förman för tilltalad eller om det finns synnerliga skäl att bevisets värde är ett annat, än hovrätten antagit.*

15 §⁸⁷

Beträffande rättegången i högsta domstolen skall i övrigt i tvistemål 50 kap. 10 § tredje och fjärde styckena, 11 - 20 §§, 22 §, 24 § och 25 § första och andra styckena samt i brottmål 51 kap. 8 § fjärde stycket, 10 § tredje och fjärde styckena, 11 - 20 §§, 22, 23 a, 24, 25 och 31 §§ tillämpas.

Vad som sägs i 50 kap. 26 - 29 §§ rörande tvistemål samt i 51 kap. 26 - 29 §§ rörande brottmål om undanröjande av *underrätts* dom och om återförvisning gäller för högsta domstolen i fråga om lägre rätts dom.

16 §

Sedan högsta domstolens dom eller slutliga beslut givits, skola de från hovrätten mottagna akterna jämte avskrifter av domen eller beslutet översändas, hov-

Beträffande rättegången i högsta domstolen skall i övrigt i tvistemål 50 kap. 10 § tredje och fjärde styckena, 12 §, 14 - 22 §§, 24 § och 25 § första och andra styckena samt i brottmål 51 kap. 8 § fjärde stycket, 10 § tredje och fjärde styckena, 12 §, 14 - 22 §§, samt 24, 25 och 31 § tillämpas.

Vad som sägs i 50 kap. 26 - 29 §§ rörande tvistemål samt i 51 kap. 26 - 29 §§ rörande brottmål om undanröjande av *tingsrätts* dom och om återförvisning gäller för högsta domstolen i fråga om lägre rätts dom.

⁸⁷Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

rättsakten till hovrätten och underrättsakten till underrätten.

*Föreslagen lydelse***56 kap.****Om besvär och om hänskjutande av prejudikatfrågor⁸⁸**

Vill någon anföra besvär mot hovrätts beslut, skall han inom fyra veckor från den dag, då beslutet meddelades, till hovrätten inkomma med besvärslaga. Har beslut under rättegången meddelats annorledes än vid sammanträde för förhandling, skall dock besvärstiden räknas från den dag då klaganden erhöll del av beslutet. Klagan över beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller om åläggande av reseförbud är inte inskränkt till viss tid.

Om skyldighet att anmäla missnöje mot hovrätts beslut i fråga, som avses i 49 kap. 3 § eller 4 § första stycket 1, 2, 3, 7, 8 eller 9, stadgas i 54 kap. 3 §.

Om prövningen av överklagade beslut och av hänskjutna prejudikatfrågor**1 §⁸⁹**

Den som vill överklaga en hovrätts beslut skall göra detta skriftligt. Överklagandet skall ges in till tingsrätten.

Överklagandet skall ha kommit in till rätten inom tre veckor från den dag när beslutet meddelades. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde och det inte heller vid något sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, skall dock tiden för överklagande räknas från den dag när klaganden fick del av beslutet. Ett överklagande av ett beslut om någons häktande eller kvarhållande i häkte eller om åläggande av reseförbud är inte inskränkt till viss tid.

Av bestämmelser i 49 kap. och 54 kap. 3 § följer att den, som vill överklaga ett beslut, i vissa fall först skall anmäla missnöje.

⁸⁸Senaste lydelse av rubriken 1989:352.

⁸⁹Senaste lydelse 1981:1294.

*Nuvarande lydelse*3 §⁹⁰

Finnes besvärstalan ej vara fullföljd inom rätt tid, skall den av hovrätten avvisas. Har besvärslinlaga inkommit till högsta domstolen före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagan inkommit till hovrätten först därefter ej föranleda att den avvisas.

4 §⁹¹

I besvärslinlagan skall klaganden uppgiva:

1. det beslut, mot vilket talan föres;
2. grunderna för besvärstalan; samt
3. den ändring i beslutet, som klaganden yrkar.

Erfordras prövningstillstånd, skall klaganden i besvärslinlagan ange de omständigheter han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Klaganden skall i besvärslinlagan uppgiva de bevis han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis, som ej tidigare förebegrats, skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid besvärslinlagan.

Besvärslinlagan skall vara

Föreslagen lydelse

2 §

Hovrätten prövar om överklagandet har gjorts i rätt tid. Ett överklagande som gjorts för sent skall avvisas av hovrätten.

Överklagandet skall dock inte avvisas om det inom tiden för överklagande har kommit in till högsta domstolen. I ett sådant fall skall högsta domstolen sända överklagandet vidare till hovrätten och samtidigt lämna uppgift om vilken dag det kom in till högsta domstolen.

3 §

I överklagandet skall klaganden uppgive:

1. det beslut som överklagas,
2. grunderna för överklagandet,
3. den ändring i beslutet, som klaganden yrkar.

Om prövningstillstånd behövs, skall klaganden också ange de omständigheter som han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas.

Klaganden skall vidare uppgive de bevis han åberopar och vad som skall styrkas med varje bevis. Skriftliga bevis, som inte tidigare förebegrats, skall ges in tillsammans med överklagandet.

⁹⁰Senaste lydelse 1990:443.

⁹¹Senaste lydelse 1981:1088.

Nuvarande lydelse

egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

5 §

Avvisas ej besvärstalan, skall hovrätten utan dröjsmål till högsta domstolen insända besvärslagan med därvid fogade handlingar samt huvudskrift eller styrkt avskrift av underrättens och hovrättens akter i målet, såvitt angår den fullföljda frågan.

6 §

Föreligger mot besvärstalans upptagande annat hinder än i 3 § sägs, må talan av högsta domstolen omedelbart avvisas.

7 §⁹²

Uppfyller besvärslagan ej föreskrifterna i 4 § första, tredje eller fjärde stycket eller är den eljest ofullständig, skall högsta domstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte ett föreläggande enligt första stycket, skall besvärstalan avvisas, om besvärslagan är så ofullständig att den inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i högsta domstolen.

8 §

Finnes motparten böra höras över besvären, skall besvärslagan med därvid fogade handlingar delgivas motparten och

Föreslagen lydelse

4 §

Om inte överklagandet avvisas enligt 2 §, skall hovrätten till högsta domstolen överlämna överklagandet med tillhörande handlingar samt de handlingar i tingsrättens och hovrättens akter som har betydelse för prövningen av överklagandet.

5 §

Om det finns något annat hinder mot att ta upp överklagandet till prövning än som avses i 3 §, får högsta domstolen omedelbart avvisa överklagandet.

6 §

Uppfyller överklagandet inte föreskrifterna i 3 § första, tredje eller fjärde stycket eller är det på annat sätt ofullständigt, skall högsta domstolen förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Följer klaganden inte ett föreläggande enligt första stycket, skall överklagandet avvisas, om det är så ofullständigt att det inte utan väsentlig olägenhet kan läggas till grund för en rättegång i högsta domstolen.

7 §

Om högsta domstolen finner att klagandens motpart bör höras angående överklagandet, skall detta med tillhörande handlingar

⁹²Senaste lydelse 1984:131.

Nuvarande lydelse

föreläggande meddelas honom att inkomma med skriftlig förklaring.

9 §⁹³

*Förklaringen skall innehålla yttrande rörande de av klaganden anförda grunderna för be-
svärstalan och angivande av de
omständigheter förklaranden vill
anföra.*

*Förklaranden skall i förkla-
ringen uppgiva de bevis han vill
åberopa och vad han vill styrka
med varje särskilt bevis. Skrift-
ligt bevis, som ej tidigare före-
bragts, skall i huvudskrift eller
styrkt avskrift fogas vid förkla-
ringen.*

*Förklaringen skall vara egen-
händigt undertecknad av förkla-
randen eller hans ombud eller,
då i brottmål den tilltalade är
förklarande, hans försvarare.*

10 §

*Har förklaring inkommit och
finnes ytterligare skriftväxling
erforderlig, äge högsta domsto-
len förordna därom. Högsta
domstolen äge tillika meddela
närmare bestämmelser om skrift-
växlingen och därvid även före-
skriva, i vilket avseende part
skall yttra sig. Part må föreläg-
gas att inkomma med mer än en
skrift, endast om särskilda skäl
äro därtill.*

Föreslagen lydelse

*delges honom med föreläggande
att svara skriftligt inom viss tid.*

8 §

*Motparten skall i sitt svar yttra
sig rörande de av klaganden an-
förda grunderna för överklagan-
det och ange de omständigheter
han själv vill anföra.*

*Svaret skall innehålla uppgift
om de bevis parten åberopar och
om vad som skall styrkas med
varje bevis. Skriftliga bevis, som
inte tidigare förebringats, skall
ges in till rätten.*

9 §

*Är ytterligare skriftväxling
nödvändig, får högsta domstolen
besluta om sådan. Om det behövs
får högsta domstolen meddela
närmare bestämmelser om skrift-
växlingen och därvid även före-
skriva, i vilket avseende en part
skall yttra sig. En part får före-
läggas att komma in med mer än
en skrift, endast om det finns
särskilda skäl.*

⁹³Senaste lydelse 1963:149.

Nuvarande lydelse

11 §

Erfor dras prövningstillstånd och har motparten hörts *över besvären*, *bestämme* högsta domstolen, sedan skriftväxlingen avslutats, om sådant tillstånd skall meddelas. När skäl *äro därtill*, må frågan *upptagas*, *ehuru* skriftväxling *ej ägt rum*.

12 §⁹⁴

Beträffande rättegången i högsta domstolen skall i övrigt 52 kap. 10 - 12 §§ samt 55 kap. 12 a § första stycket tillämpas.

13 §

Sedan högsta domstolens slutliga beslut meddelats, *skola* de från hovrätten mottagna akterna *jämte avskrifter* av beslutet *översändas*, *hovrättsakten* till hovrätten och *underrättsakten* till *underrätten*.

14 §⁹⁵

Vad i detta kapitel är stadgat äge motsvarande tillämpning i fråga om *besvär*, *som avses* i 8 kap. 8 §; *i dylikt mål gälle dock* följande avvikelser:

1. *Den som vill anföra besvär* skall inom *fyra* veckor från den dag, *då han erhö*ll del av beslutet, *till advokatsamfundet inkomma med besvärslaga*.

2. Om *ej särskilda skäl föranleda* annat, *skola* klaganden och,

Föreslagen lydelse

10 §

Behövs prövningstillstånd och har motparten hörts *angående överklagandet*, *beslutar* högsta domstolen sedan skriftväxlingen avslutats om sådant tillstånd skall meddelas. När *det finns* skäl *för det*, *får* frågan *tas upp utan att skriftväxling har skett*.

11 §

Beträffande rättegången i högsta domstolen skall i övrigt 52 kap. 11 - 13 §§ samt 55 kap. 12 § första stycket tillämpas.

12 §

I fråga om *överklagande enligt* 8 kap. 8 § *tillämpas bestämmelserna i 1 - 11 §§ med följande avvikelser*.

1. *Överklagandet skall ges in till advokatsamfundet. Det skall ha kommit in till samfundet inom tre veckor från den dag när klaganden fick del av beslutet*.

2. Om *inte särskilda skäl föranleder* annat, *skall* klaganden

⁹⁴Senaste lydelse 1989:352.

⁹⁵Senaste lydelse 1989:113.

Nuvarande lydelse

då talan förs av justitiekanslern, även motparten höras *mundligen* i högsta domstolen.

3. Tillfälle skall lämnas det organ inom advokatsamfundet, som meddelat beslutet, att inkomma med skriftlig förklaring och att, *då part höres muntligen*, därvid yttra sig.

4. *Advokatsamfundets* beslut att avvisa en besvärstalan får överklagas till högsta domstolen genom besvär. Därvid tillämpas 1.

15 §⁹⁶

Om parterna har ingått ett sådant avtal som avses i 49 kap. 1 § om att inte överklaga tingsrättens dom, får tingsrätten med parternas samtycke hänskjuta en viss fråga i målet till prövning av högsta domstolen.

16 §⁹⁷

En fråga som hänskjutits enligt 15 § får inte komma under högsta domstolens prövning utan att domstolen meddelat tillstånd till detta. Sådant tillstånd får ges endast i den mån det gäller en sådan prejudikatfråga som avses i 54 kap. 11 § första stycket.

Frågan om prövningstillstånd får prövas utan att parterna fått tillfälle att yttra sig.

17 §⁹⁸

Om prövningstillstånd meddelas enligt 16 §, skall högsta domstolen pröva prejudikatfrågan

Föreslagen lydelse

och, när talan förs av justitiekanslern, även motparten höras *mundligt* i högsta domstolen.

3. Tillfälle skall lämnas det organ inom advokatsamfundet, som meddelat beslutet, att inkomma med skriftlig förklaring och att yttra sig *i samband med att part hörs muntligt*.

4. *Ett* beslut av *advokatsamfundet* genom vilket överklagandet avvisas får överklagas till högsta domstolen. Därvid tillämpas 1.

13 §

14 §

En fråga som hänskjutits enligt 13 § får inte komma under högsta domstolens prövning utan att domstolen meddelat tillstånd till detta. Sådant tillstånd får ges endast i den mån det gäller en sådan prejudikatfråga som avses i 54 kap. 12 § första stycket.

15 §

Om prövningstillstånd meddelas enligt 14 §, skall högsta domstolen pröva prejudikatfrågan

⁹⁶Införd genom 1989:352.

⁹⁷Införd genom 1989:352.

⁹⁸Införd genom 1989:352.

Nuvarande lydelse

med tillämpning av reglerna i 8, 10 och 12 §§.

Föreslagen lydelse

med tillämpning av reglerna i 7, 9 och 11 §§.

57 Kap.

Om mål, som upptages omedelbart av högsta domstolen

Om mål som tas upp omedelbart

1 §

I mål, som skall upptagas omedelbart av högsta domstolen, äge vad i 53 kap. är stadgat motsvarande tillämpning.

I mål, som skall tas upp omedelbart av högsta domstolen, skall 53 kap. tillämpas.

58 kap.

11 §

Har någon försuttit laga tid för fullföljande av talan mot dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande och förelåg för hans underlåtenhet laga förfall, som han icke kunde i rätt tid anmäla, må på ansökan av honom den försuttna tiden återställas.

Har någon försuttit laga tid för överklagande av dom eller beslut eller för ansökan om återvinning eller återupptagande, får på ansökan av honom den försuttna tiden återställas, om han hade laga förfall.

59 Kap.

Om besvär över domvilla

Om klagan angående domvilla

1 §⁹⁹

Dom, som vunnit laga kraft, skall på besvär av den, vilkens rätt domen rör, på grund av domvilla undanröjas

1. om målet har tagits upp trots att det har förelegat ett rättegångshinder, som högre rätt haft att beakta självmant vid ett överklagande,

Dom, som vunnit laga kraft, skall efter klagan av den, vilkens rätt domen rör, på grund av domvilla undanröjas

1. om målet har tagits upp trots att det har förelegat ett rättegångshinder, som högre rätt haft att beakta självmant vid ett överklagande,

⁹⁹Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

2. om domen givits mot någon, som inte har varit rätteligen stämd och inte heller har fört talan i målet, eller genom domen någon, som inte har varit part i målet, lider förfång,

3. om domen är så mörk eller ofullständig att det inte framgår *därav*, hur rätten dömt i saken eller

4. om i rättegången förekommit annat grovt rättegångsfel, som kan antas ha inverkat på målets utgång.

Besvär över domvillan enligt första stycket 4 som grundas på en omständighet som inte tidigare har åberopats i målet skall avvisas, om klaganden inte gör sannolikt att han har varit förhindrad att åberopa omständigheten i rättegången eller han annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

Föreslagen lydelse

2. om domen givits mot någon, som inte har varit rätteligen stämd och inte heller har fört talan i målet, eller genom domen någon, som inte har varit part i målet, lider förfång,

3. om domen är så mörk eller ofullständig att det inte framgår *av domen*, hur rätten *har* dömt i saken eller

4. om i rättegången förekommit *något* annat grovt rättegångsfel, som kan antas ha inverkat på målets utgång.

Klagan angående domvillan enligt första stycket 4 som grundas på en omständighet som inte tidigare har åberopats i målet skall avvisas, om klaganden inte gör sannolikt att han har varit förhindrad att åberopa omständigheten i rättegången eller han annars haft giltig ursäkt att inte göra det.

2 §¹⁰⁰

Den som vill *besvära sig över* domvillan skall *ge in en skriftlig besvärslaga* till hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall till högsta domstolen.

Besvär skall föras, om de grundas på någon omständighet som avses i 1 § 1 eller 4, inom sex månader från det att domen vann laga kraft, och, om besvären grundas på någon omständighet som avses i 1 § 2, inom sex månader från det att

Den som vill *klaga angående* domvillan skall *göra detta skriftligt. Klagan skall ges in* till hovrätten, om domen meddelats av tingsrätt, och i annat fall till högsta domstolen.

Om *klagan* grundas på någon omständighet som avses i 1 § 1 eller 4 *skall den ges in* inom sex månader från det att domen vann laga kraft. Grundas *klagan* på någon omständighet som avses i 1 § 2 *skall den ges in* inom sex månader från det att klaganden

¹⁰⁰Senaste lydelse 1989:656.

Nuvarande lydelse

klaganden fick kännedom om domen. Fick han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

Om besvär över domvilla och fullföljd av talan mot hovrätts beslut i sådant ärende äge i övrigt vad i 52, 54 och 56 kap. är stadgat motsvarande tillämpning; beträffande besvär, som skola upptagas omedelbart av högsta domstolen, gälle dock ej bestämmelserna om prövningstillstånd.

Rätten äge, när skäl äro där- till, förordna, att, till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av domen ej må äga rum.

Undanröjes domen och grundas beslutet ej därå, att rätten varit obehörig eller eljest icke bort upptaga målet till prövning, skall tillika förordnas, att ny handläggning skall äga rum vid den rätt, som meddelat domen.

Om ersättning för kostnad gälle vad om rättegångskostnad är stadgat.

Vad i 1 - 3 §§ är stadgat om dom äge motsvarande tillämpning beträffande rättens beslut.

Föreslagen lydelse

fick kännedom om domen. Fick han kännedom om domen, innan den vann laga kraft, skall tiden räknas från den dag, då domen vann laga kraft.

3 §¹⁰¹

I fråga om klagan angående domvilla och överklagande av hovrätts beslut i sådant ärende skall i övrigt 52, 54 och 56 kap. tillämpas. I fråga om klagan, som skall prövas omedelbart av högsta domstolen, gäller dock inte bestämmelserna om prövningstillstånd.

När det finns anledning till det får rätten besluta att domen tills vidare inte får verkställas.

Undanröjs domen av annat skäl än att rätten varit obehörig eller av annan anledning inte bort ta upp målet till prövning, skall rätten samtidigt besluta att ny handläggning skall äga rum vid den rätt, som meddelat domen.

I fråga om ersättning för kostnad gäller bestämmelserna om rättegångskostnad.

4 §

Det som sägs i 1 - 3 §§ om dom skall tillämpas även beträffande rättens beslut.

¹⁰¹Senaste lydelse 1971:218.

*Nuvarande lydelse*4 a §¹⁰²

Om *talán mot* avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha *fullföljts* i tingsrätt eller hovrätt, *anförs besvär över* domvillan i ärendet *skriftligen* hos hovrätten.

I fråga om *besvär* enligt första stycket tillämpas 1 §, 2 § andra stycket och 3 §.

5 §¹⁰³

Strafföreläggande, som godkänts av den misstänkte, skall efter *besvär* undanröjas:

1. om godkännandet *icke* kan anses som en giltig viljeförklaring;

2. om vid ärendets behandling förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt; eller

3. om föreläggandet *eljest ej* överensstämmer med lag.

Har strafföreläggande undanröjts, *må ej* därefter för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff.

6 §¹⁰⁴

Den som vill *besvära sig över* strafföreläggande skall till den *underrätt, som ägt upptaga åtal* för brottet, *inkomma med besvär*sin laga.

Föreslagen lydelse

5 §

Om *ett* avgörande av annan myndighet än tingsrätt skulle ha *överklagats* i tingsrätt eller hovrätt, *får klagan angående* domvillan i ärendet *göras skriftligt* hos hovrätten.

I fråga om *klagan* enligt första stycket tillämpas 1 §, 2 § andra stycket och 3 §.

6 §

Strafföreläggande, som godkänts av den misstänkte, skall efter *klagan* undanröjas:

1. om godkännandet *inte* kan anses som en giltig viljeförklaring,

2. om vid ärendets behandling *har* förekommit sådant fel, att föreläggandet bör anses ogiltigt, eller

3. om föreläggandet *av annan anledning inte* överensstämmer med lag.

Har strafföreläggande undanröjts, *får* därefter *inte* för samma gärning dömas till eller föreläggas svårare straff.

7 §

Den som vill *klaga angående* strafföreläggande skall *göra detta skriftligt*. *Klagan skall ges in till den tingsrätt, som haft att ta upp åtal* för brottet.

¹⁰²Införd genom 1988:1451.

¹⁰³Senaste lydelse 1959:257.

¹⁰⁴Senaste lydelse 1966:249.

Nuvarande lydelse

Besvär skola föras inom ett år, sedan åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. Om besvär, som nu sagts, äga i övrigt bestämmelserna i 52 kap. 2, 3 och 5 - 12 §§ motsvarande tillämpning. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället under-rätten.

7 §¹⁰⁵

Om fullföljd av talan mot underrättens beslut i anledning av besvär över strafföreläggande äga bestämmelserna i 49 och 52 kap. motsvarande tillämpning.

Mot hovrättens beslut må talan ej föras.

8 §¹⁰⁶

I mål, som avses i 6 eller 7 §, äger rätten, när skäl äro där till, förordna, att till dess annorlunda föreskrives, vidare åtgärd för verkställighet av strafföreläggandet ej får äga rum.

9 §¹⁰⁷

Bestämmelserna i 5 - 8 §§ äga motsvarande tillämpning i fråga om besvär över godkänt föreläggande av ordningsbot. I mål om besvär över sådant föreläggande är allmän åklagare motpart till den misstänkte.

Föreslagen lydelse

Klagan skall ha kommit in till tingsrätten inom ett år efter det att åtgärd för verkställighet av föreläggandet företogs hos den misstänkte. I fråga om handläggningen skall 52 kap. 2, 3 och 5 - 12 §§ tillämpas. Bestämmelse som avser hovrätt gäller därvid i stället tingsrätten.

8 §

I fråga om överklagande av tingsrättens beslut i anledning av klagan angående strafföreläggande gäller 49 och 52 kap.

Hovrättens beslut får inte överklagas.

9 §

När det finns anledning till det får rätten i mål som avses i 7 eller 8 § besluta att strafföreläggandet tills vidare inte får verkställas.

10 §

Bestämmelserna i 6 - 9 §§ skall tillämpas även i fråga om godkänt föreläggande av ordningsbot. I mål om klagan angående sådant föreläggande är allmän åklagare motpart till den misstänkte.

¹⁰⁵Införd genom 1966:249.

¹⁰⁶Införd genom 1966:249.

¹⁰⁷Införd genom 1968:193.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
 2. Förekommer det i en lag eller en författning som har beslutats av regeringen en hänvisning till en föreskrift som har ersatts genom en föreskrift i denna lag tillämpas i stället den nya föreskriften.
 3. Har en dom eller ett beslut meddelats före ikraftträdandet, gäller äldre bestämmelser i fråga om överklagande och krav på prövnings-tillstånd.
 4. I fråga om behörighet att vara ombud eller biträde gäller äldre bestämmelser, om talan i målet väckts före ikraftträdandet.

7. Förslag till Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs beträffande utsökningsbalken
dels att 18 kap. 3, 8, 10 och 18 §§ skall upphöra att gälla,
dels att nuvarande 18 kap. 17 § skall benämnas 18 kap. 18 §
dels att 18 kap. 1 - 12 samt 14 - 16 §§, den nya 18 §, 19 § samt
 rubrikerna närmast före 18 kap. 2, 12 och 17 §§ skall ha följande
 lydelse,

dels att det i balken skall införas en ny bestämmelse, 18 kap. 17 §,
 av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

18 kap.

1 §

*Talan mot kronofogdemyndig-
 hetens beslut förs i hovrätten
 genom besvär.*

*Kronofogdemyndighetens beslut
 överklagas hos en tingsrätt i det
 län där kronofogdemyndigheten
 finns. Om ett beslut har över-
 klagats, skall senare överklagan-
 den av beslutet prövas av den
 tingsrätt som har att pröva det
 första överklagandet. Omklagan-
 den i ett sådant fall har över-
 klagat beslutet hos en annan
 tingsrätt i länet, skall kronofog-
 demyndigheten skicka skrivelsen
 med överklagandet till rätt tings-
 rätt.*

*I den mån ej annat föreskrivs
 i detta kapitel skall bestämmel-
 serna i rättegångsbalken om
 fullföljd av talan i hovrätten och
 högsta domstolen och om rätteg-
 ången där tillämpas i utsök-
 ningsmål.*

*I den mån det inte föreskrivs
 något annat i detta kapitel, skall
 lagen (1993:000) om förfarandet
 i mål i förvaltningsdomstol och i
 vissa mål i allmän domstol (dom-
 stolsförfarandelagen) tillämpas
 beträffande överklaganden i
 utsökningsmål.*

*Nuvarande lydelse***Talan mot kronofogdemyndighetens beslut**

Talan mot kronofogdemyndighetens beslut får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Sökanden eller svaranden får klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

Talan mot beslut, varigenom rättighet har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får föras endast av den som har bestritt att sådant förbehåll görs.

Klagan får ej föras över att kronofogdemyndigheten har funnit sig behörig att upptaga en ansökan om verkställighet.

Har kronofogdemyndigheten funnit sig obehörig att upptaga en ansökan, kan *hovrätten* efter *klagan* bestämma vilken kronofogdemyndighet som skall handlägga målet och hänvisa det till den myndigheten. Härvid tillämpas 2 kap. 4 § första stycket andra meningen.

Talan får ej föras mot beslut, varigenom begäran om rättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 eller 34 § eller av kvarstad för fordran enligt 16 kap. 13 § har lämnats utan bifall.

Mot beslut, varigenom rättighet ej har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får talan ej

*Föreslagen lydelse***Överklagande av kronofogdemyndighetens beslut**

2 §

Kronofogdemyndighetens beslut får *överklagas* av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Sökanden eller svaranden får klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

Beslut, varigenom rättighet har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får *överklagas* endast av den som har bestritt att sådant förbehåll görs.

4 §

Ett beslut varigenom kronofogdemyndigheten har funnit sig behörig att upptaga en ansökan om verkställighet får inte överklagas.

Har kronofogdemyndigheten funnit sig obehörig att upptaga en ansökan, kan *tingsrätten* efter *överklagande* bestämma vilken kronofogdemyndighet som skall handlägga målet och hänvisa det till den myndigheten. Härvid tillämpas 2 kap. 4 § första stycket andra meningen.

5 §

Ett beslut, varigenom begäran om rättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 eller 34 § eller av kvarstad för fordran enligt 16 kap. 13 § har lämnats utan bifall, får inte överklagas.

Ett beslut, varigenom rättighet ej har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får inte över-

*Nuvarande lydelse**föras.*

Talan får ej heller föras mot beslut, varigenom en förrättningsman har förklarats jävig.

Talan får ej föras mot beslut i fråga som avses i 2 kap. 10 eller 11 §. I samband med talan mot beslut, varigenom föreläggande av vite eller annan påföljd har tillämpats, får dock prövning av föreläggandets giltighet påkallas.

Mot beslut som innefattar endast förberedelse till senare beslut och ej rör tredje man får talan föras endast i samband med talan mot det senare beslutet. Talan får dock föras särskilt på den grund att målet onödigt uppehålls genom beslutet.

Klagan översakägarförteckning får föras endast i samband med talan mot auktion eller talan mot beslut om fördelning av inlutna medel.

Talan mot beslut om utmätning som avses i 7 kap. eller mot beslut om införsel får föras utan inskränkning till viss tid.

I fråga om annan utmätning skall talan av sökanden eller svaranden föras inom tre veckor det att beslutet delgavs honom. Tredje man får föra talan mot sådan utmätning utan inskränkning till viss tid. Talan mot beslut som avses i 8 kap. 9 §

*Föreslagen lydelse**klagas.*

Ett beslut, varigenom en förrättningsman har förklarats jävig, får inte heller överklagas.

6 §

Ett beslut i en fråga som avses i 2 kap. 10 eller 11 § får inte överklagas. I samband med att ett beslut varigenom föreläggande av vite eller annan påföljd har tillämpats överklagas får dock prövning av föreläggandets giltighet påkallas.

Ett beslut som innefattar endast förberedelse till senare beslut och ej rör tredje man får överklagas endast i samband med talan mot det senare beslutet. Beslutet får dock överklagas särskilt på den grund att målet onödigt uppehålls genom beslutet.

Ett beslut om en sakägarförteckning får överklagas endast i samband med att ett beslut som fattats vid en auktion eller ett beslut om fördelning av inlutna medel överklagas.

7 §

Ett beslut om utmätning som avses i 7 kap. eller ett beslut om införsel får överklagas utan inskränkning till viss tid.

Tredje man får överklaga även ett beslut om annan utmätning utan inskränkning till viss tid. Ett beslut som avses i 8 kap. 9 § första stycket eller 12 kap. 49 § tredje stycket skall dock alltid överklagas inom tre veckor från det att beslutet delgavs klagan-

Nuvarande lydelse

första stycket eller 12 kap. 49 § tredje stycket skall dock *föras* inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden.

Klagan över exekutiv försäljning skall *föras* inom tre veckor från försäljningen. *Mot* beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall *talán föras* inom tre veckor från beslutet.

Talan som avses i 6 § andra stycket andra meningen får *föras* utan inskränkning till viss tid.

Talan mot kronofogdemyndighetens beslut i andra fall skall *föras* inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden.

Föreslagen lydelse

den.

Ett beslut om en exekutiv försäljning skall *överklagas* inom tre veckor från försäljningen. *Ett* beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall *överklagas* inom tre veckor från beslutet.

Ett sådant överklagande som avses i 6 § andra stycket andra meningen får *göras* utan inskränkning till viss tid.

9 §

Besvärslagan skall inges till kronofogdemyndigheten.

Besvär som ej har anförts i rätt tid skall avvisas av kronofogdemyndigheten. Har besvärslagan kommit in till hovrätten före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagen har kommit in till kronofogdemyndigheten först därefter ej föranleda att besvären avvisas.

Om den som vill *anföra besvär* visar laga förfall *före besvärstidens utgång*, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid.

Om den som vill *överklaga ett beslut* anföra besvär visar laga förfall *innan tiden för överklagande gått ut*, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid.

11 §

Frågan huruvida *besvär* har *anförts* i rätt tid får komma under *hovrättens* bedömande

Frågan huruvida *ett beslut* har *överklagats* i rätt tid får komma under *tingsrättens* bedömande

Nuvarande lydelse

endast i samband med prövning av *besvär över* beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har avvisat *besvären*.

Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten

Hovrätten får, utan att motparten dessförinnan har beretts tillfälle att *inkomma med förklaring*, förordna att åtgärd för verkställighet ej skall vidtagas tills vidare eller, om synnerliga skäl föreligger, att redan vidtagen åtgärd skall hävas.

Hovrätten får också omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet skall genomföras och bestå till dess annat förordnas.

Vid bifall till *talán mot* visst beslut får även senare beslut i målet, som har samband med det förra beslutet och som ej hade vunnit laga kraft mot klaganden när *besvär anfördes*, hävas när det kan ske.

Bifalls talán mot beslut om fördelning av medel, gäller det till förmån även för den som ej själv har *fört talán mot* beslutet.

Hovrättens beslut i dit fullföljd fråga länder till efterrättelse

Föreslagen lydelse

endast i samband med prövning av *överklagande av* beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har avvisat *överklagandet*.

Förfarandet i domstol m.m.

12 §

Tingsrätten får, utan att motparten dessförinnan har beretts tillfälle att *svara på överklagandet*, förordna att åtgärd för verkställighet ej skall vidtagas tills vidare eller, om synnerliga skäl föreligger, att redan vidtagen åtgärd skall hävas.

Tingsrätten får också omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet skall genomföras och bestå till dess annat förordnas.

14 §

Vid bifall till *ett överklagande av ett visst beslut* får även senare beslut i målet, som har samband med det förra beslutet och som ej hade vunnit laga kraft mot klaganden när *han överklagade det första beslutet*, hävas när det kan ske.

15 §

Om ett överklagande av ett beslut om beslut om fördelning av medel bifalls, gäller det till förmån även för den som ej själv har *överklagat* beslutet.

16 §

Tingsrättens beslut i en fråga som *överklagats dit* länder till

Nuvarande lydelse

enligt vad som sägs i 2 kap. 19 § om kronofogdemyndighetens beslut.

I mål om utmätning eller införelsel skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande återgå innan *hovrättens* beslut har vunnit laga kraft.

*Talan mot hovrättens beslut**Föreslagen lydelse*

efterrättelse enligt vad som sägs i 2 kap. 19 § om kronofogdemyndighetens beslut.

I mål om utmätning eller införelsel skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande återgå innan *tingsrättens* beslut har vunnit laga kraft.

*Överklagande av tingsrättens beslut m.m.**17 §*

Hovrätten får inte pröva ett överklagande av ett beslut av en tingsrätt, om inte hovrätten meddelat parten prövningstillstånd.

Prövningstillstånd behövs inte vid överklagande av

- 1. beslut som rör någon annan än en part,*
- 2. beslut varigenom tingsrätten ogillat jäv mot en domare, eller*
- 3. beslut varigenom ett överklagande har avvisats.*

I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket gälla i tillämpliga delar.

Prövningstillstånd får meddelas endast om

- 1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt,*
- 2. det finns anledning till ändring i det slut vartill tingsrätten kommit, eller*
- 3. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.*

Kan ett överklagande av tingsrättens beslut prövas av hovrätten endast om denna meddelat

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

prövningstillstånd, skall tingsrätten i samband med under rättelse om vad som gäller i fråga om överklagande upplysa parterna om detta och därvid också ange innehållet i närmast föregående stycke.

Hovrättens beslut får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Mot beslut, varigenom *hovrätten* har funnit kronofogdemyndigheten behörig att upptaga en ansökan om verkställighet eller har hänvisat mål till viss kronofogdemyndighet, får *talans ej föras*. Detsamma gäller *hovrättens beslut* med anledning av talan som avses i 6 § andra stycket andra meningen.

18 §

Beslut, varigenom *en domstol* har funnit kronofogdemyndigheten behörig att upptaga en ansökan om verkställighet eller har hänvisat mål till viss kronofogdemyndighet, får *inte överklagas*. Detsamma gäller *ett beslut av en domstol* med anledning av *ett sådant överklagande* som avses i 6 § andra stycket andra meningen.

Vad som sägs i 4 § andra stycket och 12, 14 och 15 §§ tillämpas även i högsta domstolen.

19 §

Vad som sägs i 4 § andra stycket och 12, 14 och 15 §§ tillämpas även i *hovrätten och högsta domstolen*. *Vad som sägs i 16 § tillämpas även i hovrätten.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som fattats av kronofogdemyndighet före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

8. Förslag till

Lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva

Härigenom föreskrivs att 1 - 3 §§ lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Vill den, som tillhandlar sig lösören och tillåter, att desamma få i säljarens vård kvarbliva, att vad han tillhandlat sig skall fredas från utmätning för säljarens skuld och i händelse av dennes konkurs från boets tillgångar avskiljas, upprätte skriftlig avhandling om köpet med förteckning å de köpta persedlarna och vittnens underskrift. Han skall inom en vecka därefter i ortstidning inom den ort, där säljaren bor, låta införa kungörelse om avhandlingen med uppgift om säljarens och köparens namn och yrken, dagen då köpeavhandlingen blivit uppgjord samt köpeskillingens belopp. Avhandlingen jämte bevis om att kungörelsen införts i ortstidning skall *dels* inom åtta dagar från den dag då kungörelsen skedde uppvisas för kronofogdemyndigheten i det län där egendomen finns, och i bestyrkt avskrift tillställas myndigheten, *dels inom*

Vill den, som tillhandlar sig lösören och tillåter, att desamma få i säljarens vård kvarbliva, att vad han tillhandlat sig skall fredas från utmätning för säljarens skuld och i händelse av dennes konkurs från boets tillgångar avskiljas, upprätte skriftlig avhandling om köpet med förteckning å de köpta persedlarna och vittnens underskrift. Han skall inom en vecka därefter i ortstidning inom den ort, där säljaren bor, låta införa kungörelse om avhandlingen med uppgift om säljarens och köparens namn och yrken, dagen då köpeavhandlingen blivit uppgjord samt köpeskillingens belopp. Avhandlingen jämte bevis om att kungörelsen införts i ortstidning skall inom åtta dagar från den dag då kungörelsen skedde uppvisas för kronofogdemyndigheten i det län där egendomen finns, och i bestyrkt avskrift tillställas myndigheten.

¹Senaste lydelse 1988:386.

Nuvarande lydelse

en månad från samma dag företes inför tingsrätten i den ort där egendomen finns till intagande i dess protokoll.

*Föreslagen lydelse*2 §²

Tingsrätten för förteckning över uppvisade och inprotokollerade köpeavhandlingar.

Kronofogdemyndigheten för förteckning över uppvisade köpeavhandlingar.

3 §³

Är köpeavhandling så upprättad och behandlad, som i 1 § sägs, men inträffar utmätning inom trettio dagar efter det avhandlingens inför rätten företeddes, eller försätts säljaren i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid, är den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att räknas till konkursboet. Detsamma gäller, när ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Görs efter utgången av den i första punkten angivna tiden jäv mot köpeavhandling, vilken är så upprättad och behandlad, som nyss sagts, är, om jävet görs vid utmätningstillfälle, fordringsägaren skyldig att, om han vill

Är köpeavhandling så upprättad och behandlad, som i 1 § sägs, men inträffar utmätning inom trettio dagar efter det avhandlingens uppvisades för kronofogdemyndigheten i den län där egendomen finns, eller försätts säljaren i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid, är den sålda egendomen ej fredad från att utmätas eller att räknas till konkursboet. Detsamma gäller, när ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) gjorts inom nämnda tid och konkurs följt på ansökan, som gjorts inom tre veckor från det att verkan av godmansförordnandet förföll eller, när förhandling om offentligt ackord följt, ackordsfrågan avgjordes. Görs efter utgången av den i första punkten angivna tiden jäv mot köpeavhandling, vilken är så upprättad och behandlad, som nyss sagts, är, om jävet görs vid

²Senaste lydelse 1977:673.

³Senaste lydelse 1988:386.

Nuvarande lydelse

fullfölja jävet, inom en månad därefter väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid *den tingsrätt som avses i 1 §*. Gör han inte det, har han förlorat sin talan. Godset skall genast beläggas med kvarstad och sökanden skall, om han vill att åtgärden skall bestå, inom fjorton dagar efter utmätningförrättningen hos kronofogdemyndigheten ställa full borgen för den kostnad och skada, som kan orsakas av kvarstaden. Var säljarens egendom avträd till konkurs, skall vad om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat i 4 kap. 19 och 20 §§ konkurslagen (1987:672) äga motsvarande tillämpning.

Vad som nu sagts om konkurs äger motsvarande tillämpning om i stället offentligt ackord fastställs. I fråga om talan med anledning av ackordsförhandling äga 17 och 18 §§ ackordslagen (1970:847) motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

utmätningstillfälle, fordringsägaren skyldig att, om han vill fullfölja jävet, inom en månad därefter väcka talan mot såväl säljaren som köparen vid *tingsrätten i den ort där egendomen finns*. Gör han inte det, har han förlorat sin talan. Godset skall genast beläggas med kvarstad och sökanden skall, om han vill att åtgärden skall bestå, inom fjorton dagar efter utmätningförrättningen hos kronofogdemyndigheten ställa full borgen för den kostnad och skada, som kan orsakas av kvarstaden. Var säljarens egendom avträd till konkurs, skall vad om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat i 4 kap. 19 och 20 §§ konkurslagen (1987:672) äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beträffande köpeavhandling som företetts för tingsrätt före ikraftträdandet gäller äldre bestämmelser.

9. Förslag till Lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

dels att i 8, 10 och 13 §§ ordet "ärendet" skall bytas ut mot ordet "målet",

dels att i lagen skall införas en ny paragraf, 15 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

I fråga om handläggningen vid rätten gäller domstolsförfarandelagen (1993:000). Regeringen får föreskriva att i tingsrätt tjänstemän som inte är lagfarna får handlägga sådana mål som är av enkel beskaffenhet. Detta gäller dock inte mål som avses i 12 a §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller fortfarande om ansökan gjorts före ikraftträdandet.

10. Förslag till Lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden

Häriigenom föreskrivs att 7 § lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Finnes, då dödsfall inträffar, ej annan arvinge än fonden eller är fonden universell testaments- tagare, skall *det hos rätten anmälas* av den som har boet i sin vård, *och nämne rätten, när sådan anmälan sker eller förhållandet eljest varder kunnigt, god man att vid boutredningen företräda fonden.* God man skall ej förordnas, om fonden uteslutits från arv genom testamente och anledning till klander mot testamentet ej kan antagas föreligga. Ej heller skall god man förordnas, om boet utvisar brist och god man icke behövs för att taga vård om boets tillgångar.

Prövas god man ej vara lämplig för uppdraget, varde han av rätten entledigad.

Det åligger kammarkollegiet att övervaka, att gode mannen behörigen fullgör sina skyldigheter.

Föreslagen lydelse

7 §¹

Finnes, då dödsfall inträffar, ej annan arvinge än fonden eller är fonden universell testaments- tagare, skall den som har boet i sin vård *anmäla det hos kammarkollegiet. Kollegiet skall, när en sådan anmälan gjorts eller förhållandet blir känt på annat sätt, utse en god man för att företräda fonden vid boutredningen.* God man skall ej förordnas, om fon- den uteslutits från arv genom testamente och anledning till klander mot testamentet ej kan antagas föreligga. Ej heller skall god man förordnas, om boet utvisar brist och god man icke behövs för att taga vård om boets tillgångar.

Om den gode mannen inte är lämplig för uppdraget, skall kammarkollegiet entlediga honom.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre föreskrifter gäller fortfarande, om anmälan till rätten gjorts före ikraftträdandet.

¹Senaste lydelse 1972:640.

11. Förslag till Lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.

Härigenom föreskrivs att 13, 15, 20, 22, 25, 26 och 27 §§ lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §¹

Uppkommer här i riket fråga om åtgärd med avseende å den som villkorligt dömts i Danmark, Finland, Island eller Norge och som ställts under övervakning här, men finnes frågan lämpligen böra prövas i den stat, där domen meddelats, må domstol eller *övervakningsnämnd*, som handlägger ärendet, hänskjuta frågan till behörig myndighet i nämnda stat.

Uppkommer här i riket fråga om åtgärd med avseende å den som villkorligt dömts i Danmark, Finland, Island eller Norge och som ställts under övervakning här, men finnes frågan lämpligen böra prövas i den stat, där domen meddelats, må domstol eller *frivårdsmyndighet*, som handlägger ärendet, hänskjuta frågan till behörig myndighet i nämnda stat.

15 §²

Övervakning av den, som här i riket dömts till skyddstillsyn, må överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser med avseende å skyddstillsynen, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om skyddstillsynen beslutas här i riket, såframt den dömde här övertygas om annan brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om skyddstillsynen beslutas här i riket, såframt den dömde här övertygas om annan brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter

¹Senaste lydelse 1964:548.

²Senaste lydelse 1983:245.

Nuvarande lydelse

ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av den *övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde* övervakningen bedrevs vid tiden för överflyttningen.

Föreslagen lydelse

ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende upptages av *den frivårdsmyndighet under vars ledning* övervakningen bedrevs vid tiden för överflyttningen.

20 §³

Uppkommer här i riket fråga om åtgärd med avseende å villkorlig frigivning, som beslutats i Danmark, Finland, Island eller Norge och beträffande vilken övervakning anordnats här, men finnes frågan lämpligen böra prövas i den stat, där frigivningen skett, må *övervakningsnämnden* eller, när den dömde övertygats om annat brott, domstolen hänskjuta frågan till behörig myndighet i nämnda stat.

Uppkommer här i riket fråga om åtgärd med avseende å villkorlig frigivning, som beslutats i Danmark, Finland, Island eller Norge och beträffande vilken övervakning anordnats här, men finnes frågan lämpligen böra prövas i den stat, där frigivningen skett, må *frivårdsmyndigheten* eller, när den dömde övertygats om annat brott, domstolen hänskjuta frågan till behörig myndighet i nämnda stat.

22 §⁴

Övervakning av den, som här i riket villkorligt frigivits efter avtjänande av fängelse, må överflyttas till Danmark, Finland, Island eller Norge.

Beslutas i den andra staten ändrade bestämmelser med avseende å den villkorliga frigivningen, skall beslutet äga giltighet här i riket.

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas här i riket, såframt den frigivne här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ären

Ändå att övervakningen överflyttats, må åtgärd i fråga om den villkorliga frigivningen beslutas här i riket, såframt den frigivne här övertygas om annat brott eller behörig myndighet i Danmark, Finland, Island eller Norge till svensk myndighet hänskjuter ärende om sådan åtgärd. Sålunda hänskjutet ärende

³Senaste lydelse 1964:548.

⁴Senaste lydelse 1983:245.

Nuvarande lydelse

de upptages av den *övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde* övervakningen bedrevs vid tiden för överflyttningen.

Föreslagen lydelse

upptages av den *frivårdsmyndighet under vars ledning* övervakningen bedrevs vid tiden för överflyttningen.

25 §⁵

Framställning om verkställighet enligt 1 eller 5 § eller om anordnande av övervakning enligt 10 eller 17 § prövas av kriminalvårdsstyrelsen.

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning i Danmark, Finland, Island eller Norge göres av kriminalvårdsstyrelsen i fall som avses i 3 och 8 §§ samt av *övervakningsnämnden* i fall som avses i 15 och 22 §§.

Framställning med stöd av denna lag om verkställighet eller om anordnande av övervakning i Danmark, Finland, Island eller Norge göres av kriminalvårdsstyrelsen i fall som avses i 3 och 8 §§ samt av *frivårdsmyndigheten* i fall som avses i 15 och 22 §§.

26 §⁶

Talan mot kriminalvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag *föres* hos kammarrätten genom besvär.

Om ej annorlunda förordnas, skola kriminalvårdsstyrelsens och kammarrätts beslut omedelbart *lända till* *efterrättelse*.

Kriminalvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag *överklagas* hos *länsrätten* genom besvär.

Kriminalvårdsstyrelsens och *länsrättens* beslut *gäller* omedelbart *om inte annat förordnas*.

27 §⁷

Talan mot övervakningsnämnds beslut om framställning enligt 15 § första stycket eller *om förklaring som avses i* 19 § *andra stycket* *föres* genom besvär hos *hovrätt*. *Detsamma gäller* *beträffande talan mot* övervakningsnämnds beslut med stöd av 19 §

Den som inte är nöjd med en *frivårdsmyndighets* beslut om framställning enligt 15 § första stycket eller 22 §, *får* *överklaga* *beslutet hos en tingsrätt inom* *vars domsaga* *frivårdsmyndigheten är verksam*. *Beträffande* *överklagandet och* *förfarandet i*

⁵Senaste lydelse 1964:548.

⁶Senaste lydelse 1973:127.

⁷Senaste lydelse 1974:913.

Nuvarande lydelse

första stycket om omhändertagande enligt 26 kap. 22 § brottsbalken. Besvärstiden räknas från den dag den dömda erhöll del av beslutet. Över hovrättens beslut må klagan icke föras.

Åtnöjes villkorligt frigiven icke med övervakningsnämnds beslut om framställning enligt 22 § äger han hos kriminalvårdsnämnden påkalla prövning av beslutet. Talan må ej föras mot kriminalvårdsnämndens beslut.

Övervakningsnämnds beslut som avses i denna paragraf länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Föreslagen lydelse

domstol gäller lagen (1993:000) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen).

Beslut av hovrätt i anledning av ett överklagande av tingsrättens beslut får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av högsta domstolen.

Frivårdsmyndighets och domstols beslut som avses i denna paragraf länder omedelbart till efterrättelse, såvida ej annorlunda förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

12. Förslag till Lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Finnerkronofogdemyndigheten att arbetstagarens fordran inte omfattas av garantin, får arbetstagaren eller den till vilken fordran övergått enligt 11 § överklaga beslutet *genom besvär*. I fråga om *sådan besvärstalan* skall bestämmelserna i utskökningsbalken om *besvär över utmätning i allmänhet tillämpas*. *Hovrätts beslut får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.*

Finner kronofogdemyndigheten att arbetstagarens fordran inte omfattas av garantin, får arbetstagaren eller den till vilken fordran övergått enligt 11 § överklaga beslutet. I fråga om *sådant överklagande* skall bestämmelserna i utskökningsbalken om *överklagande av utmätning i allmänhet tillämpas*.

Denna lag träder i kraft det 1 januari 1993. Beslut som meddelats av kronofogdemyndighet före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹Senaste lydelse 1989:355.

13. Förslag till Lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

Härmed föreskrivs i fråga om lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar¹

dels att 9, 13 a och 13 b §§ skall upphöra att gälla,

dels att 8, 14 och 18 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas nya bestämmelser, 14 a och 18 a §§

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §²

Kammarrätt prövar

1. besvär som enligt lag eller annan författning anförs hos domstolen,

2. *mål som underställs domstolen enligt folkbokföringslagen (1967:198),*

3. *mål enligt lagen (1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m. i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.*

Kammarrätt prövar

1. *mål som överklagas från länsrätten,*

2. besvär som enligt lag eller annan författning skall anföras hos domstolen.

Regeringen förordnar om kammarrätternas domkretsar.

12 §³

Kammarrätt är domför med tre lagfarna ledamöter. Fler än fyra lagfarna ledamöter får ej sitta i rätten.

När det är särskilt föreskrivet att nämndemän skall ingå i rätten, är kammarrätt domför med tre lagfarna ledamöter och två nämndemän.

¹Lagen omtryckt 1981:1323.

²Senaste lydelse 1989:540.

³Senaste lydelse 1990:897.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Fler än fyra lagfarna ledamöter och tre nämndemän får i sådant fall ej sitta i rätten. Kammarrätt är dock domför utan nämndemän

1. vid prövning av besvär över beslut som ej innebär att målet avgöres,

2. vid förordnande rörande saken i avvaktan på målets avgörande samt vid annan åtgärd som avser endast måls beredande,

3. vid beslut varigenom domstolen skiljer sig från målet utan att detta prövas i sak.

Handlägges mål som avses i andra stycket gemensamt med annat mål, får nämndemän deltaga vid handläggningen även av det senare målet.

Om domförhet vid behandlingen av vissa mål finns bestämmelser i fastighetstaxeringslagen (1979:1152) och lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram. *Bestämmelser om domförhet vid behandling av kommunalbesvärsmål finns i 13 a §.*

Om domförhet vid behandlingen av vissa mål finns bestämmelser i fastighetstaxeringslagen (1979:1152) och lagen (1990:886) om granskning och kontroll av filmer och videogram.

Vid beslut om avskrivning av mål efter återkallelse är kammarrätten domför med en lagfaren domare.

Regeringen bestämmer i vilken omfattning åtgärd som avser endast beredandet av ett mål får vidtas av en lagfaren ledamot i kammarrätten eller av en annan tjänsteman vid denna.

14 §⁴

Länsrätt prövar

1. mål enligt skatte-, taxerings-, uppbörds-, folkbokförings- och bilregisterförfattningarna samt lagen (1989:479) om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m. i den utsträckning som är föreskrivet i dessa författningar,

2. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620), lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1988:870) om

Länsrätt prövar

överklaganden som enligt lag eller annan författning skall prövas av domstolen,

I den utsträckning som är föreskrivet i respektive lag prövar länsrätt i andra fall än som avses i första stycket,

1. mål enligt socialtjänstlagen (1980:620),

2. mål enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga,

⁴Senaste lydelse 1991:1132.

Nuvarande lydelse

vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1988:153) om bistånd åt asylsökande m.fl., lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl., lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, smittskyddslagen (1988:1472), karantänslagen (1989:290), lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling, körkortslagen (1977:477) och lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn, allt i den utsträckning som är föreskrivet i dessa lagar samt mål enligt 6 kap. 21 § och 21 kap. föräldrabalken.

3. mål som avses i 24 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet,

4. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten,

5. mål som överklagas från allmän försäkringskassa i den utsträckning som är särskilt föreskrivet.

Mål som överklagas från riksförsäkringsverket med tillämpning av 20 kap. 11 § lagen (1962:381) om allmän försäkring prövas av länsrätten i Stockholms län.

Föreslagen lydelse

3. mål enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall,

4. mål enligt smittskyddslagen (1988:1472),

5. mål enligt lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling,

6. mål enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård,

7. mål enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

8. mål som avses i 6 § första stycket lagen (1985:206) om viten

9. mål enligt lagen (1980:865) mot skatteflykt,

10. mål enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter,

11. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen.

Nuvarande lydelse

Länsrätten i Östergötlands län prövar mål enligt luftfartslagen (1957:297) i den utsträckning som är föreskrivet i den lagen.

Förekommer vid mer än en länsrätt flera mål enligt skatte- taxerings- eller uppborädsförfattningarna som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

Föreslagen lydelse

Förekommer det vid mer än en länsrätt flera mål som har nära samband med varandra, får målen handläggas vid en av länsrätterna, om det kan ske utan avsevärd olägenhet för någon enskild. Närmare föreskrifter om överlämnande av mål mellan länsrätter meddelas av regeringen.

Regeringen förordnar om länsrätternas domkretsar.

14 a §

Innefattar ett överklagande även en fråga som det ankommer på regeringen att avgöra och finner länsrätten att frågorna inte bör avgöras var för sig, skall länsrätten med eget utlåtande överlämna målet till regeringens prövning.

18 §⁵

Länsrätt är domförr med en lagfaren domare ensam

1. när åtgärd som av ser endast måls beredande vidtages,
2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan länsrätt,
3. vid beslut som avser endast rättelse av fleräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbi-seende,

1. när åtgärd som avser endast måls beredande vidtages,
2. vid sådant förhör med vittne eller sakkunnig som begärts av en annan länsrätt,
3. vid beslut som avser endsat rättelse av felräkning, felskrivning eller annat uppenbart förbi-seende,

⁵Senaste lydelse 1991:1132.

Nuvarande lydelse

4. vid beslut om återkallelse tills vidare av ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort eller om vägran tills vidare att godkänna ett utländskt körkort, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas eller när omhändertagande beslutas enligt 23 § körkortslagen (1977:477),

5. vid beslut enligt luftfartslagen (1957:297) om försättande ur kraft av ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis, när det är uppenbart att ett sådant beslut bör meddelas,

6. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

Om det inte är påkallat av särskild anledning att målet prövas av fullsuttan rätt, är länsrätt domför med en lagfaren domare ensam vid beslut som inte innefattar prövning av målet i sak.

Vad som sägs i andra stycket gäller även vid avgörande av

1. mål om utdömande av vite
2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om besiktning enligt fastighets-taxeringslagen (1979:1152), om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna upplysningar eller visa upp handling enligt taxeringslagen (1990:324), lagen (1968:430) om mervärdeskatt, lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare eller lagen (1984:151) om punktskatter och

Föreslagen lydelse

4. vid annat beslut som inte innefattar slutligt avgörande av mål.

1. mål om utdömande av vite,
2. mål enligt bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen, enligt lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter, om besiktning enligt fastighets-taxeringslagen (1979:1152), om handlings undantagande från taxeringsrevision, skatterevision eller annan granskning och om befrielse från skyldighet att lämna upplysningar eller visa upp handling enligt taxeringslagen (1990:324), lagen (1968:430) om mervärdeskatt, lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare eller lagen (1984:151) om punktskatter och

Nuvarande lydelse

prisregleringsavgifter samt om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om tillfälligt omhändertagande enligt 37 § smittskyddslagen (1988:1472), mål enligt 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård samt mål enligt 18 § första stycket 2-4 såvitt avser de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 5 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

4. mål om anstånd med att betala skatt eller socialavgifter enligt uppbörds- eller skatteförfattningarna och annat mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt och mål enligt lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare,

5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 20 kap. 15 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152),

6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 5 000 kr,

Föreslagen lydelse

prisregleringsavgifter samt om befrielse från skyldighet att lämna kontrolluppgift enligt lagen (1990:325) om självdeklaration och kontrolluppgifter,

3. mål om omedelbart omhändertagande enligt 6 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, mål om tillfälligt flyttningsförbud enligt 27 § samma lag, mål om omedelbart omhändertagande enligt 13 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, mål om tillfälligt omhändertagande enligt 37 § smittskyddslagen (1988:1472), mål enligt 33 § lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård samt mål enligt 18 § första stycket 2--4 såvitt avser de fall då vården inte har förenats med särskild utskrivningsprövning eller 5 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård,

4. mål om anstånd med att betala skatt eller socialavgifter enligt uppbörds- eller skatteförfattningarna och annat mål enligt uppbörds- och folkbokföringsförfattningarna med undantag av mål om arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt och mål enligt lagen (1984:668) om uppbörd av socialavgifter från arbetsgivare,

5. mål om uppdelning av taxeringsvärde enligt 20 kap. 15 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152),

6. mål som avser ändring av taxerad inkomst med högst 5 000 kr,

Nuvarande lydelse

7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening,

8. mål om rättshjälp genom offentligt biträde i ett ärende hos en annan myndighet,

9. mål enligt körkortslagen (1977:477), om beslutet innebär att något körkortsingripande inte skall ske eller att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett körkort, körkortstillstånd eller traktorkort skall återkallas eller att ett utländskt körkort inte skall godkännas,

10. mål enligt luftfartslagen, om beslutet innebär att varning meddelas eller om det är uppenbart att ett certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis skall återkallas,

11. mål i vilket saken är uppenbar.

Föreslagen lydelse

7. mål enligt skatte- och taxeringsförfattningarna i vilket beslutet överensstämmer med parternas samstämmiga mening,

8. mål om rättshjälp genom offentligt biträde i ett ärende hos en annan myndighet,

9. *mål angående utlämnande av allmän handling,*

10. *mål i vilket saken är uppenbar.*

18 a §

Har en lagfaren domare i länsrätt hållit ett sammanträde i ett mål i ett förberedande syfte, får han i nära anslutning till sammanträdet ensam avgöra målet, om han anser att det är tillräckligt att en domare sitter i domstolen och parterna samtycker till detta.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

14. Förslag till Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Häri genom föreskrivs att 9 § rättshjälpslagen (1972:429) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §¹

Vid allmän rättshjälp betalar staten kostnaderna i den rättsliga angelägenhet som rättshjälpen avser.

Såsom kostnad för rättshjälpen anses den rättssökandes kostnad för

1. biträde som varit behövt för tillvaratagande av den rättssökandes rätt,

2. bevisning vid allmän domstol, bostadsdomstolen, marknadsdomstolen eller arbetsdomstolen samt nödvändig utredning i angelägenhet, som kan komma under sådan domstols prövning eller som skall prövas av skiljemän,

3. utredning i angelägenhet som skall prövas av förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet om utredningen är skäligen påkallad för tillvaratagande av den rättssökandes rätt och ej kan erhållas genom myndigheten,

4. resa och uppehälle för den rättssökande eller hans ställföreträdare och för vårdare eller annan, som måste anlitas i samband med inställelse inför domstol eller annan myndighet, om personlig inställelse ålagts, eller

Såsom kostnad för rättshjälpen anses den rättssökandes kostnad för

1. biträde som varit behövt för tillvaratagande av den rättssökandes rätt,

2. bevisning vid allmän domstol, bostadsdomstolen, marknadsdomstolen eller arbetsdomstolen samt nödvändig utredning i angelägenhet, som kan komma under sådan domstols prövning eller som skall prövas av skiljemän,

3. *bevisning vid förvaltningsdomstol samt utredning i angelägenhet som skall prövas av förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet om utredningen är skäligen påkallad för tillvaratagande av den rättssökandes rätt och ej kan erhållas genom myndigheten,*

4. resa och uppehälle för den rättssökande eller hans ställföreträdare och för vårdare eller annan, som måste anlitas i samband med inställelse inför dom

¹Senaste lydelse 1988:213.

Nuvarande lydelse

i samband med inställelse för sådan blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper som avses i lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap eller läkarundersökning enligt 21 kap. 11 § föräldrabalken,

5. ansökningsavgift enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna samt särskild avgift som skall betalas enligt förordningen (1981:1185) om utsökningsavgifter,

6. vad som av allmänna medel utgått i ersättning enligt 4 eller 5 § lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap eller enligt föreskrift i rättegångsbalken eller 3 § första stycket nämnda lag för bevisning som rätten självant föranställt om,

7. bodelningsförrättare som har förordnats av domstol att verkställa bodelning med anledning av äktenskapsskillnad eller att verkställa sådan bodelning mellan sambor som förrättas av annan anledning än att den ena sambon har avlidit,

8. medling enligt 42 kap. 17 § rättegångsbalken.

Föreslagen lydelse

stol eller annan myndighet, om personlig inställelse ålagts, eller i samband med inställelse för sådan blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper som avses i lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap eller läkarundersökning enligt 21 kap. 11 § föräldrabalken,

5. ansökningsavgift enligt förordningen (1987:452) om avgifter vid de allmänna domstolarna samt särskild avgift som skall betalas enligt förordningen (1981:1185) om utsökningsavgifter,

6. vad som av allmänna medel utgått i ersättning enligt 4 eller 5 § lagen (1958:642) om blodundersökning m.m. vid utredning av faderskap eller enligt föreskrift i rättegångsbalken eller 3 § första stycket nämnda lag för bevisning som rätten självant föranställt om,

7. bodelningsförrättare som har förordnats av domstol att verkställa bodelning med anledning av äktenskapsskillnad eller att verkställa sådan bodelning mellan sambor som förrättas av annan anledning än att den ena sambon har avlidit,

8. medling enligt 42 kap. 17 § rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

15. Förslag till Lag om ändring i studiestödslagen (1973:349)

Härmed föreskrivs att 8 kap. 25 § studiestödslagen (1973:349)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

25 §²

Centrala studiestödsnämndens beslut i ärenden om återbetalning av studielån får överklagas hos *kammarrätt*.

Centrala studiestödsnämndens beslut i ärenden om återbetalning av studielån får överklagas hos *länsrätt*.

Nämndens beslut skall dock gälla omedelbart, om nämnden inte bestämmer något annat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av centrala studiestödsnämnden före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹Lagen omtryckt 1987:303.

²Senaste lydelse 1988:877.

16. Förslag till Lag om ändring i vapenlagen (1973:1176)

Härmed föreskrivs att 42 och 43 §§ vapenlagen (1973:1176)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

42 §

En polismyndighets beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut enligt 18, 29, 30 eller 31 § eller i fråga om inlösen av skjutvapen eller ammunition får överklagas hos *kammarrätten genom besvär.*

Länsstyrelsens beslut enligt 18, 29, 30 och 31 § eller i fråga om inlösen av skjutvapen eller ammunition för överklagas hos *länsrätten.*

Länsstyrelsens beslut i annat ärende än som avses i andra stycket får inte överklagas.

43 §

Polismyndighets, länsstyrelses och *kammarrätts* beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas. Polismyndighets beslut om återkallelse av handelstillstånd skall dock gälla omedelbart endast i fall då så har förordnats i beslutet. Sådant förordnande får meddelas om det finns särskilda skäl.

Polismyndighets, länsstyrelses och *domstols* beslut enligt denna lag skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas. Polismyndighets beslut om återkallelse av handelstillstånd skall dock gälla omedelbart endast i fall då så har förordnats i beslutet. Sådant förordnande får meddelas om det finns särskilda skäl.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹Lagen omtryckt 1991:1181.

17. Förslag till Lag om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.

Härmed föreskrivs att 29 § lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m.m.¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Talan mot kriminalvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag föres hos kammarrätten genom besvär.

Mot kammarrättens beslut i fråga som avses i 12 § får talan inte föras.

Föreslagen lydelse

29 §

Kriminalvårdsstyrelsens beslut enligt denna lag överklagas hos länsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av kriminalvårdsstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹Lagen omtryckt 1990:1010.

18. Förslag till Lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs beträffande lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt¹

dels att 55 och 56 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 43, 54, 57, 58, 59, 60 och 61 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

43 §

Intagen skall inställas vid domstol eller vid *nämnd som avses i 37 kap. brottsbalken* om domstolen eller nämnden begär det. Begär annan myndighet att intagen skall inställas inför denna, prövar kriminalvårdsstyrelsen om det skall ske. I anslutning till inställelse varom nu är fråga får intagen tillfälligt placeras i allmänt häkte, om det behövs av säkerhetsskäl.

Intagen skall inställas vid domstol eller vid *kriminalvårdsnämnden* om domstolen eller nämnden begär det. Begär annan myndighet att intagen skall inställas inför denna, prövar kriminalvårdsstyrelsen om det skall ske. I anslutning till inställelse varom nu är fråga får intagen tillfälligt placeras i allmänt häkte, om det behövs av säkerhetsskäl.

Tiden för inställelse som avses i första stycket inräknas i verkställighetstiden.

Åtalas intagen, skall han på begäran erhålla den lättnad i verkställigheten som erfordras för utförande av hans talan i målet.

54 §²

Frågor som avses i 33 § prövas av kriminalvårdsnämnden. Detsamma gäller frågor som avses i 34 §, om den intagne har dömts till fängelse i minst två år.

Frågor som avses i 33 § prövas av kriminalvårdsnämnden. Detsamma gäller frågor som avses i 34 §, om den intagne har dömts till fängelse i minst två år.

¹Lagen omtryckt 1990:1001. Senaste lydelse av 55 och 56 §§ 1981:213.

²Senaste lydelse 1983:243.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Övriga frågor enligt 34 § prövas av den övervakningsnämnd till vars verksamhetsområde anstalten hör.

57 §³

Övervakningsnämnds beslut enligt denna lag länder till efterrättelse omedelbart, om ej annorlunda förordnas.

Mot kriminalvårdsnämndens beslut enligt denna lag får talan ej föras.

58 §

Beslut enligt denna lag i annat fall än som avses i 54 - 56 §§ meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Beslut enligt denna lag i annat fall än som avses i 54 § meddelas av kriminalvårdsstyrelsen.

Beslut i frågor på vilka första stycket är tillämpligt gäller omedelbart, om inte något annat förordnas.

59 §⁴

Kriminalvårdsstyrelsens beslut i särskilt fall enligt denna lag får överklagas hos *kammarrätt*. Beslut i fråga om vistelse utom anstalt för en intagen beträffande vilken regeringen har meddelat förordnande enligt 31 § överklagas dock hos regeringen. Detsamma gäller andra beslut av styrelsen enligt denna lag än som nu har angetts.

Kriminalvårdsstyrelsens beslut i särskilt fall enligt denna lag får överklagas hos *länsrätt*. Beslut i fråga om vistelse utom anstalt för en intagen beträffande vilken regeringen har meddelat förordnande enligt 31 § överklagas dock hos regeringen. Detsamma gäller andra beslut av styrelsen enligt denna lag än som nu har angetts.

60 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan

³Senaste lydelse 1981:213.

⁴Senaste lydelse 1988:622.

Nuvarande lydelse

kan föreskriva om överflyttning till någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller till tjänstemän inom kriminalvården av *övervakningsnämnds befogenhet enligt 54 och 55 §§ samt av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i andra fall än som avses i 20 § andra stycket samt 20 a §.*

Föreslagen lydelse

föreskriva om överflyttning till någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen eller till tjänstemän inom kriminalvården av kriminalvårdsstyrelsens befogenhet enligt denna lag i andra fall än som avses i 20 § andra stycket samt 20 a §.

61 §

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra beslut i andra frågor än som avses i 54 - 56 §§ som efter bemyndigande enligt 60 § har meddelats av en annan kriminalvårdsmyndighet. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det har gått honom emot.

Kriminalvårdsstyrelsen kan ändra beslut i andra frågor än som avses i 54 § som efter bemyndigande enligt 60 § har meddelats av en annan kriminalvårdsmyndighet. Den som beslutet angår får påkalla styrelsens prövning av ett sådant beslut, om det har gått honom emot.

Har till följd av en föreskrift enligt 60 § någon annan kriminalvårdsmyndighet än kriminalvårdsstyrelsen meddelat beslut enligt 47 § andra stycket 2 om disciplinär åtgärd, skall beslutet omedelbart anmälas för kriminalvårdsstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av övervakningsnämnd före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

19. Förslag till Lag om ändring i bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen

Härigenom föreskrivs att 15 och 23 §§ bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §¹

Länsrätt beslutar på skriftlig framställning av granskningsledare om eftersökning som avses i 6 § andra stycket.

Länsrätt beslutar på skriftlig framställning av granskningsledare om eftersökning som avses i 6 § andra stycket. *Domstolen får pröva målet utan att den som målet avser har hörts.*

Granskningsledare beslutar om säkringsåtgärd i annat fall än som avses i första stycket samt om hävande av säkringsåtgärd.

Har särskilt förordnad granskningsledare fattat beslut enligt andra stycket, skall han snarast möjligt anmäla detta till den som har att övervaka granskningen. Denne prövar omedelbart om beslutet skall bestå. Sådan prövning får ske utan att den som ärendet avser har hörts.

23 §

Beslut om säkringsåtgärd upprättas skriftligt och lämnas senast vid förrättning för verkställighet mot bevis till den granskade eller annan, hos vilken verkställighet sker. Beslutet skall innehålla upplysning om vad den har att iakttaga som vill påkalla prövning av det.

Kan beslutet ej överlämnas vid förrättningen, skall det delgivas genom granskningsledarens försorg.

Genom åtgärd som anges i första eller andra stycket *fullgöres*, såvitt angår enskild part, vad i 31 § första stycket *förvaltningsprocesslagen (1971:291)* föreskrives om att domstols beslut skall tillställas part. Bevis om

Genom åtgärd som anges i första eller andra stycket *fullgörs*, såvitt angår enskild part, *det som sägs* i 31 § första stycket *domstolsförfarandelagen (1993:000)* om att domstols beslut skall tillställas part. Bevis

¹Senaste lydelse 1979:184.

Nuvarande lydelse

sådan åtgärd skall tillställas domstolen.

Föreslagen lydelse

om sådan åtgärd skall tillställas domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.
Äldre bestämmelser gäller fortfarande i mål som handläggs enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291).

20. Förslag till Lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

Häri genom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (1975:1385)¹ dels att 13 kap. 4, 6 och 7 §§, rubriken närmast före 13 kap. 5 § samt rubriken till 18 kap. skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 13 kap. 4 a och 5 a §§ samt 18 kap. 8 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

4 §

Rätten förordnar att bolaget skall träda i likvidation, om

1. likvidationsskyldighet föreligger enligt bolagsordningen,

2. *bolaget är i konkurs som avslutas med överskott och bolagsstämman icke inom föreskriven tid fattat beslut om likvidation enligt 19 §,*

3. *bolaget saknar till registret anmäld behörig styrelse eller verkställande direktör som skall finnas enligt denna lag, 4. bolaget ej har enligt 11 kap. 3 § sänt in årsredovisning för något av de senaste två räkenskapsåren, eller*

5. *förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier strider mot förbehåll enligt 17 kap. 1 § och bolaget ej efterkommit registreringsmyndighetens föreläggande enligt 17 kap. 5 eller 6 §.*

Rätten förordnar att bolaget skall träda i likvidation, om likvidationsskyldighet föreligger enligt bolagsordningen.

Beslut om likvidation meddelas dock ej, om det styrkes att likvidationsgrunden upphört under ärendets handläggning i tingsrätten.

¹Lagen omtrycket 1982:379.

Nuvarande lydelse

Fråga om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av registreringsmyndigheten eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktör eller aktieägare. *I fall som avses i nämnda stycke 2 - 4 prövas frågan på ansökan även av borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som kan företräda bolaget.*

Föreslagen lydelse

Fråga om likvidation enligt första stycket prövas på anmälan av registreringsmyndigheten eller på ansökan av styrelsen, styrelseledamot, verkställande direktör eller aktieägare.

4 a §

Registreringsmyndigheten förordnar att bolaget skall träda i likvidation, om

1. bolaget är i konkurs som avslutas med överskott och bolagsstämman icke inom föreskriven tid fattat beslut om likvidation enligt 19 §,

2. bolaget saknar till registret anmäld behörig styrelse eller verkställande direktör som skall finnas enligt denna lag, 3. bolaget ej har enligt 11 kap. 3 § sänt in årsredovisning för något av de senaste två räkenskapsåren, eller

4. förhållandet mellan antalet bundna och antalet fria aktier strider mot förbehåll enligt 17 kap. 1 § och bolaget ej efterkommit registreringsmyndighetens föreläggande enligt 17 kap. 5 eller 6 §.

Beslut om likvidation meddelas dock ej, om det styrkes att likvidationsgrunden upphört under ärendets handläggning hos registreringsmyndigheten.

Fråga om likvidation enligt första stycket tas upp av regist-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

*reringsmyndigheten självant
eller på ansökan av styrelsen,
styrelseledamot, verkställande
direktör, aktieägare, borgenär
eller annan vars rätt kan vara
beroende av att någon finnes som
kan företräda bolaget*

*Förfarandet hos rätten**Förfarandet hos rätten och
registreringsmyndigheten**5 a §*

*I ärende enligt 4 a § skall regi-
streringsmyndigheten förelägga
bolaget samt aktieägare och
borgenärer som vill yttra sig i
ärendet att inkomma med skrift-
ligt yttrande till myndigheten
inom viss tid, efter vilken fråga
om skyldighet för bolaget att
träda i likvidation skall prövas.
Föreläggandet skall delges bola-
get, om det kan ske på annat sätt
än enligt 15 - 17 §§ delgiv-
ningslagen (1970:428). Före-
läggandet skall kungöras genom
registreringsmyndighetens försorg
i Post- och Inrikes Tidningar
minst två och högst fyra månader
före utgången av den utsatta
tiden.*

6 §

Har sökanden fått vidkännas kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ärende enligt 2 eller 4 §, skall gottgörelse härför utgå av bolagets medel, om bolaget förpliktas träda i likvidation eller rätten eljest finner det skäligt. När anmälan gjorts av registreringsmyndigheten, skall dessa kostna-

Har sökanden fått vidkännas kostnader för delgivning eller kungörelse samt för expeditioner i ärende enligt 2, 4 eller 4 a §, skall gottgörelse härför utgå av bolagets medel, om bolaget förpliktas träda i likvidation eller rätten eller, i fall som avses i 4 a §, registreringsmyndigheten eljest finner det skäligt. I ärende

Nuvarande lydelse

der ersättas av bolaget eller, om bolaget saknar tillgångar, av statsverket.

Föreslagen lydelse

som tagits upp av registreringsmyndigheten självmant skall dessa kostnader ersättas av bolaget eller, om bolaget saknar tillgångar, av statsverket.

7 §²

När bolagsstämman har fattat beslut om likvidation skall detta genom stämmans försorg genast anmälas till rätten och denna skall därefter utan dröjsmål utse en eller flera likvidatorer. Domstol som fattar beslut att bolaget skall träda i likvidation skall samtidigt utse en eller flera likvidatorer. Likvidator träder i styrelsens och verkställande direktörs ställe och har i uppgift att genomföra likvidationen.

När bolagsstämman har fattat beslut om likvidation skall detta genom stämmans försorg genast anmälas till rätten och denna skall därefter utan dröjsmål utse en eller flera likvidatorer. *När en domstol eller registreringsmyndigheten* fattar beslut att bolaget skall träda i likvidation skall *domstolen eller myndigheten* samtidigt utse en eller flera likvidatorer. Likvidator träder i styrelsens och verkställande direktörs ställe och har i uppgift att genomföra likvidationen.

Saknar aktiebolag, som trätt i likvidation, till registret anmäld behörig likvidator, skall rätten förordna en eller flera likvidatorer efter anmälan av registreringsmyndigheten eller ansökan av aktieägare, borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av att någon finnes som kan företräda bolaget.

Likvidatorerna skall genast för registrering anmäla beslut om likvidation och förordnande av likvidator.

Bestämmelserna i denna lag om styrelse och styrelseledamöter äger motsvarande tillämpning på likvidator, i den mån ej annat följer av detta kapitel.

Uppdrag att vara revisor upphör icke genom att bolaget träder i likvidation. Bestämmelserna i 10 kap. äger tillämpning under likvidation. Revisionsberättelsen skall innehålla uttalande huruvida enligt revisorernas mening likvidationen onödigt fördröjes.

²Senaste lydelse 1983:453.

*Nuvarande lydelse***18 kap. Registrering m.m.***Föreslagen lydelse***18 kap. Registrering, överklagande m.m.****8 §**

Beslut av registreringsmyndigheten i ärende enligt 13 kap. 4 a § får överklagas till tingsrätten i den ort där bolagets styrelse har eller senast har haft sitt säte eller, om styrelsens säte inte varit bestämt eller bolaget aldrig har haft någon styrelse, den ort där förvaltningen förs.

Beträffande överklaganden enligt denna paragraf gäller lagen (1993:000) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Frågor som enligt 13 kap. 4 § i dess hittillsvarande lydelse anhängiggjorts vid tingsrätt före ikraftträdandet handläggs enligt äldre bestämmelser.

21. Förslag till Lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift

Härigenom föreskrivs att 10 a § lagen (1976:206) om felparkeringsavgift skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 a §¹

Talan mot tingsrättens beslut förs genom besvär i hovrätten. Talan får inte prövas av hovrätten om inte hovrätten meddelat parten prövningstillstånd.

Prövningstillstånd behövs inte vid talan mot beslut som rör någon annan än en part, beslut varigenom tingsrätten ogillat jäv mot en domare, beslut angående utdömande av förelagt vite eller om ansvar för en rättegångsförseelse eller beslut varigenom anmälan av bestridande avvisats. I fråga om meddelade prövningstillstånd skall 54 kap. 11 § tredje stycket rättegångsbalken gälla i tillämpliga delar.

Prövningstillstånd får meddelas endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av högre rätt,
2. det finns anledning till ändring i det slut vartill tingsrätten kommit eller
3. det annars finns synnerliga skäl att pröva talan.

Kan talan mot tingsrättens beslut prövas av hovrätten endast om denna meddelat prövningstillstånd, skall tingsrätten i samband med underrättelse om vad som gäller i fråga om fullföljd av talan upplysa parterna om detta och därvid också ange innehållet i närmast föregående stycke.

Hovrättens beslut får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken.

Hovrättens beslut får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹Senaste lydelse 1989:358.

22. Förslag till Lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Härmed föreskrivs att 16 b §¹ lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Kriminalvårdsstyrelsens beslut i särskilda fall enligt denna lag överklagas hos *kammarrätten genom besvär*. Andra beslut av styrelsen enligt denna lag överklagas hos regeringen *genom besvär*.

Föreslagen lydelse

16 b §

Kriminalvårdsstyrelsens beslut i särskilda fall enligt denna lag överklagas hos *länsrätten*. Andra beslut av styrelsen enligt denna lag överklagas hos regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av kriminalvårdsstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹Senaste lydelse 1981:1301.

23. Förslag till Lag om ändring i körkortslagen¹ (1977:477)

Härmed föreskrivs i fråga om körkortslagen (1977:477)
dels att 39, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48 och 49 §§ skall ha följande lydelse,
dels att 40 och 47 a §§ skall upphöra att gälla.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §

Länsstyrelsen prövar frågor om meddelande av körkortstillstånd och utfärdande av traktorkort.

Länsstyrelsen prövar också andra frågor om körkort. Dessa framgår av föreskrifter som regeringen beslutar.

Länsstyrelsen prövar vidare frågor om återkallelse av körkort, körkortstillstånd och traktorkort, om nedsättning av spärrtid efter återkallelse och om vägran att godkänna ett utländskt körkort. Länsstyrelsen prövar också andra frågor om körkort. Dessa framgår av föreskrifter som regeringen beslutar.

Om länsstyrelsen finner anledning anta att någon inte bör ha körkort eller traktorkort på grund av sina nykterhetsförhållanden, får länsstyrelsen höra socialnämnden, om nämndens yttrande har betydelse för ärendets avgörande.

41 §

Mål som avses i 40 § anhängiggörs i länsrätten genom ansökan.

Om ett körkort eller ett traktorkort är omhändertaget enligt 23 §, skall länsrätten utan dröjsmål pröva om körkortet eller traktorkortet skall återkallas tills vidare eller återställas.

Om ett körkort eller traktorkort är omhändertaget enligt 23 §, skall länsstyrelsen utan dröjsmål pröva om körkortet eller traktorkortet skall återkallas tills vidare eller återställas.

¹Lagen omtryckt 1980:977.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

42 §

I *mål* enligt denna lag får rätten förelägga den enskilda parten att ge in läkarintyg eller bevis om godkänt förarprov. Rätten får också, under de förutsättningar som anges i 39 § tredje stycket, höra socialnämnden.

I *ärenden* enligt denna lag får länsstyrelsen förelägga den enskilda parten att ge in läkarintyg eller bevis om godkänt förarprov.

43 §

Beslutar rätten om återkallelse, får rätten samtidigt förordna att ett godkänt förarprov skall avläggas innan körkort eller traktorkort lämnas ut. Om det begärs, skall rätten också pröva frågan om ett sådant medgivande som avses i 2 § tredje stycket.

Beslutar länsstyrelsen om återkallelse, får länsstyrelsen samtidigt förordna att ett godkänt förarprov skall avläggas innan körkort eller traktorkort lämnas ut. Om det begärs, skall länsstyrelsen också pröva frågan om ett sådant medgivande som avses i 2 § tredje stycket.

44 §

Om rätten i ett *mål* om återkallelse av körkort, körkortstillstånd eller traktorkort beslutar att återkallelse inte skall ske, får rätten meddela särskilda villkor för körkortet eller traktorkortet eller besluta att en förnyad personutredning skall göras vid en senare tidpunkt. Gäller målet återkallelse av ett körkortstillstånd, får rätten förlänga giltighetstiden för tillståndet.

Om länsstyrelsen i ett *ärende* om återkallelse av körkort, körkortstillstånd eller traktorkort beslutar att återkallelse inte skall ske, får länsstyrelsen meddela särskilda villkor för körkortet eller traktorkortet eller besluta att en förnyad personutredning skall göras vid en senare tidpunkt. Gäller *ärendet* återkallelse av ett körkortstillstånd, får länsstyrelsen förlänga giltighetstiden för tillståndet.

46 §

Ett föreläggande som avses i 42 § får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom *målet* avgörs.

En fråga om förlängning av giltighetstiden för ett körkortstillstånd får inte överklagas.

Ett föreläggande som avses i 42 § får överklagas endast i samband med talan mot det beslut varigenom *ärendet* avgörs.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

47 §

Det allmännas talan i sådana mål som avses i 40 § förs av allmänt ombud. Det allmänna ombudet har samma befogenheter som rätten har enligt denna lag.

Det allmänna ombudet får föra talan även till den enskilda partens förmån.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas till länsrätten.

48 §²

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förordnar för varje län en eller flera personer att vara allmänt ombud och ersättare för dem.

Om den enskilde överklagar ett beslut, förs det allmännas talan i länsrätten, kammarrätten och regeringsrätten av länsstyrelsen.

49 §³

Besvär av det allmänna ombudet skall anföras inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Om länsrättens och kammarrättens beslut överklagas av länsstyrelsen, skall överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag då det överklagade beslutet meddelades.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Mål som har anhängiggjorts i länsrätten före ikraftträdandet prövas enligt äldre bestämmelser.

² Senaste lydelse 1986:373.

³ Senaste lydelse 1985:431.

24. Förslag till Lag om ändring i passlagen (1978:302)

Härigenom föreskrivs att 21, 24, 28 och 29 §§ passlagen (1978:302) skall ha följande lydelse.

21 §¹

Fråga om passtillstånd enligt 19 § prövas, om sökanden är intagen i kriminalvårdsanstalt, av styresmannen för anstalten och i annat fall av den frivårdsmyndighet som har överinseende över övervakningen. Styresmannen eller frivårdsmyndigheten får hänskjuta ärendet till *övervakningsnämnden* för avgörande. Ärendet skall alltid hänskjutas, om styresmannen eller frivårdsmyndigheten finner att tillstånd ej bör meddelas.

Fråga om passtillstånd enligt 19 § prövas, om sökanden är intagen i kriminalvårdsanstalt, av styresmannen för anstalten och i annat fall av den frivårdsmyndighet som har överinseende över övervakningen. Styresmannen eller frivårdsmyndigheten får hänskjuta ärendet till *kriminalvårdsstyrelsen* för avgörande. Ärendet skall alltid hänskjutas, om styresmannen eller frivårdsmyndigheten finner att tillstånd ej bör meddelas.

Passtillstånd skall vägras, om det skäligen kan antagas att den dömde skulle ägna sig åt brottslig verksamhet i samband med en utlandsresa, att han genom att resa utomlands skulle söka undandra sig verkställighet av den ådömda påföljden eller att resan annars skulle motverka hans anpassning i samhället.

24 §²

Undergår passinnehavare kriminalvård som anges i 19 § och föreligger sådant fall att passtillstånd skulle ha vägrats enligt 21 § andra stycket, kan *övervakningsnämnden besluta att framställning skall göras* hos passmyndighet *om* att passet skall återkallas.

Undergår passinnehavare kriminalvård som anges i 19 § och föreligger sådant fall att passtillstånd skulle ha vägrats enligt 21 § andra stycket, kan *kriminalvårdsstyrelsen begära* hos passmyndighet att passet skall återkallas.

Beredts passinnehavare sjukvård som anges i 20 § och är det med

¹Senaste lydelse 1990:1015.

²Senaste lydelse 1990:604.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

hänsyn till ändamålet med vården olämpligt att han har pass, kan chefsöverläkare eller nämnd, som enligt 22 § första stycket har att pröva fråga om passtillstånd för honom, besluta att framställning skall göras hos passmyndighet om att passet skall återkallas.

28 §³

Mot beslut av övervakningsnämnd enligt denna lag förs talan genom besvär hos kriminalvårdsnämnden eller den hovrätt hos vilken klaganden skulle ha kunna anföra besvär över beslut som avses i 37 kap. 8 § brottsbalken.

Beslut avkriminalvårdsstyrelsen enligt denna lag får överklagas hos länsrätten i det län där den frivårdsmyndighet eller den anstalt som sägs i 21 § finns.

En chefsöverläkares beslut om anmälan enligt 20 § 1 får inte överklagas. Andra beslut av en chefsöverläkare enligt denna lag får överklagas hos utskrivningsnämnden. Utskrivningsnämndens beslut får överklagas hos psykiatriska nämnden.

När ett beslut överklagas hos utskrivningsnämnden eller psykiatriska nämnden, skall skrivelsen med överklagandet tillställas den nämnd som skall pröva överklagandet. Skrivelsen skall ha kommit in dit inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet. Om skrivelsen kommit in för sent, skall nämnden avvisa den. Skrivelsen skall dock inte avvisas, om förseningen beror på att den myndighet som har meddelat beslutet har lämnat klaganden en felaktig under rättelse om hur man överklagar. Inte heller skall skrivelsen avvisas, om den har kommit in till den myndigheten innan tiden för att överklaga har gått ut.

29 §⁴

Mot beslut enligt denna lag av kriminalvårdsnämnden, hovrätt eller psykiatriska nämnden får talan ej föras.

Beslut enligt denna lag av psykiatriska nämnden får inte överklagas.

³Senaste lydelse 1990:604.

⁴Senaste lydelse 1981:221.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av övervakningsnämnd före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

25. Förslag till Lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Härigenom föreskrivs att 11, 12, 14, 24 och 26 §§ lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Föreskrift om prøvotid för den dömde och om hans åligganden under denna tid, som följer av domen eller av särskilt beslut som under prøvotiden har meddelats i den främmande staten, gäller här i landet, om motsvarande föreskrift skulle ha kunnat meddelas eller eljest skulle ha kunnat gälla enligt svensk lag. I den mån så ej är fallet, skall föreskriften jämkas av *övervakningsnämnden*. Sådan jämkning får dock ej innebära att föreskriften skärps.

Föreskrift om prøvotid för den dömde och om hans åligganden under denna tid, som följer av domen eller av särskilt beslut som under prøvotiden har meddelats i den främmande staten, gäller här i landet, om motsvarande föreskrift skulle ha kunnat meddelas eller eljest skulle ha kunnat gälla enligt svensk lag. I den mån så ej är fallet, skall föreskriften jämkas av *frivårdsmyndigheten*. Sådan jämkning får dock ej innebära att föreskriften skärps.

12 §

I den mån annat ej följer av domen eller särskilt beslut som har meddelats i den främmande staten, skall den dömde under prøvotiden stå under övervakning. Bedöms övervakning ej längre vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. Så länge prøvotiden varar, får den dömde, när det finns skäl till det, ånyo ställas under övervakning. Beslut som nu avses meddelas av *övervakningsnämnden*.

I den mån annat ej följer av domen eller särskilt beslut som har meddelats i den främmande staten, skall den dömde under prøvotiden stå under övervakning. Bedöms övervakning ej längre vara erforderlig, skall förordnas om dess upphörande. Så länge prøvotiden varar, får den dömde, när det finns skäl till det, ånyo ställas under övervakning. Beslut som nu avses meddelas av *frivårdsmyndigheten*.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Meddelas i den främmande staten beslut som innebär att kriminalvården i frihet skall upphöra, äger beslutet giltighet här.

14 §¹

Om den främmande staten begär upplysning om hur den dömde har förhållit sig under prövotiden, skall kriminalvårdsstyrelsen lämna upplysning härom på grundval av uppgifter som styrelsen inforrar från frivårdsmyndigheten.

Begär den dömde nytt brott och döms han under prövotiden av svensk domstol för brottet till påföljd som avses i 2 § första stycket lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister, skall kriminalvårdsstyrelsen sörja för att den främmande staten underrättas om domen.

Har den dömde i annat fall än som avses i andra stycket allvarligt åsidosatt sina åligganden och finner *övervakningsnämnden* på grund härav påkallat att åtgärd i fråga om den ådömda påföljden beslutas av myndighet i den främmande staten, skall *nämnden* göra anmälan härom till kriminalvårdsstyrelsen. Styrelsen skall sörja för att den främmande staten underrättas om sådan anmälan.

Har den dömde i annat fall än som avses i andra stycket allvarligt åsidosatt sina åligganden och finner *frivårdsmyndigheten* på grund härav påkallat att åtgärd i fråga om den ådömda påföljden beslutas av myndighet i den främmande staten, skall *myndigheten* göra anmälan härom till kriminalvårdsstyrelsen. Styrelsen skall sörja för att den främmande staten underrättas om sådan anmälan.

24 §²

Beslutas i den främmande staten ändrade föreskrifter om vad den dömde har att iaktta under prövotiden eller tiden för vård utom anstalt, har beslutet giltighet här i den mån motsvarande beslut skulle ha kunnat meddelas enligt svensk lag och beslutet ej innebär skärpning för den dömde i förhållande till vad som har bestämts här i landet.

Sedan kriminalvården överflyttats, får åtgärd i fråga om den ådömda påföljden beslutas här i landet endast om den dömde övertygas om annat brott eller

Sedan kriminalvården överflyttats, får åtgärd i fråga om den ådömda påföljden beslutas här i landet endast om den dömde övertygas om annat brott eller

¹Senaste lydelse 1990:1016.

²Senaste lydelse 1990:1016.

Nuvarande lydelse

behörig myndighet i den främmande staten hit hänskjuter ärendet om sådan åtgärd. Hänskjutet ärende upptas av den *övervakningsnämnd inom vars verksamhetsområde* kriminalvården bedrevs vid tiden för överflyttningen.

Upphör den dömde att ha hemvist i den främmande staten, kan kriminalvårdsstyrelsen förordna att verkställigheten i den staten ej längre skall äga rum. Görs ej i anslutning därtill framställning om verkställighet av domen i annan främmande stat, skall styrelsen förordna att verkställigheten skall återupptas här i landet av den frivårdsmyndighet som sist handhade övervakningen.

Föreslagen lydelse

behörig myndighet i den främmande staten hit hänskjuter ärendet om sådan åtgärd. Hänskjutet ärende upptas av den *frivårdsmyndighet under vars ledning* kriminalvården bedrevs vid tiden för överflyttningen.

26 §³

Talan mot kriminalvårdsstyrelsens beslut i fråga som avses i 10 §, 21 § första stycket, 24 § tredje stycket eller 25 § andra stycket föres hos regeringen genom besvär. Mot annat beslut av kriminalvårdsstyrelsen enligt denna lag får talan ej föras.

Om den dömde, i fall då begränsad verkställighet har anordnats här i landet, ej är nöjd med *övervakningsnämnds* beslut om prøvotid, övervakning, föreskrift, varning eller anmälan enligt 14 § tredje stycket, får han *hos kriminalvårdsnämnden* överklaga beslutet. *Övervakningsnämndens* beslut som nu avses skall dock gälla omedelbart om inte annat förordnas.

Om den dömde, i fall då begränsad verkställighet har anordnats här i landet, ej är nöjd med *frivårdsmyndighets* beslut om *övervakare och biträde vid övervakningen, skyldigheter för den dömde gentemot annan än övervakaren*, prøvotid, övervakning, föreskrift, varning eller anmälan enligt 14 § tredje stycket, får han överklaga beslutet *hos en tingsrätt inom vars domsaga frivårdsmyndigheten är verksam. Beträffande överklagandet och förfarandet i domstol gäller lagen (1993:00) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen). Frivårdsmyndighets och domstols* beslut som

³Senaste lydelse 1983:247.

Nuvarande lydelse

Mot hovrättens beslut enligt denna lag får talan inte föras.

I fråga om beslut som avses i 26 kap. 12 § andra meningen eller 13 § andra meningen brottsbalken tillämpas 37 kap. 7 § samma balk. Övervakningsnämnds beslut i sådan fråga får inte överklagas.

Föreslagen lydelse

nu avses skall gälla omedelbart om inte annat förordnas.

Beslut av hovrätt i anledning av ett överklagande av tingsrättens beslut får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av övervakningsnämnd före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

26. Förslag till Lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)

Härigenom föreskrivs att 23 § bötesverkställighetslagen (1979:189) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ett beslut av hovrätten i ett mål om bötesförvandling får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det finns särskilda skäl för en prövning om tillstånd skall ges enligt 54 kap. 10 § 1 rättegångsbalken.

Föreslagen lydelse

23 §¹

Ett beslut av hovrätten i ett mål om bötesförvandling får inte överklagas. Hovrätten får dock tillåta att beslutet överklagas, om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att talan prövas av högsta domstolen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹Senaste lydelse 1989:359.

27. Förslag till Lag om ändring i renhållningslagen (1979:596)

Härmed föreskrivs att 26 § renhållningslagen (1979:596) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 §

En kommunal nämnds beslut enligt denna lag överklagas hos länsstyrelsen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut överklagas hos *kammarrätten genom besvär*. Regeringen kan dock föreskriva att vissa beslut skall överklagas hos regeringen *genom besvär*.

Länsstyrelsens beslut överklagas hos *länsrätten*. Regeringen kan dock föreskriva att vissa beslut skall överklagas hos regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

28. Förslag till Lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl.

Härmed föreskrivs att 39, 43 och 45 §§ lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §

Ansvarsnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos *kammarrätt genom besvär*.

Ansvarsnämndens beslut enligt denna lag får överklagas hos *länsrätten*.

43 §¹

Socialstyrelsens beslut att förelägga vite enligt 7 § får överklagas hos *kammarrätten genom besvär*.

Socialstyrelsens beslut att förelägga vite enligt 7 § får överklagas hos *länsrätten*.

45 §

Om inte annat har föreskrivits, är socialstyrelsen motpart till den yrkesutövare som överklagat ansvarsnämndens eller *kammarrättens* slutliga beslut enligt denna lag. Om en enskild har anmält disciplinärendet är också han yrkesutövarens motpart.

Om inte annat har föreskrivits, är socialstyrelsen motpart till den yrkesutövare som överklagat ansvarsnämndens eller *domstols* slutliga beslut enligt denna lag. Om en enskild har anmält disciplinärendet är också han yrkesutövarens motpart.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av ansvarsnämnden eller socialstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹Senaste lydelse 1985:563.

29. Förslag till Lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

Härmed föreskrivs att 15 kap. 7 § sekretesslagen¹ (1980:100) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 kap.

7 §

Beslut varigenom myndighet har avslagit enskilds begäran att få ta del av handling eller lämnat ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller annars förfoga över den, får överklagas av sökanden. Om inte annat följer av andra - fjärde styckena överklagas beslutet hos *kammarrätten eller, såvitt gäller kammarrätts beslut i där väckt ärende, hos regeringsrätten*. Har beslutet meddelats av organ som avses i 1 kap. andra stycket tillämpas bestämmelserna i 23 - 25 §§ och 30 § första meningen förvaltningslagen (1986:223) om överklagande. *Att prövningstillstånd inte behövs när kammarrätts beslut överklagas framgår av 35 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).*

Har beslut som avses i första stycket handling i domstols rättsskipande eller rättsvårdande verksamhet, överklagas det hos hovrätten. Motsvarande beslut av hovrätt i där väckt eller dit

Beslut varigenom myndighet har avslagit enskilds begäran att få ta del av handling eller lämnat ut allmän handling med förbehåll, som inskränker sökandens rätt att yppa dess innehåll eller annars förfoga över den, får överklagas av sökanden. Om inte annat följer av andra - fjärde styckena överklagas beslutet hos *länsrätten eller såvitt gäller länsrätts beslut i där väckt ärende hos kammarrätten. Kammarrättens beslut i där väckt ärende överklagas hos regeringsrätten*. Har beslutet meddelats av organ som avses i 1 kap. 8 § andra stycket tillämpas bestämmelserna i 23 - 25 §§ och 30 § första meningen förvaltningslagen (1986:223) om överklagande.

Har beslut som avses i första stycket meddelats av tingsrätt och rör det handling i domstols rättsskipande eller rättsvårdande verksamhet, överklagas det hos hovrätten, Motsvarande beslut i

¹Lagen omtryckt 1989:713.

Nuvarande lydelse

överklagat ärende överklagas hos högsta domstolen. Vid överklagande av tingsrätts eller hovrätts beslut tillämpas i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om besvär. *Vid överklagande av hovrätts beslut skall dock reglerna om prövningstillstånd inte tillämpas.*

Första och andra styckena gäller inte för beslut av riksdagen, regeringen, högsta domstolen eller regeringsrätten.

Att beslut av statsråd skall överklagas till regeringen föreskrivs i 2 kap. 15 § tryckfrihetsförordningen.

Angående rätt att överklaga beslut av myndighet som lyder riksdagen är särskilt föreskrivet.

Föreslagen lydelse

hovrätt i där väckt eller dit överklagat ärende överklagas hos högsta domstolen. Vid överklagande av tingsrätts eller hovrätts beslut tillämpas i övrigt bestämmelserna i rättegångsbalken om besvär. *Har beslut som avses i första stycket meddelats av försäkringsöverdomstolen överklagas det till regeringsrätten.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

30. Förslag till Lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

dels att 4 och 5 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Ansökan om kallelse på okända borgenärer görs *vid den tingsrätt* där gäldenären bör svara i tvistemål i allmänhet eller, om gäldenären är avliden, där han hade bort svara i sådana mål.

Ansökan om kallelse på okända borgenärer görs *hos kronofogdemyndigheten i det län* där gäldenären bör svara *vid domstol* i tvistemål i allmänhet eller, om gäldenären är avliden, där han hade bort svara *vid domstol* i sådana mål.

Sökanden skall bifoga en förteckning över gäldenärens kända borgenärer och såvitt möjligt ange deras adress.

5 §¹

Kallelse på gäldenärens okända borgenärer utfärdas av *rätten* med föreläggande för dem att skriftligen anmäla sina fordringar till *rätten* senast sex månader från dagen för kallelsen.

Kallelse på gäldenärens okända borgenärer utfärdas av *kronofogdemyndigheten* med föreläggande för dem att skriftligen anmäla sina fordringar till *kronofogdemyndigheten* senast sex månader från dagen för kallelsen.

Kallelsen skall skyndsamt kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Vidare skall *rätten* senast en månad före anmälningstidens utgång skicka underrättelser om kallelsen *till kronofogdemyndigheten i länet och till alla*

Kallelsen skall skyndsamt kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Vidare skall *kronofogdemyndigheten* senast en månad före anmälningstidens utgång skicka underrättelser om kallelsen till alla borgenärer som har

¹Senaste lydelse 1988:396.

Nuvarande lydelse

borgenärer som har tagits upp i förteckningen över kända borgenärer och som har känd adress.

Föreslagen lydelse

tagits upp i förteckningen över kända borgenärer och som har känd adress.

5 a §

I fråga om kronofogemyndighetens beslut enligt denna lag tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken om överklagande av utmätning i allmänhet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Ansökningar om kallelse på okända borgenärer som har gjorts före ikraftträdandet handläggs enligt äldre bestämmelser.

31. Förslag till Lag om ändring i hälsoskyddslagen (1982:1080)

Härmed föreskrivs att 25 § hälsoskyddslagen (1982:1080) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §

Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut enligt denna lag eller enligt bestämmelse som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos länsstyrelsen genom besvär.

Länsstyrelsens beslut får överklagas hos <i>kammarrätten genom besvär.</i>	Länsstyrelsens beslut får överklagas hos <i>länsrätten.</i>

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

32. Förslag till Lag om ändring i lagen (1984:81) om fastighetsmäklare

Härmed föreskrivs att 7 § lagen (1984:81) om fastighetsmäklare skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas till kammarrätten genom besvär.

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas till länsrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

33. Förslag till Lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter

Härigenom föreskrivs att 11 - 14 §§ lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Kronofogdemyndighetens beslut får inte överklagas i den mån det innebär att avräkning inte skall ske. I övrigt tillämpas i fråga om kronofogdemyndighetens beslut enligt denna lag bestämmelserna om *besvär över utmätning* i allmänhet, i den mån inte annat följer av 12 §.

I mål som avses i första stycket förs det allmännas talan av riksskatteverket.

Kronofogdemyndighetens beslut får inte överklagas i den mån det innebär att avräkning inte skall ske. I övrigt tillämpas i fråga om kronofogdemyndighetens beslut enligt denna lag bestämmelserna om *överklagande av utmätning* i allmänhet, i den mån inte annat följer av 12 §.

12 §

Kronofogdemyndighetens beslut enligt denna lag gäller utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft. Hovrättens beslut gäller först sedan det har vunnit laga kraft.

Kronofogdemyndighetens beslut enligt denna lag gäller utan hinder av att det inte har vunnit laga kraft. *Tingsrättens och hovrättens* beslut gäller först sedan det har vunnit laga kraft.

13 §

Bestämmelserna i 10 § andra och tredje styckena skall tillämpas på belopp, som överförts till kronofogdemyndigheten men på grund av beslut av kronofogdemyndigheten i andra fall än som avses i 10 § första stycket eller av *hovrätten eller högsta domstolen* inte skall tas i anspråk genom avräkning.

Bestämmelserna i 10 § andra och tredje styckena skall tillämpas på belopp, som överförts till kronofogdemyndigheten men på grund av beslut av kronofogdemyndigheten i andra fall än som avses i 10 § första stycket eller av *en domstol* inte skall tas i anspråk genom avräkning.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

14 §

Skall ett avräknat belopp enligt beslut av kronofogdemyndigheten, *hovrätten* eller *högsta domstolen* inte tas i anspråk genom avräkning, skall den som fått sin fordran helt eller delvis betald genom avräkningen överföra beloppet till kronofogdemyndigheten.

Skall ett avräknat belopp enligt beslut av kronofogdemyndigheten eller *en domstol* inte tas i anspråk genom avräkning, skall den som fått sin fordran helt eller delvis betald genom avräkningen överföra beloppet till kronofogdemyndigheten.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av kronofogdemyndighet före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

34. Förslag till Lag om ändring i plan- och bygglagen (1987:10)

Härmed föreskrivs 13 kap. 4 § plan- och bygglagen (1987:10) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

4 §

Länsstyrelsens beslut enligt 12 kap. 2 § huruvida prövning skall ske eller ej och länsstyrelsens förordnande enligt 12 kap. 4 § första stycket samt länsstyrelsens beslut enligt 12 kap. 4 § andra stycket att lov eller förhandsbesked inte skall gälla får inte överklagas.

Andra beslut av länsstyrelsen enligt denna lag än de som anges i första stycket får överklagas genom *besvär* hos *kammarrätten* om beslutet avser

1. bygglov eller förhandsbesked inom område med detaljplan,

2. bygglov eller förhandsbesked inom område som inte omfattas av detaljplan och besvären avser frågan om åtgärderna utgör kompletteringsåtgärder enligt 8 kap. 13 §, uppfyller kraven i 3 kap. eller strider mot områdesbestämmelser,

3. rivningslov eller marklov och besvären avser frågan om åtgärderna strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser,

4. förordnanden enligt 6 kap. 19 § att avstå eller upplåta mark eller enligt 6 kap. 22 §, om skyldighet att bekosta anläggande av gator och vägar samt anordningar för vattenförsörjning och

Andra beslut av länsstyrelsen enligt denna lag än de som anges i första stycket får överklagas hos *länsrätten* om beslutet avser

1. bygglov eller förhandsbesked inom område med detaljplan,

2. bygglov eller förhandsbesked inom område som inte omfattas av detaljplan och besvären avser frågan om åtgärderna utgör kompletteringsåtgärder enligt 8 kap. 13 §, uppfyller kraven i 3 kap. eller strider mot områdesbestämmelser,

3. rivningslov eller marklov och besvären avser frågan om åtgärderna strider mot en detaljplan eller områdesbestämmelser,

4. förordnanden enligt 6 kap. 19 § att avstå eller upplåta mark eller enligt 6 kap. 22 § om skyldighet att bekosta anläggande av gator och vägar samt anordningar för vattenförsörjning och

Nuvarande lydelse

avlopp,

5. ingripanden mot försumlig arbetsledare enligt 9 kap. 3 § fjärde stycket,

6. påföljder och ingripanden enligt 10 kap.,

7. debitering av avgifter som anges i 11 kap. 5 § samt genom *besvär hos regeringen* i övriga fall.

Föreslagen lydelse

avlopp,

5. ingripanden mot försumlig arbetsledare enligt 9 kap. 3 § fjärde stycket,

6. påföljder och ingripanden enligt 10 kap.,

7. debitering av avgifter som anges i 11 kap. 5 § samt *hos regeringen* i övriga fall.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av länsstyrelsen före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

35. Förslag till Lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem skall ha följande lydelse.

Föreslagen lydelse

Vad som föreskrivs i 17 kap. 1,2 och 4 - 9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor.

Nuvarande lydelse

20 §¹

Vad som föreskrivs i 17 kap. 1,2 och 4 - 9 §§ samt 18 kap. 1 § äktenskapsbalken gäller även vid tvist mellan sambor. Vad som sägs om makar skall därvid gälla sambor. *Regeringen får inte föreskriva att mål får handläggas av tjänstemän som inte är lagfar-
na.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

¹Senaste lydelse 1988:1458.

36. Förslag till Lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

Härigenom föreskrivs beträffande konkurslagen (1987:672)

dels att 2 kap. 26 §, 7 kap. 29 § och 16 kap. 3 § skall upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 6 §, 2 kap. 19 och 24 §§, 3 kap. 6 §, 6 kap. 2 - 4, 6, 7, 10 och 14 §§, 7 kap. 13, 15, 20 och 30 §§, 9 kap. 1 - 4, 7, 8, 20 och 21 §§, 10 kap. 1 - 3 §§, 11 kap. 5 - 7, 18 och 20 §§, 12 kap. 1, 8 och 10 §§, 13 kap. 3 - 7 §§, 14 kap. 4, 6 - 10, 12, 14 och 15 §§, 16 kap. 1, 2 och 4 - 9 §§, 17 kap. 6 §, rubriken till 16 kap. samt rubrikerna närmast före 16 kap. 1, 4 och 5 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny bestämmelse, 16 kap. 10 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

6 §

Om det i någon annan lag har meddelats någon bestämmelse som avviker från denna lag, gäller den bestämmelsen.

Angående tillämpningen av rättegångsbalken ges bestämmelser i det följande.

Angående tillämpningen av *lagen (1993:000) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol* ges bestämmelser i det följande.

2 kap.

19 §

Uteblir borgenären från förhandlingen, skall *ärendet* avskrivast, om inte gäldenären medger ansökningen

Ansökningen får prövas slutligt förhandlingen.

Uteblir borgenären från förhandlingen, skall *målet* avskrivast, om inte gäldenären medger ansökningen

även om gäldenären uteblir från förhandlingen.

24 §

När ett beslut om konkurs meddelas, skall tingsrätten

1. genast bestämma tidpunkt för det sammanträde vid vilket gäldenären skall *avlägga boupp-*

När ett beslut om konkurs meddelas, skall tingsrätten

1. genast bestämma tidpunkt och plats för det sammanträde vid vilket gäldenären skall *be-*

Nuvarande lydelse

teckningsed (edgångssammanträde),

2. snarast utse förvaltare,
3. kalla gäldenären, *förvaltare*n, tillsynsmyndigheten och den borgenär som har gjort konkursansökningen till *edgångssammanträdet*.

Konkursbeslutet skall genast kungöras. Genom kungörelsen kallas övriga borgenärer till *edgångssammanträdet*.

Kallelsen till gäldenären enligt första stycket 3 skall delges.

Föreslagen lydelse

kräfta att bouppteckningen är riktig (bouppteckningssammanträde),

2. snarast utse förvaltare,
3. kalla gäldenären, tillsynsmyndigheten och den borgenär som har gjort konkursansökningen till *bouppteckningssammanträdet*.

Konkursbeslutet skall genast kungöras. Genom kungörelsen kallas övriga borgenärer till *bouppteckningssammanträdet*.

3 kap.**6 §**

Tvister mellan förvaltaren och gäldenären eller annan i frågor som avses i 4 och 5 §§ skall prövas av tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren, en borgenär, gäldenären eller en underhållsberättigad. Myndigheten skall inhämta yttranden i den omfattning som behövs för prövningen. *Myndighetens beslut gäller omedelbart, även om det överklagas.* Beslutet skall efter ansökan ändras, om senare upplysta omständigheter eller ändrade förhållanden motiverar det.

Tillsynsmyndighetens beslut i ett ärende som avses i första stycket får överklagas av den vars rätt berörs av beslutet. I fråga om sådan besvärstalan tillämpas bestämmelserna i utsökningsbalken om besvär över utmätning av lön.

Tvister mellan förvaltaren och gäldenären eller annan i frågor som avses i 4 och 5 §§ skall prövas av tillsynsmyndigheten på ansökan av förvaltaren, en borgenär, gäldenären eller en underhållsberättigad. Myndigheten skall inhämta yttranden i den omfattning som behövs för prövningen. Beslutet skall efter ansökan ändras, om senare upplysta omständigheter eller ändrade förhållanden motiverar det.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 kap.

2 §

Gäldenären skall ge rätten, tillsynsmyndigheten, förvaltare och granskningsmän de upplysningar om boet som de begär.

Gäldenären skall för förvaltaren redogöra för boet och på begäran av förvaltaren närvara vid bouppteckningsförrättningen. Är gäldenären en juridisk person och finns det flera ställföreträdare, gäller denna skyldighet dock inte för en sådan ställföreträdare vars närvaro förvaltaren anser sakna betydelse för boutredningen.

När bouppteckningen är färdigställd, skall gäldenären inställa sig till bouppteckningssammanträde inför förvaltaren. Han skall då göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han anser behövs och därefter på heder och samvete skriftligen bekräfta att bouppteckningen med tillägg eller ändringar är riktig.

Bouppteckningssammanträdet skall hållas tidigast en och senast två månader efter konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Om gäldenären är förhindrad av laga förfall att inställa sig till bouppteckningssammanträdet eller om bouppteckningen då inte är färdigställd, får förvaltaren bestämman att gäldenären skall bekräfta bouppteckningens riktighet vid något annat tillfälle. Bouppteckningssammanträdet skall trots det hållas på utsatt tid.

Är gäldenären en juridisk person och finns flera ställföreträdare, bestämmer förvaltaren vilken eller vilka ställföreträdare som skall bekräfta att bouppteck-

Nuvarande lydelse

Vid förlikningssammanträde och sammanträde för prövning av ackordsförslag skall gäldenären närvara, om han inte har laga förfall eller rätten medger att han uteblir. Att gäldenären uteblir från ett sammanträde hindrar inte att de ärenden som skall förekomma på sammanträdet handläggas.

Gäldenären skall inför rätten avlägga bouppteckningsed. Han skall göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han anser behövs och med ed betyga att bouppteckningen med gjorda tillägg är riktig, så att det inte enligt hans vetskap har oriktigt utelämnats eller upptagits någon tillgång eller skuld.

Är gäldenären en juridisk person och finns flera ställföreträdare, behöver bouppteckningsed inte avläggas av en sådan ställföreträdare vars edgång förvaltaren anser sakna betydelse för boutredningen.

Bouppteckningseden skall avläggas vid ett edgångssammanträde. Edgångssammanträdet skall hållas tidigast en och senast två månader efter konkursbeslutet. Sammanträdet får dock hållas senare, om det är nödvändigt med hänsyn till konkursboets omfattning och beskaffenhet. Om gäldenären är förhindrad av laga förfall att avlägga eden vid ed-

Föreslagen lydelse

ningen är riktig.

3 §

Gäldenären, eller i förekommande fall en ställföreträdare för gäldenären skall inför rätten avlägga bouppteckningsed, om det begärs av förvaltaren eller en borgenär. Han skall göra de tillägg till eller ändringar i bouppteckningen som han anser behövs och med ed betyga att bouppteckningen med gjorda tillägg är riktig, så att det inte enligt hans vetskap har oriktigt utelämnats eller upptagits någon tillgång eller skuld.

4 §

Begäran om bouppteckningsed enligt 3 § skall göras hos rätten innan konkursen är avslutad. När sådan begäran har kommit in, skall rätten snarast kalla gäldenären, förvaltaren, tillsynsmyndigheten, borgenär som har ansökt om konkursen och borgenär som har begärt att gäldenären skall avlägga ed till edgångssammanträde.

Nuvarande lydelse

gångssammanträdet eller om bouppteckningen då ännu inte har kommit in till rätten, skall rätten så snart förfallet upphör eller bouppteckningen kommer in genom delgivning kalla gäldenären att fullgöra edgången. Edgångssammanträdet skall trots det hållas på utsatt tid.

När det finns anledning till det får rätten besluta att gäldenären skall avlägga eden inför en annan tingsrätt. Är gäldenären sjuk får eden avläggas där han vistas. Edgången får inte fullgöras före edgångssammanträdet.

Föreslagen lydelse

Edgången får inte fullgöras före bouppteckningssammanträdet.

6 §

Gäldenären får inte efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han har avlagt bouppteckningsed bege sig utomlands utan rättens medgivande. Om det senare under konkursen finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna landet undandrar sig skyldighet som föreskrivs i denna lag, får förbud meddelas honom att resa utomlands. Byter gäldenären vistelseort, skall han meddela förvaltarens var han vistas.

Om det finns skäl att befara att gäldenären åsidosätter ett förbud att resa utomlands, får gäldenären åläggas att lämna ifrån sig sitt pass till tillsynsmyndigheten. Om gäldenären inte har något pass, får förbud att utfärda pass för honom meddelas.

Om det finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna den ort där han är bosatt undandrar sig skyldighet som föreskrivs i denna lag, får förbud meddelas honom att lämna orten.

Gäldenären får inte efter det att konkursbeslutet har meddelats och innan han har bekräftat eller beedigt bouppteckningen bege sig utomlands utan tillsynsmyndighetens medgivande. Om det senare under konkursen finns skäl att befara att gäldenären genom att lämna landet undandrar sig skyldighet som föreskrivs i denna lag, får förbud meddelas honom att resa utomlands. Byter gäldenären vistelseort, skall han meddela förvaltarens var han vistas.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

7 §

Ett beslut om reseförbud eller om åläggande för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass eller om förbud att utfärda pass meddelas av rätten på begäran av förvaltaren eller tillsynsmyndigheten. När det inte längre finns skäl för ett sådant beslut, skall beslutet omedelbart hävas.

Innan rätten meddelar beslut i en fråga som avses i denna paragraf, skall rätten ge gäldenären, förvaltaren och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse. Rätten får också hålla förhandling i frågan. Till en sådan förhandling skall tillsynsmyndigheten, förvaltaren och gäldenären kallas. Kallelsen till gäldenären bör delges.

Ett beslut om reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass skall delges gäldenären.

Ett beslut om reseförbud eller om åläggande för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass eller om förbud att utfärda pass meddelas av tillsynsmyndigheten. När det inte längre finns skäl för ett sådant beslut, skall beslutet omedelbart hävas.

Innan tillsynsmyndigheten meddelar beslut i en fråga som avses i denna paragraf, skall myndigheten ge gäldenären och förvaltaren tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och det inte är utan betydelse. Tillsynsmyndigheten får också hålla förhandling i frågan. Till en sådan förhandling skall förvaltaren och gäldenären kallas. Kallelsen till gäldenären bör delges.

10 §

Frågor om åtgärder enligt 9 § eller om utdömande av förelagt vite prövas av rätten på begäran av förvaltaren eller tillsynsmyndigheten.

Frågor om häktning, hämning till ett sammanträde inför rätten, föreläggande av vite eller utdömande av förelagt vite prövas av rätten på begäran av förvaltaren eller tillsynsmyndigheten. Om en fråga om häktning har väckts, får rätten i stället för häktning besluta annan åtgärd enligt 9 §.

Innan rätten beslutar i en fråga som avses i denna paragraf, skall rätten ge den som avses med åtgärden, förvaltaren och tillsynsmyndigheten tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och inte är utan betydelse.

Begärs någon häktad, skall rätten på yrkande förordna biträde åt honom, om det inte är uppenbart att sådant inte behövs. Biträdet har

Nuvarande lydelse

rätt till ersättning av staten för arbete, tidsspillan och utlägg. Rätten kan ålägga den som häktningstyrkandet riktas mot att såsom förlorande part helt eller delvis ersätta statens kostnader för biträdet. Ogillas häktningstyrkandet och beror detta på att sökanden inte har haft godtagbara skäl för yrkandet, skall sökanden ersätta statens kostnader för biträdet.

Föreslagen lydelse

Andra frågor om hämning än sådana som avses i första stycket prövas av tillsynsmyndigheten. Innan tillsynsmyndigheten beslutar i en sådan fråga, skall myndigheten ge den som avses med åtgärden och förvaltaren tillfälle att yttra sig, om det lämpligen kan ske och inte är utan betydelse.

14 §

Om gäldenären är i behov av det, är han berättigad till skälig ersättning av konkursboet för resa och uppehälle inom landet, när han till följd av bestämmelserna i 2 - 5 §§ inställer sig hos rätten eller någon annanstans. Vad som har sagts nu gäller även för en sådan person som avses i 13 §

Har ett yrkande enligt 5 § andra stycket riktats mot någon annan än den som avses i 13 §, är han berättigad till skälig ersättning av boet för inställelse enligt 5 § tredje eller fjärde stycket.

Beslut om ersättning meddelas av rätten.

Beslut om ersättning meddelas av rätten, om ersättningen avser en inställelse inför rätten. I andra fall meddelas beslut om ersättning av tillsynsmyndigheten.

7 kap.

13 §¹

Förvaltaren skall upprätta en bouppteckning. I denna skall boets tillgångar tas upp till noggrant uppskattade värden. Beträffande skulderna skall det anges i vad mån de avser lön eller pension. Bouppteckningen skall vidare innehålla uppgift om varje borgenärs namn och postadress samt om de böcker och handlingar som avses i 12 §.

¹Senaste lydelse 1989:1084.

Nuvarande lydelse

Bouppteckningen skall av förvaltaren ges in till rätten och tillsynsmyndigheten så snart som möjligt och senast en vecka före *edgångssammanträdet*.

Har en av gäldenären underskriven bouppteckning förut getts in till rätten, behöver någon ny bouppteckning inte upprättas, om förvaltaren anser att denna är tillförlitlig. I så fall skall han snarast anmäla det till rätten och tillsynsmyndigheten.

Skall bevakningsförfarande äga rum och har någon bouppteckning ännu inte getts in till rätten, skall förvaltaren så snart som möjligt och senast en vecka från beslutet om bevakningsförfarandet skicka en förteckning över borgenärerna med uppgift om varje borgenärs postadress till rätten och tillsynsmyndigheten. I ett bankaktiebolags, en sparbanks eller en central föreningsbanks konkurs skall till bouppteckningen eller borgenärsförteckningen bifogas uppgift om insättningsborgenärerna och deras fordringsbelopp med upplupen ränta. I ett livförsäkringsbolags konkurs skall på motsvarande sätt bifogas uppgift om försäkringstagarna och deras fordringar.

Föreslagen lydelse

Bouppteckningen skall av förvaltaren ges in till tillsynsmyndigheten så snart som möjligt och senast en vecka före *bouppteckningssammanträdet*.

Om det redan finns en bouppteckning som är underskriven av gäldenären, behöver någon ny bouppteckning inte upprättas, om förvaltaren anser att denna är tillförlitlig. I så fall skall han snarast anmäla det till tillsynsmyndigheten.

I ett bankaktiebolags, en sparbanks eller en central föreningsbanks konkurs skall till bouppteckningen bifogas uppgift om insättningsborgenärerna och deras fordringsbelopp med upplupen ränta. I ett livförsäkringsbolags konkurs skall på motsvarande sätt bifogas uppgift om försäkringstagarna och deras fordringar.

15 §

Förvaltaren skall snarast upprätta en skriftlig berättelse om boets tillstånd och om orsakerna till gäldenärens obestånd, såvitt de har kunnat utrönas, och om möjligt ange vid vilken tidpunkt obeståndet kan antas ha inträtt. Berättelsen skall vidare innehålla

1. en översikt över tillgångar och skulder av olika slag,

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2. en uppgift om huruvida det har förekommit något sådant förhållande som kan föranleda återvinning till konkursboet,

3. en uppgift om huruvida det finns skälig anledning att anta att någon enligt bestämmelserna i aktiebolagslagen (1975:1385) eller lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar är skyldig att återbära olovlig vinstutdelning eller annan olovlig utbetalning eller att enligt dessa lagar eller lagen (1980:1102) om handelsbolag och enkla bolag utge skadestånd till aktiebolag, ekonomisk förening eller handelsbolag,

4. en uppgift i förekommande fall om vid vilken tidpunkt skyldighet enligt 13 kap. 2 § aktiebolagslagen att upprätta särskild balansräkning kan antas ha inträtt, om denna tidpunkt kan utrönas,

5. en uppgift i förekommande fall om att misstanke om brott som avses i 11 kap. brottsbalken eller om sådant förfarande som kan föranleda näringsförbud enligt 2 § lagen (1988:436) om näringsförbud har anmälts till åklagaren,

6. en uppgift om vilket bokföringssystem en gäldenär som är eller under det senaste året före konkursansökningen har varit bokförings-skyldig har tillämpat och hur bokföringsskyldigheten har fullgjorts.

Berättelsen skall snarast och senast sex månader från konkursbeslutet skickas till *rätten*, tillsynsmyndigheten och varje borgenär som begär det. Har gäldenären varit bokföringsskyldig, skall den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen bifogas berättelsen.

Berättelsen skall snarast och senast sex månader från konkursbeslutet skickas till tillsynsmyndigheten och varje borgenär som begär det. Har gäldenären varit bokföringsskyldig, skall den av gäldenären senast uppgjorda balansräkningen bifogas berättelsen.

20 §

Om konkursen inte är avslutad då sex månader har förflutit efter *edgångssammanträdet*, skall förvaltaren inom en månad därefter till tillsynsmyndigheten avlämna en berättelse, i vilken alla de åtgärder som har vidtagits för att avsluta konkursen skall anges noggrant. Berättelsen skall innehålla uppgifter om in- och utbetalningar under den gångna perioden eller en kronologisk och systematisk sammanställning av

Om konkursen inte är avslutad då sex månader har förflutit efter *bouppteckningssammanträdet*, skall förvaltaren inom en månad därefter till tillsynsmyndigheten avlämna en berättelse, i vilken alla de åtgärder som har vidtagits för att avsluta konkursen skall anges noggrant. Berättelsen skall innehålla uppgifter om in- och utbetalningar under den gångna perioden eller en kronologisk och systematisk sammanställning av

Nuvarande lydelse

boets affärshändelser. Har pengar under någon del av denna period stått inne i bank, skall till berättelsen bifogas en av banken bestyrkt uppgift på de insättningar och uttag som har förekommit.

Senare under konkursen skall förvaltaren inom en månad från utgången av varje sexmånadersperiod avge en sådan berättelse som sägs i första stycket för den senaste perioden. Denna skall även innehålla fullständiga upplysningar om orsakerna till att konkursen inte har avslutats.

Förvaltaren skall snarast skicka en kopia av berättelsen till rätten.

Föreslagen lydelse

boets affärshändelser. Har pengar under någon del av denna period stått inne i bank, skall till berättelsen bifogas en av banken bestyrkt uppgift på de insättningar och uttag som har förekommit.

30 §

Om en borgenär begär det, skall *rätten* förordna en granskningsman att med den befogenhet som anges i denna lag övervaka förvaltningen på borgenärens vägnar. Till granskningsman skall utses den som borgenären föreslår, om han är lämplig.

Om en borgenär begär det, skall *tillsynsmyndigheten* förordna en granskningsman att med den befogenhet som anges i denna lag övervaka förvaltningen på borgenärens vägnar. Till granskningsman skall utses den som borgenären föreslår, om han är lämplig.

Granskningsmannen skall ha tillgång till de böcker och andra handlingar som rör boet.

Om borgenären begär det, skall även en ersättare för granskningsmannen utses. Bestämmelserna om granskningsman gäller även för ersättaren.

Granskningsmannen skall entledigas, om han eller borgenären gör framställning om det eller om han visar sig inte vara lämplig.

Ersättningen till granskningsmannen skall betalas av borgenären.

9 kap.

1 §

Rätten får efter framställning från förvaltaren besluta att bevakningsförfarande skall äga rum i konkursen. Bevakning bör äga rum, om fordringar utan för-

Förvaltaren får besluta att bevakningsförfarande skall äga rum i konkursen. Bevakning bör äga rum, om fordringar utan förmånsrätt kan antas erhålla

Nuvarande lydelse

månsrätt kan antas erhålla utdelning i konkursen.

Föreslagen lydelse

utdelning i konkursen.

2 §

Beslutar *rätten* att bevakningsförfarande skall äga rum, skall *rätten* bestämma inom vilken tid bevakning skall ske. Tiden för bevakning skall utgöra minst fyra och högst tio veckor från dagen för beslutet att anordna bevakningsförfarandet.

Beslutar *förvaltaren* att bevakningsförfarande skall äga rum, skall *han* bestämma inom vilken tid bevakning skall ske. Tiden för bevakning skall utgöra minst fyra och högst tio veckor från dagen för beslutet att anordna bevakningsförfarandet.

3 §

Rätten skall genast kungöra vad som har beslutats enligt 1 och 2 §§.

Förvaltaren skall genast kungöra vad som har beslutats enligt 1 och 2 §§.

4 §

En borgenär skall inom den tid som har bestämts för bevakning av fordringar skriftligen hos *rätten* anmäla sin fordran och den förmånsrätt han vill göra gällande. Undantag från denna skyldighet följer dock av 4 kap. 21 §, 5 kap. 8 § och 17 § andra stycket samt 5 § i detta kapitel.

En borgenär skall inom den tid som har bestämts för bevakning av fordringar skriftligen hos *förvaltaren* anmäla sin fordran och den förmånsrätt han vill göra gällande. Undantag från denna skyldighet följer dock av 4 kap. 21 §, 5 kap. 8 § och 17 § andra stycket samt 5 § i detta kapitel.

Att en fordran som omfattas av lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs i vissa fall bevakas genom *förvaltaren* följer av den lagen.

7 §

Genast efter bevakningstidens utgång skall rätten överlämna det ena exemplaret av de inkomna bevakningshandlingarna till förvaltaren.

Förvaltaren skall skyndsamt upprätta en förteckning över de fordringar som har bevakats. För varje fordran anges dess belopp

Förvaltaren skall skyndsamt upprätta en förteckning över de fordringar som har bevakats. För varje fordran anges dess belopp

Nuvarande lydelse

och, om förmånsrätt har yrkats, den återopade grunden därför samt den plats i förmånsrättsordningen som fordringen får enligt borgenärens yrkande. *Kopior* av förteckningen skall skickas till *rätten* och tillsynsmyndigheten.

Föreslagen lydelse

och, om förmånsrätt har yrkats, den återopade grunden därför samt den plats i förmånsrättsordningen som fordringen får enligt borgenärens yrkande. *En kopia* av förteckningen skall skickas till tillsynsmyndigheten.

8 §

När *rätten* beslutar att bevakning skall äga rum, skall *rätten* samtidigt, efter samråd med *förvaltaren*, bestämma

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningarna,

2. var *de till förvaltaren överlämnade* bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,

3. tidpunkten för det förlikningssammanträde som skall hållas inför *rätten* om anmärkningar framställs.

Om det visar sig vara lämpligare, får ett beslut enligt första stycket fattas senare, dock senast vid bevakningstidens utgång.

Anmärkningstiden skall bestämmas så att den utgör minst två och högst fyra veckor räknat från bevakningstidens utgång. Om det behövs med hänsyn till förhållandena i konkursen, får en längre anmärkningstid fastställas. Förlikningssammanträdet får inte hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Underrättelser om vad *rätten* har bestämt enligt denna paragraf skall tillställas *förvaltaren*, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

När *förvaltaren* beslutar att bevakning skall äga rum, skall *han* samtidigt, efter samråd med *rätten*, bestämma

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningarna,

2. var bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,

3. tidpunkten för det förlikningssammanträde som skall hållas inför *rätten* om anmärkningar framställs.

Underrättelser om vad *förvaltaren* har bestämt enligt denna paragraf skall tillställas *rätten*, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

20 §

Om bevakningsförfarande har ägt rum, får en borgenär som efter bevakningstidens utgång vill anmäla en fordran eller yrka förmånsrätt

Nuvarande lydelse

skriftligen göra det på sätt som föreskrivs i 6 §.

Som ersättning för de kostnader för kungörelse, kallelser och underrättelser som föranleds av efterbevakningen skall borgenären till *staten* i förskott erlägga en avgift motsvarande tre procent av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Föreslagen lydelse

Som ersättning för de kostnader för kungörelse, kallelser och underrättelser som föranleds av efterbevakningen skall borgenären till *förvaltaren* i förskott erlägga en avgift motsvarande tre procent av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

21 §

När en fordran har efterbevakats, skall *rätten* så snart som avgiften enligt 20 § andra stycket har betalats *överlämna det ena exemplaret av bevakningshandlingarna till förvaltaren och*, efter samråd med *denne* bestämma

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningen,

2. var *de till förvaltaren överlämnade* bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,

3. tidpunkten för det förlikningssammanträde som skall hållas inför rätten om anmärkningar framställts.

Anmärkningstiden skall bestämmas så att den utgör minst två och högst fem veckor räknat från den dag då avgiften enligt 20 § andra stycket betalades. Förlikningssammanträdet inför rätten skall hållas inom fyra veckor från anmärkningstidens utgång.

Underättelser om att en fordran har efterbevakats och vad *rätten* har bestämt enligt första stycket skall tillställas förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

När en fordran har efterbevakats, skall *förvaltaren* så snart som avgiften enligt 20 § andra stycket har betalats efter samråd med *rätten* bestämma

1. den tid inom vilken anmärkningar får framställas mot bevakningen,

2. var *de till förvaltaren överlämnade* bevakningshandlingarna skall hållas tillgängliga för granskning,

3. tidpunkten för det förlikningssammanträde som skall hållas inför rätten om anmärkningar framställts.

Underättelser om att en fordran har efterbevakats och vad *förvaltaren* har bestämt enligt första stycket skall tillställas *rätten*, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har bevakat fordringar i konkursen.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***10 kap.****1 §**

Om *rätten* efter att ha hört förvaltaren finner att konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig, skall *rätten* besluta om avskrivning av konkursen.

Om *tillsynsmyndigheten* efter att ha hört förvaltaren finner att konkursboets tillgångar inte räcker till betalning av uppkomna och väntade konkurskostnader och andra skulder som boet har ådragit sig, skall *tillsynsmyndigheten* besluta om avskrivning av konkursen.

2 §

Konkursen får inte avskrivas enligt 1 § förrän bouppteckningen har beedigats och förvaltaren har fullgjort vad som åligger honom enligt 7 kap. 15 §.

Konkursen får inte avskrivas enligt 1 § förrän bouppteckningen *skriftligen bekräftats* eller beedigats och förvaltaren har fullgjort vad som åligger honom enligt 7 kap. 15 §.

Om det finns något hinder mot att *bouppteckningsed* avläggs av gäldenären eller någon annan inom skälig tid och om det saknas anledning att anta att det genom edgången skulle visa sig att tillgångar finns till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, får konkursen avskrivas trots att edgången inte har fullgjorts.

Om det finns något hinder mot att *bouppteckningen bekräftas* eller *beedigas* inom skälig tid och om det saknas anledning att anta att det genom *bekräftelsen* eller edgången skulle visa sig att tillgångar finns till betalning av konkurskostnaderna och andra skulder som boet har ådragit sig, får konkursen avskrivas trots att *bekräftelsen* eller edgången inte har fullgjorts.

3 §

Om någon fordran inte görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, skall *rätten* efter anmälan av förvaltaren genast besluta om avskrivning av konkursen. Om *rätten* har beslutat att bevakningsförfarande skall äga rum, får konkursen avskrivas först efter be-

Om någon fordran inte görs gällande och inte heller kan antas komma att göras gällande, skall *tillsynsmyndigheten* efter anmälan av förvaltaren genast besluta om avskrivning av konkursen. Om *förvaltaren* har beslutat att bevakningsförfarande skall äga rum, får konkursen avskrivas

Nuvarande lydelse

vakningstidens utgång.

Föreslagen lydelse

först efter bevakningstidens utgång.

11 kap.**5 §**

När ett utdelningsförslag har upprättats, skall förvaltaren genast skicka förslaget med bifogad förvaltningsredogörelse till *rätten och tillsynsmyndigheten*.

När ett utdelningsförslag har upprättats, skall förvaltaren genast skicka förslaget med bifogad förvaltningsredogörelse till tillsynsmyndigheten.

6 §

Rätten skall kungöra att ett utdelningsförslag har upprättats, så snart *det utlåtande som tillsynsmyndigheten enligt 13 kap. 5 § skall avge över förvaltarens slutredovisning har kommit in till rätten*.

Tillsynsmyndigheten skall kungöra att ett utdelningsförslag har upprättats, så snart *myndigheten har granskat* förvaltarens slutredovisning och *i förekommande fall avgivit yttrande över den*.

Utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen skall hållas tillgängliga hos *rätten och tillsynsmyndigheten* för den som vill ta del av handlingarna. En uppgift om detta skall tas in i kungörelsen.

Utdelningsförslaget och förvaltningsredogörelsen skall hållas tillgängliga hos *tillsynsmyndigheten* för den som vill ta del av handlingarna. En uppgift om detta skall tas in i kungörelsen.

Den som vill framställa invändning mot utdelningsförslaget skall göra det hos *rätten* senast den dag som *rätten* bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre veckor förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Den som vill framställa invändning mot utdelningsförslaget skall göra det hos *tillsynsmyndigheten* senast den dag som *tillsynsmyndigheten* bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre veckor förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar.

7 §

När tiden för invändning har gått ut, skall rätten fastställa utdelningen i konkursen i enligt

När tiden för invändning har gått ut, skall *tillsynsmyndigheten* fastställa utdelningen i konkursen

Nuvarande lydelse

het med utdelningsförslaget, om det inte *genom invändning* eller på något annat sätt framgår att fel eller brist som inverkar på någons rätt föreligger.

Om en fordran eller en förmånsrätt inte har bevakats eller efterbevakats senast då utdelningsförslaget upprättades, fastän bevaknings- skyldighet har förelegat, är en invändning att fordringen eller förmånsrätten borde ha tagits upp i utdelningsförslaget utan verkan.

Föreslagen lydelse

i enlighet med utdelningsförslaget, om det inte *gjorts någon invändning mot förslaget och inte heller* på något annat sätt annat sätt framgår att fel eller brist som inverkar på någons rätt föreligger.

Om det har gjorts invändning mot utdelningsförslaget eller om tillsynsmyndigheten finner att utdelning inte bör fastställas enligt förslaget, skall myndigheten överlämna prövningen av förslaget till rätten. I 14 kap. 9 § föreskrivs att tillsynsmyndigheten också i andra fall skall överlämna prövningen av förslaget till rätten.

Om rätten finner att utdelning inte bör fastställas enligt förslaget, skall rätten antingen göra behövliga ändringar i det och fastställa det sålunda ändrade förslaget eller återförvisa ärendet till förvaltaren. Att ett nytt utdelningsförslag har upprättats skall kungöras endast om det finns skäl till det. Om kungörelse inte utfärdas, skall de borgenärer som berörs av ändringarna i utdelningsförslaget underrättas om det. I sådant fall skall invändning mot förslaget framställas inom tre veckor från dagen efter den då underrättelserna sändes ut. Slutdagen skall anges i underrättelserna.

18 §

En konkurs anses avslutad när *tingsrätten har fastställt utdelning* enligt 7 §. Detta gäller även om en tvist angående en fordran som har gjorts gällande i konkursen eller en fråga om underhåll åt gäldenären ännu inte är slutligt avgjord eller någon ytterligare tillgång till följd av rättegång

En konkurs anses avslutad när *utdelning har fastställts* enligt 7 §. Detta gäller även om en tvist angående en fordran som har gjorts gällande i konkursen eller en fråga om underhåll åt gäldenären ännu inte är slutligt avgjord eller någon ytterligare tillgång till följd av rättegång

Nuvarande lydelse

eller på något annat sätt kan komma att tillföras konkursboet.

Även om konkursen är avslutad, får ett ackordsförslag som har getts in tidigare prövas enligt 12 kap.

Föreslagen lydelse

20 §

Om det är oklart hur medlen skall fördelas, skall ett förslag till efterutdelning upprättas. I sådant fall tillämpas bestämmelserna i detta kapitel om utdelning, utbetalning av utdelningsmedel och förskottsbe-
talning.

I förslaget till efterutdelning han utdelning beräknas även för en fordran som har blivit känd efter det att utdelningsförslag enligt 4 § upprättades. En fordran får beaktas utan bevakning trots att bevakningsförfarande förut har varit anordnat i konkursen. Har så inte varit fallet, får *rätten* emellertid besluta om bevakningsförfarande inför efterutdelningen.

Av nyttillkomna medel skall en borgenär för en fordran som inte har tagits upp i utdelningsförslag enligt 4 § först så långt medlen räcker tilldelas så mycket som skulle ha tillagts fordringen, om denna hade beaktats i utdelningsförslaget. Därefter får han tillsammans med övriga borgenärer del i vad som kan återstå.

I förslaget till efterutdelning han utdelning beräknas även för en fordran som har blivit känd efter det att utdelningsförslag enligt 4 § upprättades. En fordran får beaktas utan bevakning trots att bevakningsförfarande förut har varit anordnat i konkursen. Har så inte varit fallet, får *förvaltaren* emellertid besluta om bevakningsförfarande inför efterutdelningen.

12 kap.

1 §

Visar gäldenären att han har kommit överens om betalningen av sina skulder eller på annat sätt träffat uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller, när bevakning inte behövs, vars fordringar är kända för förvaltaren, skall *rätten* på ansökan av gäldenären besluta om nedläggning av konkursen. Innan beslut meddelas skall förvaltaren höras.

Visar gäldenären att han har kommit överens om betalningen av sina skulder eller på annat sätt träffat uppgörelse med de borgenärer vars fordringar har bevakats eller, när bevakning inte behövs, vars fordringar är kända för förvaltaren, skall *tillsynsmyndigheten* på ansökan av gäldenären besluta om nedläggning av konkursen. Innan beslut meddelas skall förvaltaren höras.

Nuvarande lydelse

Om bevakningsförfarande äger rum, får beslut om att lägga ned konkursen inte meddelas före bevakningstidens utgång.

Rätten kan förordna att boets egendom inte får säljas innan ansökningen har prövats, om egendomen inte behöver säljas av någon sådan anledning som avses i 8 kap. 3 § andra stycket 2 och 3.

Föreslagen lydelse

Tillsynsmyndigheten kan förordna att boets egendom inte får säljas innan ansökningen har prövats, om egendomen inte behöver säljas av någon sådan anledning som avses i 8 kap. 3 § andra stycket 2 och 3.

8 §

Om ackordsförslaget tas upp, skall borgenärerna genast kallas till ett sammanträde inför rätten för att pröva förslaget. Innan gäldenären har avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, får kallelse utfärdas endast om det finns synnerliga skäl för det. Kallelsen till sammanträdet skall kungöras.

Om ackordsförslaget tas upp, skall borgenärerna genast kallas till ett sammanträde inför rätten för att pröva förslaget. Innan gäldenären har *bekräftat boupp-teckningen enligt 6 kap. 2 § eller* avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, får kallelse utfärdas endast om det finns synnerliga skäl för det. Kallelsen till sammanträdet skall kungöras.

Sammanträdet får inte hållas tidigare än tre veckor efter det att ackordsförslaget togs upp och inte heller innan tvistefrågor som har uppkommit genom anmärkningar mot bevakade fordringar har handlagts vid förlikningssammanträdet.

10 §

Vid sammanträdet för prövning av ackordsförslaget bör förvaltaren närvara. Om gäldenären inte kan infinna sig personligen, bör han skicka ett ombud.

Förvaltaren skall tillhandahålla en förteckning över de borgenärer som har rätt att rösta i ackordsfrågan, med uppgift om de fordringsbelopp för vilka rösträtt får utövas. Har det mot någon av dessa fordringar framställts anmärkning som inte har prövats eller har, om efterbevakning har skett, anmärkningstiden ännu inte gått ut, skall det särskilt anges i förteckningen.

Om gäldenären inte har avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, skall anledningen till det uppges vid sammanträdet.

Om gäldenären inte har *bekräftat boupp-teckningen enligt 6 kap. 2 § eller* avlagt ed enligt 6 kap. 3 §, skall anledningen till det uppges vid sammanträdet.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

3 §

Slutredovisningen skall avges till tillsynsmyndigheten. Till slutredovisningen skall förvaltaren bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen. *Förvaltaren skall ge in en kopia av redovisningen till rätten.* I fall som avses i 2 § 1, 4 och 7 skall en kopia *samtidigt* lämnas till gäldenären.

Slutredovisningen skall avges till tillsynsmyndigheten. Till slutredovisningen skall förvaltaren bifoga de handlingar som är av betydelse för kontroll av redovisningen. I fall som avses i 2 § 1, 4 och 7 skall en kopia *av redovisningen* lämnas till gäldenären.

4 §

I fall som avses i 2 § skall slutredovisningen avges samtidigt som utdelningsförslaget ges in till rätten. I övriga i 2 § avsedda fall skall förvaltaren avge redovisningen så snart som möjligt.

I fall som avses i 2 § skall slutredovisningen avges samtidigt som utdelningsförslaget ges in till *tillsynsmyndigheten*. I övriga i 2 § avsedda fall skall förvaltaren avge redovisningen så snart som möjligt.

5 §

Tillsynsmyndigheten skall i de fall som avses i 2 § 2, 3, 5, 6 och 8 granska slutredovisningen samt i de fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 avge utlåtande över densamma. *Tillsynsmyndigheten skall skicka utlåtandet till rätten.* Redovisningen och utlåtandet skall hållas tillgängliga hos rätten och tillsynsmyndigheten för dem som vill ta del av handlingarna.

Tillsynsmyndigheten skall i de fall som avses i 2 § 2, 3, 5, 6 och 8 granska slutredovisningen samt i de fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 avge utlåtande över densamma. Redovisningen och utlåtandet skall hållas tillgängliga hos tillsynsmyndigheten för dem som vill ta del av handlingarna.

6 §

I fall som avses i 2 § 5 skall av den kungörelse som rätten utfärdar enligt 11 kap. 6 § framgå att slutredovisningen och utlåtandet är tillgängliga för granskning och var handlingarna

I fall som avses i 2 § 5 skall av den kungörelse som *tillsynsmyndigheten* utfärdar enligt 11 kap. 6 § framgå att slutredovisningen och utlåtandet är tillgängliga för granskning och var handlingarna

Nuvarande lydelse

finns.

I fall som avses i 2 § 2 och 8 skall *rätten*, när *tillsynsmyndigheten* har lämnat sitt utlåtande, kungöra att slutredovisningen och utlåtandet har avgetts samt var handlingarna är tillgängliga för granskning.

I de kungörelser som nämns i första och andra styckena skall det anges vad den som vill klandra redovisningen måste göra.

Föreslagen lydelse

finns.

I fall som avses i 2 § 2 och 8 skall *tillsynsmyndigheten*, när *myndigheten* har lämnat sitt utlåtande, kungöra att slutredovisningen och utlåtandet har avgetts samt var handlingarna är tillgängliga för granskning.

7 §

Förvaltarens slutredovisning får klandras av tillsynsmyndigheten och gäldenären. Även en borgenär får klandra redovisningen, om hans rätt kan vara beroende av den.

Talan om klander av slutredovisning väcks genom stämning vid den tingsrätt *där konkursen är eller har varit anhängig*.

I fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 skall talan väckas senast den dag som *rätten* bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre månader förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar. I övriga fall skall talan väckas inom tre månader från den dag då *kopian av redovisningen kom in till rätten*.

Talan om klander av slutredovisning väcks genom stämning vid den tingsrätt *som har beslutat i frågan om gäldenären skall försättas i konkurs*.

I fall som avses i 2 § 2, 5 och 8 skall talan väckas senast den dag som *tillsynsmyndigheten* bestämmer och anger i kungörelsen. Denna dag skall bestämmas så att tre månader förflyter från den tidpunkt då kungörelsen kan antas bli införd i Post- och Inrikes Tidningar. I övriga fall skall talan väckas inom tre månader från den dag då *redovisningen kom in till tillsynsmyndigheten*.

14 kap.

4 §

Arvode till förvaltaren bestäms av rätten. Om det har utsetts flera förvaltare, skall särskilt arvode bestämmas för var och en av dem.

Arvode till förvaltaren bestäms av *tillsynsmyndigheten eller rätten enligt vad som sägs i 8 - 11 §§*. Om det har utsetts flera förvaltare, skall särskilt arvode bestämmas för var och en av

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

dem.

Arvodet får inte bestämmas till ett högre belopp än som med hänsyn till det arbete som uppdraget har krävt, den omsorg och skicklighet varmed det har utförts samt boets omfattning kan anses utgöra skälig ersättning för uppdraget.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer taxa som skall tillämpas vid bestämmande av arvode till förvaltaren om konkursen avskrivs enligt 10 kap. 1 §.

6 §

Arvodet bestäms efter framställning av förvaltaren. Har det utsetts flera förvaltare, bör deras arvoden bestämmas på en gång, om det lämpligen kan ske.

Arvodet bestäms efter framställning av förvaltaren. *Framställningen skall ges in till tillsynsmyndigheten.* Har det utsetts flera förvaltare, bör deras arvoden bestämmas på en gång, om det lämpligen kan ske.

I arvodesframställningen skall förvaltaren ange det belopp som han begära och, om det kan komma i fråga att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, även det beloppet. Till framställningen skall bifogas en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört med en specificerad räkning, som utvisar det begärda beloppets fördelning på de olika förvaltningsåtgärderna. Har förvaltaren anlitat ett sådant biträde som avses i 7 kap. 11 § och har biträdet erhållit gottgörelse eller har förvaltaren tillgodoförts ersättning för utgifter, skall det anges i redogörelsen.

Om det finns anledning att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, skall förvaltaren *tillhandahålla rätten* en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.

Om det finns anledning att bestämma ett särskilt arvode för viss egendom, skall förvaltaren *till sin framställning bifoga* en förteckning över de kända rättsägare som har särskild förmånsrätt i egendomen.

7 §

Avser en arvodesframställning endast att ett särskilt arvode skall bestämmas för viss egendom, får *rätten* avgöra om det finns skäl att ta upp yrkandet till prövning innan arvode i övrigt bestäms.

Avser en arvodesframställning endast att ett särskilt arvode skall bestämmas för viss egendom, får *tillsynsmyndigheten* avgöra om det finns skäl att ta upp yrkandet till prövning innan arvode i övrigt bestäms.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 §

I andra fall än de som avses i 9 § tredje stycket och 10 § skall rätten, innan arvodesframställningen prövas, *inhämta yttrande i arvodesfrågan av tillsynsmyndigheten samt* ge gäldenären och de borgenärer som hos rätten har begärt det tillfälle att yttra sig över framställningen inom viss tid, minst två och högst fyra veckor. I fall som sägs i 6 § tredje stycket skall varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över framställningen.

I andra fall än de som avses i 9 § tredje stycket och 10 § skall *tillsynsmyndigheten* innan arvodesframställningen prövas, ge gäldenären och de borgenärer som hos rätten har begärt det tillfälle att yttra sig över framställningen inom viss tid, minst två och högst fyra veckor. I fall som sägs i 6 § tredje stycket skall varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen ges tillfälle att yttra sig över framställningen.

Om tillsynsmyndigheten inte anser att arvode bör fastställas i enlighet med framställningen, skall myndigheten med eget yttrande överlämna framställningen till rättens prövning. I annat fall skall tillsynsmyndigheten fastställa arvode i enlighet med framställningen.

Rätten får hålla förhandling i arvodesfrågan, om den finner skäl till det. Till förhandlingen skall förvaltaren, tillsynsmyndigheten, gäldenären samt de borgenärer som har begärt att få yttra sig över arvodesframställningen kallas. I fall som avses i 6 § tredje stycket skall varje känd borgenär som har särskild förmånsrätt i egendomen kallas.

9 §

I fall då *tingsrätten* har att fastställa utdelning eller efterutdelning i konkursen skall beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt med beslutet om fastställelse, när inte något annat följer av 7 §.

I fall då *tillsynsmyndigheten* har att fastställa utdelning eller efterutdelning i konkursen skall beslut i arvodesfrågan meddelas samtidigt med beslutet om fastställelse, när inte något annat följer av 7 §. *Om tillsynsmyndigheten enligt 8 § andra stycket överlämnar en framställning om arvode*

Nuvarande lydelse

Oberoende av om *tal*an har förts mot ett beslut om att fastställa utdelning eller efterutdelning får *högre rätt* som ändrar *lägre rätts beslut* i arvodesfrågan göra den ändring i beslutet om fastställelse som föranleds därav eller, om det behövs, återförvisa utdelningsfrågan till förvaltaren.

Den domstol som har att pröva en fråga om utdelning eller efterutdelning får bestämma tilläggsarvode till förvaltaren för arbete i anledning av handläggningen av frågan vid domstolen.

Föreslagen lydelse

till rättsens prövning, skall myndigheten också överlämna prövningen av ett utdelningsförslag i konkursen till rätten.

Oberoende av om ett beslut om att fastställa utdelning eller efterutdelning har överklagats får en domstol som ändrar ett beslut av tillsynsmyndigheten eller en lägre domstol i arvodesfrågan göra den ändring i beslutet om fastställelse som föranleds därav eller, om det behövs, återförvisa utdelningsfrågan till förvaltaren.

Den tillsynsmyndighet eller domstol som har att pröva en fråga om utdelning eller efterutdelning får bestämma tilläggsarvode till förvaltaren för arbete i anledning av handläggningen av frågan vid myndigheten eller domstolen.

10 §

Om konkursen avskrivs eller läggs ned eller om konkursbeslutet upphävs eller om efterutdelning enligt 11 kap. 21 § äger rum, skall rätten höra tillsynsmyndigheten innan arvode till förvaltaren bestäms.

Om konkursen avskrivs eller läggs ned eller om konkursbeslutet upphävs eller om efterutdelning enligt 11 kap. 21 § äger rum, behöver yttranden enligt 8 § inte inhämtas innan arvode till förvaltaren bestäms.

12 §

Rätten får tillerkänna förvaltaren skäligt belopp att utgå i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga för-

Tillsynsmyndigheten får tillerkänna förvaltaren skäligt belopp att utgå i förskott innan slutligt arvode bestäms, om det är rimligt med hänsyn till omfattningen av det arbete som uppdraget har medfört, den tid under vilken konkursen har varat och ytterligare beräknas pågå samt övriga

Nuvarande lydelse

hållanden.

En framställning om förskott skall ange det belopp som begärs och de skäl som åberopas för förskottsbetalningen. Till framställningen skall bifogas en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört och en uppgift om boets ekonomiska ställning. *Rätten skall inhämta yttrande i förskottsfrågan av tillsynsmyndigheten.*

Föreslagen lydelse

förhållanden.

En framställning om förskott skall ange det belopp som begärs och de skäl som åberopas för förskottsbetalningen. Till framställningen skall bifogas en redogörelse för det arbete som uppdraget har medfört och en uppgift om boets ekonomiska ställning.

14 §

Avskrivs konkursen enligt 10 kap. 1 §, skall *rätten bestämma* kostnadsersättningen till förvaltaren samtidigt som arvodet bestäms. *Tillsynsmyndigheten skall höras också över begäran om ersättning för kostnader.*

Avskrivs konkursen enligt 10 kap. 1 §, skall kostnadsersättningen till förvaltaren *bestämmas* samtidigt som arvodet bestäms. *Härvid tillämpas 8 § andra stycket.*

15 §

Rätten bestämmer arvodet till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 § efter att ha hört *tillsynsmyndigheten* och förvaltaren. Härvid tillämpas 4 § andra stycket och 5 §.

Tillsynsmyndigheten eller rätten bestämmer arvodet till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 § efter att ha hört förvaltaren. Härvid tillämpas 4 § andra stycket, 5 § och 8 § *andra stycket.*

16 kap.

Bestämmelser om handläggning och *besvär* m.m.

Bestämmelser om handläggning och *överklagande* m.m.

Handläggning av *konkursärenden*

Handläggning

1 §

Prövningen av en konkursansökan och handläggningen av konkursen sker som ett konkurs-

Handläggningen av konkursen sker som ett konkursärende hos *tillsynsmyndigheten.*

Nuvarande lydelse

ärende hos tingsrätten. Som konkursärende handläggs inte sådan talan enligt denna lag som skall väckas genom stämning.

Föreslagen lydelse

Beträffande frågor som enligt denna lag skall handläggas av domstol gäller lagen (1993:000) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen), om det inte föreskrivs något annat i denna lag. Det gäller dock inte sådan talan enligt denna lag som skall väckas genom stämning.

2 §

I konkursärenden gäller rättegångsbalkens bestämmelser om tvistemål i tillämpliga delar, om inte något annat sägs i denna lag. Sker handläggningen vid förhandling, tillämpas bestämmelserna om huvudförhandling i tvistemål, om inte sakens beskaffenhet motiverar avsteg därifrån.

Frågor som skall handläggas av domstol och där lagen (1993:000) om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen) skall tillämpas, skall väckas vid den tingsrätt som beslutat i frågan om gäldenären skall försättas i konkurs. Denna tingsrätt kan bestämma att frågan skall handläggas av en tingsrätt på en annan ort.

Om den som har kallats till en förhandling uteblir, hindrar det inte att den fråga som förhandlingen gäller prövas och avgörs.

Rättens avgörande sker genom beslut.

Verkställighet av beslut i konkursärenden

Verkställighet av beslut

4 §

Ett beslut om konkurs och om

Ett beslut om konkurs och om

Nuvarande lydelse

upphävande av ett konkursbeslut går i verkställighet omedelbart. Detsamma gäller andra beslut av rätten *under handläggningen av ett konkursärende i en fråga* som enligt denna lag skall prövas av rätten, om inte något annat förordnas eller följer av andra stycket.

Beslut under handläggningen av ett konkursärende går i verkställighet först sedan det har vunnit laga kraft, om beslutet avser

1. arvode eller kostnadsersättning till förvaltare,
2. arvode till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 §,
3. arvode eller kostnadsersättning till en sådan tillsynsman som har utsetts enligt 12 kap. 26 §,
4. utdömande av förelagt vite.

Angående verkställighet av beslut att fastställa utdelning finns det bestämmelser i 11 kap. 9 och 10 §§.

Överklagande av rättsens beslut i *konkursärenden* m.m.

Föreslagen lydelse

upphävande av ett konkursbeslut går i verkställighet omedelbart. Detsamma gäller andra beslut av rätten i *sådana frågor* som enligt denna lag skall prövas av rätten och där talan inte skall väckas genom stämning, om inte något annat förordnas eller följer av andra stycket.

Ett sådant beslut av rätten som avses i första stycket andra meningen går i verkställighet först sedan det har vunnit laga kraft, om beslutet avser

1. arvode eller kostnadsersättning till förvaltare,
2. arvode till en sådan rådgivare eller förlikningsman som har utsetts enligt 7 kap. 7 §,
3. arvode eller kostnadsersättning till en sådan tillsynsman som har utsetts enligt 12 kap. 26 §,
4. utdömande av förelagt vite.

Tillsynsmyndighetens beslut under handläggningen av ett konkursärende går i verkställighet omedelbart. *Bestämmelserna i andra stycket 1 och 2 gäller dock även beslut av tillsynsmyndigheten.*

Överklagande m.m.

5 §

Varje tingsrättsens beslut i ett konkursärende i en fråga som enligt denna lag skall prövas av

Beslut av tillsynsmyndigheten
 1. enligt 3 kap. 6 §
 2. enligt 6 kap. 6 eller 7 §

Nuvarande lydelse

rätten får överklagas för sig, om inte något annat följer av 6 eller 7 §.

Har ett beslut meddelats utan att förhandling har hållits, skall de som beslutat har gått emot genast underrättas om tiden för beslutet, i den mån det med hänsyn till omständigheterna är motiverat. När det är lämpligt, bör i underrättelsen ges besked om utgången av den prövade frågan.

Ett beslut enligt 9 kap. 1 § att bevakning skall äga rum får inte överklagas. Inte heller får ett beslut av tingsrätten enligt 11 kap. 7 § tredje stycket som innefattar återförvisning av ett utdelningsförslag till förvaltaren överklagas.

Rättens beslut i fråga om utdelning får överklagas endast av den som i rätt tid har framställt invändning mot utdelningsförslaget

Föreslagen lydelse

3. om föreläggande av vite eller hämning enligt 6 kap. 10 § fjärde stycket,

4. enligt 6 kap. 14 §,

5. uppdrag som granskningsman enligt 7 kap. 30 §,

6. om avskrivning av konkurs enligt 10 kap. 1 eller 3 §,

7. att fastställa utdelning enligt 11 kap. 7 §,

8. att lägga ned en konkurs enligt 12 kap. 1 §,

8. om arvode till förvaltare, rådgivare och förlikningsman enligt 14 kap. 8 och 15 §, samt

9. om förskott på arvode enligt 14 kap. 12 §,

får överklagas till tingsrätten.

Andra beslut av tillsynsmyndigheten än som avses i första stycket får inte överklagas.

6 §

Ett beslut enligt 11 kap. 7 § tredje stycket som innefattar återförvisning av ett utdelningsförslag till förvaltaren får inte överklagas.

Ett beslut i fråga om utdelning får överklagas endast av den som i rätt tid har framställt invändning mot utdelningsförslaget

Nuvarande lydelse

eller, om rätten beslutar fastställa utdelning som avviker från förslaget, den vars rätt påverkas av ändringen. Förvaltaren får fullfölja talan i en fråga som gäller återvinning.

Föreslagen lydelse

eller, om rätten beslutar fastställa utdelning som avviker från förslaget, den vars rätt påverkas av ändringen. Förvaltaren får fullfölja talan i en fråga som gäller återvinning.

7 §

Mot beslut enligt 12 kap. 18 § med anledning av en framställd anmärkning får talan inte föras.

Mot följande beslut får talan inte föras särskilt, nämligen

1. *beslut i fråga om vägrat återtagande eller om ändring i ett ackordsförslag enligt 12 kap. 14 §,*

2. *beslut enligt 12 kap. 19 § att borgenärerna på nytt skall pröva ackordsfrågan.*

8 §²

Tillsynsmyndigheten får överklaga tingsrättens beslut, om beslutet rör

1. utseende eller entledigande av förvaltare, antalet förvaltare eller delning av förvaltningen mellan flera förvaltare,

2. arvode, kostnadsersättning eller förskott till förvaltare,

3. reseförbud eller skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, förbud att utfärda pass, hämtning eller häktning eller föreläggande eller utdömande av vite,

4. uppdrag som eller arvode till rådgivare eller förlikningsman,

5. *avslag på en framställning*

Tillsynsmyndigheten får överklaga tingsrättens beslut, om beslutet rör

1. utseende eller entledigande av förvaltare, antalet förvaltare eller delning av förvaltningen mellan flera förvaltare,

2. arvode *eller* kostnadsersättning till förvaltare,

3. hämtning, häktning eller föreläggande eller utdömande av vite,

4. uppdrag som eller arvode till rådgivare eller förlikningsman.

²Senaste lydelse 1989:1002.

Nuvarande lydelse

om att inleda bevakningsförfarande,

6. avskrivning av konkurs enligt 10 kap. 1 §.

I de frågor som avses i första stycket förs det allmännas talan i högsta domstolen av riksskatteverket.

*Föreslagen lydelse*9 §³

Ett sådant beslut av tingsrätten som avses i 5 § får överklagas genom besvär i hovrätten. Överklagandet skall ske inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Är det fråga om ett konkursbeslut eller ett beslut om nedläggning av en konkurs på grund av frivillig uppgörelse, räknas dock tiden för överklagande från den dag då kungörelsen om beslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Beslut om åläggande av reseförbud, om skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, om förbud att utfärda pass samt om någons häktande eller kvarhållande i häkte får överklagas utan inskränkning till viss tid. Detsamma gäller klagan mot ett beslut på den grunden att förfarandet onödigt uppehålls genom beslutet.

Ett överklagande av ett beslut av tillsynsmyndigheten eller tingsrätten enligt denna lag skall ske inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. Är det fråga om ett konkursbeslut eller ett beslut om nedläggning av en konkurs på grund av frivillig uppgörelse, räknas dock tiden för överklagande från den dag då kungörelsen om beslutet var införd i Post- och Inrikes Tidningar.

Beslut i frågor som avses i 3 kap. 6 § samt beslut om åläggande av reseförbud, om skyldighet för gäldenären att lämna ifrån sig sitt pass, om förbud att utfärda pass samt om någons häktande eller kvarhållande i häkte får överklagas utan inskränkning till viss tid. Detsamma gäller klagan mot ett beslut på den grunden att förfarandet onödigt uppehålls genom beslutet.

10 §

Har tillsynsmyndigheten eller tingsrätten meddelat ett beslut utan att förhandling har hållits, skall de som beslutet har gått emot genast underrättas om tiden

³Senaste lydelse 1990:457.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

för beslutet, i den mån det med hänsyn till omständigheterna är motiverat. När det är lämpligt, bör i underrättelsen ges besked om utgången av den prövade frågan.

17 kap.**6 §**

Åtal mot en gäldenär för brott som avses i 11 kap. brottsbalken och åtal mot en borgenär för brott som sägs i 5 § får väckas vid den tingsrätt *där konkursen är eller har varit anhängig.*

Åtal mot en gäldenär för brott som avses i 11 kap. brottsbalken och åtal mot en borgenär för brott som sägs i 5 § får väckas vid den tingsrätt *som har beslutat i frågan om gäldenären skall försättas i konkurs.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller fortfarande om beslutet om konkurs har meddelats före ikraftträdandet.

37. Förslag till Lag om ändring i lagen (1987:773) om fritidsbåtsregister

Härmed föreskrivs att 21 § lagen (1987:773) om fritidsbåtsregister skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En registermyndighets beslut i det särskilda fallet får överklagas hos *kammarrätten genom besvär*. Föreskrift om överklagande av sjöfartsverkets beslut med stöd av bemyndigande enligt 20 § meddelas av regeringen.

Påkallas beslut av en länsstyrelse enligt 15 § eller överklagas ett sådant beslut till domstol, befriar detta inte den avgiftsskyldige från att i behörig ordning beala avgift som påförts honom eller fastställts genom beslutet. Detta gäller inte om annat förordnas av länsstyrelsen eller domstolen.

Föreslagen lydelse

21 §

En registermyndighets beslut i det särskilda fallet får överklagas *hos länsrätten*. Föreskrift om överklagande av sjöfartsverkets beslut med stöd av bemyndigande enligt 20 § meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av registermyndighet före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

38. Förslag till Lag om ändring i församlingslagen (1988:180)

Härmed föreskrivs att 13 kap. 1, 4 och 5 §§ församlingslagen¹ (1988:180) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 kap.

1 §

Kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans beslut får, om inte något annat är särskilt föreskrivet, överklagas hos *kammarrätten*. Överklagandet får grundas endast på omständigheter som innebär att beslutet

1. inte har tillkommit i laga ordning,

2. står i strid mot lag eller annan författning,

3. på annat sätt överskrider kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans befogenhet,

4. kränker klagandens enskilda rätt eller

5. annars vilar på orättvis grund.

Skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till *kammarrätten* inom tre veckor från den dag då justeringen av det över beslutet förda protokollet tillkännagavs på församlingens anslagstavla. Om skrivelsen före överklagandetidens utgång har kommit in till församlingen, skall överklagandet ändå prövas.

Kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans beslut får, om inte något annat är särskilt föreskrivet, överklagas hos *länsrätten*. Överklagandet får grundas endast på omständigheter som innebär att beslutet

1. inte har tillkommit i laga ordning,

2. står i strid mot lag eller annan författning,

3. på annat sätt överskrider kyrkofullmäktiges eller kyrkostämmans befogenhet,

4. kränker klagandens enskilda rätt eller

5. annars vilar på orättvis grund.

Skrivelsen med överklagandet skall ha kommit in till *länsrätten* inom tre veckor från den dag då justeringen av det över beslutet förda protokollet tillkännagavs på församlingens anslagstavla. Om skrivelsen före överklagandetidens utgång har kommit in till församlingen, skall överklagandet ändå prövas.

¹Lagen omtryckt 1991:684.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

I skrivelsen skall anges det beslut som överklagas och de omständigheter på vilka överklagandet grundas. Klaganden får inte anföra någon ny omständighet till grund för överklagandet efter överklagandetidens utgång.

4 §

Kammarrätten skall inhämta stiftsstyrelsens yttrande över överklagandet om det behövs.

Vid tillämpning av *förvaltningsprocesslagen (1971:291)* anses församlingen som part.

Ett föreläggande enligt 5 § *förvaltningsprocesslagen* får inte gälla sådan brist i skrivelsen med överklagandet som består i att denna inte anger den eller de omständigheter på vilka överklagandet grundas. Bestämmelsen i 29 § *förvaltningsprocesslagen* om rätt att utan yrkande besluta till det bättre för enskild tillämpas inte.

Länsrätten skall inhämta stiftsstyrelsens yttrande över överklagandet, om det behövs.

Vid tillämpning av *domstolsförfarandelagen* anses församlingen som part.

Ett föreläggande enligt 7 § *domstolsförfarandelagen* får inte gälla sådan brist i skrivelsen med överklagandet som består i att denna inte anger den eller de omständigheter på vilka överklagandet grundas. Bestämmelsen i 29 § *domstolsförfarandelagen* om rätt att utan yrkande besluta till det bättre för enskild tillämpas inte.

5 §

Beslut av *kammarrätten* som har gått klaganden emot får överklagas endast av denne. Ett beslut, varigenom *kammarrätten* har bifallit ett överklagande eller förbjudit att det överklagade beslutet verkställs, får överklagas av församlingen och av var och en som sägs i 3 §.

Beslut av *länsrätten* som har gått klaganden emot får överklagas endast av denne. Ett beslut, varigenom *länsrätten* har bifallit ett överklagande eller förbjudit att det överklagade beslutet verkställs, får överklagas av församlingen och av var och en som sägs i 3 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av kyrkofullmäktige eller kyrkostämma före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

39. Förslag till Lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534)

Härmed föreskrivs att 38 § djurskyddslagen (1988:534) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §¹

Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut enligt denna lag eller enligt bestämmelse som meddelats med stöd av lagen får överklagas hos länsstyrelsen.

Beslut, som annan statlig myndighet än regeringen i särskilt fall meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos *kammarrätten*.

Beslut, som annan statlig myndighet än regeringen i särskilt fall meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen, får överklagas hos *länsrätten*.

Annat beslut som jordbruksverket eller annan statlig myndighet meddelat enligt lagen eller med stöd av regeringens förordnande enligt lagen får överklagas hos regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹Senaste lydelse 1991:404.

40. Förslag till Lag om ändring i lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn

Härigenom föreskrivs att 13 och 17 §§ lagen (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § görs hos *länsrätten*.

Ansökan om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § görs hos *tingsrätten i den ort där vårdnadshavaren eller någon av vårdnadshavarna har sitt hemvist. Ansökan skall göras skriftligen. Om det inte finns någon behörig domstol, tas frågan upp vid Stockholms tingsrätt.*

17 §

Beträffande förfarandet i övrigt i mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § tillämpas 21 kap. 2 och 3 §§, 4 § första och andra styckena samt 9 - 16 §§ föräldrabalken.

Beträffande förfarandet i övrigt i mål om verkställighet av ett avgörande som avses i 5 § eller om överflyttning av barn enligt 11 § tillämpas 21 kap. 2 och 3 §§, 4 § första och andra styckena samt 8 a - 17 §§ föräldrabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Frågor om verkställighet och överflyttning som har anhängiggjorts hos länsrätt före ikraftträdandet handläggs enligt äldre bestämmelser.

41. Förslag till Lag om ändring i taxeringslagen (1990:324)

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 24 § taxeringslagen (1990:324) skall upphävas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i mål som handläggs enligt förvaltningsprocesslagen (1971:291).

42. Förslag till Lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

Härigenom föreskrivs att 55 - 58 §§ lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

55 §

Den som är missnöjd med ett utslag i ett mål om *särskild handräckning*, får överklaga utslaget *genom besvär till hovrätten* inom tre veckor från dagen för utslaget. Detsamma gäller om sökanden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är missnöjd med ett utslag.

Den som är missnöjd med ett utslag i ett mål om *särskild handräckning*, får överklaga utslaget *till en tingsrätt i det län där kronofogdemyndigheten finns* inom tre veckor från dagen för utslaget. Detsamma gäller om sökanden i ett mål om *betalningsföreläggande* eller *vanlig handräckning* är missnöjd med ett utslag.

56 §

Ett beslut varigenom ett mål har avgjorts på annat sätt än genom utslag får överklagas *genom besvär till hovrätten* inom tre veckor från dagen för beslutet.

Beslut att överlämna mål till tingsrätt och avskrivningsbeslut enligt 37 § får dock inte överklagas.

Ett beslut varigenom ett mål har avgjorts på annat sätt än genom utslag får överklagas *till en tingsrätt i det län där kronofogdemyndigheten finns* inom tre veckor från dagen för beslutet.

Beslut att överlämna mål till tingsrätt och avskrivningsbeslut enligt 37 § får dock inte överklagas.

57 §

Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen av ett mål får inte överklagas särskilt. Beslut som avses i 63 § får dock överklagas särskilt genom besvär till hovrätten inom tre veckor från dagen för beslutet.

Kronofogdemyndighetens beslut under handläggningen av ett mål får inte överklagas särskilt. Beslut som avses i 63 § får dock överklagas särskilt *till en tingsrätt i det län där kronofogdemyndigheten finns* inom tre veckor

Nuvarande lydelse

Vid överklagande av kronofogdemyndighetens utslag och beslut tillämpas 18 kap. 8 - 11 §§ utsökningsbalken.

Föreslagen lydelse

från dagen för beslutet.

58 §

Beträffande överklagande av kronofogdemyndighetens utslag och beslut *samt handläggningen i domstol* tillämpas 18 kap. 1, 9, 11 och 17 §§ utsökningsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut av kronofogdemyndighet som meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

43. Förslag till Lag om ändring i kommunallagen (1991:900)

Härmed föreskrivs att 10 kap. 1, 5, 6, 7, 13 och 14 §§ kommunallagen (1991:900) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

1 §

Varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos *kammarrätten*.

Varje medlem av en kommun eller ett landsting har rätt att få lagligheten av kommunens eller landstingets beslut prövad genom att överklaga dem hos *länsrätten*.

5 §

Klagomålen skall ges in till *kammarrätten*.

Klagomålen skall ges in till *länsrätten*.

6 §

Klagomålen skall ha kommit in till *kammarrätten* inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på kommunens eller landstingets anslagstavla att protokollet över beslutet justerats.

Klagomålen skall ha kommit in till *länsrätten* inom tre veckor från den dag då det tillkännagavs på kommunens eller landstingets anslagstavla att protokollet över beslutet justerats.

Anslaget om protokolljusteringen måste vara uppsatt på anslags-tavlan under hela klagotiden för att tiden skall löpa ut.

7 §

Om klagomålen före klagotidens utgång har kommit in till kommunen eller landstinget i stället för till *kammarrätten*, skall överklagandet ändå prövas.

Om klagomålen före klagotidens utgång har kommit in till kommunen eller landstinget i stället för till *länsrätten*, skall överklagandet ändå prövas.

13 §

Föreskrifter om hur *kammarrättens* beslut överklagas hos

Föreskrifter om hur *länsrättens* beslut överklagas hos *kammarr-*

Nuvarande lydelse

regeringsrätten finns i förvaltningsprocesslagen (1971:291).

Föreslagen lydelse

rätten finns i domstolsförarandelagen.

14 §

Om *kammarrättens* beslut har gått klaganden emot, får bara klaganden själv överklaga beslutet.

Om *kammarrätten* har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, får *kammarrättens* beslut överklagas av kommunen eller landstinget och av deras medlemmar.

Om *länsrättens* beslut har gått klaganden emot, får bara klaganden själv överklaga beslutet.

Om *länsrätten* har upphävt ett beslut eller förbjudit att det verkställs, får *länsrättens* beslut överklagas av kommunen eller landstinget och av deras medlemmar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Beslut som meddelats av kommun eller landsting före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

Specialmotivering

1 Förslaget till lag om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen)

1 §

Enligt vad som angetts i den allmänna motiveringen (avsnittet 26.2) skall en ny processlag - betecknad lagen om förfarandet i mål i förvaltningsdomstol och i vissa mål i allmän domstol (domstolsförfarandelagen) - ersätta såväl FPL som ärendelagen. Paragrafen upptar de grundläggande bestämmelserna om den nya processlagens tillämpningsområde.

Att den nya processlagen på samma sätt som FPL i princip bör gälla alla målen i de allmänna förvaltningsdomstolarna är en självklarhet. Frågan om för vilka mål i allmän domstol den nya processlagen skall gälla är inte alls lika enkel. Den nuvarande gränsdragningen inom det allmänna domstolsväsendet mellan RB och ärendelagen bygger på en skillnad mellan rättskipning och annan rättsvård, medan FPL - som närmare har redovisats i kapitlet 24 - inte känner till någon sådan skillnad. I FPL talas nämligen bara om rättskipning.

Givetvis innebär det en fördel att man kan finna en gräns mellan de mål, som vid allmän domstol skall handläggas enligt RB, och de mål, som skall handläggas enligt den nya processlagen, vilken är klarare än gränsen mellan rättskipning och annan rättsvård och samtidigt lika välgrundad. Att definiera vilka mål som skall handläggas enligt RB går emellertid knappast på annat sätt än genom användandet av ordet rättskipning. På motsvarande sätt går det inte att definiera begreppet frivillig rättsvård på annat sätt än genom användandet av begreppet "icke-rättskipning". I sak är emellertid den nuvarande uppdelningen välgrundad, och till stöd för att man även i fortsättningen bör låta en skiljelinje gå mellan rättskipning och annan rättsvård talar att den gränsdragningen har vunnit en betydande stadga.

I den nya processlagen behöver emellertid uttrycken rättskipning och rättsvård över huvud taget inte användas. I förvaltningsdomstol bör ju den lagen gälla alla mål oavsett om det skulle röra sig om rättskipning eller annan rättsvård, och i allmän domstol kan man låta lagen tillämpas när detta särskilt utsägs i en lag. På sikt bör det nämligen vara möjligt att för samtliga förekommande fall ha uttryckliga bestämmelser om att den nya lagen skall vara tillämplig. Vi

lägger fram förslag om åtskilliga sådana bestämmelser, och vi förutsätter att ytterligare kan tillkomma under departementsbehandlingen av våra förslag. För de mera udda fallen torde tills vidare en övergångsbestämmelse kunna tillåtas vara bestämmande för tillämpligheten av den nya förfarandelagen.

I hovrätt och högsta domstolen bör lagen vara tillämplig i samtliga de fall överklagandet avser ett av tingsrätt enligt den nya lagen fattat beslut.

Mot den nu angivna bakgrunden har i paragrafens första stycke tagits in en bestämmelse om att den nya processlagen tillämpas vid handläggningen av mål i regeringsrätten, kammarrätt och länsrätt samt i försäkringsöverdomstolen (jfr nuvarande 1 § FPL). I andra stycket har tagits in en bestämmelse om att i tingsrätt lagen gäller handläggningen i sådana mål beträffande vilka så har bestämts genom lag och att i hovrätt och högsta domstolen lagen gäller, om tingsrättens beslut överklagas.

Enligt RB måste givetvis även i fortsättningen behandlas inte bara de nuvarande tvistemålen och brottmålen utan också alla i pågående eller kommande tvistemål och brottmål ingående ärenden, t.ex. om kvarstad utan att talan ännu har väckts, om förordnande av offentlig försvarare under förundersökning, om bevisupptagning åt annan svensk domstol och om bevisupptagning till framtida säkerhet. I den mån den typen av ärenden läggs upp som mål bör beaktas att ett separat avgörande inte blir slutligt i den mening som detta begrepp används i t.ex. 17, 30 och 49 kap. RB.

I paragrafens andra stycke finns också bestämmelser av domstolsorganisatorisk natur. FPL innehåller inte några regler om förvaltningsdomstolarna och deras sammansättning. Bestämmelser härom finns i stället i bl.a. lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar. Däremot finns i FPL bestämmelser t.ex. om domarjäv, om protokollföring och om offentlighet och ordning vid domstolen. I betydande utsträckning upptar dessa bestämmelser hänvisningar till RB:s regler. Såvitt gäller de nuvarande domstolsärendena regleras frågor om domstolsorganisationen i stor utsträckning genom de i RB:s första avdelning (1 - 6 samt 9 kap. RB) upptagna allmänna reglerna om de allmänna domstolarna, t.ex. om domstolens sammansättning, om domare, om offentlighet och ordning vid domstol, om protokollföring, om straff för rättegångsförseelser samt om vite och hämtning.

I och med att de nuvarande domstolsärendena i fortsättningen skall hanteras enligt den nya processlagen inställer sig frågan om det behövs en särskild bestämmelse för att 1 - 6 och 9 kap. RB skall bli tillämpliga beträffande dessa ärenden. Frågan avser i första hand vad RB i den delen har för omedelbart tillämpningsområde, något som inte direkt framgår av balken. Uppenbart är emellertid att t.ex. 7 och 8 kap. i balken om åklagare och polismyndighet och om advokater

gäller även i sådana förhållanden som inte har med rättegångar enligt RB att göra. Detsamma torde vara förhållandet med t.ex. 1 - 6 och 9 kap. i den mån bestämmelserna i de kapitlen inte uttryckligen begränsar sin giltighet till tvistemål och brottmål. Det kan därför hävdas att det inte behövs någon bestämmelse i den nya processlagen som uttryckligen anger att de berörda kapitlen gäller även de mål som vid allmän domstol skall handläggas enligt den lagen för att dessa regler skall gälla. På vissa punkter har man emellertid för målen enligt den nya förfarandelagen behov av andra lösningar.

De nuvarande reglerna om tingsrätternas domförhet i domstols-ärenden är ålderdomliga, även om det också finns moderna inslag, t.ex. såvitt gäller en möjlighet för regeringen att låta domstolsbiträden handlägga vissa enklare ärenden. Ärendena är normalt av enkel natur och det rimliga synes vara att i grunden ha en regel om endomarkompetens med möjlighet till en kvalificerad sammansättning endast i speciella fall. En sådan ordning skulle uppnås genom att reglerna i 1 - 3 kap. RB om domförhet i tvistemål får gälla också i de mål som vid allmän domstol skall handläggas enligt den nya processlagen. Med den ordningen kommer en tingsrätt i dessa mål - om inte annat föreskrivs - att normalt bestå av en lagfaren domare. Domstolen får dock enligt 1 kap. 3 c § RB ha den sammansättning som enligt RB är föreskriven för huvudförhandling, om det föreligger särskilda skäl med hänsyn till målets eller frågans beskaffenhet. I den mån nämndemän bör delta i allmän domstol för viss typ av mål enligt den nya processlagen kan en bestämmelse om detta tas in i anslutning till den materiella lagstiftningen rörande den måltypen. Av ärendelagens nuvarande bestämmelser synes härjämte böra behållas de som medger att regeringen för vissa fall föreskriver att tjänstemän som inte är lagfarna får handlägga ärenden som är av enkel beskaffenhet. Även dessa bestämmelser bör tas in i anslutning till den materiella lagstiftning för vilken den typen av föreskrifter kan passa.

I 4 kap. 1 - 11 §§ RB finns bestämmelser om domare. Motsvarande bestämmelser för förvaltningsdomstolarna upptas inte i FPL utan i särskilda lagar. RB-reglerna bör gälla även de mål enligt den nya processlagen som skall hanteras vid allmän domstol. Bestämmelser i 4 kap. 12 - 15 §§ RB om domarjäv gäller i alla mål enligt FPL på grund av en hänvisning i 41 § FPL, och den nya processlagen behöver innehålla en motsvarande bestämmelse (se 47 §).

Bestämmelser i 5 kap. 1 - 5 och 9 §§ RB om sekretess och om ordningen vid sammanträde blir tillämpliga även i målen i allmän domstol, genom att man i den nya processlagen intar en hänvisning motsvarande 16 § FPL (se 18 §). Den paragrafen innehåller även en bestämmelse som utvidgar förhandlingssekretessen mer än vad RB gör. Denna bestämmelse bör gälla även i de mål som enligt nu gällande regler handläggs enligt ärendelagen. Beträffande dessa synes man nämligen kunna åberopa samma skäl för en från RB avvikande

reglering som för andra FPL-mål, nämligen att de flesta målen handläggs helt skriftligt och att den enskilde inte skall komma i ett sämre läge i sekretesshänseende, om han begär en förhandling. Rörande frågor som behandlas i 5 kap. 6 - 8 §§ RB (tolk m.m.) finns det för närvarande i stort sett överensstämmande regler i 50 - 52 §§ FPL. Som senare kommer att redovisas bör dessa bestämmelser bytas ut mot en hänvisning till RB:s regler (se 54 §).

I 6 kap. RB tas för de allmänna domstolarnas del upp bestämmelser om protokollföring vid sammanträde. Frågor om protokollföring i samband med ett sammanträde i ett mål enligt den nya processlagen bör oavsett domstolstyp regleras på sätt anges i 17 § FPL (se 19 §). De särskilda bestämmelser som vid allmän domstol behövs för mål enligt den nya processlagen bör tas in i protokollskungörelsen för de allmänna domstolarna.

Ansvar för rättegångsförseelse enligt 9 kap. 1 - 4 §§ RB bör inte komma i fråga såvitt gäller de mål som skall handläggas enligt den nya processlagen. Bestämmelserna i 9 kap. 5 och 6 §§ RB motsvaras av 38 och 39 §§ FPL, och de senare lagrummen bör överföras till den nya processlagen i form av en hänvisning till RB (se 45 § första stycket). Till vissa bestämmelser i 9 kap. 7 § första stycket RB om vitesföreläggande bör för samtliga mål tas in en hänvisning i den nya förfarandelagen (se 45 § andra stycket). Bestämmelserna i 9 kap. 7 § andra stycket samt 9 och 10 §§ RB om vite och hämtning bör - som angetts i den allmänna motiveringen (avsnittet 25.9) - göras tillämpliga för alla mål enligt den nya processlagen (se 45 § andra stycket). Någon motsvarighet till bestämmelserna i 9 kap. 8 § RB om att vite inte får utsättas när straff är föreskrivet och att staten inte får föreläggas vite synes inte behövas för de mål som vid allmän domstol skall handläggas enligt den nya processlagen.

Det som har sagts nu innebär att bestämmelser motsvarande 16, 17, 38, 39, 41 och 50 - 52 §§ FPL bör tas in i den nya lagen, och att dessa bestämmelser i princip bör gälla samtliga måltyper som skall hanteras enligt den lagen. Såvitt gäller målen enligt den nya lagen i allmän domstol bör bestämmelserna ersätta 4 kap. 12 - 15 §§ samt 5, 6 och 9 kap. RB. För att markera detta har i paragrafens andra stycke angetts att reglerna om domstolarna och domare i 1 - 3 kap. och 4 kap. 1 - 11 §§ RB gäller även i sådana mål. I fråga om domförhet skall gälla balkens regler för tvistemål.

I paragrafens tredje stycke har tagits in en erinran om att förvaltningslagen gäller i fråga om vissa administrativa ärenden vid domstolarna.

Innan vi lämnar paragrafen vill vi påpeka att varken FPL eller den nya processlagen innehåller någon definition av målbegreppet eller några bestämmelser om i vad mån flera saker får handläggas i ett och samma förfarande. Den berörda definitionen är onödig, och det torde utan bestämmelser vara en självklarhet att flera saker som skall

hanteras enligt samma lag kan få handläggas i ett och samma förfarande, om detta är lämpligt. I viss utsträckning kan härvid reglerna i 14 kap. RB om förening av mål tjäna som vägledning. Behovet av att i den nya processlagen ta in en regel om att högsta domstolen på sätt i 14 kap. 7 a § RB får förordna om gemensam handläggning av flera mål som väckts vid olika domstolar torde vara alltför litet för att motivera en bestämmelse i den nya lagen (se dock NJA 1989 s. 643 II).

2 §

Paragrafen reglerar förhållandet mellan bestämmelserna i den nya lagen och speciella processuella bestämmelser.

Av 2 § FPL framgår att en speciell processrättslig regel i en lag eller i en av regeringen beslutad förordning ges företräde framför bestämmelserna i FPL. Att en speciell lagbestämmelse tar över en bestämmelse i en allmän processlag är naturligt och oproblematiskt. Bestämmelsen om att även en förordningsbestämmelse tar över är dock mindre väl förenlig med RF som kräver att bestämmelserna om rättegången ges i lag (se 11 kap. 4 § RF). På den punkten utformades FPL med tanke på processuella bestämmelser i vägtrafikförordningen och förordningen om yrkesmässig biltrafik (se prop. 1971:30 s. 513). Dessa bestämmelser har numera - i den mån de har någon motsvarighet - ersatts av lagbestämmelser. Inte heller i övrigt förekommer det något behov av att låta förordningsbestämmelser ta över bestämmelser i den nya lagen.

3 §

Paragrafen, som tillsammans med 4 och 5 §§ upptar bestämmelser om sådana skrivelser genom vilka förfarandet i en viss domstol inleds, motsvarar 3 § första stycket och andra stycket första meningen FPL.

Det finns en skillnad gentemot FPL såvitt gäller undertecknande av handling. Enligt 3 § andra stycket FPL skall en ansöknings- eller besvärshandling från en enskild vara egenhändigt undertecknad av honom eller hans ombud. Det finns däremot inte några bestämmelser om att andra handlingar genom vilket ett förfarande inleds eller handlingar under pågående rättegång skall vara undertecknade (se dock även 44 § tredje stycket och 49 § andra stycket FPL). I 2 § ärendelagen finns det en bestämmelse om att en skriftlig ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av parten eller hans ombud. I RB finns det ett 20-tal paragrafer som handlar om undertecknandet av handlingar.

De nuvarande bestämmelserna har brister i framför allt två hänseenden. För det första speglar de det gamla papperssamhället där det knappast fanns något annat alternativ till muntlig kommunikation än skrivelser som inkom till rätten i ett av utställaren åstadkommet skick.

Bestämmelserna passar illa för t.ex. sådana fall där en part vill ge in något till rätten genom telefax. För det andra inbjuder bestämmelserna till motsatstolkningar. Detta kan medföra att det uppstår omotiverade skillnader mellan behandlingen av t.ex. ansökningar och viktiga skrivelser under rättegången.

Självklart måste domstolen i fråga om varje handling, som utger sig för att komma från en part och som inte saknar nämnvärd betydelse i rättegång, vara övertygad om att den verkligen härstammar från parten. Detta innebär emellertid inte att det behövs några uttryckliga bestämmelser om att handlingar skall vara egenhändigt undertecknade. Även utan sådana bestämmelser skulle nämligen med mycket hög sannolikhet på samma sätt som idag nästan alla handlingar som part ger in vara egenhändigt undertecknade. Ett undertecknande är nämligen nästan alltid en självklarhet. Vi tror alltså inte att ett avskaffande av förekommande bestämmelser om att inlagor skall vara egenhändigt undertecknade skulle orsaka några problem, och i paragrafen har därför inte tagits upp någon sådan bestämmelse (jfr rättsfallet NJA 1991 s. 407).

I fråga om sådana meddelanden som inte är egenhändigt undertecknade har rätten redan idag en möjlighet att begära att meddelandet bekräftas av avsändaren genom en egenhändigt undertecknad handling (se 44 § FPL och 33 kap. 3 § RB). Bestämmelserna om detta, vilka infördes år 1973, bör givetvis fortfarande gälla. Om en part vägrar att med underskrift bekräfta t.ex. en icke egenhändigt undertecknad ansökningshandling finns det anledning att behandla fallet på samma sätt som när parten enligt nu gällande regler vägrar att bekräfta ett inte undertecknat telegram (jfr om detta motivuttalanden i prop. 1973:30 i samband med ändringar i 33 kap. 3 § RB). För tydlighets skull föreslår vi en uttrycklig bestämmelse om att domstolen i det angivna läget får avstå från att beakta det meddelande det gäller (se 48 §).

Beträffande telefaxmeddelanden vill vi hävda att utvecklingen på det teletekniska området nu har gått så långt att det är naturligt att i normala fall utan vidare godta dem som medel för t.ex. ansökan eller överklagande.

Rent tekniskt kan visserligen telefax vålla vissa praktiska svårigheter. Sålunda kan ett telefax vara svårläst eller ofullständigt. I det hänseendet måste telefaxanvändningen ske på partens risk på samma sätt som brevanvändning sker på partens risk. Detta gäller även ett sådant fall som när domstolen skulle ha försummat att fylla på pappersmagasin för sin telefaxmottagare. I sådant fall bör alltså samma effekter inträda som när ett brev kommer bort under posthantering.

Vissa spärrar måste dock ställas upp mot att obehöriga inleder rättegångar genom falska telefax. Som godtagbara för betydelsefulla inlagor i rättegång bör man visserligen utan vidare kunna anse sådana

telefax som har avsänts från en telefon med nummer som kan hänföras till någon som undertecknat meddelandet. Vi bortser därvid från att äktheten av en underskrift på ett telefax givetvis kan ifrågasättas på samma sätt som i fråga om andra skriftliga handlingar. Beträffande telefax från andra telefonnummer torde det regelmässigt finnas anledning att begära komplettering med en egenhändigt undertecknad handling (se 48 § tredje stycket).

Huruvida telefax kan användas för översändande av fullmakter är en annan sak. Se om den frågan i stället specialmotiveringen till 53 §.

I fråga om lokalt forum saknar såväl ärendelagen som FPL bestämmelser, och frågor om rätt forum i domstolsärenden torde inte annat än i undantagsfall kunna sägas vara reglerade genom hänvisningen i ärendelagen till RB:s bestämmelser i 10 kap. I den mån den lokala behörigheten inte följer av ärendets natur är det i stället ibland bestämmelser i anslutning till den materiella lagstiftningen som direkt eller underförstått utpekar visst forum. För andra fall kan det föreligga en valfrihet i fråga om forum.

Mot den nu angivna bakgrunden saknas det anledning att i den nya förfarandelagen uppta regler om den lokala behörigheten. Kompetenskonflikter mellan olika domstolar i mål som vid allmän domstol handläggs enligt den nya processlagen synes kunna lösas genom en analogisk tillämpning av 10 kap. 20 § RB.

4 §

Paragrafen, som upptar bestämmelser vilka syftar till att underlätta delgivningar i målet, överensstämmer med 3 § andra stycket andra meningen samt tredje till femte styckena FPL. Den ändringen har dock gjorts att även annan än enskild, som ansöker om något eller som överklagar, skall lämna uppgifter om enskild motpart, när sådan finns.

Vi vill nämna att vi har övervägt att ta bort nuvarande bestämmelser i 3 § tredje stycket FPL om att när den enskildes talan förs av ställföreträdare uppgifter skall lämnas även om denne. Av 53 § FPL följer nämligen att föreskrifterna i lagen angående en enskild part i tillämpliga delar gäller även den som är ställföreträdare för parten (se 55 § den nya lagen). Särskilt med tanke på att bestämmelserna i den nu behandlade paragrafen är mycket detaljerade har vi emellertid funnit att en bestämmelse i paragrafen angående ställföreträdare kan försvara sin plats vid sidan av den mera allmänna bestämmelsen om ställföreträdare. Vi tror inte att detta medför att det i andra sammanhang görs felaktiga motsatstolkningar.

För övrigt råder i princip samma ordning enligt RB. En direkt motsvarighet till 3 § tredje stycket FPL finns sålunda i 33 kap. 1 § tredje stycket RB, och den i 53 § FPL angivna principen gäller även enligt RB.

5 §

I paragrafen finns bestämmelser om sådana skrivelser genom vilka förfarandet i viss instans inleds, bl.a. såvitt avser yrkanden, åberopanden av grunder och angivande av bevisning. Den avser därmed mera materiella frågor än 3 och 4 §§ och motsvarar 4 § FPL. I sak har endast den ändringen gjorts i förhållande till 4 § FPL att sökande eller klagande som vill åberopa bevis *skall* (och inte *bör*) uppge beviset och vad han vill styrka med detta. Härigenom framhävs i de enskilda parternas intresse på ett otvetydigt sätt att de inte bör vänta härmed längre än nödvändigt. Någon påföljd för underlåtenhet att redan i den första inlagan följa föreskriften finns inte. Det kan alltså inte bli fråga om t.ex. avvisning, och parten fräntas inte rätten att uppge bevis. Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 25.5.2.

Reglerna om ansökans innehåll är i huvudsak desamma enligt ärendelagen och enligt FPL. Om de nuvarande domstolsärendena skall följa reglerna i FPL, kommer dock sökanden inte längre att behöva lämna särskilda uppgifter om de omständigheter som betingar domstolens behörighet, när denna behörighet inte framgår av vad han i övrigt anför. Domstolens funktionella eller sakliga behörighet bereder i detta hänseende inte några bekymmer på de allmänna domstolarnas område. Den nuvarande uppgiftsskyldigheten tar i stället i första hand sikte på den lokala behörigheten, men det är nog mycket få ärenden där det behövs särskilda uppgifter om domstolens lokala behörighet (jfr det som i anslutning till 3 § sagts om forum). I de allra flesta fall torde behörigheten framgå av uppgifterna om parterna eller om saken. Det är i detta hänseende också att märka att tvingande regler om lokalt forum synes bli allt mindre betydelsefulla. Det som har sagts nu synes medföra att man i fortsättningen kan avstå från uttryckliga regler angående uppgiftsskyldigheten. I tveksamma fall har domstolen alltid en möjlighet att förelägga den som initierat ärendet vid domstolen att yttra sig på den nu berörda punkten.

Möjligheterna att ändra talan under en pågående process är relativt begränsade i ett tvistemål enligt RB (se 13 kap. 3 §). Tvistemålsreglerna anses i princip tillämpliga också i ärenden även om det finns några rättsfall som kan peka i en mera liberal riktning (se rättsfallen NJA 1961 s. 540 och 1974 s. 286).

FPL upptar inga regler om taleändring. För processer enligt den lagen hävdas dock att den som anhängiggör en talan som regel inte kan under pågående process ändra sitt yrkande i vidare omfattning än han kan detta enligt RB (se t.ex. Wennergren, Förvaltningsprocess, s. 214). En annan sak torde vara att domstolen till hans fördel kan enligt 29 § FPL (se 29 §) självmant gå utanför hans yrkande. RB:s taleändringsförbud innefattar emellertid även någonting mera, nämligen att rättsfakta inte får ändras på ett sådant sätt att saken ändras. Till viss del torde detta gälla även i en förvaltningsprocess,

även om i sådan process den situation man genom RB:s regler vill förhindra torde vara sällsynt förekommande. En part i en förvaltningsdomstol kan alltså inte ens om han står fast vid sitt ursprungliga yrkande i alla lägen tillåtas börja tala om en annan sak. För skattemålens del har denna princip för övrigt slagits fast genom den nya sakprocessen.

I de mål vid allmän domstol som skall hanteras enligt den nya lagen torde det vara relativt sällsynt att en part har behov av att ändra sin talan, och frågan om tillåtligheten av en taleändring torde inte alltid böra lösas på det i RB angivna sättet. Det är därför en fördel om man på samma sätt som för vanliga mål enligt FPL kan överlämna frågan åt domstolarnas rättstillämpning.

Det skall tilläggas att ett åberopande av nya rättsregler eller av nya bevisfakta aldrig i sig medför att en talan skall anses ändrad i den mening som avses i 13 kap. 3 § RB.

6 §

Paragrafen reglerar frågor om hur överklagande går till, och den motsvarar därmed 7 § FPL.

Såvitt gäller den tid inom vilken överklagande skall ske finns det grundläggande skillnader mellan det system som gäller i förvaltningsdomstol och det som gäller i allmän domstol. Det förra systemet bygger på att tidsfristen för överklagande inte börjar löpa förrän parten delgetts beslutet, om det inte finns särskilda bestämmelser om annat. Enligt RB-systemet (och därmed systemet för domstolsärenden) börjar fristen enligt en huvudregel att löpa redan i och med att beslutet meddelas. Om ett beslut under rättegången inte har meddelats vid sammanträde för förhandling och det inte heller vid något sådant sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas, skall dock tiden för överklagande räknas från den dag när klaganden fick del av beslutet. Fristen är i båda systemen densamma, tre veckor.

Den frågan inställer sig givetvis, om det inte finns anledning att jämka samman de båda systemen såvitt gäller de mål som skall handläggas enligt den nya förfarandelagen. Alldeles uppenbart är härvid att det system som förekommer i förvaltningsdomstolarna ger de bästa garantierna mot att den enskilde parten försitter möjligheter att överklaga. Man behöver inte heller för de mål som skall handläggas enligt den nya förfarandelagen på samma sätt som när det gäller överklaganden av processuella beslut i mål enligt RB beakta tidsaspekter. FPL:s system är emellertid också dyrare för samhället genom att det krävs delgivning. Reglerna om delgivning har nyligen varit föremål för en allmän reform (prop. 1990/91:11; JuU 8; SFS 1990:1410), och de nya reglerna kan komma att påverka kostnadsbilden. Ännu är det dock för tidigt att bedöma hur de nya delgivningsreglerna kommer att verka på den punkten.

För den skull har paragrafen utformats på det sättet att FPL:s

system behållits för förvaltningsdomstolarnas mål samtidigt som RB-systemet med viss justering behållits för de mål i allmän domstol som skall hanteras enligt den nya lagen. Justeringen innebär att i allmän domstol endast sådana beslut genom vilka domstolen avgjort ett mål skall överklagas inom tre veckor från dagen för beslutet. I övriga fall utgår fristen från delgivningsdagen. Det som har sagts innebär att det i allmän domstol - åtminstone tills vidare - kommer att gälla olika expedieringsrutiner beroende på vilken processlag som varit tillämplig. Att detta kan orsaka vissa problem i allmän domstol är en konsekvens man får ta.

Uttrycket "avgöra målet" innefattar liksom i övriga paragrafer i lagen även det fallet att ansökan avvisas eller målet avskrivs från vidare handläggning.

7 §

Genom paragrafen ges domstolen möjlighet att i vissa fall begära komplettering, om den skrivelse genom vilken förfarandet inlett är bristfällig. Närmast motsvarar bestämmelserna 5 § FPL, som dock endast gäller ansökan och överklagande. Möjligheterna att begära komplettering är också större än enligt 5 § FPL. Möjligheterna att besluta om avvisning är dock i huvudsak överensstämmande med de som finns nu (se 8 §).

En särskild bestämmelse gäller avgifter. Enligt nu gällande regler i förordningen 1987:452 om avgifter vid de allmänna domstolarna utgår i ett domstolsärende ofta en avgift för ansökan. Dessa regler synes böra behållas men i fortsättningen avse mål enligt den nya processlagen. Enligt ärendelagen kan en ansökan avvisas, om en föreskriven avgift inte betalas (se 3 § andra stycket ärendelagen och jämför med 42 kap. 4 § första stycket RB), och eftersom FPL för närvarande inte känner avgiftsbestämmelser måste en motsvarighet till ärendelagens bestämmelse införas. I framtiden kan avgifter komma att behövas också i vissa typer av mål som handläggs av förvaltningsdomstol, och därför bör regeln ges allmän giltighet.

Mot den nu angivna bakgrunden har i paragrafen tagits in en bestämmelse om att den som inleder förfarandet skall föreläggas att betala felande avgift.

8 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om avvisande av ett mål. I första stycket har upptagits en bestämmelse - motsvarande nuvarande 6 § FPL - som medför att avvisning kan ske när parten alltför sent har vänt sig till domstolen.

Andra stycket - som avser ansökningar och överklaganden - är uppdelat på tre olika avvisningsfall. Det första avvisningsfallet avser skrivelser med brister beträffande uppgifter till hjälp för delgivningar i målet (se 4 §). För detta fall finns det bestämmelser om avvisning

i 5 § andra meningen FPL. Det andra avvisningsfallet avser mer materiella brister i ansökningen (se 5 §). En motsvarande avvisningsmöjlighet finns enligt 5 § första meningen FPL. Det tredje avvisningsfallet avser underlåten avgiftsbetalning (se specialmotiveringen till 7 §).

I fråga om icke undertecknad handling kan hänvisas till motiven beträffande 3 §.

9 §

I paragrafen, som motsvarar 8 § FPL, upptas regler om domstolens utredningsskyldighet. I förhållande till vad som gäller enligt FPL har det tillägget gjorts att det förklaras att domstolen genom frågor och påpekanden skall försöka avhjälpa otydligheter och ofullständigheter i parternas framställningar. Ändringen har behandlats i avsnittet 25.4.2. För de nuvarande domstolsärendena innebär lydelsen av paragrafen - formellt sett - den ändringen att domstolen vid behov skall anvisa hur utredningen bör kompletteras. Materiellt sett torde domstolarna redan nu iaktta en sådan skyldighet i domstolsärendena.

10 §

I paragrafen upptas grundläggande bestämmelser om förvaltningsprocessens i grunden skriftliga natur och om möjligheterna att i vissa fall hålla sammanträde rörande målet i dess helhet eller rörande en begränsad fråga. Den motsvarar närmast 9 § FPL. De föreslagna reglerna angående muntlighet har behandlats i avsnittet 25.6.3 (se angående domstolsärenden avsnittet 26.2.2).

Det bör påpekas att en allmän domstol vid behov torde kunna handlägga ett mål enligt RB och ett mål enligt den nya förfarandelagen samtidigt vid ett sammanträde, och detta utan att en förening av målen kan ske på det sätt som anges i t.ex. 14 kap. RB. En förutsättning är dock att de för de respektive måltyperna uppsatta rättssäkerhetsgarantierna inte behöver åsidosättas.

I den nya lagen har inte tagits upp någon motsvarighet till den nuvarande regeln i 15 § FPL om att enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle. I fråga om anledningen till detta kan hänvisas den allmänna motiveringen (avsnittet 25.8.2).

11 §

Paragrafen, som innehåller regler om parts rätt att i vissa fall få sammanträde till stånd, har behandlats i avsnittet 25.6.3. Bestämmelserna har viss motsvarighet i nuvarande 9 § tredje stycket FPL.

12 §

Paragrafen ger domstolen en möjlighet att hålla ett sammanträde på

telefon i stället för inför domstolen. Bestämmelserna, som inte har någon motsvarighet i FPL, har behandlats i avsnittet 25.6.3.

Vid telefonsammanträde gäller inte bestämmelserna i 17 § om kallelser och förelägganden (jfr 42 kap. 10 § RB). Självfallet bör emellertid domstolen - om möjligt - i förväg underrätta parterna om sammanträdet (se 32 kap. 1 § RB om parts rätt till skäligt rådrom).

13 §

I paragrafen, som har behandlats i avsnittet 25.5.2, tas upp bestämmelser om kommunicering av den skrivelse genom vilken förfarandet vid domstolen inleds. I sak överensstämmer bestämmelserna med vad som gäller enligt 10 § FPL utom så till vida att det inte finns någon möjlighet för domstolen att avstå från kommunicering till följd av att det kan befaras att underrättelse skulle avsevärt försvåra genomförandet av beslut i målet. Härutöver har ett i 10 § FPL förekommande ord "onödig" ändrats till "obehövlig" utan att någon saklig ändring är avsedd. Skälen bakom nu berörda ändringar har angetts i avsnittet 25.5.2. Se 27 § angående interimistiskt beslut utan kommunicering. Självklart kan ett beslut enligt 28 § om t.ex. inhibition få meddelas även innan kommunicering har skett.

14 §

Paragrafen, som inte har någon direkt motsvarighet i FPL (jfr dock 13 §), innehåller regler som gör det möjligt att i vissa fall där det med nu gällande regler förekommer enpartsprocesser anordna ett tvåpartsförfarande. Reglerna, som behandlats i avsnittet 25.3, tar sikte på det fallet att det allmänna uppträder i den defensiva rollen (se 37 § angående den offensiva rollen).

15 §

Paragrafen reglerar frågor rörande svaret på den skrivelse genom vilken förfarandet inleds. I sak överensstämmer bestämmelserna med vad som gäller enligt 11 § första och andra styckena FPL. Den skillnaden föreligger dock att enligt första stycket domstolen kan bestämma att svaret "skall" (och inte "får") lämnas vid sammanträde. I andra stycket har gjorts den ändringen att den svarande som bestrider eller motsätter sig den åtgärd som ifrågasätts "skall" (och inte "bör") ange skälen för sin inställning och de bevis han vill åberopa (jfr specialmotiveringen till 5 §).

En bestämmelse i 11 § tredje stycket FPL om att svaret skall innehålla uppgift om vilket mål det hänför sig till har ingen motsvarighet i lagen. Givetvis bör varje meddelande som parterna ger in till domstolen under förfarandet innehålla uppgift om målnummer m.m.

16 §

I paragrafen, som motsvarar 12 § FPL, tas upp regler om kommunikering av svar med sökande eller klagande. De ändringar som har gjorts i förhållande till vad som gäller nu har behandlats i avsnittet 25.5.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om kallelse av parterna till sammanträde.

Påföljden för utevaro från ett sammanträde är enligt ärendelagen i allmänhet vite. Utevaro utgör emellertid inte hinder för förhandling. I ärenden som kan upptas endast efter ansökan får domstolen i stället bestämma påföljden till att ansökan förfaller. Enligt 14 § FPL kan en enskild part kallas till ett sammanträde vid påföljd av vite eller av att hans utevaro inte utgör hinder för målets vidare handläggning eller avgörande. FPL:s regel synes på denna punkt böra tillämpas även i fråga om sådana ärenden som nu skall handläggas enligt den nya processlagen, och en motsvarighet till det berörda lagrummet har därför tagits in i paragrafen.

18 §

Paragrafen reglerar frågor om offentlighet och ordning vid sammanträde. Den överensstämmer i sak med 16 § FPL. För de nuvarande domstolsärendena innebär paragrafen en viss ändring i förhållande till vad som gäller nu (se motiveringen till 1 §).

19 §

Paragrafen, som upptar bestämmelser om protokollföring vid sammanträde, överensstämmer i sak med 17 § FPL. För de nuvarande domstolsärendena innebär paragrafen en viss ändring i förhållande till vad som gäller nu (se motiveringen till 1 §).

20 §

Paragrafen innehåller allmänna regler om kommunikering av handlingar i förvaltningsprocesser. Den motsvarar 18 § FPL. I stället för den hänvisning som i fråga om undantag från kommunikering nu görs till bestämmelserna i 10 § andra stycket FPL har undantagen fått en direkt reglering. Anledningen till denna ändring har närmare utvecklats i avsnittet 25.5.2. För de nuvarande domstolsärendena är motsvarande frågor för närvarande inte reglerade i lag, något som otvivelaktigt utgör en brist.

21 §

Paragrafen, som handlar om sekretess, motsvarar 19 och 43 §§ FPL.

I dessa paragrafer finns det hänvisningar till bestämmelser i 14 kap. 5 § sekretesslagen (1980:100) vilka medför att i förvaltningsdomstol en del av processmaterialet kan hållas hemligt för part, om det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. Bestämmelserna är tillkomna för att skydda t.ex. den som lämnar uppgift om att barn far illa och den som gör anmälan om alkoholmissbruk. Parts rätt att enligt RB få del av processmaterialet begränsas aldrig av sekretesshänsyn, och denna grundsats gäller även i domstolsärenden. Med hänsyn till att regeln i sekretesslagen givetvis är djupt ingripande i vad som brukar gälla vid en domstol synes den inte böra få gälla för de mål i allmän domstol som skall hanteras enligt den nya lagen utan att man kan peka på ett konkret behov av detta.

Eftersom det inte går att peka på något reformbehov har bestämmelserna i 19 och 43 §§ FPL förts in i paragrafens första mening samtidigt som genom den andra meningen den nu gällande ordningen för de nuvarande domstolsärendena har behållits för dessa.

22 §

Paragrafen, som motsvarar 20 - 22 §§ FPL, innehåller bestämmelser om skriftliga bevis och om syn av sådana föremål som kan ges in till domstolen. De i FPL upptagna bestämmelserna om ersättning av allmänna medel har utgått. I stället gäller RB:s regler i 38 kap. 7 § RB (och den hänvisning till det lagrummet som sker genom 39 kap. 5 § RB). I fråga om anledningen till ändringarna kan hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnittet 25.8.2).

23 §

Paragrafen, som handlar om syn utom domstolens egna lokaler, överensstämmer i sak med 23 § FPL.

24 §

Paragrafen, som handlar om sakkunnigutlåtande, överensstämmer i sak med 24 § FPL.

Det bör observeras att den nya förfarandelagen - på samma sätt som FPL - har ett annat sakkunnigbegrepp än RB. Kännetecknande för sakkunnigbeviset är således inte bara bevisets karaktär utan också att det rör sig om ett bevis som domstolen tagit initiativ till att få fram. Sakkunnig är alltså endast den som med RB-systemet betecknas som offentlig sakkunnig medan privata sakkunniga betraktas som vittnen. En annan skillnad mellan systemen är att RB:s sakkunnigbevis avser frågor vars bedömande kräver särskild fackkunskap, medan FPL:s sakkunnigbevis avser frågor som kräver särskild sakkunskap.

Att det med nu angiven lösning kommer att i allmän domstol finnas två system för sakkunnigbeviset är en olägenhet man får ta. På sikt

kan det finnas skäl att ändra såväl RB:s sakkunnigssystem (se Ds 1988:66 s. 158) som FPL:s.

25 §

Paragrafen innehåller regler om förhör med vittnen och sakkunniga. I huvudsak överensstämmer bestämmelserna med de som finns i 25 § FPL. Åtskilliga tilläggs har dock gjorts. Genom första stycket andra meningen har sålunda gjorts ett tillägg beträffande muntligt hörande av ett vittne, när ena parten åberopat en skriftlig berättelse av vittnet. Det tillägget har behandlats i avsnittet 25.6.3.

I andra stycket andra meningen har gjorts tillägg som medför att telefonförhör blir tillåtna. Även det tillägget har behandlats i avsnittet 25.6.3.

Möjligheten att hålla telefonförhör står vid sidan av möjligheterna att höra vederbörande direkt inför domstolen, att tillåta en skriftlig vittnesattest, att enligt 26 § låta bevisupptagningen ske inför en annan svensk domstol och att tillämpa lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol. Det bör observeras att i mål som faller in under artikel 5 och 6 i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna domstolen inte mot parts önskemål bör välja ett alternativ som inte ger parten möjlighet att ställa frågor till vittnet eller den sakkunnige.

I tredje stycket som motsvarar den andra meningen i paragrafens nuvarande andra stycke hänvisas i fråga om vittne inte bara till 36 kap. 1 - 18 och 20 - 23 §§ RB utan även till 36 kap. 24 och 25 §§ RB. I de paragraferna finns nämligen bestämmelser om ersättning till vittne och om förskott på sådan ersättning vilka i enlighet med vad som angetts i den allmänna motiveringen (avsnittet 25.8.2) bör ersätta motsvarande bestämmelser i nuvarande 26 § FPL.

Det skall anmärkas att vissa av de bestämmelser i RB till vilka hänvisning sker gör en åtskillnad mellan tvistemål och brottmål. Hänvisningen gäller i princip tvistemålsreglerna. Det finns dock fall där det kan finnas anledning att tillämpa brottmålsbestämmelserna analogt. Sålunda kan det exempelvis i ett mål om indragning av läkarlegitimation på grund av brott vara direkt olämpligt att i förvaltningsdomstolen höra målsäganden i brottmålet under ed i fråga angående brottet (jfr 36 kap. 1 § första stycket andra meningen RB).

Bestämmelser om ersättning till sakkunnig och om förskott på sådan ersättning har tagits in i tredje stycket tredje meningen. Bestämmelserna innebär att reglerna för vittne skall gälla. Detta torde för vissa fall vid allmän domstol åtminstone formellt sett innebära en begränsning av ersättningsmöjligheterna (jfr 40 kap. 17 - 19 §§ RB).

I fjärde stycket finns bestämmelser om att vid bevisupptagning på telefon balkens bestämmelser om kallelser och föreläggande och om påföljder för utevaro inte gäller (jfr 12 § andra stycket samt 43 kap. 8 § fjärde stycket RB).

För domstolsärendena innebär regleringen snarast en förstärkning av möjligheterna att få vittnen avhörda muntligen. Regleringen innebär för domstolsärendena också att det inte längre kommer att vara obligatoriskt att eventuella vittnen avlägger ed. På den punkten är ändringen väl förenlig med den allmänna utvecklingen i bl.a. Danmark och Tyskland.

I fråga om muntlig bevisning vid överprövning i tvistemål gäller enligt RB vissa tilltrosparafer (50 kap. 23 § och 55 kap. 14 §). Dessa innebär att den högre domstolen normalt inte får komma till en annan uppfattning rörande den tilltro man kan ha till en i den lägre domstolen hörd person utan att också den högre domstolen hört vederbörande. I litteraturen har förordats att tilltrosparaferna ges en analogisk tillämpning i besvärsmål, dvs. bl.a. vid överklagande av beslut i domstolsärenden (se t.ex. Welamson, Rättegång VI, 2:a uppl. s. 143). I FPL finns inga tilltrosparafer.

Det som har sagts nu kan tala för att man i FPL inför tilltrosparafer för de typer av ärenden vilka nu handläggs enligt ärendelagen, om dessa i fortsättningen skall handläggas enligt FPL. Dock är det nog relativt sällan som tilltrosparaferna får någon självständig betydelse vid överklaganden av ett beslut i ett domstolsärende. Den muntliga bevisningen intar en undanskymd plats i hanteringen av domstolsärendena i högre rätt men det ligger i sakens natur att den grundtanke som motiverat tilltrosparaferna gör sig gällande oavsett dessa. En högre rätt torde inte annat än i undantagsfall ändra en lägre rätts tilltrobedömning utan att själv ha hört vederbörande, och detta gäller givetvis i särskilt hög grad om den högre domstolen vill fungera som ett överprövande och inte som ett omprövande organ. Något behov av tilltrosparafer i förvaltningsprocessen förefaller inte ha yppat sig, och det förekommer inte anledning att i nu berörda hänseende hantera de mål i allmän domstol som skall hanteras enligt den nya lagen på ett annat sätt än målen i förvaltningsdomstolarna.

26 §

Paragrafen upptar bestämmelser om bevisupptagning vid annan domstol. Den motsvarar därigenom 27 § FPL. I förhållande till det lagrummet har den ändringen gjorts att paragrafen är tillämplig inte bara i länsrätt utan också i tingsrätt. Det överensstämmer med vad som redan gäller för de nuvarande domstolsärendena genom dess hänvisning till RB.

27 §

Paragrafen handlar om säkerhetsåtgärder.

Enligt RB kan part i åtskilliga fall få en säkerhetsåtgärd till stånd i avvaktan på ett slutligt avgörande av en tvist (se 15 kap. RB). Många regler om möjlighet att besluta om säkerhetsåtgärd eller att meddela ett interimistiskt beslut finns även i anslutning till materiell lagstift-

ning. Bestämmelserna i RB om säkerhetsåtgärder torde endast i undantagsfall vara tillämpliga i domstolsärenden. Enligt 4 § tredje stycket ärendelagen kan emellertid domstolen förordna om säkerhetsåtgärd, om det finnes vara av synnerlig vikt att i avbidan på ärendets avgörande egendom ställes under förvaltning av god man eller annan åtgärd vidtas för säkerställande av den rättsvård om vilken det i ärendet är fråga. I stycket ges även processuella bestämmelser av enklaste slag för hanteringen av en fråga om sådant säkerställande.

I 28 § FPL finns en bestämmelse som medger att en domstol som är besvärinstans redan före det slutliga avgörandet förordnar "rörande saken". Frågan om huruvida interimistiska förordnanden skulle få meddelas även i t.ex. ansökningsmål ansågs vid FPL:s tillkomst inte lämpa sig för en generell reglering utan böra lösas i specialförfattning (se prop. 1971:30 s. 575). En så försiktigt utformad regel som den i 4 § tredje stycket ärendelagen synes dock kunna gälla samtliga mål i förvaltningsdomstol (alltså även t.ex. ansökningsmål) och bör därför införas i FPL för alla måltyper.

28 §

Paragrafen reglerar frågor om säkerhetsåtgärder och inhibition m.m. Som nämnts redan i motiveringen till föregående paragraf kan enligt 28 § FPL en förvaltningsdomstol vid besvär förordna interimistiskt rörande saken. Det angivna lagrummet i FPL innefattar även en rätt för förvaltningsdomstol att i besvärsmål förordna att ett överklagat beslut inte längre skall få verkställas (inhibition). Några motsvarande bestämmelser finns naturligt nog inte i ärendelagen, som inte i sig avser några fall där talan anhängiggörs genom besvär.

Emellertid torde det i princip inte föreligga hinder för en tingsrätt att med tillämpning av allmänna rättsgrundsatser förordna om inhibition i ett domstolsärende som grundas på besvär, om det saknas särskilda bestämmelser som utesluter detta (se 7 och 15 §§ lagen om felparkeringsavgift). En hovrätt har enligt 52 kap. 7 § tredje stycket en betydligt mer vidsträckt rätt att bevilja säkerhetsåtgärder interimistiskt och besluta om inhibition.

Någon egentlig anledning till varför i besvärsmål en allmän domstol inte skulle ha samma möjligheter i nu berörda hänseenden som en förvaltningsdomstol synes inte förekomma. Mot den bakgrunden har till paragrafen förts bestämmelsen i 28 § FPL med giltighet oavsett domstolstyp.

29 §

Paragrafen innehåller regler om gränserna för domstolens prövning.

Enligt 29 § FPL får domstolens avgörande inte gå utöver vad som yrkas i målet. Regelen torde i huvudsak överensstämma med en regel i 17 kap. 3 § RB om att dom inte får ges över annat eller mera än

part i behörig ordning yrkat. I den senare regeln ligger visserligen också att yrkandet skall ha framställts i behörig ordning. Den begränsningen får i tvistemål sin särskilda betydelse t.ex. genom att käranden enligt 13 kap. 3 § RB endast i mycket begränsad omfattning kan ändra sin talan och genom att den som överklagar oftast måste framställa sitt yrkande redan i överklagandet (se t.ex. 50 kap. 25 § andra stycket RB). Enligt vad som synes förutsatt i motiven till FPL (prop. 1971:30 s. 580) gäller emellertid även i en process enligt FPL att domstolen bara behöver ta hänsyn till sådana yrkanden som framställts i behörig ordning och att vid överklagande en part inte får i högre rätt yrka någonting som han inte i behörig ordning har yrkat i en lägre. Att det synes vara motivens mening att detta skulle framgå av regeln i 29 § FPL är en annan sak.

I 29 § FPL sägs inte bara att domstolens avgörande inte får gå utöver yrkandena i målet utan också att om det föreligger särskilda skäl domstolen även utan yrkande får besluta till det bättre för enskild när det kan ske utan men för motstående enskilt intresse. Denna regel kan givetvis normalt sett inte avse någon annan situation än den där en enskild part fört upp målet till den instans det gäller, eftersom svaranden i en process varken enligt RB eller FPL har något yrkande i egentlig mening annat än i undantagsfall. Det skall dock här anmärkas att motiven till FPL på den nu berörda punkten synes utgå från att svaranden alltid skulle ha att framställa ett yrkande. Hur man ser på den nu berörda frågan torde inte ha så stor praktisk betydelse, eftersom det av de förvaltningsrättsliga målens natur torde följa att domstolen inte är bunden av att svaranden kan ha godtagit den åtgärd målet avser.

Det är tveksamt om inte den princip som uttrycks i den nu berörda regeln i FPL redan nu kan antas gälla i en del typer av domstolsärenden. Det är ju en regel som är ganska naturlig i samband med frivillig rättsvård och som passar särskilt väl för enpartsärenden men kanske mindre väl för egentlig rättskipning. I vart fall synes det fördelaktigt att i det nu berörda hänseendet tillämpa samma regler oavsett om det är en allmän domstol eller en förvaltningsdomstol som handlägger målet, och därför har i förslaget FPL:s regel getts allmän tillämpning i de mål som skall handläggas enligt den nya processlagen.

I fråga angående omröstning i ett domstolsärende gäller på grund av en allmän hänvisning i 11 § ärendelagen till RB:s tvistemålsregler reglerna i 16 kap. RB (med för vissa fall vidare hänvisning i 16 kap. 6 § till reglerna i 29 kap. RB). För allmän förvaltningsdomstol gäller i praktiken samma regler till följd av en hänvisning i 26 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar. Sist angivna lagrum blir emellertid inte tillämpligt för de mål som i allmän domstol skall hanteras enligt den nya lagen. Man kunde därför överväga att för dessa införa en särskild omröstningsbestämmelse. Detta synes emellertid knappast nödvändigt. I de sällsynta fall där tveksamhet kan

uppstå rörande frågor angående omröstning torde nämligen utan särskild regel en analogisk tillämpning av RB:s regler vara en självklarhet.

För tvistemål och brottmål finns i RB bestämmelser om att högre rätt i vissa fall - med undanröjande av den lägre domstolens avgörande - skall återförvisa målet till den lägre domstolen, om den domstolen gjort sig skyldig till ett rättegångsfel. Dessa bestämmelser har mjukats upp genom lagändringar år 1989 (prop. 1988/89:95; SFS 1989:656). För besvärsmålen i hovrätt och högsta domstolen finns inga motsvarande bestämmelser. Vid överklagande av ett avgörande i ett domstolsärende torde emellertid reglerna för tvistemål eller brottmål i många fall kunna ha analogisk tillämpning (se processlagberedningen i NJA II 1943 s. 683). I viss utsträckning kan en högre allmän domstol även utan lagstöd återförvisa ett mål på materiella grunder, nämligen när i högre rätt aktualiseras en fråga till vilken den lägre domstolen inte tagit ställning (jfr Welamson, Rättegång VI, 2:a uppl., s. 136).

I FPL saknas bestämmelser om återförvisning på grund av rättegångsfel (om man undantar en regel om rätten till överklagande i 34 § andra stycket FPL). När återförvisning sker i förvaltningsrättsförfarandet är det i allmänhet på materiella grunder och inte formella, t.ex. därför att det behövs ytterligare utredning eller därför att ett beslut på grund av sitt tekniska innehåll bör fattas av lägre instans. Det förekommer emellertid även återförvisningar på grund av att lägre rätts avgörande har så stora brister att det naturligaste är att den lägre domstolen får göra en ny prövning. Återförvisningar förekommer sålunda i förvaltningsdomstolarna när en domare i lägre rätt varit jävig eller när lägre rätt inte varit beslutsför.

I viss utsträckning sätter det instansordningens principer ur spel att inte återförvisa ett fall där det har förekommit ett rättegångsfel i den lägre instansen. En återförvisning har dock oftast även många nackdelar, och det är därför som reglerna i RB om återförvisning har mjukats upp. Det torde knappast föreligga tillräckliga skäl att i den nya processlagen införa särskilda regler om återförvisande och undanröjande i mål som vid allmän domstol skall handläggas enligt den nya lagen. Att en avsaknad av uttryckliga regler kan få till följd att allmänna förvaltningsdomstolar på den nu berörda punkten kanske kommer att förfara på ett annat sätt i FPL-mål än vad de allmänna domstolarna kommer att göra i ett sådant mål är visserligen inte särskilt tillfredsställande. Olägenheten får emellertid - som en del andra - anses ofrånkomlig med den relativt flexibla reglering som FPL - och för övrigt även RB:s regler om besvärprocessen - innebär.

Också frågor om avgörandens rättskraft är värda uppmärksamhet. Domar och åtskilliga beslut i tvistemål och brottmål vinner rättskraft enligt reglerna i 17 kap. 11 § och 30 kap. 9 § RB. Rättskraften yttrar sig dels på det sättet att avgörandet kan läggas till grund för avgöran-

det i en senare process om en annan sak, dels på det sättet att en ny talan om samma sak skall avvisas (res judicata). I linje härmed ligger att en talan som väcks rörande en sak som redan är på gång också skall avvisas (litispendens; se härom 13 kap. 5 § och 45 kap. 1 § RB).

Otvivelaktigt vinner även många beslut som i allmän domstol tillkommit efter en specialprocess rättskraft enligt samma regler som gäller för domar, om det förekommit ett tvåpartsförhållande (se Norstedts nya kommentar till RB, s. 17:62). För sådana beslut som i allmän domstol tillkommer i ärenden av enpartskaraktär synes man i allmänhet ha anledning att dra paralleller med vad som gäller på förvaltningsidan.

FPL upptar varken bestämmelser om avgörandens materiella betydelse i senare process eller om avgörandens eller pågående rättegångars betydelse som rättegångshinder. Dock har avgöranden av förvaltningsmyndigheter och förvaltningsdomstolar åtminstone i tvåpartsförhållanden ofta rättskraft, låt vara att rättskraften i allmänhet inte konstituerar rättegångshinder.

Inte heller i den nya processlagen har tagits in någon uttrycklig rättskraftsbestämmelse. För de nuvarande domstolsärendena innebär detta en formell skillnad. Frågorna om rättskraft och litispensens i dessa ärenden kommer emellertid knappast att påverkas av detta. Sådana frågor påverkas nämligen avsevärt mindre av processuella regler än av sakens karaktär och av hur talan förs.

30 §

I paragrafen upptas bestämmelser dels om vad som utgör processmaterial, dels om beslutsmotiveringar.

I fråga om vad som utgör processmaterial överensstämmer paragrafen med vad som gäller enligt 30 § FPL. Detta innebär för de nuvarande domstolsärendena en viss ändring i de fall där det har hållits en förhandling. Denna ändring har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 26.2.2.

Beträffande beslutsmotivering sägs i 9 § andra stycket ärendelagen att slutliga beslut i den mån det behövs skall ange de skäl som beslutet grundas på. Domar enligt RB skall alltid motiveras (se 17 kap. 7 § och 30 kap. 5 § RB) även om motiveringen är utomordentligt kortfattad i de fall där domen utfärdas i förenklad form. Enligt 30 § FPL skall av ett beslut genom vilket ett mål avgörs framgå de skäl som bestämt utgången. FPL:s bestämmelser synes för många av de nuvarande domstolsärendena passa bra. Man undviker t.ex. risken för att någon tror att i ett tvistigt fall beslutsskäl inte skulle behöva framgå av avgörandet eller av den handling på vilket avgörandet är tecknat.

Emellertid finns det också många domstolsärenden i vilket ett beslut genom vilket ärendet avgörs inte behöver motiveras, t.ex. enkla beslut

i förmynderskapsärenden och enkla beslut om inregistrering av bouppteckning. Den typen av ärenden bör visserligen enligt vår uppfattning i stor utsträckning föras bort från de allmänna domstolarna, men en del kommer att bli kvar för hantering enligt den nya processlagen. Även om beslutsmotiveringen med FPL:s regel givetvis i de allra flesta fall kan göras ytterligt kort, finns det för vissa fall - särskilt i allmän domstol - ett behov av en enklare ordning. Mot den bakgrunden anges i paragrafen att det inte behövs någon beslutsmotivering, om det rör sig om ett enpartsmål i första instans och beslutet inte går parten emot. Självklart kan det emellertid även i en del sådana fall finnas skäl att ange beslutsskäl, t.ex. i mål angående psykiatrisk vård.

31 §

Paragrafen, som reglerar frågor om underrättelse till part angående beslut m.m., överensstämmer i sak med 31 § FPL.

Ärendelagen upptar inga egna bestämmelser om underrättelser till part. På grund av den lagens hänvisning till RB gäller emellertid bl.a. att när ett ärende avgörs parterna snarast skall underrättas om utgången (17 kap. 9 och 12 §§ RB). Bestämmelserna i 31 § FPL passar väl även för domstolsärendena. De bestämmelserna reglerar dock inte frågan om vid vilken tidpunkt uppgiftsskyldigheten skall fullgöras, något som är naturligt med tanke på att klagofristen räknas från dagen för delgivning av beslutet. Enligt 6 § första stycket skall emellertid ett beslut genom vilket allmän domstol avgjort ett mål överklagas inom tre veckor från dagen för beslutet. Med avseende på dessa fall har i första stycket tredje meningen införts en bestämmelse om att underrättelser skall ske snarast.

Det skall nämnas att enligt 9 § ärendelagen ett slutlig beslut får tecknas på ansökningshandlingen, om domstolen finner det lämpligt. Det behöver då alltså inte sättas upp särskilt. Ett avgörande av saken i en förvaltningsdomstol skall alltid sättas upp särskilt, men det följer inte av FPL utan av bl.a. 31 § förordningen (1979:579) om protokollföreläggning m.m. vid de allmänna förvaltningsdomstolarna. Andra avgöranden i förvaltningsrättsliga mål får tecknas på en handling i akten.

I den nya lagen har inte tagits in någon bestämmelse om att ett slutligt beslut får tecknas på handlingarna. För de nuvarande domstolsärendena kan emellertid bestämmelser av det slaget tas in i protokollskungörelsen för de allmänna domstolarna, som ändå måste ändras på flera punkter till följd av att domstolsärendena skall hanteras enligt den nya lagen.

Det skall anmärkas att de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna med nu gällande regler behandlar frågor om återsändande av akter på skilda sätt. Enligt RB är det nämligen genomgående så att en högre rätt som prövat saken skall återsända den lägre rättens akt till den lägre rätten (se nuvarande 50 kap. 30 §,

51 kap. 30 §, 52 kap. 13 §, 55 kap. 16 § och 56 kap. 13 §). När överklagande sker enligt FPL behåller den högre rätten alltid den lägre rättens akt.

Vilket system som på den nu berörda punkten är det effektivaste är svårt att säga. Det arbete som RB-systemet skapar för överrätterna när det gäller återsändandet skall vägas mot det arbete FPL-systemet kan skapa för underrätterna när det gäller att ta fram akter vid prövningen av närbesläktade frågor. Det är tänkbart att det är befogat att ha olika lösningar för de olika domstolstyperna. Varje förändring är under alla omständigheter ägnad att föra med sig betydande organisatoriska problem, t.ex. när det gäller arkivutrymme. Vi föreslår därför ingen ändring av nu gällande principer. Allmän domstol bör alltså tills vidare fortsätta att göra på sitt sätt, förvaltningsdomstolarna på sitt. De bestämmelser som nu finns i RB om återsändande av akter och om att högre rätt skall ge lägre rätt kopior av sina avgöranden bör emellertid upphävas med hänsyn till att de egentligen inte avser rättegången utan domstolsadministration.

32 §

Paragrafen upptar regler som ger domstolen möjlighet att låta det allmänna svara för enskild parts rättegångskostnad. Såvitt gäller målen i förvaltningsdomstol mellan enskild part och det allmänna har bestämmelserna behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 25.8. Vi finner ingen anledning att inte låta samma principer gälla de mål som i allmän domstol skall handläggas enligt den nya förfarandelagen.

Paragrafen har avseende även på sådana fall där endast två enskilda parter står mot varandra. För sådana fall kan dock bestämmelserna få betydelse endast i de mycket sällsynta undantagssituationer där domstolen har agerat på ett sådant sätt att parterna drabbats av extra höga rättegångskostnader. I den delen ersätter paragrafen behovet av att parterna i särskild ordning vänder sig mot staten för att få skadestånd.

Grunden för en prövning av ersättningsfrågan är enligt tredje stycket alltid en begäran av den enskilde. Detta utesluter givetvis inte att domstolen själv initierar frågan. Självklart måste parten tala om vad ersättningen avser och även i övrigt lämna upplysningar till ledning för ersättningsfrågans bedömning. Om parten begär ersättningen medan handläggningen av saken pågår skall beslut om ersättning meddelas i samband med att domstolen avgör målet. Parten kan emellertid vänta ett år med att framställa en begäran. I sådant fall prövas ersättningsfrågan av den domstol som slutligt prövat saken. Om en domstol vägrat att bevilja prövningstillstånd kan den givetvis inte i paragrafen mening sägas ha prövat saken.

En myndighet eller ett allmänt ombud som för det allmännas talan i målet får enligt fjärde stycket överklaga ett beslut om ersättning.

Någon bestämmelse om att ersättningen inte får betalas ut förrän ersättningsbeslutet vunnit laga kraft mot det allmänna har inte tagits upp i paragrafen. Detta torde nämligen gälla även utan lagbestämelse.

33 §

Paragrafen handlar om kostnadsansvaret i sådana mål där två enskilda parter står mot varandra. Det är en situation som är ganska sällsynt i förvaltningsdomstolarna. I FPL finns det inte heller några regler om att part kan åläggas ett ansvar för motpartens kostnader. Särskilda bestämmelser som ger en förvaltningsdomstol möjlighet att ålägga en part att ersätta den andre parten hans kostnader finns dock i bl.a. 21 kap. 13 § första stycket FB.

RB upptar relativt fullständiga regler om parts ansvar för motpartens rättegångskostnader i tvistemål (se 18 kap. RB). Grundprincipen är att tappande part skall åläggas att ersätta motparten dennes kostnader. Såvitt gäller domstolsärenden torde det vara relativt ovanligt att denna princip tillämpas (se Norstedts nya kommentar till RB, s. 18:7 med där anmärkta rättsfall). I de fall där det föreligger en intresse motsättning som föranleder en handläggning enligt samma principer som gäller för tvistemål synes emellertid ett kostnadsansvar böra utdömas enligt de nu gällande reglerna.

Vi menar att man för samtliga mål enligt den nya förfarandelagen i vilka två enskilda parter står mot varandra kan ha en gemensam reglering rörande kostnadsansvaret. Någon motsvarighet till den mycket ingående reglering av kostnadsfrågorna som finns i RB behövs dock inte enligt vår uppfattning. Paragrafen upptar i stället en mycket enkel reglering.

Den i paragrafen upptagna bestämmelsen innebär att domstolen får besluta att den ena parten skall svara för den andra partens kostnader i den utsträckning detta med hänsyn till omständigheterna i målet är skäligt. Självklart är att RB:s regler i viss utsträckning kan få en analogisk tillämpning vid en sådan skälighetsbedömning. Såvitt gäller de nuvarande domstolsärendena tror vi knappast att regleringen kommer att innebära någon egentlig förändring i sak. Det kommer visserligen med vårt förslag inte att finnas någon bestämmelse som skulle göra det möjligt för rätten att ålägga t.ex. ett ombud för part ett kostnadsansvar i händelse av försumlig processföring, men en sådan regel anser vi inte behövlig med tanke på att den praktiskt sett knappast skulle komma att tillämpas i de måltyper som faller inom den nya förfarandelagens tillämpningsområde. Beslut om ersättning måste givetvis meddelas i samband med att domstolen avgör målet.

Regleringen innebär att kostnadsbestämmelsen i 21 kap. 13 § första stycket FB kan upphävas.

Det bör påpekas att det i den nya förfarandelagen inte tas upp någon regel om kostnadsansvaret i en process mellan två allmänna organ,

t.ex. två kommuner. För närvarande förekommer det i undantagsfall att ett kostnadsansvar döms ut i sådan process och detta utan stöd av någon lagregel. Vi anser inte frågan tillräckligt betydelsefull för att motivera en regel i den nya lagen.

34 §

I paragrafen finns bestämmelser om rättelse av beslut m.m. Bestämmelserna överensstämmer i sak med de som finns i 32 § FPL och de som för domstolsärendena gäller genom ärendelagens hänvisning till RB.

35 och 36 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser angående omprövning.

Genom SFS 1990:448 har i 9 a och 9 b §§ ärendelagen införts bestämmelser om att allmän domstol i vissa fall skall företa en omprövning av sitt eget beslut och att ett överklagande i vissa fall förfaller när omprövning sker. Dessa bestämmelser, som i allt väsentligt är utformade med förebild i 27 och 28 §§ förvaltningslagen, är avsedda framför allt för vissa enpartsärenden där tingsrätt har att pröva saken som första instans. En primär prövning i ett enpartsärende är nämligen till sin natur sådan att det inte helt sällan uppstår en felaktighet i ett beslut för vilken det framstår som onödigt att part skall behöva anlita ett formligt rättsmedel. I viss utsträckning kan det enligt ärendelagen ske en omprövning även i två- eller flerpartsärenden.

FPL innehåller inga bestämmelser angående omprövning, och detta är naturligt med hänsyn till att det vid förvaltningsdomstol knappast förekommer några enpartsärenden i vilka domstolsprövningen är primär.

Omprövningsinstitutet bör behållas för de nuvarande domstolsärendena. Genom att processen i tvåpartsärenden kan sägas bli mer kvalificerad i och med att den nya processlagen blir tillämplig i stället för den i många hänseenden otillräckliga ärendelagen synes det emellertid förekomma anledning att uttryckligen begränsa omprövningsreglernas tillämpningsområde till enpartsärenden. Med den lösningen kan reglerna utan olägenhet tillåtas gälla alla mål enligt den nya lagen.

I förvaltningsdomstol torde reglerna angående omprövning inte kunna få någon nämnvärd betydelse. Sålunda torde det i allmänhet vara mindre lämpligt att företa en omprövning i mål enligt lagstiftning inom det psykiatriska vårdområdet. De målen är visserligen av enpartskaraktär, men den läkare som svarar för vården har möjlighet att bemöta den enskildes uppgifter, och det ger målen en speciell karaktär.

Som reglerna är konstruerade får omprövning inte ske om det blir till nackdel för någon enskild part. Man kunde överväga en mindre justering i syfte att markera att en tingsrätt efter skattläggning av

bouppteckning får göra en omprövning av beslutet även när detta innebär att en viss dödsbodelägare påförs en högre arvsskatt. Vi tror emellertid att bestämmelsen i allmänhet tolkas på det sättet med hänvisning till att en dödsbodelägare inte blir part i målet förrän efter det att han överklagat beslutet.

37 §

I första stycket finns en allmän bestämmelse om att ett beslut får överklagas av den som beslutet angår, om det gått honom emot och beslutet kan överklagas. Den bestämmelsen överensstämmer i sak med vad som gäller enligt 33 § andra stycket FPL. Bestämmelsen har ingen direkt motsvarighet på den allmänna domstolssidan. I stället gäller normalt att ingen får överklaga ett avgörande av en sak, om han inte varit part i den lägre domstolen (undantag i fråga om t.ex. självständiga intervenienter och målsägande). Det torde emellertid inte innebära några egentliga olägenheter att i de typer av ärenden som nu handläggs enligt ärendelagen i fortsättningen tillämpa FPL:s bestämmelse på den nu berörda punkten. Det skall i detta sammanhang nämnas att en sådan omständighet, som skulle kunna föranleda att någon inte tilläts föra eller fullfölja talan, i stället inte sällan kan ses som en brist i bifallsföretsättningarna.

I andra stycket finns bestämmelser som för vissa fall ger en förvaltningsmyndighet rätt att överklaga ett domstolsbeslut genom vilket myndighetens beslut har ändrats. Bestämmelserna har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 25.3.2.

38 §

Paragrafen upptar bestämmelser om instansordningen (jfr beträffande förvaltningsdomstolarna de nuvarande reglerna i 33 § första stycket FPL).

39 §

Av paragrafen framgår under vilka förutsättningar en talan får föras särskilt mot ett processuellt beslut. I sak överensstämmer regleringen helt med 34 § FPL.

Enligt ärendelagen får ett beslut av hovrätt rörande säkerställande enligt den lagen inte överklagas. Enligt den nya processlagen kommer ett särskilt överklagande av beslut om sådant säkerställande som avses i ärendelagen att vara tillåtet, och det är en lösning som förefaller vara godtagbar, om domstolsärendena förs över till handläggning enligt FPL. Förbudet mot överklagande framstår nämligen numera som omotiverat med hänsyn till att beslutet om säkerställande verkställs utan hinder av det inte vunnit laga kraft och med hänsyn till att det förutsätts prejudikatdispens för att högsta domstolen skall ta upp frågan.

När det i övrigt gäller regler om tillåtligheten av särskilt överklagande kan man konstatera att det finns en del skillnader mellan RB och ärendelagen (se 49 och 54 kap. RB), å ena sidan, samt FPL (34 §§ FPL), å den andra.

Sålunda kan man exempelvis beträffande ogillade jävsinvändningar konstatera att enligt RB den som vill överklaga har att först anmäla missnöje och att rätten därefter skall ta ställning till om talan skall föras särskilt eller endast i samband med talan mot dom eller slutligt beslut (se 49 kap. 3 § RB). I det förra fallet får målet inte avgöras förrän jävsfrågan prövats slutligt (se 49 kap. 11 § RB).

I FPL är institutet missnöjesanmälan okänt, och det finns inga bestämmelser om att målet i vissa fall skall vila eller handläggas vidare när ett processuellt beslut överklagas. Processuella beslut träder omedelbart i tillämpning, men det hindrar inte domstolen från att avstå från vidare handläggning när en jävsinvändning ogillas och överklagande sker. I allmänhet torde i det hänseendet samma principer böra komma till användning som i allmän domstol. I de situationer där en allmän domstol skulle ha anledning uttala att beslutet genom vilket jävsinvändningen ogillats inte får överklagas särskilt torde sålunda en förvaltningsdomstol ha anledning att - med samma domare - fortsätta handläggningen (till dess eventuellt den högre rätten förklarar att beslutet om att ogilla jävsinvändningen tills vidare inte skall gälla). Vissa bestämmelser i 4 kap. 15 § RB torde inte lägga hinder i vägen för detta. I de situationer där en allmän domstol skulle ha anledning uttala att beslutet rörande jävsfrågan får överklagas särskilt bör den domare jävsfrågan avser inte pröva målet slutligt.

Trots att regelsystemen skiljer sig kan alltså i viss utsträckning samma principer tillämpas. I och för sig kan det emellertid förefalla märkligt att möjligheterna att i visst fall överklaga ett beslut till högre rätt är större eller mindre i ett mål som av den lägre rätten handlagts enligt FPL än i ett mål som av samma rätt handlagts enligt RB. Det är emellertid onödigt krångligt att på den nu berörda punkten införa specialbestämmelser för de mål i allmän domstol som skall handläggas enligt den nya förfarandelagen. Genom dispensregler är vidare sörjt för att ett överklagande till högsta domstolen inte bereder den domstolen särskilt stora problem. Mot den bakgrunden har vi såvitt gäller den allmänna domstolshierarkin avstått från specialbestämmelser i den nya lagen rörande möjligheterna att överklaga särskilt och därmed sammanhängande frågor.

40 §

I paragrafen upptas vissa särbestämmelser för överklagande från kamrarrätt till regeringsrätten. Bestämmelserna, som bygger på att det normalt krävs prövningstillstånd, överensstämmer i stor utsträckning med 35 § FPL.

I första stycket har dock införts en bestämmelse om att prövningstillstånd alltid behövs i mål om ersättning för rättegångskostnad. Den bestämmelsen behövs för de fall där en ersättningsfråga enligt 32 § tredje stycket andra meningen prövas i ett särskilt mål efter det att själva saken avgjorts.

Av skäl som angetts i den allmänna motiveringen (avsnittet 22.5) har också den ändringen gjorts i förhållande till 35 § FPL att prövningstillstånd krävs enligt första styckets huvudregel i sekretessmål.

41 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om förutsättningarna för prövningstillstånd i regeringsrätten, överensstämmer i sak med 36 § FPL. Den ändringen har dock gjorts att det uttryckligen slås fast att regleringen är exklusiv (jfr 54 kap. 10 § RB). För att få bestämmelserna anpassade till vad som gäller för högsta domstolen enligt RB har vidare i första stycket andra punkten lagts till det fallet att domvilla förekommit i lägre rätt. Den ändringen torde praktiskt sett inte få nämnvärd betydelse för regeringsrätten. Formfel av den art, som skulle kunna ge grund för domvillobesvär enligt RB, torde nämligen inte annat än i undantagsfall kunna vara för handen utan att samtidigt endera föreligger grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten berott på grovt förbiseende eller grovt misstag.

42 §

Paragrafen reglerar möjligheterna att i högre rätt åberopa nya omständigheter och bevis.

Twistemålsprocessen i hovrätt utmärks av att en part i princip inte får komma med nya omständigheter eller ny bevisning i den högre domstolen (50 kap. 25 § RB). Bestämmelserna om detta torde dock endast i undantagsfall kunna ges en analogisk tillämpning i besvärsmålen (se vad som angetts om detta i den allmänna motiveringen, avsnittet 26.3.2). För målen i förvaltningsdomstol finns i 37 § FPL begränsningar i rätten att i högre rätt åberopa nya omständigheter och bevis men endast för sådana mål där det krävs prövningstillstånd och för kommunalbesvärsmål (37 § FPL). Bestämmelsen i FPL har överförts till paragrafen att gälla även i allmän domstol. I den mån det för viss måltyp föreligger ett behov av regler som går längre eller mindre långt, kan särskilda bestämmelser tas in i anslutning till den materiella lagstiftningen (jfr 10 § tredje stycket lagen om felparkeringsavgift).

43 §

I paragrafen, som i sak överensstämmer med 37 a § FPL, finns bestämmelser om överklagande till försäkringsöverdomstolen.

44 §

Paragrafen upptar bestämmelser om överklagande från hovrätt till högsta domstolen. Den saknar givetvis motsvarighet i FPL, men har förebilder i vad som enligt RB gäller för besvärsmål.

45 §

I paragrafens första stycke tas upp hänvisningar till RB i fråga om straff för rättegångsförseelse och för brott mot tystnadsplikt som ålagts av domstolen. I den delen överensstämmer bestämmelserna i sak med vad som nu gäller enligt 38 och 39 §§ FPL (jfr motiveringen till 1 §).

I andra stycket finns hänvisningar till vissa bestämmelser i RB om vite och hämtning vilka inte har någon motsvarighet i FPL. Hänvisningarna till 9 kap. 7 § andra stycket samt 9 och 10 §§ har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 25.9. Bestämmelserna i 9 kap. 7 § första stycket RB, som ger domstolen möjlighet att kalla personer till sammanträde vid vite, kan vara lika viktiga i en förvaltningsprocess som i en tvistemålsprocess. Även till de bestämmelserna bör därför en hänvisning ske.

46 §

Paragrafen ger domstolen en möjlighet att agera självmant när det gäller att döma ut ansvar för rättegångsförseelser och viten som förelagts med stöd av denna lag. I sak överensstämmer bestämmelserna med 42 § FPL och med vad som gäller enligt RB.

47 §

Paragrafen, som genom en hänvisning till RB innehåller bestämmelser om domarjäv, överensstämmer i sak med 41 § FPL (se om behandlingen i visst fall av en jävsinvändning motiveringen till 39 §).

48 §

I paragrafen finns bestämmelser om när en handling skall anses ha kommit in till domstolen. I sak överensstämmer regleringen med vad som nu gäller enligt 44 § FPL och 33 kap. 3 § RB.

Uttrycket "telegram till domstolen" har dock ersatts av uttrycket "meddelande till domstolen" eftersom televerket kan lämna under rättelse till domstolen också om andra typer av meddelanden än telegram (t.ex. telefaxmeddelanden). Ordet "telegrafanstalt" har bytts ut mot ordet "telecentral" eftersom det inte längre finns några telegrafanstalter. Televerkets distribution av telegram och liknande meddelanden sker numera i stället centralt från Stockholm. Det krävs inte i sig att verksamheten är statlig. I den mån ett privat företag i framtiden kommer att i stor skala syssla med förmedling över hela

landet av telegram och liknande meddelanden bör även den verksamheten innefattas.

Den skillnaden föreslås också i förhållande till nu gällande regler att beviskravet i andra stycket inte skall vara "kan det antagas" utan "inte är osannolikt". Detta torde sakligt sett inte innebära någon ändring i förhållande till vad som gäller enligt RB och enligt FPL. Vid tillkomsten av den bestämmelse i förvaltningslagen som tjänade som förebild för reglerna i FPL och RB uttalade nämligen föredragande departementschefen (se prop 1971:30 s. 370) att om en handling som lämnats i myndighetens lokal till någon, som inte är behörig att ta emot den, kommer behörig tjänsteman till handa närmast följande arbetsdag, det bör kunna presumeras att den kommit in den dag då den avlämnats. Någon vidlyftig utredning om huruvida handlingen faktiskt funnits i myndighetens lokal före klockan 24 viss dag skall inte behöva företas i nu avsedda fall, förklarade departementschefen. Han fortsatte med att säga att det normalt bör räcka med att det inte framstår som osannolikt att så varit förhållandet (ett beviskravsuttalande han för övrigt upprepade flera gånger). Vid tillkomsten år 1973 av den nuvarande RB-bestämmelsen upprepade departementschefen ånyo uttalandena om att det krävdes att förhållandet "inte är osannolikt".

Med hänsyn till frågans natur torde mot den nu angivna bakgrunden gällande rätt vara att en handling skall anses avlämnad viss dag även när det inte har förebringats någon som helst sådan utredning som skulle kunnat medföra att detta kan antas.

I tredje stycket har jämfört med FPL gjorts ett förtydligande i så motto att det uttryckligen sägs att bestämmelsen gäller meddelanden som inte är egenhändigt undertecknade. Dessutom har till tredje stycket lagts en bestämmelse om att meddelanden som inte bekräftas inte skall beaktas (jfr motiven till 3 §).

Motsvarande ändringar görs i 33 kap. 3 § RB.

I fråga om tillämpningen av tredje stycket beträffande telefaxmeddelanden, se motiven till 3 §.

49 och 50 §§

I paragraferna tas - delvis genom hänvisningar till RB - upp bestämmelser om förhinder för inställelse och om laga förfall. Bestämmelserna överensstämmer i sak med vad som gäller enligt 45 och 46 §§ FPL och enligt RB.

51 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser om delgivning, överensstämmer i sak med 47 § FPL och 33 kap. 2 § andra stycket RB.

52 §

Av paragrafens första stycke framgår att den som för talan i ett mål får anlita ombud eller biträde. Den bestämmelsen, som motsvarar 48 § första stycket FPL, har kompletterats med en bestämmelse om att den som har ombud dock skall medverka personligen, om domstolen begär det. En sådan bestämmelse finns redan i 9 § första stycket förvaltningslagen och enligt RB gäller i princip detsamma.

I andra stycket upptas en hänvisning till 12 kap. 2 - 5 §§ samt 6 § andra stycket RB. Den hänvisningen avser kraven på ombud och biträden och möjligheterna att avvisa olämpliga personer. Motsvarande bestämmelser finns för närvarande i 48 § andra och tredje styckena FPL. Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 25.9.

53 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om fullmakt för ombud.

Det kan diskuteras huruvida ett ombud alltid skall behöva styrka sin behörighet eller om det i viss utsträckning bör kunna ankomma på ombudet att svara för att han har fullmakt. En annan fråga är om fullmakten alltid skall behöva ges in i original.

Enligt 12 kap. 9 § RB skall ombud alltid ge in en skriftlig fullmakt till domstolen i original. Undantag gäller dock enligt 12 kap. 10 § för det fallet att fullmakten överförs till rätten genom telegraf eller telefon (se även kungörelsen, 1947:643, om överbringande av rättegångsfullmakt genom telegram). Bestämmelserna om telegraf och telefon torde ha analog tillämpning i fråga om telefax. Enligt 2 § tredje stycket ärendelagen behöver fullmakt inte företes, såvida inte domstolen anser att det bör ske. Enligt 49 § FPL skall ombudet styrka sin behörighet.

I FPL:s krav torde i allmänhet ligga RB:s krav att fullmakten skall ges in i original (jfr 16 § lagen 1915:218 om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område). Även när processen sker enligt FPL torde emellertid ligga att en fullmakt kan ges in till rätten genom telefon, telegram eller telefax, med den reservationen att domstolen enligt 12 kap. 10 § RB har möjlighet att kräva att fullmakten företes i original.

Det torde inte innebära några egentliga nackdelar att i fråga om fullmakt och ombud FPL:s regler får bli tillämpliga i fråga om samtliga de måltyper som bör handläggas enligt den nya förfarandelagen, dvs. oavsett om processen sker vid förvaltningsdomstol eller vid allmän domstol.

Fullmaktskravet bör - särskilt såvitt gäller de nuvarande domstolsärendena - inte utesluta att domstolen för en komplettering av en viss handling liksom nu i första hand vänder sig till en ingivare av handlingen, alltså oavsett om denna företett en fullmakt.

54 §

I paragrafen tas upp regler om tolk och om översättning av handlingar. I FPL finns motsvarande regler i 50 - 52 §§. De reglerna tjänade år 1975 som förebild för en reglering i 5 kap. 6 - 8 §§ samt 33 kap. 9 § RB av tolkfrågor och frågor om översättning av handlingar i allmän domstol. Sakligt sett är skillnaden mellan FPL-reglerna och RB-reglerna att enligt de senare reglerna regeringen kan meddela bestämmelser om anställande av allmän tolk. Sådan finns vid Haparanda och Gällivare tingsrätter för tolkning i finska språket. I framtiden synes allmän tolk kunna komma att behövas även vid länsrätt. Under alla omständigheter saknas skäl att i den nya lagen ta upp någon fullständig reglering av tolkfrågorna och frågorna om översättning av handlingar. I stället bör regleringen bygga på en hänvisning till RB-reglerna.

55 §

Paragrafen, som innehåller regler om ställföretädare, överensstämmer i sak med 53 § FPL och med vad som gäller enligt RB.

Övergångsbestämmelserna

Som angetts redan i den allmänna motiveringen lägger vi inte fram några förslag till följdändringar i alla de lagar vilka direkt eller indirekt hänvisar till förvaltningsprocesslagen eller ärendelagen eller som innehåller regler om besvär. Vi räknar med att förslag till behövliga författningsändringar i stället kan utarbetas under remissbehandlingen av vårt betänkande. Bland övergångsbestämmelserna har vi emellertid tagit upp ett par bestämmelser som medför dels att den nya lagen kommer att bli tillämplig om det av en lag eller annan författning framgår att förvaltningsprocesslagen eller ärendelagen skall tillämpas, dels att hänvisningar till föreskrifter som har ersatts genom föreskrifter i den nya lagen i stället skall avse de nya föreskrifterna.

Såvitt gäller det fallet att ett förfarande enligt ärendelagen redan har inletts vid tidpunkten för den nya lagens ikraftträdande innebär våra förslag att äldre bestämmelser kommer att gälla inte bara under den fortsatta tingsrättsprocessen utan också efter ett eventuellt överklagande. För motsvarande situation i ett mål enligt förvaltningsprocesslagen innebär våra förslag att den nya lagen kommer att bli tillämplig i fråga om förfarandet i den högre rätten. Skillnaderna mellan reglerna i förvaltningsprocesslagen och i den nya lagen är nämligen avsevärt mindre än skillnaderna mellan RB:s besvärregler och den nya lagens regler.

2 Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

I äktenskapsbalken föreslås ett flertal ändringar till följd av att domstolsförfarandelagen skall ersätta den nuvarande ärendelagen (se om detta kapitel 26). Även våra förslag angående domstolarnas arbetsuppgifter föranleder behov av lagändringar.

4 kap. 3 §

I paragrafen har införts en regel som gör det möjligt att låta annan tjänsteman än domare förrätta vigsel vid tingsrätt. Frågan om vilken av tingsrättens domare och andra tjänstemän som skall förrätta vigsel får - i enlighet med vad som nu gäller besvaras av 2 § förordningen (1987:1019) med närmare föreskrifter om vigsel som förrättas av domare eller särskilt förordnad vigselförrättare.

7 kap. 3 §

Paragrafens tredje stycke har ändrats på grund av förslaget i kapitel 6 att registrering av äktenskapsförord i fortsättningen skall ske hos äktenskapsregistret, som förs av riksskatteverket, och inte hos domstolarna.

9 kap. 1 §

Paragrafens andra stycke har ändrats på grund av förslaget i kapitel 6 att anmälan om bodelning skall ske hos äktenskapsregistret och inte hos tingsrätterna.

13 kap. 6 §

Paragrafen har ändrats på grund av förslaget i kapitel 6 att bodelningshandlingar skall ges in till äktenskapsregistret i stället för till domstolarna.

16 kap.

I 16 kap. finns bestämmelser om äktenskapsregistret (1 §) och om registreringsärenden. I kapitel 6 föreslås att äktenskapsregistret i fortsättningen skall administreras av riksskatteverket i stället för av statistiska centralbyrån. En sådan förändring föranleder inga lagändringar. Däremot krävs lagändringar när det gäller förslaget att registreringsärendena i framtiden skall skötas av den myndighet som för äktenskapsregistret (se 3 - 5 §§).

3 §

Paragrafens första stycke innehåller i sin hittillsvarande lydelse bestämmelser om hur tingsrätterna skall handlägga registreringsärenden. Om ärendena flyttas till riksskatteverket, kan bestämmelser om hur verket skall handlägga dem meddelas av regeringen. Första stycket har därför upphävts.

I andra stycket har ordet "tingsrätten" bytts ut mot "äktenskapsregistret".

5 §

Paragrafen är ny. I första stycket finns bestämmelser om överklagande av riksskatteverkets registreringsbeslut. Den valda lösningen av forumfrågan innebär att flera tingsrätter kan vara behöriga att pröva ett överklagande. Det torde dock inte innebära några nackdelar. Vid prövning av ett överklagande kommer tingsrätterna att tillämpa den av oss föreslagna domstolsförfarandelagen.

17 kap. 5 a §

I paragrafen, som är ny, har tagits in en motsvarighet till bestämmelser som nu finns i 6 § ärendelagen om möjligheter för regeringen att för vissa fall föreskriva behörighet för icke lagfarna tjänstemän.

18 kap. 2 a §

I paragrafen, som är ny, har tagits in en motsvarighet till en bestämmelse som nu finns i 6 § ärendelagen om tingsrätts sammansättning i huvudförhandlingsfall.

3 Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken

I föräldrabalken föreslås ganska omfattande ändringar beträffande handläggningen av förmynderskapsärenden och frågor om verkställighet av domar eller beslut om vårdnad eller umgänge. Allmän motivering till förslagen finns i kapitlen 7 och 17.

I kapitel 7 ansluter vi oss till vissa förslag av förmynderskapsutredningen. Det gäller frågor om inskrivning av förmynderskap, hävande av avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo, vitesförelägganden, edsavläggelser, ställande av säkerhet och tillsyn över överförmyndare. I dessa delar har förmynderskapsutredningen utarbetat lagförslag, till vilka vi hänvisar.

I föräldrabalken föreslås vidare ett flertal ändringar till följd av att domstolsförfarandelagen skall ersätta den nuvarande ärendelagen.

6 kap.

21 §

Tredje stycket har ändrats på så sätt att frågor om utdömmande av vite skall prövas av tingsrätten i stället för av länsrätten. Ett vitesföreläggande kan avse ett interimistiskt beslut enligt 20 §. I bestämmelsen har föreskrivits att frågor om utdömmande av sådana viten alltid skall prövas i det anhängiga målet. Det innebär att rättegångsbalkens regler om förfarandet tillämpas. Beslutet om utdömmande blir då ett beslut under rättegången. Rätten är i dessa fall alltid domför med en lagfaren domare.

Hänvisningarna till 21 kap. avser förfaranderegler. Vi hänvisar till specialmotiveringen till de aktuella bestämmelserna.

11 kap.

I den allmänna motiveringen (kapitel 7) föreslås en omfördelning av arbetsuppgifter mellan överförmyndaren och rätten. Omfördelningen innebär att överförmyndaren tar över alla arbetsuppgifter som rör godmanskap enligt 11 kap. 1 - 3 §§. När det gäller förvaltare och godmanskap enligt 4 § föreslås en uppdelning av beslutsbefogenheterna som i princip innebär att rätten beslutar om anordnande, upphörande och ändring av godmanskapet eller förvaltarens medan överförmyndaren beslutar om förordnande och entledigande av gode män. Denna förändring har bl.a. inneburit att det i vissa bestämmelser blir nödvändigt att skilja mellan anordnandet av ett godmanskap eller ett förvaltare och förordnandet av den person som skall ha uppdraget som god man eller förvaltare. Det är dock ingen nyhet att man talar om anordnande av förvaltare eller godmanskap i lagtexten, se 11 kap. 28 §.

1 §

Bestämmelsen reglerar fall då den som är förmyndare för en underårig av någon anledning inte kan utöva förmyndarskapet. Det förekommer exempelvis att den tillämpas när det gäller utländska barn som kommer till Sverige utan sina föräldrar. Enligt den nya lydelsen av paragrafen blir det överförmyndaren i stället för rätten som skall fatta beslut.

2 §

Paragrafen reglerar fall av intressekollision mellan den ordinarie ställföreträdaren och den som han företräder. Beslut om god man i

sådana situationer skall i framtiden fattas av överförmyndaren i stället för av rätten.

3 §

Paragrafen handlar om utseende av god man för bl.a bortavarande. Enligt förslaget skall överförmyndaren i stället för rätten utse sådana gode män i framtiden.

4 §

Paragrafen behandlar fall där god man skall förordnas för sjuka m.fl. Arbetsfördelningen mellan rätten och överförmyndaren har ändrats på så sätt att det alltid är rätten som anordnar godmanskap enligt paragrafen. Ett beslut att anordna ett godmanskap innebär ett ställningstagande till frågan om den sjuke behöver sådan hjälp som det står om i paragrafen. Däremot tas genom ett sådant beslut inte ställning till om det räcker med *en* god man eller om *flera* gode män skall utses med stöd av 13 §. Den frågan tar rätten ställning till när den utser god man. Enligt paragrafen är det nämligen rätten som har att utse god man i samband med att godmanskapet anordnas. Om det blir aktuellt att byta god man, blir däremot överförmyndaren ensam behörig beslutsfattare. Det blir även överförmyndaren som får ta ställning till senare uppkommande frågor om förordnande av flera gode män.

7 §

Paragrafen behandlar förvalterskap. Den har ändrats på samma sätt som regeln om godmanskap för sjuka m.fl. i 4 §.

13 §

Paragrafens första stycke som handlar om utseende av flera gode män eller förvaltare har ändrats. På grund av utformningen av 4 och 7 §§ blir det rätten som får ta ställning till sådana frågor om de aktualiseras i samband med att rätten anordnar ett godmanskap eller ett förvalterskap medan överförmyndaren blir ensam behörig att fatta beslut om sådana frågor kommer upp senare. När det gäller godmanskap som anordnas av överförmyndaren (1 - 3 §§) får naturligtvis överförmyndaren fatta beslut under alla stadier av handläggningen.

15 §

Paragrafen innehåller regler om vilka som är behöriga att ansöka om godmanskap och förvalterskap. Den har ändrats på grund av de ändrade reglerna om vilka myndigheter som fattar beslut. Den första

meningen i den nya lydelsen innehåller bestämmelser om vilka som får ansöka hos överförmyndaren om anordnande av godmanskap enligt 1 - 3 §§ och förordnande av gode män enligt de bestämmelserna. De reglerna är oförändrade. I den andra meningen har införts regler om vilka som får ta initiativ till godmanskap enligt 4 § och till förvaltarskap. Det skall påpekas att paragrafen är tillämplig både när ett godmanskap eller förvaltarskap aktualiseras första gången och när en ny god man eller förvaltare behöver utses, exempelvis för att den som tidigare hade förordnats har avlidit.

16 §

Bestämmelsen handlar om inhämtande av yttrande från den för vilken ett godmans- eller förvaltarförordnande har ifrågasatts. Första stycket handlar om beslut om godmanskap eller förvaltarskap i allmänhet. Det har ändrats med hänsyn till de nya reglerna om vilka myndigheter som får fatta beslut.

Andra stycket handlar om ärenden hos rätten om anordnande av godmanskap enligt 4 § och förvaltarskap. Det innehåller inga nyheter när det gäller vilka som skall höras. I ett nytt tredje stycke har angivits att de nämnda bestämmelserna även gäller när överförmyndaren har att utse god man eller förvaltare på ett senare stadium. Självklart kan det i sådana situationer ofta vara så att vissa yttranden som bör inhämtas i ärendet om anordnande om godmanskap eller förvaltarskap är onödiga och därför kan underlåtas med stöd av undantagsreglerna i andra stycket (jfr prop. 1987/88:124 s. 176).

I första, andra och fjärde styckena har ordet "ärende" bytts ut för att passa terminologi i den föreslagna domstolsförfarandelagen.

17 §

Bestämmelsen handlar om inhämtande av läkarintyg i ärenden om godmanskap enligt 4 § och förvaltarskap. Paragrafen har ändrats så att skyldigheten att inhämta läkarintyg bara åvilar rätten i ärendet om anordnande av godmanskap eller förvaltarskap. Däremot reglerar paragrafen i sin nya lydelse till skillnad från vad som hittills gällt inte det fallet att det är fråga om att byta förvaltare eller god man. Det torde dock inte i praktiken innebära att utredningen i sådana ärenden kommer att bli sämre än hittills. Redan nu torde rätten i ärenden om byte av god man eller förvaltare i allmänhet nöja sig med den utredning som redan föreligger (jfr prop. 1987/88:124 s. 178).

I paragrafen har vidare en redaktionell ändring gjorts för att anpassa den till den föreslagna domstolsförfarandelagen.

18 §

Paragrafen innehåller regler om interimistiska beslut. Den har ändrats med hänsyn till att även överförmyndaren fattar beslut i frågor om godmanskap och förvaltarskap. Därjämte har ett par redaktionella ändringar gjorts med anledning av terminologin i den föreslagna domstolsförfarandelagen.

19 §

Paragrafen handlar om upphörande av godmanskap och förvaltarskap, entledigande av vissa gode män när uppdraget slutförts och entledigande av god man när den gode mannen själv begär det. Reglerna har ändrats med hänsyn till den föreslagna nya fördelningen av beslutsbefogenheter mellan rätten och överförmyndaren.

20 §

Paragrafen handlar om entledigande av god man eller förvaltare som inte längre är lämplig att inneha sitt uppdrag. Som anförts i den allmänna motiveringen har det lagts på överförmyndarna att fatta beslut i dessa frågor i framtiden.

21 §

Paragrafen reglerar vilka som får väcka en fråga om entledigande eller upphörande. Den har ändrats med hänsyn till den nya fördelningen av beslutsbefogenheter. Dessutom har en redaktionell ändring vidtagits med anledning av den föreslagna domstolsförfarandelagen.

22 §

Paragrafen reglerar frågan till vem man skall anmäla att en god man eller en förvaltare har avlidit. Enligt gällande rätt skall anmälan göras till den tingsrätt där godmanskapet eller förvaltarskapet är eller skall vara inskrivet. Om frågor om byte av förvaltare och god man flyttas från tingsrätterna till överförmyndarna, bör också anmälningar enligt denna paragraf göras till överförmyndaren.

23 §

Paragrafen reglerar frågan om jämkning av godmanskap och förvaltarskaps omfattning. När det gäller godmanskap torde frågor om jämkning oftast komma upp beträffande sådana godmanskap som rätten anordnar, alltså godmanskap enligt 4 §. Det är naturligt att frågor om jämkning av omfattningen av sådana godmanskap får avgöras av rätten. Men det kan även bli fråga om att jämka omfattningen av godmanskap som anordnas av överförmyndaren. I ett nytt

fjärde stycke i paragrafen har införts en regel för sådana fall.

I tredje stycket har ordet "ärendet" bytts ut mot "målet" i enlighet med terminologin i den föreslagna domstolsförfarandelagen.

24 §

Paragrafen reglerar skyldigheten att ge den som skall förordnas till god man eller förvaltare eller entledigas från sådant uppdrag tillfälle att yttra sig. Den har ändrats med hänsyn till att även överförmyndaren i framtiden får fatta beslut om förordnande och entledigande.

25 och 26 §§

Paragraferna innehåller forumregler. De har ändrats med hänsyn till att även överförmyndaren skall fatta beslut. Vid ändringarna har förmynderskapsutredningens förslag att avskaffa inskrivningen av godmanskap och förvaltarskap beaktats.

I 25 § första stycket har intagits en forumregel för de fall där tingsrätten beslutar om anordnade av förvaltarskap och godmanskap. Forum kan inte i framtiden knytas till inskrivningsinstitutet. I stället har tingsrättens behörighet, i enlighet med vad förmynderskapsutredningen har föreslagit (SOU 1988:40 s. 26) knutits till den enskildes hemvist.

I ett nytt andra stycke i 25 § har införts en forumregel för de ärenden om godmanskap och förvaltarskap som skall handläggas av överförmyndare med undantag för de fall som avses i 3 §. Även i dessa fall har överförmyndarens behörighet knutits till den enskildes hemvist.

I 26 § har införts en regel som gäller de i 3 § avsedda fallen. Liksom enligt gällande rätt (25 § tredje stycket) har behörigheten att besluta om god man när det gäller dödsboutredningar knutits till den dödes hemvist. Andra gode män utses där egendom finns eller där det visat sig att det finns ett behov av god man.

27 §

Paragrafen innehåller regler om vem som får överklaga beslut om godmanskap och förvaltarskap. Den har ändrats med hänsyn till att beslut i sådana frågor även kommer att kunna fattas av överförmyndarna. I ett nytt första stycke föreskrivs att den föreslagna domstolsförfarandelagen skall tillämpas i mål vid tingsrätt om god man och förvaltare.

20 kap.

1 §

I paragrafen, som i fråga om bl.a. domstols sammansättning hänvisar till ÄktB, har tagits in motsvarigheter till vissa bestämmelser som nu finns i 6 § ärendelagen om tingsrätts sammansättning i huvudförhandlingsfall och om möjligheter för regeringen att för vissa fall föreskriva behörighet för icke lagfarna tjänstemän.

2 a §

Bestämmelsen reglerar den enskildes rätt till rättegångsbiträde i ärenden om förvaltarskap. Formellt gäller bestämmelsen i sin hittillsvarande lydelse inte bara fall där en person för första gången skall få en förvaltare utan också fall av byte av förvaltare. Det torde emellertid inte ha varit avsikten att bestämmelsen skall ha den innebörden (jfr prop. 1987/88:124 s. 198 f.). I den föreslagna lydelsen har uttryckligen angivits att regeln om rättegångsbiträde, förutom i fall av utvidgning av förvaltarskap, bara gäller när ett förvaltarskap skall anordnas. Ett par redaktionella ändringar har vidtagits med anledning av den föreslagna domstolsförfarandelagen.

6 §

Bestämmelsen reglerar överklagande av överförmyndarens beslut. Liksom enligt gällande rätt skall överklagande ske till tingsrätt. Överklagandet och förfarandet i tingsrätt regleras i framtiden av den domstolsförfarandelag som utredningen föreslår i avdelningen om processrättsliga frågor. Regler om inom vilken tid ett överklagande skall ges in står i den lagen och behöver alltså inte tas in i den nu förevarande paragrafen.

21 kap.

1 - 5 §§

Paragraferna har ändrats på grund av att länsrättens uppgifter har flyttats över till tingsrätten.

6 §

Paragrafen reglerar fall där rätten får vägra verkställighet. Första stycket är i sak oförändrat. Det kan påpekas att det sällan torde bli aktuellt att vägra verkställighet av interimistiska beslut. I dessa fall är det beslut som skall verkställas i regel så färskt att förhållandena knappast kan ha hunnit förändras. Om en förändring undantagsvis har

inträffat, kan rätten i stället för att vägra verkställighet självmant ta upp frågan om ändring av det interimistiska beslutet.

Andra stycket motsvarar den nuvarande andra meningen i första stycket. Ordet "ansökan" har bytts ut mot "talan". Innebörden av den förändringen är att reglerna om tvistemål i stället för - som enligt den hittillsvarande ordningen - reglerna om domstolsärenden skall tillämpas. Därigenom kommer vårdnadsfrågor som anhängiggörs med stöd av denna bestämmelse att handläggas på samma sätt som de flesta andra vårdnadsfrågor. Efter en lagändring år 1978 är de enda vårdnadsfrågor som i övrigt handläggs som domstolsärenden de frågor som avses i 6 kap. 9 §, dvs. vårdnadsfrågor som efter en vårdnadshavande förälders död upptas efter ansökan av den efterlevande föräldern eller efter anmälan av socialnämnden.

Tredje stycket motsvarar utan ändring i sak det nuvarande andra stycket.

7 §

Paragrafen har ändrats på grund av att länsrättens uppgifter har flyttats över till tingsrätten.

8 a §

Paragrafen är ny. Den innehåller regler om prövningen av frågor om verkställighet m.m. som blir nödvändiga när hanteringen flyttas till tingsrätterna.

I första stycket föreskrivs att frågor om verkställighet av interimistiska beslut skall handläggas som frågor i det anhängiga målet. Det innebär att RBs regler om förfarandet m.m. skall tillämpas.

I andra - femte styckena ges föreskrifter om mål om utdömmande av vite enligt 3 §, om verkställighet och överflyttning som tas upp efter särskild ansökan. I dessa fall är den av utredningen föreslagna domstolsförfarandelagen tillämplig.

Enligt domstolsförfarandelagen gäller RBs regler för tvistemål i fråga om domförhet. De nu aktuella frågorna skall i de flesta fall avgöras i sak under medverkan av nämndemän. Därför behövs det särregler om domförheten. De har intagits i fjärde stycket och konstruerats så att RBs regler om domförhet i mål med högre minimistraff än sex månaders fängelse gäller. Eftersom de nu aktuella frågorna inte avgörs efter huvudförhandling, innebär detta att rätten som huvudregel skall bestå av en lagfaren domare men att rätten kan bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän om det finns särskilda skäl för det med hänsyn till beskaffenheten av den fråga som skall avgöras. För att nå överensstämmelse med gällande rätt har dock i fjärde styckets sista mening föreskrivits att rätten vid avgörande i sak av andra frågor än frågor om utdömmande av vite alltid skall ha

den sammansättning som är föreskriven för huvudförhandling, alltså en lagfaren domare och tre nämndemän.

När det gäller överläggning och omröstning hänvisar domstolsförfarandelagen till RBs regler om tvistemål. Där finns det emellertid inga regler för de fall där nämndemän ingår i rätten. Med anledning därav har i paragrafens femte stycke införts en hänvisning till reglerna därom i 14 kap. 17 § ÄktB.

10 och 11 §§

Paragraferna har ändrats på grund av att länsrättens uppgifter har flyttats över till tingsrätten.

12 §

Paragrafens första och andra stycken har ändrats på grund av att länsrättens uppgifter har flyttats över till tingsrätten.

I tredje stycket finns regler om muntlig förhandling. Här föreskrivs i 11 § i den föreslagna domstolsförfarandelagen att rätten skall hålla muntlig förhandling om det begärs av en enskild part vars rätt berörs. Den nu aktuella bestämmelsen kompletterar denna regel genom att föreskriva att även om ingen begär det, skall muntlig förhandling hållas i tingsrätten om det inte är uppenbart obehövt. När det gäller förfarandet i högre rätt i de fall där ingen part begärt sammanträde finns ingen specialregel i FB utan där gäller den allmänna regeln i den föreslagna lagen om förfarandet i förvaltningsdomstolarna m.m. att det i handläggningen bör ingå sammanträde när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet.

Paragrafens båda sista stycken är oförändrade.

13 §

Paragrafen behandlar olika kostnadsfrågor. Den har ändrats eftersom frågor enligt 21 kap. skall handläggas av tingsrätt i stället för av länsrätt. Första stycket har upphävts och ersatts av motsvarande bestämmelser i 33 § i den föreslagna domstolsförfarandelagen.

14 §

Paragrafen har ändrats eftersom länsrättens uppgifter överflyttas till tingsrätten.

16 §

Paragrafen, som är ny, behandlar frågor om överklagande av tingsrättens avgörande. I första stycket finns en bestämmelse om sådana frågor som handläggs som frågor i ett pågående tvistemål. Det

föreskrivs att ett avgörande i en sådan fråga skall överklagas särskilt och att den som är missnöjd alltså inte behöver vänta med att överklaga till dess tingsrätten har avgjort hela målet.

Beträffande andra frågor gäller enligt 38 § i den föreslagna domstolsförfarandelagen att tingsrättens beslut skall överklagas till hovrätt. Av skäl som redovisas i kapitel 17 i den allmänna motiveringen har i paragrafen införts regler om att tingsrättens avgörande inte får överprövas av hovrätt om inte hovrätten meddelat prövningstillstånd. Reglerna återfinns i paragrafens andra - femte stycken och konstruktionen är likadan som när det gäller de nuvarande reglerna för tvistemål. Det bör anmärkas att reglerna om prövningstillstånd också gäller när en fråga enligt detta kapitel handlagts som en fråga i ett anhängigt tvistemål.

I paragrafens sista stycke har införts regler om fullföljdsförbud med s.k. ventil. Förslaget har kommenterats i den allmänna motiveringen. Hovrättens beslut vid överprövning av ett beslut som tingsrätten meddelat med stöd av 6 kap. 20 § får enligt 20 kap. 12 § sista stycket aldrig överklagas. Det är skälet till att motsvarande ordning införts för hovrättens beslut i fråga om verkställighet av sådana beslut.

17 §

Paragrafen motsvarar den hittillsvarande 16 § som innehåller en regel om att kammarrätt skall ha en sammansättning med nämndemän. Den nya regeln inleds med en mening enligt vilken de följande domförhetsreglerna inte gäller i de fall där RBs regler tillämpas. I de fallen krävs det inga särskilda domförhetsregler i FB. Därefter regleras frågan hur hovrätten skall vara sammansatt i de fall då den föreslagna domstolsförfarandelagen gäller. Den lösningen har valts att paragrafen hänvisar till RBs domförhetsregler för grövre brottmål. Det innebär bl.a att den sammansättning som i 2 kap. 4 § tredje stycket är föreskriven för handläggning av frågor om prövningstillstånd även gäller i frågor enligt 21 kap. FB. I den sista meningen har dock, för att nå överensstämmelse med vad som hittills har gällt, föreskrivits att hovrätten alltid skall ha en sammansättning med nämndemän när hovrätten i sak avgör ett mål som i tingsrätten avgjorts under medverkan av nämndemän. Paragrafens sista stycke motsvarar för hovrätternas del sista stycket i 8 a §.

4 Förslaget till lag om ändring i ärvdabalken

I ärvdabalken föreslås ett flertal ändringar till följd av att domstolsförfarandelagen skall ersätta den nuvarande ärendelagen.

16 kap.

I 16 kap. ÄB finns regler om preskription av rätt att ta arv eller testamente. 1 - 3 §§ innehåller regler om hur det skall förfaras när en arvinge eller en testamenstagare vistas på okänd ort eller är okänd. I dessa fall skall rätten utfärda en kungörelse om arvet eller testamentsförordnandet med uppmaning till arvingen eller testamentstagaren att tillträda kvarlåtenskapen inom viss tid, vid påföljd att rätten att ta arv eller testamente preskriberas. I dessa fall skall också enligt bestämmelser i FB utses en god man för att bevaka arvingens eller testamenstagarens rätt. I den allmänna motiveringen, kapitel 7, föreslås att både frågorna om godmansförordnande och uppgiften att utfärda kungörelse enligt reglerna i 16 kap. ÄB skall flyttas från rätten till överförmyndaren. Det föranleder ändringar i 16 kap. 1 och 2 §§ ÄB.

I 16 kap. 5 § ÄB finns en regel om hur det skall förfaras när en arvinge eller testamentstagare undandrar sig att tillkännage om han vill göra anspråk på arvet eller testamentet. I dessa fall kan rätten förelägga honom att göra sin rätt gällande. Det har inte ansetts att denna uppgift bör flyttas från rätten till överförmyndaren.

Slutligen föreslås en mindre ändring i 16 kap. 6 § ÄB.

1 §

I paragrafen finns regler om s.k. arvskungörelse i de fall där det finns en känd arvinge som vistas på okänd ort. Uppgiften att utfärda kungörelsen har flyttats från rätten till överförmyndaren. I paragrafen har också införts en bestämmelse som talar om vilken överförmyndare som är behörig att handlägga sådana frågor. Bestämmelsen överensstämmer med motsvarande regel i förslaget till ändring i 11 kap. 26 § FB.

2 §

Paragrafen innehåller regler om arvskungörelse i de fall då det inte kan utrönas om det finns en arvinge och då man vet att det finns en arvinge men kännedom saknas om hans namn och vistelseort. Paragrafen har ändrats på motsvarande sätt som 1 §.

6 §

Paragrafen innehåller regler om hur man skall förfara om man vill göra sin rätt till kvarlåtenskap eller lott däri gällande utan att tillträda den. Det sker enligt den nuvarande lydelsen genom att man anmäler sitt anspråk till god man eller till någon annan. Bl.a. kan man göra anmälan hos rätten. Anmälningar enligt paragrafen är sällsynt förekommande. De kan avse både fall där en kungörelse utfärdats

enligt 1 - 3 §§ och situationer där arvingen eller testamentstagaren är känd men av någon anledning inte vill tillträda kvarlåtenskapen. Paragrafen har ändrats på så sätt att rättens funktion har övertagits av överförmyndaren.

19 kap.

20 §

Paragrafens andra stycke har kompletterats med en mening enligt vilken testamentsexekutorer m.fl. inte behöver underrätta rätten om vem som har tillställts årsredovisning. När det gäller skälen till lagändringen hänvisas till avsnitt 5.3.

20 b §

I paragrafen, som är ny, har tagits in en motsvarighet till bestämmelser som nu finns i 6 § ärendelagen om möjligheter för regeringen att för vissa fall föreskriva behörighet för icke lagfarna tjänstemän.

23 kap. 5 §

I paragrafen, som behandlar frågor om förordnande av skiftesman, har tagits in en motsvarighet till bestämmelser som nu finns i 6 § ärendelagen om möjligheter för regeringen att för vissa fall föreskriva behörighet för icke lagfarna tjänstemän.

5 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

Förslagen i kapitel 15 om att övervakningsnämndernas arbetsuppgifter skall fördelas mellan frivårdsmyndigheter och tingsrätter föranleder ett flertal ändringar i brottsbalkens bestämmelser om brottspåföljder och om verkställigheten av sådana påföljder.

26 kap.

11 §

Ändringen innebär att det blir frivårdsmyndigheten som övertar övervakningsnämndens befogenhet att avkorta övervakning för den som är villkorligt frigiven.

16 §

Ändringen innebär att det blir frivårdsmyndigheten som övertar övervakningsnämndens befogenhet att meddela föreskrifter om vad

den villkorligt frigivne har att iaktta under prövotiden och att upphäva meddelade föreskrifter. Ett undantag gäller för föreskrifter som meddelats av rätten. I dessa fall skall det ankomma på rätten att besluta.

18 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om åtgärder som kan meddelas om den villkorligt frigivne inte iakttar vad som åligger honom. Den har ändrats på så sätt att frivårdsmyndigheten har övertagit övervakningsnämndens befogenheter.

I ett nytt andra stycke har tillagts att rätten i vissa fall kan meddela beslut enligt första stycket. Avsikten är att rätten i de fall den har beslutat att omhänderta en person skall kunna fatta alla beslut om åtgärder som kan erfordras innan den omhändertagne frigis.

19 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förverkande av villkorligt medgiven frihet på grund av att den frigivne allvarligt åsidosatt sina åligganden. Nu föreslås att rätten tar över övervakningsnämndens uppgift att fatta beslut om förverkande. För att rätten skall kunna ta upp frågan krävs att frivårdsmyndigheten har begärt det. Frivårdsmyndigheten blir alltså den frigivnes motpart inför rätten och får precis som den dömde möjlighet att överklaga tingsrättens beslut till hovrätt. Som framgår av 38 kap. föreslås att den av utredningen föreslagna domstolsförfarandelagen skall reglera tingsrättens handläggning av frågor om förverkande enligt denna paragraf. Det innebär bl.a. att det bör ingå ett sammanträde när det kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målet (10 §) samt att den frigivnes begäran om sammanträde skall tillgodoses (11 §). I regel torde rätten böra kalla till sammanträde oavsett om någon av parterna begärt det. Ett lämpligt sätt att handlägga frågor enligt paragrafen torde vara att samtidigt delge den frigivne frivårdsmyndighetens ansökan, en kallelse till sammanträde och ett föreläggande att svara på ansökningen senast vid sammanträdet.

20 §

I paragrafen har sista meningen ändrats eftersom övervakningsnämndens uppgifter föreslås bli överflyttade till rätten.

22 §

I paragrafen har föreskrivits att rätten skall ta över övervakningsnämndens uppgift att besluta om tillfälligt omhändertagande av den som är villkorligt frigiven. Som framgår nedan föreslås att den

domstolsförfarandelag som utredningen föreslår skall bli tillämplig på förfarandet, med det undantaget att frivårdsmyndigheten, på grund av ärendenas brådskande natur, skall kunna göra en muntlig ansökan. Självfallet måste, som påpekas i den allmänna motiveringen, tillses att rätten har erforderligt underlag för ett ställningstagande. Hänsynen till ärendenas brådskande natur har också föranlett att regeln i 38 kap. 8 § om att ett omhändertagande får beslutas utan att den frigivne fått tillfälle att yttra sig har behållits, dock bara för en tid av en vecka. I allmänhet torde tingsrätten i de fall som avses med paragrafen ta ställning till frågan om omhändertagande utan kommunikation med den frigivne i en sammansättning med en lagfaren domare. Om prövningen utfaller så att framställningen skall bifallas, framgår av 38 kap. 8 § att beslutet måste utformas så att det inte föranleder att den villkorligt frigivne är berövad sin frihet under längre tid än en vecka. Det säkraste sättet för rätten att förvissa sig om det torde vara att i beslutet föreskriva att polismyndigheten eller frivårdsmyndigheten så snart beslutet verkställts skall underrätta rätten om det. Rätten kan då i ett kompletterande beslut ange hur länge frihetsberövandet skall bestå. Om det blir aktuellt med ett frihetsberövande som pågår längre tid än en vecka, gäller bestämmelserna i domstolsförfarandelagen om förhandling.

Ofta torde det vara aktuellt att i samband med omhändertagandet besluta en åtgärd enligt detta kapitel. Om fråga om förverkande av den villkorligt medgivna friheten kommer upp, är rätten ensam behörig att fatta beslut. Men i samband med omhändertagande enligt denna paragraf kan rätten även besluta om andra åtgärder (18 § andra stycket). Den lämpligast ordningen torde vara att frågor om åtgärder prövas vid en muntlig förhandling inför rätten medan frihetsberövandet består. Rätten är då domför med en lagfaren domare och tre nämndemän, se 38 kap. 6 §. Om rätten då skulle besluta att förverka den villkorligt medgivna friheten framgår av 38 kap. 9 § att beslutet träder i verkställighet omedelbart. Om rätten skulle besluta någon annan åtgärd eller avstå från åtgärd, skall självfallet beslutet om omhändertagande hävas.

27 kap.

6 §

Paragrafen innehåller regler om åtgärder mot den som inte iakttar vad som åligger honom till följd av en villkorlig dom. Mål om sådana åtgärder handläggs av tingsrätt enligt gällande rätt enligt RBs regler om rättegången i brottmål (19 § andra stycket lagen 1946:804 om införande av nya rättegångsbalken). Genom ändringar i 26 och 28 kap. kommer tingsrätterna att överta övervakningsnämndernas

uppgifter att besluta om motsvarande åtgärder mot dem som dömts till fängelse och skyddstillsyn. I dessa fall föreslås att den föreslagna domstolsförfarandelagen skall tillämpas i stället för RB. Motsvarande ordning bör gälla för de fall som avses i den förevarande paragrafen. Med anledning därav har orden "anhängiggör talan" bytts ut mot "ansöker".

28 kap.

6 §

Paragrafen innehåller i sin tredje mening regler om att rätten i en skyddstillsynsdom får meddela vissa föreskrifter. Enligt gällande bestämmelser kan övervakningsnämnden ändra föreskrifter av detta slag. I paragrafen har det föreskrivits att det skall ankomma på rätten att ändra sådana föreskrifter. Det kan ske på ansökan både av den dömda och frivårdsmyndigheten.

7 §

Paragrafen innehåller i de båda första styckena regler om åtgärder när den som dömts till skyddstillsyn inte iakttar vad som åligger honom. Den har ändrats på samma sätt som motsvarande bestämmelse beträffande dem som dömts till fängelse (26 kap. 18 §).

I paragrafens tredje stycke har gjorts den ändringen att frivårdsmyndigheten har fått ta över övervakningsnämndens befogenhet att besluta att övervakning skall upphöra.

8 §

Paragrafen innehåller regler om undanröjande av skyddstillsyn i fall av allvarlig misskötsamhet från den dömdes sida. Den har ändrats på så sätt att det är frivårdsmyndigheten och inte övervakningsnämnden som skall göra en framställning hos åklagaren. Dessutom har ordet "talan" bytts ut mot "ansökan" (jfr specialmotiveringen till 27 kap. 6 §).

11 §

Regeln om omhändertagande av den som dömts till skyddstillsyn har ändrats på samma sätt som motsvarande regel för den som är villkorligt frigiven (26 kap. 22 §). När det gäller tillämpningen hänvisas till specialmotiveringen till sistnämnda paragraf. En skillnad blir att rätten inte kan besluta om undanröjande av skyddstillsynen lika enkelt som den kan besluta om förverkande av villkorligt medgiven frihet. Det är en konsekvens av att det ansetts att frågor om undanröjande av skyddstillsyn kräver medverkan av åklagare.

37 kap.

Kapitlet innehåller i sin hittillsvarande lydelse bestämmelser om kriminalvårdens nämnder samt om överklagande. När övervakningsnämnderna avskaffas, kan reglerna om deras sammansättning m.m. i 1 - 3, 5 och 6 §§ upphävas. 37 kap. 6 § innehåller nu en bestämmelse om förfarandet inför nämnderna. När det gäller de ärenden som nu föreslås överflyttade till tingsrätterna meddelas förfaranderegler i 38 kap. Beträffande de ärenden som föreslås överflyttade till frivårdsmyndigheterna torde förvaltningslagens regler vara tillräckliga. Kvar av bestämmelserna i 37 kap. 1 - 6 §§ blir reglerna om kriminalvårdsnämnden.

7 §

Första stycket innehåller regler om möjlighet att få vissa beslut av frivårdsmyndighet överprövade av högre instans. De beslut som avses är beslut att den som är villkorligt frigiven skall stå under övervakning (26 kap. 11 § andra meningen), förordnande av övervakare och biträde till övervakaren (26 kap. 12 § andra meningen) samt beslut att den som är villkorligt frigiven skall hålla kontakt med annan person än övervakaren (26 kap. 13 § andra meningen). Enligt gällande regler kan den dömda utan inskränkning i tiden påkalla prövning av beslutet hos övervakningsnämnd. Enligt förslaget skall frivårdsmyndigheten fatta beslut även i andra frågor i framtiden. Det rör sig om beslut om föreskrifter (26 kap. 15 §) och beslut om åtgärder vid misskötsamhet (26 kap. 18 §). Även i dessa fall måste det finnas en möjlighet att få beslutet överprövat.

I paragrafen har övervakningsnämndens funktion som överprövningsinstans övertagits av tingsrätt. Regeln har konstruerats så att den dömda i vanlig ordning skall överklaga beslutet i stället för att påkalla prövning av det. Den av utredningen föreslagna domstolsförfarandelagen föreslås bli tillämplig på överklaganden av detta slag och i den lagen finns regler om att överklagande skall ske skriftligen och att den som överklagar skall ge in sin skrivelse till den myndighet som meddelat beslutet inom tre veckor från den dag då han fick del av beslutet. Forumregeln har konstruerats så att rätt tingsrätt blir en tingsrätt inom vars domsaga frivårdsmyndigheten är verksam. Det innebär att det i vissa fall kan bli mer än en tingsrätt som är behörig att pröva ett överklagande.

I paragrafens andra stycke i dess hittillsvarande lydelse finns regler om överklagande av beslut som övervakningsnämnden har fattat. Reglerna är konstruerade så att de frågor där övervakningsnämnden enligt första stycket i dess hittillsvarande lydelse beslutar i andra instans inte går att få överprövade (se 11 §). Ett undantag gäller beträffande övervakningsnämndens beslut vid överprövning av fri-

vårdsmyndighets beslut angående övervakning för den som är villkorligt frigiven, även om detta knappast varit lagstiftarens avsikt (se prop. 1987/88:120 s. 111). I övrigt kan följande beslut av övervakningsnämnd överprövas enligt hittillsvarande regler: Beslut i första instans i frågor om upphörande av övervakning efter villkorlig frigivning (26 kap. 11 § tredje meningen), föreskrift (26 kap. 15 §), åtgärder vid misskötsamhet (26 kap. 18 och 19 §§) samt tillfälligt omhändertagande (26 kap. 22 §).

Om man skulle anordna en ny ordning, där frivårdsmyndigheter och tingsrätter övertar övervakningsnämndernas funktioner, så att man når största möjliga överensstämmelse med gällande ordning, skulle man tillåta överklagande av tingsrätts beslut till hovrätt bara i de fall tingsrätt beslutat i första instans men inte i de fall tingsrätt fungerar som överinstans till en frivårdsmyndighet. En så kraftig begränsning av möjligheterna att överklaga har den fördelen att ett slutligt beslut kommer snabbare vilket är särskilt viktigt när det gäller de tvångsåtgärder som kan beslutas enligt de nu aktuella bestämmelserna. Emellertid förekommer det knappast på något annat område att ett beslut av en tingsrätt inte går att överklaga. En sådan ordning innebär ett avsteg från hävdvunna principer för prövning i högre instans samtidigt som den minskar möjligheterna att få fram vägledande avgöranden.

På grund av det anförda har paragrafen konstruerats så att ett beslut av en tingsrätt alltid går att överklaga till hovrätt vare sig tingsrätten beslutat i första eller andra instans. Det har helt enkelt åstadkommits genom att det andra stycket har upphävts. Av 38 § i den föreslagna domstolsförfarandelagen framgår det att överklagande skall ske till hovrätt. Av 6 § i lagförslaget framgår att tiden för överklagande i regel är tre veckor från beslutet.

Någon motsvarighet till den nuvarande möjligheten för frivårdsmyndigheten att hänskjuta ett ärende till övervakningsnämnden för avgörande har inte upptagits i paragrafen.

8 §

Paragrafen innehåller regler om hur den som dömts till skyddstillsyn skall förfara för att få vissa beslut om verkställigheten överprövade. Paragrafen behandlar inte de frågor som enligt gällande ordning avgörs av tingsrätt (undanröjande av skyddstillsyn och beslut om omhändertagande i vissa fall). Beslut i sådana frågor överklagas till hovrätt och därifrån till högsta domstolen (19 § andra stycket lagen om införande av nya RB).

Första stycket innehåller en hänvisning till reglerna i föregående paragraf. Andra stycket innehåller regler om överklagande av övervakningsnämnds beslut till hovrätt. Sådana regler behövs inte när

övervakningsnämnderna avskaffas. När det gäller överklagande av tingsrätts beslut till hovrätt finns tillräckliga bestämmelser i förslaget till domstolsförfarandelag. Andra stycket har därför upphävts. Det innebär i enlighet med vad som anförts i anslutning till föregående paragraf att en tingsrätts beslut - till skillnad från vad som gäller nu - kan överklagas till hovrätt vare sig tingsrätten beslutat i första eller andra instans.

10 §

Paragrafen innehåller i sin hittillsvarande lydelse en regel om att frivårdsmyndighets och övervakningsnämnds beslut i allmänhet omedelbart länder till efterrättelse. I sin nya lydelse handlar paragrafen bara om frivårdsmyndighets beslut. Regler om beslut av domstolar finns i 38 kap.

11 §

Den första meningen i paragrafen i dess nu gällande lydelse säger att beslut av övervakningsnämnd i andra frågor än som avses i 7 och 8 §§ inte får överklagas. Enligt utredningsförslaget skall övervakningsnämndernas uppgifter fördelas på frivårdsmyndigheter och tingsrätter. Beträffande frivårdsmyndigheter föreskrivs i 7 och 8 §§ i vilka fall dess beslut får överklagas till tingsrätt. I 38 kap. 13 § föreskrivs att andra beslut av frivårdsmyndighet enligt BrB kan överprövas av kriminalvårdsstyrelsen. Det är inte aktuellt att överväga någon regel om fullföljdsförbud beträffande beslut av frivårdsmyndighet. Inte heller när det gäller beslut av tingsrätt finns det, i enlighet med vad som anförts i anslutning till 7 §, anledning att införa regler om fullföljdsförbud. Bestämmelsen i första meningen har därför upphävts.

När det gäller frågan om det skall gå att överklaga hovrätts beslut till högsta domstolen gäller f.n. att hovrätts beslut vid överprövning av tingsrätts avgöranden om undanröjande av skyddstillsyn, tillfälligt omhändertagande av skyddstillsynsdömd samt åtgärder vid misskötsamhet av den som är villkorligt dömd kan överklagas till högsta domstolen. Däremot gäller att beslut varigenom hovrätt överprövat beslut av övervakningsnämnd inte får överklagas till högsta domstolen. Det skulle vara fördelaktigt om man kunde åstadkomma enhetliga regler på den här punkten. Ett tungt skäl för att ha kvar förbudet att överklaga är att det i de frågor som är aktuella är angeläget att ett slutligt avgörande kommer snabbt. Å andra sidan innebär det alltid en nackdel för prejudikatbildningen, om man inte har en möjlighet att överklaga ett hovrättsavgörande till högsta domstolen. I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen har problemet lösts genom en regel om fullföljdsförbud med s.k. ventil efter mönster från exempelvis 54 kap. 2 a § RB. Regeln har, med hänsyn till att

åklagare kan vara part, utformats i enlighet med vad som föreslås i avsnitt 21.2.5.

38 kap.

38 kap. innehåller bestämmelser om allmän domstols handläggning av frågor som rör verkställighet av brottspåföljd enligt BrB. Gällande rätt innebär att de frågor som av en myndighet anhängiggörs vid en tingsrätt som första instans handläggs enligt RBs regler om förfarandet i brottmål, om det inte är föreskrivet något annat (19 § andra stycket lagen om införande av nya RB). Tingsrättens avgörande har formen av ett beslut och det innebär att reglerna i 52 kap. RB tillämpas för förfarandet i hovrätt. Även frågor som överklagas från övervakningsnämnd till hovrätt handläggs enligt reglerna i 52 kap. RB (21 § lagen om införande av nya RB). I 38 kap. finns regler om undantag från vad som sålunda gäller för vissa fall.

Genom förslagen i kapitel 15 tillförs tingsrätterna en del frågor som är av sådan karaktär att brottnömsreglerna inte är lämpliga handläggningsregler. Som exempel kan nämnas frågor om att ändra föreskrifter vid skyddstillsyn enligt 28 kap. 6 §. En lämpligare ordning för sådana fall får man, som anförts i den allmänna motiveringen, om man använder reglerna i den föreslagna domstolsförfarandelagen. Denna lag föreslås därför bli tillämplig på de frågor där tingsrätterna föreslås få nya uppgifter som första beslutsfattare. För att reglerna skall bli så enhetliga som möjligt har lagen föreslagits bli tillämplig också i de fall där tingsrätt redan enligt gällande regler beslutar i första instans. Lagen föreslås också bli tillämplig i de fall där tingsrätt enligt förslaget skall få till uppgift att överpröva beslut av frivårdsmyndighet.

2 b §

Paragrafen är ny. Den innehåller en föreskrift om att den domstolsförfarandelag som föreslås i avdelningen om processrättsliga frågor skall tillämpas i alla situationer när någon - den dömde eller en representant för det allmänna - inleder ett domstolsförfarande enligt bestämmelser i 26 - 38 kap.

Av 1 § andra stycket i den föreslagna domstolsförfarandelagen framgår att den lagen också gäller när tingsrätt efter överklagande överprövar frivårdsmyndighets beslut. Någon särskild bestämmelse om det är därför inte erforderlig i förevarande paragraf.

Paragrafens sista stycke ersätter motsvarande bestämmelse för övervakningsnämnderna i 37 kap. 5 §.

3 §

Paragrafen innehåller regler om forum för sådana frågor som enligt bestämmelser i 26 - 28 kap. skall prövas av tingsrätt som första instans. När det gäller frågor som rör den som är villkorligt frigiven eller dömd till skyddstillsyn är huvudregeln att ansökan skall göras till en tingsrätt inom vars område den frivårdsmyndighet som handhar eller senast handhade övervakningen är verksam. Det innebär att den som vill göra en ansökan kan ha flera tingsrätter att välja mellan enligt denna regel. Ett alternativt forum är den tingsrätt som först avgjorde det mål där den påföljd som det är fråga om ådömts. Den sistnämnda regeln blir också, i enlighet med vad som har gällt enligt paragrafens hittillsvarande första stycke, tillämplig när den påföljd som det är fråga om är villkorlig dom.

Paragrafens andra stycke, som innehåller en alternativ forumregel, är oförändrat.

5 §

Paragrafens första stycke innehåller regler om när en sådan ansökan som avses i 27 kap. 6 § eller 28 kap. 8 § skall anses gjord. Ordet "talan" har bytts ut mot "ansökan" (jfr specialmotiveringen till 27 kap. 6 §).

Paragrafens andra stycke är nytt. Den innehåller en regel om att en ansökan om tillfälligt omhändertagande av den som är villkorligt dömd eller dömd till skyddstillsyn får göras muntligen. Skälet till den regeln har redovisats i den allmänna motiveringen. Se också specialmotiveringen till 26 kap. 22 §.

6 §

Paragrafen innehåller domförhetsregler. I första stycket står regler för de fall som regleras av den föreslagna domstolsförfarandelagen. Enligt 1 § andra stycket den lagen gäller i fråga om domförhet RBs regler för tvistemål. Enligt lagens 2 § kan i lag meddelas föreskrifter som avviker från lagens bestämmelser. Den förevarande paragrafens första stycke innehåller sådana avvikande bestämmelser. Enligt huvudregeln gäller i fråga om domförhet, överläggning och omröstning RBs regler för mål om brott för vilka det är stadgat svårare straff än fängelse i sex månader. Eftersom huvudförhandling inte förekommer, gäller (1 kap. 3 § RB) att rätten består av en lagfaren domare men att rätten, om det föreligger särskilda skäl, kan bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän (1 kap. 3 c § RB). Ett skäl att därvid ha en sammansättning med nämndemän kan vara att en fråga där endomarsammansättning är huvudregel skall avgöras samtidigt som en fråga där det i första styckets andra mening är

föreskrivet en sammansättning med nämndemän. Ett exempel är situationer där en fråga om åtgärd vid misskötsamhet skall prövas samtidigt som en fråga om tillfälligt omhändertagande enligt 26 kap. 18 §.

Andra meningen i första stycket innehåller föreskrifter om att rätten i vissa fall skall ha en sammansättning med nämndemän. Regeln har formulerats så att nämndemannasammansättningen är obligatorisk endast när rätten avgör målet i sak. Det innebär exempelvis att förekommande preliminärfrågor i målet liksom frågor om avskrivning av målet efter återkallelse kan avgöras av en ensam lagfaren domare. Till skillnad från vad som nu gäller skall rätten alltid vara sammansatt med nämndemän när den prövar frågor enligt 34 kap. 10 §.

Paragrafens andra stycke är nytt. Det innehåller en regel enligt vilken hovrätt i de fall den överprövar ett avgörande från tingsrätt där domstolsförfarandelagen är tillämplig skall vara sammansatt enligt brottnsreglerna. Stycket har konstruerats på motsvarande sätt som det föregående stycket.

7 §

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att offentlig försvarare får förordnas i mål angående undanröjande av påföljd och att ersättningen till försvararen liksom kostnaden för annan rättshjälp alltid skall stanna på staten. Dessa regler stämmer överens med vad som nu gäller i dessa mål enligt 21 § lagen om införande av nya RB. Paragrafen innehåller inga regler om i vilka situationer det kan finnas skäl att utnyttja möjligheten att förordna offentlig försvarare. Det torde bli naturligt att söka ledning i de principer som kommit till uttryck i 21 kap. RB, i första hand 3 a § 2 och 3.

8 §

Bestämmelsen innehåller i sin hittillsvarande lydelse i första stycket regler om förfarandet i vissa mål som avviker från de brottnsregler som eljest gäller. För de mål som skall handläggas enligt den föreslagna domstolsförfarandelagen behövs inga särregler i denna paragraf. Regler om kommunikation med motpart finns i lagens 13 § och regler om sammanträde finns i 10 och 11 §§. Första stycket har därför upphävts. Om sammanträde skall hållas, torde det ofta vara mest praktiskt att skicka skriften varigenom målet anhängiggörs till sökandens motpart och samtidigt kalla till förhandling och förelägga honom att yttra sig senast vid förhandlingen.

Paragrafen innehåller i sin föreslagna lydelse de särregler för mål om tillfälligt omhändertagande som finns i det hittillsvarande andra stycket. I enlighet med gällande rätt finns det en möjlighet för rätten att besluta om sådant omhändertagande utan att den dömde har beretts

tillfälle att yttra sig. En nyhet är att det inte skall gå att hålla den dömde frihetsberövad under längre tid än en vecka med stöd av ett beslut som har meddelats utan kommunikation med den dömde. En fråga om frihetsberövande under längre tid än en vecka torde i allmänhet böra prövas efter en förhandling även om den dömde inte har begärt att rätten skall hålla förhandling.

9 §

Paragrafen reglerar vilka beslut av rätten som länder till efterrättelse utan hinder av att de inte vunnit laga kraft. Uppräkningen har kompletterats med beslut som enligt hittillsvarande ordning fattas av övervakningsnämnderna men som rätten skall fatta enligt den föreslagna ordningen.

10 §

I paragrafen har ordet "övervakningsnämnd" bytts ut mot "frivårdsmyndighet".

12 §

I paragrafen har ordet "övervakningsnämnd" bytts ut mot "frivårdsmyndighet".

Övergångsbestämmelse

När frivårdsmyndigheterna enligt förslaget skall ta över övervakningsnämndernas uppgifter, följer av allmänna regler att nämnderna till myndigheterna skall lämna över de ärenden som kommit in före ikraftträdandet men ännu inte hunnit avgöras. Någon särskild regel om det behövs därför inte. Däremot behövs en regel om hur det skall förfaras om någon efter ikraftträdandet överklagar ett beslut av en övervakningsnämnd som har meddelats före ikraftträdandet.

6 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

De allra flesta ändringarna är endast redaktionella i anledning av det i den allmänna motiveringen (avsnittet 26.3) föreslagna utbytet av "vad", "besvär" och "revision" mot "överklagande". På några punkter görs dock sakliga ändringar.

12 kap. 3 §

Paragrafen innehåller regler om förbud i vissa fall mot att vara ombud. Bestämmelserna i första stycket har av skäl som angetts i den

allmänna motiveringen - avsnittet 25.9 - ändrats så att de avser domare utan hänsyn till domstolstillhörighet.

Med den nuvarande lydelsen i andra stycket åsyftas att möjliggöra för nämndemän att uppträda som ombud i domstolsärenden. De får däremot inte vara ombud i rättegångar enligt RB vid den domstol de tillhör. Stycket har ändrats så att det klart framgår att nämndemän aldrig får vara ombud vid den domstol de tillhör. Även i fortsättningen kan de dock hjälpa andra med att ge in handlingar till rätten (se motiveringen till 53 § den nya förfarandelagen om att domstolen för komplettering kan ha anledning att vända sig till ingivare).

17 kap. 7, 12 och 13 §§

De i dessa paragrafer intagna hänvisningarna till reglerna i 54 kap. 14 § har utgått som onödiga.

29 kap. 3 §

Paragrafen behandlar frågor om hur resultatet av en omröstning skall bestämmas. I ett nytt sista stycke har införts en regel om omröstning i frågor om provningstillstånd. I enlighet med vad som gäller för tvistemål föreskrivs att provningstillstånd skall beviljas om en av ledamöterna anser det.

30 kap. 5, 10 och 11 §§

De i dessa paragrafer intagna hänvisningarna till reglerna i 54 kap. 14 § har utgått som onödiga.

32 kap.

2 §

I paragrafen finns bestämmelser om vad som händer, om en part som enligt 2 § andra stycket delgivningslagen (1970:428) medgivits att själv delge svaranden, misslyckas med att delge en stämning eller ett överklagande. Påföljden är ojämförligt strängare än den som följer av 2 § delgivningslagen.

Den sakliga ändringen har gjorts att påföljden inte inträder om parten visserligen ombesörjer delgivningen för sent men ger in ett bevis om delgivning innan rätten fattar sitt beslut. Ändringen står i överensstämmelse med moderna uppfattningar om möjligheterna att avhjälpa processhinder.

7 §

Paragrafen ger möjlighet för den, som vill överklaga eller ansöka om återvinning eller återupptagande men har laga förfall för att göra detta i rätt tid, att på begäran få förlängd tid. Eftersom det emellertid är i stort sett lika enkelt att överklaga "blankt" och begära anstånd med utvecklande av yrkanden och grunder har bestämmelserna upphävts som onödiga. Ändringen för med sig att också 58 kap. 11 § behöver ändras.

33 kap. 3 §

Paragrafen, som innehåller regler bl.a. om när handling skall anses ha kommit in till domstolen, överensstämmer för närvarande med 44 § FPL. De tre första styckena i paragrafen har ändrats så att de överensstämmer med 48 § i den nya förfarandelagen. I fråga om innebörden av ändringarna kan hänvisas till vad som har angetts i anslutning till det lagrummet. I ett fjärde stycke har tagits upp en bestämmelse om att ett meddelande skall godtas som egenhändigt undertecknat utan hinder av att det kommit in genom telefax, om det har avsänts från en telefon med nummer som kan hänföras till någon som undertecknat meddelandet. Den bestämmelsen behövs för RB-målen del till följd av att i balken kommer att kvarstå ett flertal bestämmelser om att inlagor till tingsrätt skall vara egenhändigt undertecknade.

42 kap. 17 a §

En hänvisning till reglerna i 56 kap. 15 - 17 §§ har ändrats att avse 56 kap. 13 - 15 §§.

49 kap.

Kapitlet upptar bestämmelser om överklagande av tingsrättsavgöranden. Tillämpningsområdet för kapitlet blir mindre till följd bl.a. av att många tingsrättsbeslut i fortsättningen skall överklagas enligt den nya förfarandelagen.

2 §

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 1 a §.

3 §

Första stycket överensstämmer i sak med de nuvarande två styckena i 2 §. Andra stycket motsvarar i sak nuvarande 8 § första stycket.

4 §

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 3 §.

5 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 4 §. Några ändringar i sak har gjorts. Särskilt är att märka att paragrafen har konstruerats om på det sättet att den gäller inte bara beslut under rättegången utan också sådana beslut som tas upp i dom eller slutligt beslut enligt reglerna i 17 kap. 13 § tredje stycket och 30 kap. 11 § tredje stycket. En viktig ändring ligger också i att överklagandet i paragrafens fall "får" och inte "skall" föras särskilt. Ändringen medför att en bestämmelse i nuvarande 5 § första stycket om rätt för annan än part eller intervenient att föra särskild talan mot beslut som tas upp i dom eller slutligt beslut har kunnat upphävas. Vidare har kunnat upphävas en bestämmelse i nuvarande 5 § andra stycket om att part och intervenient skall föra talan mot beslut i fråga som avses i 4 § eller beslut om skyldighet att ersätta rättegångskostnad i samma ordning som talan mot domen eller det slutliga beslutet.

Om sålunda en part överklagar en dom är det ingenting som hindrar att han överklagar ett i domen upptaget beslut om t.ex. rättegångskostnadsansvaret särskilt. Han kan dock inte vinna någonting med detta, eftersom målen kommer att handläggas gemensamt i hovrätten, om beslutet inte rör annan än part (se 52 kap. 13 §).

I andra punkten har införts bestämmelser som ger rätt till särskilt överklagande när rätten ogillat en begäran av någon att få delta i en brottmålsrättegång som målsägande eller enligt 13 kap. 7 § prövat en fråga om övertagande av ett käromål. Möjligheten till särskilt överklagande torde finnas redan med nu gällande lydelse, eftersom paragrafen bör analogitolkas i de angivna fallen (se t.ex. Welamson i Rättegång VI, 2:a uppl. år 1978, s. 19 med not 15).

I tionde punkten har införts en möjlighet att särskilt överklaga ett beslut enligt 33 kap. BrB angående avräkning av anhållnings- och häktningstid m.m. En sådan möjlighet har länge efterlysts (se Ds 1988:66 s. 95 med vidare hänvisningar). Regeln innebär bl.a. att en tilltalad som är nöjd med tingsrättens dom men missnöjd med ett i domen upptaget beslut om avräkning slipper överklaga själva domen.

De nuvarande bestämmelserna i paragrafens andra och tredje stycken har motsvarigheter i 6 §.

6 och 7 §§

Paragraferna överensstämmer i sak med nuvarande 4 § andra och tredje styckena respektive 6 §.

8 §

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 7 §.

9 §

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 8 § andra och tredje styckena.

10 §

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 9 §. Nuvarande 10 § som binder högre rätt vid vad lägre rätts beslut om tillämpligt fullföljdsinstitut har kunnat upphävas.

12 §

Paragrafen innehåller i sin hittillsvarande lydelse en regel om att det krävs prövningstillstånd för att hovrätten skall få pröva ett avgörande som tingsrätten meddelat i mål som handlagts enligt 1 kap. 3 d § RB. Den regeln finns kvar i den föreslagna första punkten i första stycket i dess nya lydelse. Som anförts i den allmänna motiveringen utvidgas nu kravet på prövningstillstånd till att även gälla tvistemål i skiktet mellan ett halvt och helt basbelopp. Den nya regeln står i andra punkten i första stycket. Eftersom det värde som är avgörande har knutits till regeln i 1 kap. 3 d § RB har regleringen i den förevarande paragrafen kunnat förenklas. I 1 kap. 3 d § RB finns regler om vilken tidpunkt värderingen skall avse och om rättegångskostnader skall räknas in i värdet.

Paragrafens andra stycke innehåller undantag från kravet på prövningstillstånd. Första punkten, som är ny, har tillfogats på grund av att det nu även blir andra mål än sådana som omfattas av småmålsreglerna som är underkastade reglerna om prövningstillstånd. Enligt den nya första punkten gäller inte reglerna om prövningstillstånd i mål som av tingsrätt handläggs i särskild sammansättning. Exempel på sådana mål är patentmål (66 § patentlagen 1967:837), tryckfrihetsmål (2 § tryckfrihetsförordningen och 13 § lagen 1949:164 med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål) och familjemål (14 kap. 17 § äktenskapsbalken och 20 kap. 1 § föräldrabalken). Det bör påpekas att det inte krävs att det aktuella målet prövats av tingsrätten i särskild sammansättning. Även om en tingsrätt exempelvis handlagt ett familjemål vid huvudförhandling i förenklad form med en lagfaren domare, krävs enligt den nu aktuella undantagsbestämmelsen inte något prövningstillstånd.

Punkterna 2 - 4 motsvaras av gällande rätt. Däremot har den nuvarande bestämmelsen om att det inte behövs prövningstillstånd när tingsrätten fattat beslut angående utdömande av förelagt vite eller om

ansvar för en rättegångsförseelse upphävts. Eftersom det föreslås regler om prövningstillstånd för bötesbrottmål finns det inga skäl att ha kvar denna undantagsregel.

13 §

I paragrafen har införts regler om prövningstillstånd för brottmål. Till skillnad från tvistemål har kravet på prövningstillstånd inte knutits till vad det varit fråga om för mål i tingsrätten utan till utgången i målet. Det innebär att det inte enligt denna paragraf föreligger något krav på prövningstillstånd för beslut som fattas innan tingsrätten har avgjort målet.

Huvudregeln är att det krävs prövningstillstånd när åklagaren, målsäganden eller den tilltalade överklagar en dom där tingsrätten i påföljdsdelen endast dömt till böter. Däremot finns det enligt paragrafen inget krav på prövningstillstånd om någon annan, exempelvis en part som ålagts att betala företagsbot, överklagar. Om det krävs prövningstillstånd, omfattas alla frågor som avgjorts i domen av kravet på prövningstillstånd. Så blir fallet exempelvis beträffande enskilda anspråk samt förverkande och andra offentlig-rättsliga följder av brottet. Att kravet på prövningstillstånd även gäller vissa beslut, exempelvis beträffande återbetalningsskyldighet för rättegångskostnader, framgår av paragrafens sista stycke.

Som påpekats i den allmänna motiveringen skulle en undantagslös regel med angivet innehåll medföra att en dom varigenom någon frikänns från ansvar för ett grovt brott vid överklagande från åklagaren inte skulle kunna överprövas av hovrätten utan föregående dispensprövning. För att slippa denna effekt av den valda konstruktionen har i sista ledet av den första meningen införts en regel enligt vilken det, förutom vid dom på böter, krävs prövningstillstånd när tingsrätten har meddelat frikännande dom för ett brott där det inte har stadgats svårare straff än sex månaders fängelse. Det innebär att om tingsrätten har frikänt en person från ansvar för ett brott med ett högre maximistraff än sex månaders fängelse krävs det inte prövningstillstånd när åklagaren överklagar. Om tingsrätten i samma dom fällt den tilltalade till ansvar för vissa brott och frikänt för vissa, måste det, för att det skall krävas prövningstillstånd, både vara så att påföljden bestämts till böter och att de brott som frikännandet avser har maximistraff understigande sex månaders fängelse. Om den ena parten är underkastad regler om prövningstillstånd, gäller det alltså även för motparten. Med att det inte är stadgat svårare straff än fängelse i sex månader menas att det avgörande är det straff som är utsatt i den straffbestämmelse som det är fråga om. Utslagsgivande blir den straffbestämmelse som åklagaren har åberopat vid tingsrätten.

Den andra meningen i första stycket innehåller ett undantag från

huvudregeln om prövningstillstånd i de fall där det varit fråga om enskilda anspråk. Det har synts som angeläget att mål där det förutom ansvar även prövats enskilda anspråk om små belopp, exempelvis beträffande självrisk på försäkring, inte faller utanför prövningstillståndssystemet enbart på grund av det enskilda anspråket. Däremot finns det anledning att införa en begränsning så att enskilda anspråk som rör stora belopp kan prövas av hovrätt utan krav på prövningstillstånd. Det är alltså fråga om att införa en begränsning liknande den begränsning som enligt föregående paragraf gäller för tvistemål. En komplikation är emellertid att tvistemålsregeln utgår från det belopp som yrkades i målet vid tiden för talans väckande. I brottmålsregeln i förevarande paragraf utgår man i stället - av skäl som anges i den allmänna motiveringen - från den påföljd som tingsrätten bestämmer i sin dom. När man skall avgöra hur en begränsning när det gäller värdet av enskilda anspråk i brottmål skall utformas står man alltså i valet mellan att utforma regleringen så att den stämmer med reglerna om tvistemål i 12 § eller med reglerna om ansvar i 13 §. Vilken lösning man än väljer innebär den en inkonsekvens i lagstiftningen. Emellertid finns inkonsekvensen där redan genom valet av olika lösningar för tvistemål och brottmål. Vi har därför i förevarande paragraf valt att försöka ordna systemet så att domstolen i ett och samma mål får tillämpa regler som i möjligaste mån framstår som konsekventa och lättillämpade. Det innebär att vi för brottmålsdelen har utformat reglerna så att domstolen både när det gäller böterna och de enskilda anspråken vid bestämmande av om det behövs prövningstillstånd skall utgå från det som dömts ut i tingsrättens dom. Ett ytterligare skäl som kan åberopas till stöd för denna lösning är att enskilda anspråk i brottmål i allmänhet anhängiggörs på ett formlöst sätt och inte sällan ändras under processens gång. Det kan därför finnas fall där det är svårt för rätten att säkert avgöra vilket värde det enskilda anspråket hade när det anhängiggjordes. Den förordade lösningen är därför lättare att tillämpa än vad en lösning byggd på regleringen i 12 § skulle vara.

Det får anses vara en opraktisk ordning att en dom beträffande en tilltalad till en del kräver prövningstillstånd för överprövning och till en annan del kan överprövas utan krav på prövningstillstånd. Tingsrätten skall när målet avgörs kunna ge ett enkelt och begripligt besked till parterna om det behövs prövningstillstånd eller inte. Paragrafen är därför så utformad att domen när det gäller prövningstillstånd skall ses som en enhet för varje tilltalad. Om exempelvis tingsrätten har dömt till fängelse, krävs inte prövningstillstånd även om det bara är ett enskilt anspråk på några hundralappar som överklagas. Om domen däremot omfattar flera tilltalade, kan det krävas prövningstillstånd beträffande någon av dem även om de andra inte är underkastade sådana regler.

I andra stycket finns ett undantag från kravet på prövningstillstånd. Det har berörts i den allmänna motiveringen.

I tredje stycket kompletteras regeln om prövningstillstånd för domar med en regel om att det för vissa beslut skall gälla samma regler som för själva domen.

14 - 16 §§

Paragraferna överensstämmer i sak med nuvarande 13 - 15 §§.

50 kap.

Kapitlet avser rättegången i hovrätt vid överklagande av tingsrätts tvistemålsdom.

2 §

Formellt sett har det inte gjorts några sakliga ändringar i paragrafen, som handlar om anslutningsvisa överklaganden. Jämfört med vad som gäller för närvarande föreligger dock den skillnaden att en part inte längre kan överklaga anslutningsvis beträffande rättegångskostnader eller när motparten överklagat endast ett i domen upptaget beslut.

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad ett överklagande skall innehålla. Tredje stycket handlar om klagandens bevisuppgift.

Såvitt gäller ny bevisning i mål där förlikning om saken är tillåten gäller enligt 25 § att klaganden måste göra sannolikt att han inte kunnat åberopa omständigheten eller beviset vid tingsrätten eller att han annars haft giltig ursäkt att inte göra det. På den punkten har undan för undan förekommit skärpningar i lagstiftningen (se prop. 1971:45 s. 112 och SFS 1971:218 samt prop. 1988/89:95 s. 79 och SFS 1989:656). Det synes förekomma anledning att i konsekvens med dessa ändringar ställa upp ett krav att en klagande, som vill åberopa ny bevisning, redan i bevisuppgiften skall uppge anledningen till att beviset inte har förebringats tidigare (jfr 55 kap. 3 § andra stycket). Såvitt gäller överklagande till hovrätt bör bestämmelsen ha avseende endast på dispositiva tvistemål.

Ett överklagande skall enligt nu gällande regler vara egenhändigt undertecknat av parten eller hans ombud. Den bestämmelsen har slopats av skäl som anges i motiveringen till 3 § den nya förfarandelagen (se även motiven till det nya fjärde stycket i 33 kap. 3 §). Motsvarande ändringar har gjorts i 51 kap. 4 §, 52 kap. 3 §, 55 kap. 3 § och 56 kap. 3 §.

Det skall i anslutning till den nu berörda paragrafen sägas att de

uppgifter som lämnas enligt paragrafen kan behöva kompletteras. Bestämmelser om föreläggande angående komplettering finns i 7 §. Även de uppgifter som parten lämnar i en kompletteringskrivelse hör till överklagandet. Sålunda bör ett yrkande, som preciseras inom förelagd tid, betraktas som framställt i överklagandet trots att preciseringen skett efter utgången av tiden för överklagande. Även sådana uppgifter som parten lämnar efter att ha fått anstånd med utvecklande av yrkanden och grunder hör till överklagandet.

9 §

Paragrafen handlar om svaret på överklagandet. För det fall att i svaret i ett dispositivt tvistemål påkallas ny bevisning har införts en bestämmelse om att anledningen till att beviset inte tidigare förebringats skall uppges (se motiven till 4 § och jämför 55 kap. 8 § andra stycket). Ur paragrafen har vidare tagits bort en bestämmelse om att svaret skall vara egenhändigt undertecknat. Motsvarande ändringar har gjorts i 51 kap. 9 §, 52 kap. 8 §, 53 kap. 2 §, 55 kap. 8 § och 56 kap. 8 §.

10 §

I paragrafen finns bestämmelser om fortsatt skriftväxling efter det att motparten svarat. Ur paragrafen har tagits bort en bestämmelse att klaganden skall delges svaret. Motsvarande ändringar har gjorts i 51 kap. 10 §, 53 kap. 2 § och 55 kap. 9 §.

11 §

Paragrafen överensstämmer med nuvarande 10 a §.

12 §

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 11 och 12 §§.

13 - 22 §§

Paragraferna överensstämmer i sak med nuvarande 21, 22, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 respektive 20 §§.

51 kap.

Kapitlet avser rättegången i hovrätt vid överklagande av en brottmålsdom. Ändringarna i kapitlet överensstämmer i huvudsak med de ändringar som har gjorts i 50 kap. Vissa skillnader föreligger dock.

4 §

I ett nytt andra stycke har införts en regel som har avseende på fall då prövningstillstånd erfordras (jfr 50 kap. 4 § andra stycket).

10 a §

Paragrafen innehåller regler om hovrättens handläggning av frågor om prövningstillstånd. Principen är - liksom enligt gällande regler för tvistemål - att en fråga om prövningstillstånd får avgöras utan att vadesvaranden har beretts tillfälle att yttra sig. Som nämnts i den allmänna motiveringen torde det i brottmål ofta finnas anledning att låta åklagaren yttra sig över ett överklagande från den tilltalades sida, innan frågan om prövningstillstånd avgörs.

11 - 22 §§

Paragraferna överensstämmer i sak med nuvarande 11 och 12, 21, 22, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 respektive 23 §§.

23 §

Paragrafen, som innehåller bestämmelser som begränsar hovrättsprövningen i vissa fall, motsvarar nuvarande 23 a §. I doktrinen har uttryckts en tvekan i fråga om hur de nuvarande bestämmelserna skall tillämpas i vissa undantagsfall (se Ekelöf/Boman, Rättsmedlen, 11:e uppl. år 1990, s. 52 och Welamson i Process och exekution, år 1990, s. 347). I klarhetens intresse har därför bestämmelserna i paragrafen justerats på några punkter. Sålunda förutsätter en tillämpning av de nya bestämmelserna att tingsrättens dom inte överklagats beträffande "frågan om den tilltalade begått gärningen eller frågan hur denna skall bedömas". Dessa uttryck överensstämmer i sak med uttryck som förekommer i fråga angående omröstning i brottmål (se 29 kap. 2 § andra stycket första punkten och de utförliga motivuttalandena i prop. 1988/89:2 s. 18). I huvudsak avses med bestämmelserna vad som förr betecknades som "skuldfrågan". Det skall anmärkas att den föreslagna lydelsen innebär att tillämpningsområdet för bestämmelserna blir något mindre.

Även vad som i paragrafens fall undantas från hovrättsprövningen avser frågan om den tilltalade begått gärningen och frågan hur denna skall bedömas. Detta innebär en viss begränsning i hovrättens prövningsskyldighet. För att understryka bestämmelsernas obligatoriska natur har uttrycket "skall endast" bytts ut mot uttrycket "får endast". De genombrottsrekvisit som förekommer i två skilda punkter har behållits oförändrade, eftersom ändringar i det avseendet skulle kunna leda till för en för hovrättsstadiet inte godtagbar begränsning av prövningsskyldigheten.

Det bör påpekas att varken den föreslagna lydelsen eller den nuvarande tar sikte på de speciella problem som kan uppstå vid flergärningsbrottslighet (se om behandlingen av dessa problem i stället Welamson i anförnt arbete och i Rättegång VI, 2:a uppl. år 1978, s. 68).

30 §

Paragrafen motsvarar i sak nuvarande 31 §.

52 kap.

Kapitlet innehåller bestämmelser om handläggningen i hovrätt när ett beslut har överklagats. Tillämpningsområdet för bestämmelserna minskar avsevärt till följd av att många beslut som fattas i domstolsärenden m.m. skall överklagas enligt den nya förfarandelagen. I de fall där tingsrätts beslut enligt nu gällande regler skall överklagas genom "vad" kommer även i fortsättningen reglerna i 50 eller 51 kap. att vara tillämpliga. Det framgår av 14 §.

1 §

I paragrafen har uttrycket "sammanträde för förhandling" ersatts av det enklare "sammanträde". Självklart kan det ju vid en tillämpning av paragrafen inte vara fråga om andra sammanträden än sådana som avser förhandling.

3 §

I andra stycket har införts en bestämmelse om att klaganden - när prövningstillstånd behövs - i överklagandet skall ange de omständigheter han åberopar till stöd för att sådant tillstånd skall meddelas. En överensstämmande regel finns redan för tvistemålens del (se 50 kap. 4 § andra stycket).

10 - 11 §§

Paragraferna motsvarar i sak nuvarande 9 a respektive 10 §. I 11 § finns för närvarande en bestämmelse om att besvärsmål skall företas till avgörande så snart ske kan. Denna bestämmelse, som inte har några motsvarigheter när det gäller andra slags mål enligt RB, har upphävts, eftersom den i sin onyanserade utformning inte säger något annat än en självklarhet. Vissa mål om överklaganden av beslut bör givetvis liksom hittills vara förtursmål i hovrätten.

13 §

I paragrafen har tagits in bestämmelser som skall medföra att i hovrätten överklaganden av domar och överklaganden av beslut skall kunna handläggas gemensamt i samma utsträckning som nu. Av första stycket framgår sålunda att om part eller intervenient överklagat ett beslut som tagits upp i dom och även domen är överklagad målen i hovrätten skall handläggas gemensamt enligt 50 eller 51 kap. Det motsvarar i huvudsak nuvarande ordning vilken för nu angivna fall innebär att beslutet skall överklagas i samma ordning som domen eller får överklagas endast i samband med överklagande av dom (se 49 kap. 5 § andra stycket och 8 § första stycket).

I 49 kap. 5 § andra stycket görs emellertid undantag för de fall som tas upp i första stycket samma paragraf. Det gäller sådana fall där beslutet rör ett ombud, en försvarare, ett vittne, en sakkunnig eller någon annan som inte varit part eller intervenient. Ett motsvarande undantag har gjorts i den nu berörda paragrafens andra stycke.

Huruvida 50 eller 51 kap. blir tillämpligt bestäms i första hand av om det gäller en tvistemåls- eller brottmålsdom (se även 51 kap. 31 § som medför att ett överklagande av en brottmålsdom i vissa fall skall behandlas som tvistemål).

Om överklagandet av domen skulle återkallas eller förfalla bör målet angående det överklagade beslutet i fortsättningen handläggas enligt 52 kap.

53 kap.

2 §

I paragrafen, som reglerar förfarandet i sådana brottmål som skall tas upp omedelbart i hovrätt, har en regel om skriftligt svaromål gjorts obligatorisk. I praktiken torde skriftligt svaromål alltid krävas in även med nu gällande regler.

54 kap.

Kapitlet upptar bestämmelser om överklagande av hovrättsavgöranden. Tillämpningsområdet för kapitlet blir mindre till följd bl.a. av att många hovrättsbeslut i fortsättningen skall överklagas enligt den nya förfarandelagen. Det som sägs i motiven till 49 kap. angående överklaganden av tingsrättsavgöranden har i stor utsträckning betydelse även såvitt gäller överklaganden av hovrättsavgöranden.

2 §

Paragrafen överensstämmer i sak med nuvarande 1 a §.

3 §

Paragrafen handlar om överklagande av hovrätts slutliga beslut. Första stycket överensstämmer i sak med vad som gäller enligt 2 §. I andra stycket har införts bestämmelser från nuvarande 6 § om överklagande av ett beslut av hovrätt genom vilket ett mål återförvisats till tingsrätt. När ett sådant beslut får överklagas rör det sig om ett slutligt beslut (se t.ex. kommentaren till RB av Gärde m.fl. s. 815).

4 - 18 §§

Paragraferna överensstämmer i sak med nuvarande 2 a, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 11 a, 12, 13, 14, 15 respektive 16 §.

55 kap.

Kapitlet avser rättegången i högsta domstolen vid överklagande av en hovrättsdom. Ändringarna i kapitlet överensstämmer i huvudsak med de ändringar som har gjorts i 50 och 51 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om överklagande av hovrätts dom. Tidsfristen för överklagande har av skäl som angetts i den allmänna motiveringen - avsnittet 26.3.2 - ändrats från fyra veckor till tre veckor.

2 - 12 §§

Paragraferna överensstämmer i sak med nuvarande 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 respektive 12 a §.

56 kap.

Kapitlet avser rättegången i högsta domstolen vid överklagande av ett hovrättsbeslut samt handläggningen av vissa till högsta domstolen hänskjutna prejudikatfrågor. Ändringarna överensstämmer i huvudsak med de ändringar som gjorts i 52 kap.

1 §

I paragrafen finns bestämmelser om bl.a. tiden för överklagande av hovrätts beslut. Tidsfristen har av skäl som angetts i den allmänna motiveringen - avsnittet 26.3.2 - ändrats från fyra veckor till tre veckor. När det gäller utgångspunkten för beräkningen av fristen är regeln i fråga om beslut under rättegången som meddelats vid ett

sammanträde att tiden räknas från den dag som beslutet meddelades. För övriga beslut räknas tiden från det att den som vill klaga fick del av beslutet.

I fråga om överklaganden av tingsrättsbeslut genomfördes år 1984 den ändringen att fristen skall räknas från dagen för beslutet, om beslutet meddelats vid ett sammanträde eller om det vid ett sammanträde har tillkännagetts när beslutet kommer att meddelas (se prop. 1983/84:78 s. 60). Motsvarande ändring synes nu böra genomföras för hovrättsbeslutens del. Därför har paragrafen i nu berörda hänseende utformats med 52 kap. 1 § som förebild.

3 - 15 §§

Paragraferna överensstämmer i sak med nuvarande 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16 respektive 17 §.

58 kap.

11 §

Ur paragrafen, som handlar om återställande av försutten tid vid laga förfall, har tagits bort en föreskrift som begränsade återställningsmöjligheterna när parten kunde anmäla förfallet på sätt i 32 kap. 7 § angavs.

Övergångsbestämmelser

Även beträffande RB har bland övergångsbestämmelserna tagits in en regel som under en övergångstid skall klara av att i lagar och förordningar kan förekomma hänvisningar till äldre bestämmelser. Regeln syftar på nu förekommande föreskrifter om att talan i vissa fall skall föras hos hovrätt genom vad eller besvär. Om dessa föreskrifter ändras under departementsbehandlingen av våra förslag, torde det bli möjligt att ta bort inte bara den nu berörda övergångsbestämmelsen utan också att upphäva 21 § RP.

7 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

I avsnitt 22.9 föreslås att utsökningsmål i framtiden skall överklagas till tingsrätt i stället för till hovrätt och att förfarandet i domstol skall regleras av den domstolsförfarandelag som vi föreslår i avsnittet om processrättsliga frågor. Detta föranleder ett flertal ändringar i 18 kap. UB av både saklig och terminologisk natur. Bl.a. är den nya förfaranderegleringen som vi föreslår mera fullständig än den nuvarande regleringen i 52 kap. RB. En del bestämmelser i 18 kap. UB har därför kunnat upphävas. 3 §, som innehåller en regel om att UBs regler ersätter RBs har upphävts som onödig. 8, 10 och 18 §§ motsvaras av regler i den föreslagna domstolsförfarandelagen och har därför kunnat upphävas.

1 §

Paragrafens första stycke har ändrats på så sätt att det föreskrivs att tingsrätt skall pröva överklaganden i utsökningsmål. Det medför behov av en forumregel som kommenterats i avsnitt 22.9. Paragrafens andra stycke innehåller en hänvisning till den nya domstolsförfarandelagen.

2 § och 4 - 6 §§

Paragraferna har ändrats i terminologiskt hänseende för att stämma överens med terminologin i den nya domstolsförfarandelagen.

7 §

Paragrafen har ändrats i terminologiskt hänseende. Dessutom har regeln om att beslut skall överklagas inom tre veckor från det att klaganden fick del av det tagits bort ur paragrafens hittillsvarande andra och femte stycken. Den regeln står i den nya domstolsförfarandelagen.

9 §

Paragrafens båda första stycken har utgått eftersom de motsvaras av bestämmelser i lagen om förfarandet i förvaltningsdomstolarna m.m. Paragrafens tredje stycke har moderniserats i terminologiskt hänseende.

11, 12, 14, 15 och 16 §§

Paragraferna är i sak oförändrade.

17 §

Paragrafen är ny. Den innehåller regler om prövningstillstånd vid överklagande till hovrätt och om fullföljdsförbud med ventil vid överklagande till högsta domstolen. Dessa regler har kommenterats i avsnitt 22.9.

18 och 19 §§

Paragraferna är i sak oförändrade.

8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1845:50 s. 1) om handel med lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva

1 §

Paragrafen har ändrats på så sätt att en lösöreköpsavhandling inte längre skall ges in till tingsrätten utan bara till kronofogdemyndigheten. Beträffande skälen för lagändringen hänvisas till den allmänna motiveringen, kapitel 8.

I den hittillsvarande lydelsen finns en bestämmelse om hur tingsrätten skall handlägga frågor om lösöreköp, nämligen ta in avhandlingarna i protokollet varmed avses bouppteckningsprotokollet. Någon motsvarande regel torde inte vara erforderlig för kronofogdemyndigheternas handläggning. Erforderliga föreskrifter kan meddelas i administrativ ordning.

Som angivits i den allmänna motiveringen har det inte bedömts erforderligt att komplicera regleringen med bestämmelser om överklagande.

2 §

Enligt gällande ordning skall tingsrätterna föra förteckningar över uppvisade och inprotokollerade köpeavhandlingar. I paragrafen har motsvarande regel införts för kronofogdemyndigheterna.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om innebörden av det skydd som lösöreköparen får.

Enligt gällande regler har köparen inte något skydd, om utmätning eller motsvarande inträffar inom 30 dagar efter det att avhandlingen visades upp inför rätten. I den nya lydelsen av paragrafen är utgångspunkten för trettiodagarsfristen i stället den dag då handlingen visades upp för kronofogdemyndigheten. Det kan innebära att en

köpare får skydd enligt lagens bestämmelser i vissa situationer då han enligt de hittillsvarande reglerna inte skulle ha varit skyddad.

Härutöver har i paragrafen gjorts en ändring i forumregeln i första stycket.

9 Förslaget till lag om ändring i lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling

15 §

Av paragrafen, som är ny, framgår att i fråga om handläggningen vid rätten av en fråga om dödande av förkommen handling domstolsförfarandelagen och inte ärendelagen skall gälla. I andra meningen har tagits in en motsvarighet till en bestämmelse i 6 § ärendelagen om möjlighet för regeringen att för vissa fall föreskriva behörighet för icke lagfarna tjänstemän.

10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden

Regeln i 7 § har ändrats på så sätt att kammarkollegiet i stället för rätten skall utse god man för allmänna arvsfonden. Beträffande motiven till ändringen hänvisas till den allmänna motiveringen, avsnitt 7.6.

11 Förslaget till lag om ändring i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.

Förslagen i kapitel 15 att avskaffa övervakningsnämnderna har föranlett några ändringar i lagen.

13 §

Verkställighetsfrågor som avses i paragrafen skall i framtiden handläggas av domstolar och frivårdsmyndigheter. Paragrafen har ändrats i enlighet därmed.

15 §

Paragrafens tredje stycke har ändrats på så sätt att det blir frivårdsmyndigheten som får ta emot ärenden om åtgärder. Myndigheten kan sedan själv fatta beslut eller, om det är aktuellt med en åtgärd som kräver beslut av åklagare eller domstol, göra en framställning dit.

20 §

Paragrafen har ändrats på motsvarande sätt som 13 §.

22 §

Paragrafens tredje stycke har ändrats på motsvarande sätt som 15 § tredje stycket.

25 §

Paragrafens andra stycke har ändrats på så sätt att det skall ankomma på frivårdsmyndighet att göra framställningar om anordnande av övervakning i de andra nordiska länderna.

27 §

Paragrafens hittillsvarande första stycke innehåller regler om överklagande till hovrätt av vissa beslut av övervakningsnämnd (förverkande av villkorligt medgiven frihet och tillfälligt omhändertagande av den som är villkorligt frigiven) som enligt BrB annars skulle ha överklagats till kriminalvårdsnämnden. Dessa beslut skall enligt vårt förslag till lag om ändring i BrB fattas av tingsrätt i första instans och de ifrågavarande reglerna i paragrafens hittillsvarande första stycke kan därför upphävas.

Däremot finns fortfarande behov av regler om vart man skall överklaga beslut om framställningar enligt 15 § första stycket och 22 §. I enlighet med vad som enligt våra förslag skall gälla beträffande överklagande av frivårdsmyndighets beslut enligt BrB bör de ifrågavarande besluten om framställningar få överklagas till tingsrätt och där handläggas enligt den av oss föreslagna domstolsförfarandelagen. Tingsrättens beslut får överklagas till hovrätt och när det gäller möjligheterna att överklaga hovrättens beslut har införts en regel om fullföljdsförbud med ventil i enlighet med vad vi föreslagit i vårt förslag till ändring i 37 kap. 11 § BrB.

Paragrafens sista stycke har ändrats med hänsyn till att övervakningsnämnderna upphör.

Övergångsbestämmelse

När frivårdsmyndigheterna enligt förslaget skall ta över övervakningsnämndernas uppgifter, följer av allmänna regler att övervakningsnämnden till myndigheterna skall lämna över de ärenden som kommit in före ikraftträdandet men ännu inte hunnit avgöras. Någon särskild regel om det erfordras därför inte. Däremot behövs en regel om hur det skall förfaras om någon efter ikraftträdandet överklagar ett beslut av en övervakningsnämnd som har meddelats före ikraftträdandet.

12 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs

9 §

I avsnitt 22.9 föreslås att beslut enligt lagen skall överklagas till tingsrätt i stället för till hovrätt. Paragrafen har ändrats i enlighet härmed. Paragrafens hänvisning till reglerna om överklagande av utmätning i allmänhet omfattar även den nya regeln i 18 kap. 17 § UB om förbud att överklaga hovrättens avgörande. Paragrafens båda sista meningar har därför upphävts.

13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

8 §

Genom våra förslag får länsrätterna en allmän kompetens att pröva överklagade förvaltningsärenden. Inga förvaltningsärenden kommer således, när våra förslag är fullt genomförda, att prövas av kammarrätt som första domstolsinstans. Paragrafens punkt 1 har därför ändrats så att det framgår att kammarrätten som huvudregel prövar mål som överklagas från länsrätten. Det kan emellertid ta en viss tid innan alla nödvändiga författningsändringar kan göras så att detta blir en realitet. Som en andra kompletterande bestämmelse har därför behållits den gamla punkt 1. Vi föreslår att lagen om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt m.m. skall upphävas. Hänvisningen till denna lag har därför tagits bort. Paragrafen har vidare ändrats på grund av att det enligt nu gällande folkbokföringslag inte finns något underställningsinstitut.

12 §

I paragrafens femte stycke finns en hänvisning till andra lagar och bestämmelser rörande domförhetsregler i vissa fall. Vi föreslår att de speciella domförhetsregler som gäller för kommunalbesvärsmål skall upphävas. Paragrafen har därför ändrats så att hänvisningen beträffande domförhetsregler för kommunalbesvärsmål tas bort.

14 §

Genom våra förslag får länsrätterna, i likhet med kammarrätterna och regeringsrätten, en allmän kompetens. Paragrafen har därför ändrats i enlighet med detta. Det finns inte längre behov av en måluppräkningslag. Dessutom skulle en måluppräkningslag leda till en

otymplig och svåröverskådlig bestämmelse. Paragrafen blir ändå relativt omfattande på grund av att länsrätten allttjämt kommer att besluta som första instans i vissa förvaltningsärenden.

Paragrafen har vidare ändrats så att det inte längre anges särskilt vilken länsrätt som skall pröva vissa typer av ärenden. Bestämmelser om länsrätternas domkretsar bör i likhet med vad som gäller för kammarrätternas del ges i förordning. En sådan bestämmelse bör ha följande innehåll. Länsrättens domkrets utgörs av länet. En förvaltningsmyndighets beslut överklagas till den länsrätt inom vars domkrets myndigheten är belägen. Har beslutet överprövats av en regional eller central förvaltningsmyndighet, är den länsrätt behörig inom vars domkrets beslutsmyndigheten är belägen. Med beslutsmyndighet avses den myndighet som har beslutat som första beslutsinstans.

Slutligen har paragrafen ändrats så att möjligheten att flytta mål som har nära samband med varandra mellan länsrätter, utvidgas till att avse samtliga måltyper i länsrätterna.

14 a §

Vi föreslår att länsrätten i stället för kammarrätten skall pröva mål enligt plan- och bygglagen som första domstolsinstans. Det behövs därför en bestämmelse som gör det möjligt att flytta över s.k. blandade byggnadsmål till regeringen för prövning, dvs. en motsvarighet till nuvarande 9 § som vi föreslår skall upphävas.

18 §

Enligt våra förslag skall länsrätten inte längre besluta som första instans i körkortsmål. Den uppgiften övertas i stället av länsstyrelsen. Detta medför att de särskilda domförhållningsregler som gäller för vissa körkortsmål skall upphöra. Punkt 4 i andra stycket 18 och punkt 9 i tredje stycket skall därför utgå. Om länsrätten inte längre skall besluta om körkortsingripande, bör den heller inte besluta om ingripande mot den som innehar certifikat, elevtillstånd eller behörighetsbevis enligt luftfartslagen. I stort sett samma argument som talar för att körkortsmålen flyttas till en förvaltningsmyndighet, talar för att luftfartsmålen gör detsamma. Det mesta talar för att luftfartsverket bör vara den myndigheten. Punkt 5 i andra stycket och punkt 9 i tredje stycket bör därför upphöra att gälla. Detta medför att ändringar måste göras i 4 kap. 21 - 26 §§ luftfartslagen (1957:297). Som en ny punkt 9 i tredje stycket bör mål angående utlämnande av allmän handling införas. Det bör i sammanhanget påpekas att sådana mål avser mål både enligt tryckfrihetsförordningen och sekretesslagen.

18 a §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om att en lagfaren domare i länsrätt som hållit ett sammanträde i förberedande syfte i nära anslutning till sammanträdet får avgöra målet ensam. En förutsättning är dock att han anser att det är tillräckligt att en domare sitter i domstolen. En annan förutsättning är att parterna samtycker. Förslaget har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 25.6.3.

14 Förslaget till lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)**9 §**

Paragrafen, som behandlar frågor om rättshjälpsförmånerna, har ändrats på det sättet att ersättning för bevisning vid förvaltningsdomstol allmänt kan behnädas som rättshjälpskostnad. Ändringen har närmare behandlats i den allmänna motiveringen, avsnittet 25.8.2.

15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Våra förslag i kapitel 15 om avskaffande av övervakningsnämnderna föranleder behov av ändringar i lagen eftersom dessa nämnder enligt den hittillsvarande ordningen har till uppgift att fatta vissa beslut enligt lagen. I framtiden kommer de beslut om s.k. § 34-placering som nu meddelas av övervakningsnämnd att meddelas av kriminalvårdsstyrelsen. Styrelsens beslut kommer att kunna överklagas till länsrätt.

43 §

Den ändring som föreslås innebär att regeln om att intagen i vissa fall skall inställas inför övervakningsnämnd upphävs.

54 §

Paragrafens andra mening har upphävts.

57 §

Paragrafens första stycke har upphävts.

58 §

Den ändring som föreslås har att göra med att bestämmelserna om beslut av övervakningsnämnd i 55 och 56 § föreslås upphäva.

59 §

Paragrafen reglerar möjligheterna att överklaga beslut enligt lagen. I enlighet med vad som anförts i den allmänna motiveringen, avsnitt 22.2, skall kriminalvårdsstyrelsens beslut överklagas till länsrätt i stället för till kammarrätt.

60 §

Den ändring som föreslås innebär att regeln om möjlighet att låta någon annan än övervakningsnämnd fatta vissa beslut upphävs.

61 §

I paragrafen föreslås en ändring som är en följdändring till förslaget att upphäva 55 och 56 §§.

Övergångsbestämmelse

När kriminalvårdsstyrelsen enligt förslaget skall ta över övervakningsnämndernas uppgifter, följer av allmänna regler att övervakningsnämnderna till styrelsen skall lämna över de ärenden som har kommit in före ikraftträdandet men ännu inte hunnit avgöras. Någon särskild regel om det erfordras därför inte. Däremot behövs det en regel om hur det skall förfaras om någon efter ikraftträdandet överklagar ett beslut av en övervakningsnämnd som har meddelats före ikraftträdandet.

16 Förslaget till lag om ändring i bevissäkringslagen (1975:1027) för skatte- och avgiftsprocessen**15 §**

Paragrafen innehåller regler om behörighet att fatta och verkställa beslut enligt lagen. Enligt första stycket skall beslut i visst fall fattas av länsrätt på talan av granskningsledare. För detta fall gäller för närvarande en allmän bestämmelse i 10 § andra stycket tredje punkten FPL om att den mot vilken åtgärden ifrågasätts inte behöver höras i målet, om det kan befaras att underrättelse skulle avsevärt försvåra genomförandet av beslut i målet, något som i princip torde gälla alla

mål enligt bevissäkringslagen.

Som angetts i den allmänna motiveringen (avsnittet 25.5.2) bör den allmänna bestämmelsen i FPL utgå och ersättas av en motsvarande speciell bestämmelse för målen om bevissäkring. Den speciella bestämmelsen har tagits in i paragrafens första stycke som en andra mening.

23 §

I paragrafen har en hänvisning till FPL ändrats att avse den nya förfarandelagen.

17 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (1975:1385)

I kapitel 11 föreslås att frågor om likvidation enligt 13 kap. 4 § första stycket 2 - 5 skall handhas av patent- och registreringsverket i stället för som nu av tingsrätterna. Förslaget innebär förändringar i aktiebolagslagen.

13 kap.

4 §

Paragrafen har ändrats på så sätt att de fall där det föreslås att patent- och registreringsverket skall ta över uppgiften att besluta om likvidation har flyttats till en ny paragraf. Kvar i 4 § finns en bestämmelse att rätten skall besluta om likvidation i de fall där likvidationsskyldighet föreligger enligt bolagsordningen. Reglerna härom är oförändrade.

4 a §

Paragrafen innehåller de i kapitel 11 föreslagna nya reglerna om att patent- och registreringsverket skall besluta om likvidation i vissa fall. De materiella reglerna om i vilka fall likvidationsskyldighet föreligger är oförändrade.

I paragrafens andra stycke föreskrivs att beslut om likvidation inte skall meddelas, om det styrks att likvidationsgrunden upphört under handläggningen vid registreringsmyndigheten. När det gäller förhållandet mellan denna paragraf och omprövningsregeln i 27 § förvaltningslagen är det naturligt att det med ordet "handläggning" endast avses den första handläggningen och alltså inte den handläggning som sker i omprövningsärendet. Det kan nämligen knappast bli aktuellt att ompröva ett beslut om likvidation på grund av att exempelvis

räkenskapshandlingar har kommit in till registermyndigheten efter likvidationsbeslutet. I en sådan situation kan man inte hävda att likvidationsbeslutet var uppenbart oriktigt, vilket är en förutsättning för omprövning enligt förvaltningslagen.

5 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet hos patent- och registreringsverket i ärenden om likvidation enligt den föreslagna nya 4 a §. Som framgått av den allmänna motiveringen i kapitel 11 är förfarandet helt skriftligt. Utöver reglerna i den förevarande paragrafen gäller förvaltningslagen (1986:223) för förfarandet hos verket.

6 §

Paragrafen behandlar frågor om kostnader i ärenden om likvidation. Den har ändrats på grund av förslaget att vissa beslut skall fattas av patent- och registreringsverket i stället för av tingsrätterna.

7 §

I paragrafen, som handlar om utseende av likvidatorer, har införts en regel enligt vilken patent- och registreringsverket skall utse likvidator i samband med att verket beslutar om att ett bolag skall träda i likvidation.

18 kap. 8 §

Paragrafen är ny. Den innehåller en bestämmelse om att beslut av patent- och registreringsverket om att ett bolag skall träda i likvidation skall överklagas till tingsrätt. Forumregeln har utformats efter förebild från 10 kap. 1 § tredje stycket RB.

Beträffande överklagandet och tingsrättens handläggning kommer den av oss föreslagna domstolsförfarandelagen att gälla. Det innebär att förfarandet är i huvudsak skriftligt och att tingsrätten i de flesta fall är domför med en ensam lagfaren domare.

18 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:206) om felparkeringsavgift

10 a §

Paragrafens femte stycke har ändrats. I fråga om motiven för ändringen hänvisas till den allmänna motiveringen, kapitel 21.

19 Förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1977:477)

39 §

I bestämmelsen regleras vilka körkortsfrågor som beslutas av länsstyrelsen. På grund av förslaget att länsstyrelsen i stället för länsrätten skall besluta om körkortsingripande har bestämmelsen kompletterats så att den täcker in även detta. Den uppräknings som görs i första meningen andra stycket motsvarar innehållet i nuvarande 40 § som reglerar vilka körkortsfrågor som länsrätten beslutar i.

40 §

Paragrafen reglerar i vilka fall länsrätt i dag beslutar i körkortsfrågor. Länsrätten kommer numera endast att överpröva länsstyrelsens beslut i körkortsfrågor efter överklagande från den enskilde. Bestämmelsen skall därför utgå.

41 §

Paragrafens första stycke reglerar anhängiggörandet av körkortsmål i länsrätt. Vi föreslår att detta skall ske genom besvär och inte genom ansökan. Första stycket skall därför tas bort. I övrigt har bestämmelsen ändrats så att den avser förfarandet hos länsstyrelsen i stället för hos länsrätten i de fall körkortet är omhändertaget enligt 23 §.

42 §

Paragrafen behandlar länsrättens utredningsbefogenheter i ett körkortsmål. Länsrätten har rätt att förelägga den enskilde att ge in läkarintyg eller bevis om godkänt förarprov samt att under vissa förutsättningar höra socialnämnden. Paragrafen har ändrats så att länsstyrelsen övertar länsrättens utredningsbefogenheter. Rätt att höra socialnämnden har länsstyrelsen redan genom 39 §. För länsrättens del finns det inte anledning att ha kvar befogenheterna att förelägga den enskilde eller höra socialnämnden.

43 §

Paragrafen har ändrats så att länsstyrelsen i stället för länsrätten ges befogenhet dels att i samband med återkallelse förordna om att godkänt förarprov skall lämnas innan körkort eller traktorkort lämnas ut, dels åläggs skyldighet att på begäran pröva en fråga om sådant medgivande som avses i 2 § tredje stycket.

44 §

Paragrafen har ändrats så att länsstyrelsen i stället för länsrätten ges möjlighet att nyansera körkortsingripandet. Länsstyrelsen kan således i stället för att återkalla ett körkort föreskriva villkor eller besluta att förnyad personutredning skall göras vid en senare tidpunkt.

46 §

Vi föreslår att länsrättens utredningsbefogenheter skall flyttas till länsstyrelsen. I konsekvensens namn har därför paragrafen ändrats så att länsstyrelsens föreläggande enligt 42 § inte får överklagas särskilt.

47 §

I bestämmelsen anges i dag att allmänna ombudet i körkortsmål skall föra statens talan i sådana mål samt vilka befogenheter ombudet har. Vårt förslag är att de allmänna ombuden skall avskaffas och att verksamheten skall integreras i länsstyrelserna. Paragrafen har därför ändrats.

48 §

Nuvarande bestämmelse om allmänna ombud ersätts med en bestämmelse om att länsstyrelsen träder in som den enskildes motpart i domstolsprocessen.

49 §

Paragrafen har ändrats så att den särskilda besvärstid som i dag gäller för allmänna ombuden i stället gäller i de fall länsstyrelsen överklagar ett domstolsbeslut.

20 Förslaget till lag om ändring i passlagen (1978:302)

Förslagen i kapitel 15 att avskaffa övervakningsnämnderna gör att nämndernas funktion enligt passlagen måste läggas på någon annan myndighet. Som anges i den allmänna motiveringen har den lösningen valts att nämndernas funktion att besluta i kontroversiella fall har lagts på kriminalvårdsstyrelsen med möjlighet att överklaga styrelsens beslut till länsrätt.

21 §

I paragrafen har övervakningsnämnden ersatts med kriminalvårdsstyrelsen när det gäller att fatta beslut i hänskjutna frågor om pass.

24 §

På motsvarande sätt som i 21 § har övervakningsnämnden ersatts med kriminalvårdsstyrelsen.

28 §

I paragrafen föreslås ändringen att kriminalvårdsstyrelsens beslut skall överklagas till länsrätt.

29 §

Paragrafen innehåller bl.a. regler om att beslut i passfrågor av kriminalvårdsnämnden och hovrätt inte får överklagas. När hovrättens uppgift att överpröva beslut i passfrågor övertas av länsrätterna finns det inte anledning att införa en ordning som avviker från vad som gäller andra beslut angående kriminalvård. Regeln om fullföljdsförbud har därför upphävts.

Övergångsbestämmelse

När kriminalvårdsstyrelsen enligt förslaget skall ta över övervakningsnämndernas uppgifter, följer av allmänna regler att övervakningsnämnden till styrelsen skall lämna över de ärenden som kommit in före ikraftträdandet men ännu inte hunnit avgöras. Någon särskild regel om det erfordras därför inte. Däremot behövs en regel om hur det skall förfaras om någon efter ikraftträdandet överklagar ett beslut av en övervakningsnämnd som har meddelats före ikraftträdandet.

21 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:801) om internationellt samarbete rörande kriminalvård i frihet

Förslaget i kapitel 15 om att avskaffa övervakningsnämnderna föranleder ändringar i några bestämmelser i lagen.

11 §

Paragrafen innehåller regler om möjlighet att vid begränsad verkställighet ändra föreskrifter för den dömda som meddelats i det utländska avgörandet. Beslut om sådan jämkning bör meddelas i samband med att man i Sverige utser övervakare eller eljest tar ställning till hur kriminalvården bör ske (prop. 1978/79:3 s. 50). Dessa uppgifter ankommer nu på frivårdsmyndigheterna och det är därför lämpligast att dessa myndigheter får ta över frågorna om jämkning enligt den

förevarande paragrafen. Frivårdsmyndighetens beslut kan överklagas till tingsrätt enligt 26 §.

12, 14 och 24 §§

Övervakningsnämndens uppgifter enligt paragraferna har flyttats till frivårdsmyndigheterna.

26 §

Paragrafens andra stycke innehåller i sin hittillsvarande lydelse regler om överklagande av de beslut som övervakningsnämnd fattar som första instans enligt lagen. I enlighet med vad som föreslås beträffande motsvarande beslut enligt BrB har i paragrafen föreskrivits att dessa avgöranden skall överklagas till tingsrätt och där handläggas enligt den av oss föreslagna domstolsförfarandelagen. Beträffande möjligheterna till ytterligare överprövning har i tredje stycket föreskrivits en ordning som överensstämmer med hanteringen av motsvarande frågor i BrB.

Paragrafens hittillsvarande fjärde stycke innehåller regler om sådana beslut som enligt gällande ordning fattas av frivårdsmyndighet i första instans (beslut om övervakare och biträde vid övervakningen samt beslut om skyldigheter för den dömda gentemot någon annan än övervakaren). Reglerna om sådana beslut har flyttats till andra stycket.

Övergångsbestämmelse

När frivårdsmyndigheterna enligt förslaget skall ta över övervakningsnämndernas uppgifter, följer av allmänna regler att nämnderna till myndigheterna skall lämna över de ärenden som kommit in före ikraftträdandet men ännu inte hunnit avgöras. Någon särskild regel om det behövs därför inte. Däremot behövs en regel om hur det skall förfaras om någon efter ikraftträdandet överklagar ett beslut av en övervakningsnämnd som har meddelats före ikraftträdandet.

22 Förslaget till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)

23 §

Paragrafen har ändrats. I fråga om motiven för ändringen hänvisas till den allmänna motiveringen, kapitel 21.

23 Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen

39 §

Paragrafen har ändrats på grund av vårt förslag att ansvarsnämndens beslut skall överklagas till länsrätt i stället för kammarrätt.

43 §

Paragrafen har ändrats på grund av vårt förslag att överklagade förvaltningsärenden skall prövas av länsrätt som första domstolsinstans.

45 §

Paragrafen har ändrats så att socialstyrelsen uppträder som den enskilde yrkesutövarens motpart även i länsrätt i de fall ansvarsnämndens beslut överklagas.

24 Förslaget till lag om ändring i sekretesslagen (1980:100)

15 kap. 7 §

Vi föreslår att beslut varigenom en myndighet har avslagit en begäran att lämna ut en allmän handling eller lämnat allmän handling med förbehåll skall, som huvudregel, överklagas till länsrätt. Paragrafens första stycke har därför ändrats. Stycket har vidare ändrats så att det framgår att länsrätts beslut i där väckt ärende skall överklagas till kammarrätt och att kammarrätts beslut i där väckt ärende skall prövas av regeringsrätten. Att prövningstillstånd inte krävs i det senare fallet följer av domstolsförfarandelagen. Paragrafens andra stycke har ändrats på grund av vårt förslag att det skall krävas prövningstillstånd för att regeringsrätten och högsta domstolen skall pröva sekretessmål som överklagas från länsrätt respektive tingsrätt. I stycket har det vidare lagts till bestämmelser om hur försäkringsöverdomstolens beslut i sekretessfrågor skall överklagas.

25 Förslaget till lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

4 §

I paragrafen har föreskrivits att ansökan skall göras hos kronofogdemyndigheten i stället för hos tingsrätten. Beträffande skälen härför

kan hänvisas till den allmänna motiveringen, kapitel 9.

När det gäller vilken kronofogdemyndighet som ansökan skall göras hos, har i paragrafen hänvisats till RBs forumregler.

5 §

Paragrafen har ändrats med hänsyn till att ansökningar om kallelse på okända borgenärer skall göras hos kronofogdemyndigheterna.

6 §

I paragrafen har beträffande överklagande gjorts en hänvisning till bestämmelserna i utsökningsbalken. I avsnitt 22.9 föreslås ganska omfattande ändringar i dessa regler.

26 Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter.

I avsnitt 22.9 föreslås att kronofogdemyndighets beslut enligt lagen skall överklagas till tingsrätt i stället för till hovrätt. Det har föranlett ändringar i 11 - 14 §§.

27 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem

20 §

Paragrafen innehåller hänvisningar till bestämmelser av processuell natur i ÄktB. I fortsättningen kommer hänvisningarna att innefatta även den nya paragrafen 17 kap. 5 a § ÄktB. Där sägs att ett mål enligt 17 kap. 1 - 5 §§ handläggs enligt domstolsförfarandelagen, och att regeringen får föreskriva att i tingsrätt tjänstemän som inte är lagfarna skall få handlägga sådana mål enligt 1 - 4 §§ som är av enkel beskaffenhet. Domstolsförfarandelagen är i flera hänseenden en mer kvalificerad processuell lag än ärendelagen, och i fortsättningen bör den få gälla för alla tvister om sambors gemensamma hem. Enligt nu gällande regler har emellertid regeringen ingen möjlighet att förordna icke lagfarna tjänstemän att handlägga sådana tvister, och den ordningen behålls i förslaget.

28 Förslaget till lag om ändring i konkurslagen (1987:672)

I kapitel 10 föreslås att många av de funktioner som domstolarna har i konkursförfarandet skall flyttas till förvaltaren och tillsynsmyndigheten. Konkursen skall inte längre vara anhängig som ett konkursärende hos domstolen till dess den är avslutad utan ett nytt mål får läggas upp varje gång någon påkallar domstolens medverkan. Konkursen kommer i stället att bli anhängig hos tillsynsmyndigheten.

Den här förändringen medför relativt omfattande ändringar i konkurslagen. Vissa paragrafer har kunnat upphävas. 2 kap. 26 § innehåller en regel om att den domstol som har beslutat att försätta gäldenären i konkurs kan besluta att konkursen skall handläggas av en annan domstol. Den bestämmelsen fyller ingen funktion när konkursen inte längre kommer att handläggas av en domstol, och har därför upphävts. Däremot har bland bestämmelserna om handläggning och överklagande införts en regel om att en tingsrätt där en fråga under konkursen väckts kan bestämma att frågan skall handläggas av en tingsrätt på en annan ort (16 kap. 2 §). Vidare finns i kapitlet om förvaltning och tillsyn en bestämmelse (7 kap. 29 §) om att tillsynsmyndighetens beslut, med ett undantag, inte får överklagas. När tillsynsmyndigheten nu enligt vårt förslag får avsevärt ökade befogenheter, krävs nya regler om överklagande. Dessa har placerats i kapitlet om handläggning och överklagande. 7 kap. 29 § har därmed kunnat upphävas. Slutligen har en regel om tingsrätts domförhet i 16 kap. 3 § upphävts. Regler om domförhet finns i stället i den föreslagna domstolsförfarandelagen som i sin tur hänvisar till RBs tvistemålsregler.

En lagteknisk fråga har inte lösts i detta sammanhang, nämligen frågan om var bestämmelser om tillsynsmyndigheten hör hemma i KL. Enligt gällande ordning finns reglerna i kapitlet om förvaltning och tillsyn, där de återfinns under rubriken "Tillsyn över förvaltningen". Den placeringen kan synas vara mindre väl vald när tillsynsmyndigheterna får nya uppgifter som knappast kan sägas vara hänförliga till tillsynen över förvaltningen. Det har dock bedömts föra för långt att inom ramen för vårt utredningsuppdrag göra den lagtekniska översyn av KL som skulle erfordras för att komma till rätta med detta. Tilläggas kan att tillsynsmyndigheterna även enligt gällande ordning har uppgifter som knappast kan sägas falla inom ramen för uppgiften att utöva tillsyn över förvaltningen. Som exempel kan nämnas uppgiften att yttra sig över förvaltarens arvodesanspråk (14 kap. 8 §) och uppgiften att lösa tvister mellan förvaltaren och gäldenären om beneficium m.m. (3 kap. 6 §).

1 kap.

6 §

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke syftar på den hittillsvarande regleringen i 16 kap. om RBs tillämplighet (prop. 1986/87:90, bilagedelen s. 180). På grund av ändringarna i 16 kap. har hänvisningen till RB bytts ut mot en hänvisning till den av oss föreslagna domstolsförfarandelagen.

2 kap.

19 §

Ordet "ärendet" i första stycket har bytts ut mot "målet" för att bestämmelsen skall stämma med terminologin i den föreslagna domstolsförfarandelagen.

24 §

Paragrafen innehåller regler om vad tingsrätten har att iaktta omedelbart efter konkursbeslutet. Enligt nuvarande ordning skall rätten bestämma tid och plats för edgångssammanträde inför rätten. Som framgått av den allmänna motiveringen föreslås att edgångssammanträdet skall ersättas av ett bouppteckningssammanträde inför förvaltaren. Paragrafen har ändrats med hänsyn härtill.

3 kap.

6 §

Paragrafen behandlar frågor om tvister beträffande gäldenärens beneficium m.m. Regeln i första stycket om att beslutet gäller omedelbart har upphävts. En motsvarande regel finns i stället i 16 kap. 4 § sista stycket.

Det nuvarande andra styckets första mening föreskriver att tillsynsmyndighetens beslut får överklagas av den vars rätt berörs av beslutet. Den meningen saknar betydelse eftersom det i 16 kap. 5 § i den av oss föreslagna lydelsen föreskrivits att beslut enligt den förevarande paragrafen får överklagas. Att det bara är den vars rätt berörs av beslutet, dvs. förvaltaren, gäldenären, den som är underhållsberättigad eller en borgenär (jfr NJA II 1979 s. 16) som får överklaga behöver inte framgå av lagtexten. Det nuvarande andra styckets sista mening föreskriver att reglerna i UB om besvär över utmätning av lön skall tillämpas. Dessa regler innebär, efter de ändringar som föreslås av oss i avsnitt 22.9, att överklagande skall ske till tingsrätt, att ett beslut får överklagas utan inskränkning till

viss tid och att den av oss föreslagna domstolsförfarandelagen skall tillämpas. Motsvarande regler återfinns i 16 kap. 1 § andra stycket, 5 § och 9 § andra stycket. Hela det andra stycket i 3 kap. 6 § har därför upphävts.

6 kap.

2 §

I paragrafen har införts tre nya stycken, tredje, fjärde och femte styckena, som behandlar de bouppteckningssammanträden som vi föreslagit som ersättning för de nuvarande obligatoriska edgångssammanträdena. Som framgår av 2 kap. 24 § skall tiden och platsen för bouppteckningssammanträdet bestämmas av rätten omedelbart efter konkursbeslutet. I regel torde bouppteckningssammanträdet komma att hållas på förvaltarens kontor. Hur sammanträdet skall gestalta sig bestäms av förvaltaren. Naturligtvis får utformningen av sammanträdet bli beroende av hur många utöver gäldenären som har inställt sig. Under alla förhållanden bör förvaltaren tillsammans med gäldenären göra en slutlig genomgång av bouppteckningen och förvissa sig om att den är riktig och fullständig. Om så är fallet, är det lämpligt att gäldenären på förvaltarens exemplar av bouppteckningen tecknar en skriftlig bekräftelse att bouppteckningen är riktig. Om gäldenären gör tillägg eller ändringar, är en lämplig ordning att dessa avfattas i skriftlig form genom förvaltarens försorg och att gäldenären på en särskild handling får bekräfta att bouppteckningen med angivna tillägg eller ändringar är riktig. Den gäldenär som förtiger en tillgång eller lämnar vissa andra oriktiga uppgifter i konkursförfarandet skall dömas för oredlighet mot borgenärer enligt 11 kap. 1 § andra stycket brottsbalken till fängelse i högst två år. Det saknar härvid betydelse om han har beedigat uppgiften eller om han bara har lämnat uppgiften på annat sätt. Däremot har han möjlighet att undgå straff om han rättar uppgiften innan den beedigas eller eljest läggs till grund för förfarandet. Om gäldenären har beedigat en oriktig uppgift, är det en omständighet som i regel gör att brottet oredlighet mot borgenärer skall bedömas som grovt (11 kap. 2 § andra stycket BrB). Straffet för grovt brott är fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Det femte stycket handlar om vem som skall inställa sig till bouppteckningssammanträdet om gäldenären är en juridisk person och det finns flera ställföreträdare. Enligt gällande rätt (hittillsvarande 6 kap. 3 § andra stycket) behöver ed i en sådan situation inte avläggas av en sådan ställföreträdare vars edgång förvaltaren anser sakna betydelse för boutredningen. Bestämmelsen i det förevarande femte stycket har samma innebörd men har formulerats lite annorlunda för att markera att det är förvaltaren som ensam bestämmer i denna fråga.

3 och 4 §§

Paragraferna innehåller bestämmelser om bouppteckningsed inför domstol. Som anförts i den allmänna motiveringen är eden fakultativ och inte som nu obligatorisk. För att gäldenären eller en ställföreträdare för gäldenären skall behöva gå ed krävs det att förvaltaren eller en borgenär begär det. Ofta torde det vara förvaltaren som har de bästa förutsättningarna att avgöra om gäldenären bör få avlägga ed. I regel torde förvaltaren senast vid bouppteckningssammanträdet ha klart för sig om han skall begära edgång. Ett skäl för edgång är att det inte går att förmå gäldenären att bekräfta bouppteckningen på det sätt som föreskrivs i föregående paragraf. En sådan gäldenär bör i regel i stället få avlägga ed inför domstol. Ett annat skäl för edgång kan vara att förvaltaren har anledning att misstänka att gäldenären förtiger någon tillgång. Förfarandet inför domstol och det stränga straff som följer om gäldenären beedigar en oriktig uppgift kan göra att gäldenären förmås att tala sanning.

4 § innehåller regler om förfarandet vid edgångar enligt 3 §. En begäran om ed får göras när som helst under konkursen. I regel torde det på ett tidigt stadium finnas underlag för ett ställningstagande till om en sådan framställning bör göras. Men i undantagsfall kan det inträffa saker under konkursen som gör att en edgång som från början föreföll omotiverad kan anses nödvändig.

Den första meningen i sista stycket i dess hittillsvarande lydelse ger möjlighet att låta gäldenären fullgöra eden inför en annan tingsrätt. Den bestämmelsen blir onödig med hänsyn till regeln i 16 kap. 2 § och kan därför upphävas. Även regeln om att den gäldenär som är sjuk får avlägga ed där han vistas kan upphävas som onödig.

6 och 7 §§

Uppgifterna att ge tillstånd till utlandsresa samt att pröva frågor om reseförbud och pass har flyttats från rätten till tillsynsmyndigheten. I 16 kap. 5 § föreskrivs att tillsynsmyndighetens beslut kan överklagas till tingsrätten.

10 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hanteringen av de tvångsmedel som avses i 9 §, dvs. hämtning, häktning och vitesföreläggande. Som anges i den allmänna motiveringen har frågor om häktning och utdömande av vite förbehållits rätten medan frågor om hämtning flyttats till tillsynsmyndigheten, varvid det dock fortfarande åvilar rätten att ta ställning till frågor om hämtning till ett sammanträde inför rätten. Vitesförelägganden kan bara avse edgång inför rätten och det är lämpligast att rätten själv får utfärda sådana förelägganden. I

sista meningen i 10 § första stycket har tillagts en bestämmelse som innebär att rätten när en fråga om häktning har väckts även är behörig att besluta om en mindre ingripande åtgärd enligt 9 §.

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om ersättning av konkursboet för den som får inställa sig vid rätten eller på något annat ställe, exempelvis på förvaltarens kontor. Beslutsbefogenheterna har flyttats till tillsynsmyndigheten utom i de fall ersättningen avser en inställelse inför rätten.

7 kap.

13, 15 och 20 §§

Paragrafen innehåller bestämmelser om bouppteckning och berättelser m.m. som förvaltaren skall upprätta. De har ändrats bl.a. med hänsyn till att rättens funktioner inskränks. Det finns exempelvis i normala fall ingen anledning att skicka bouppteckningen och berättelserna till rätten.

30 §

Uppgiften att utse granskningsman har flyttats från rätten till tillsynsmyndigheten.

9 kap.

Som framgår av den allmänna motiveringen föreslås att uppgiften att besluta om bevakningsförfarande och att administrera förfarandet helt och hållet flyttas från rätten till förvaltaren. Det föreslås inga regler om överklagande av förvaltarens beslut i frågan om det skall inledas ett bevakningsförfarande. Enligt den hittillsvarande ordningen går det inte att överklaga ett beslut av rätten att bevakning skall äga rum (16 kap. 6 § första stycket). Men däremot kan ett beslut att inte inleda ett sådant förfarande överklagas enligt hittillsvarande ordning. I detta hänseende innebär vårt förslag en förändring av gällande rätt. Men behovet av en möjlighet att överklaga torde minska när förvaltaren själv får besluta. Av ett uttalande i prop. 1986/87:90 (s. 410) synes framgå att bestämmelsen tillkommit framför allt med tanke på fall där det är förvaltaren som har fått avslag på en begäran om att bevakningsförfarande skall anordnas. Dessutom kan det vara rimligt att förvaltaren, som är den som är bäst insatt i förhållandena, själv får ta ansvaret för hur han vill skaffa sig underlag för sitt fortsatta arbete med konkursen.

I 9 kap. har reglerna om bevakning i 1 - 4, 7 och 8 §§ samt reglerna om efterbevakning i 20 och 21 §§ ändrats på grund av den ändrade arbetsfördelningen mellan rätten och förvaltaren.

10 kap.

10 kap. innehåller regler om avskrivning av konkurs. I kapitel 10 i den allmänna motiveringen föreslås att beslut i sådana frågor skall fattas av tillsynsmyndigheten i stället för av rätten. 1 - 3 §§ har ändrats med anledning därav.

11 kap.

5 och 6 §§

I kapitel 10 i den allmänna motiveringen föreslås att tillsynsmyndigheten i de allra flesta fall skall ta över uppgiften att pröva utdelningsförslag. Paragraferna har ändrats med anledning därav.

7 §

Paragrafen innehåller regler om hur prövningen av utdelningsförslaget skall gå till. I första stycket har som förutsättningar för att tillsynsmyndigheten skall få pröva förslaget föreskrivits att det inte gjorts någon invändning och inte heller framgår att det finns något fel med förslaget som inverkar på någons rätt. Konstruktionen innebär att så fort det framställts en invändning - befogad eller inte - så är det rätten som är ensam behörig att besluta. Hänvisningen till 14 kap. 9 § avser en regel om samordning av arvodesprövningen med prövningen av utdelningsfrågor. Regler om att tillsynsmyndigheten i sådana fall skall hänskjuta prövningen av förslaget till rätten finns i paragrafens tredje stycke.

18 §

Paragrafen har ändrats med hänsyn till att både rätten och tillsynsmyndigheten kan besluta i fråga om utdelning.

20 §

Paragrafen har ändrats på grund av att det enligt förslaget är förvaltaren och inte rätten som skall besluta i frågor om bevakningsförfarande.

12 kap.

1 §

Paragrafen handlar om nedläggning av konkurs på grund av uppgörelse mellan gäldenären och borgenärerna. Uppgiften att besluta om nedläggning har flyttats från rätten till tillsynsmyndigheten.

8 och 10 §§

Paragraferna har ändrats eftersom edgång inte längre är obligatorisk.

13 kap.

3 - 6 §§

Enligt gällande ordning skall förvaltaren skicka en kopia av slutredovisningen till rätten och tillsynsmyndigheten skall skicka sitt utlåtande över redovisningen till rätten. Rätten skall i vissa fall kungöra att slutredovisning och utlåtande har avgetts samt var handlingarna är tillgängliga för granskning. Rättens befattning med dessa frågor har upphört. Erforderliga kungörelser utfärdas av tillsynsmyndigheten.

7 §

Paragrafen handlar om klander av slutredovisning. Enligt andra stycket skall talan väckas vid den tingsrätt där konkursen är eller har varit anhängig. Enligt den föreslagna nya ordningen är inte konkursen längre anhängig vid en tingsrätt. Forumregeln har därför ändrats.

Tredje stycket behandlar frågan inom vilken tid en talan skall väckas. I de fall den sista dagen skall kungöras blir det tillsynsmyndigheten som får bestämma dagen. Paragrafens sista mening knyter tiden till den dag då en kopia av slutredovisningen kom in till rätten. Enligt den föreslagna nya ordningen skall det inte längre ges in några kopior av slutredovisningar till rätten. Bestämmelsen har därför ändrats så att det avgörande blir den dag då redovisningen kom in till tillsynsmyndigheten.

14 kap.

4 §

I kapitel 10 i den allmänna motiveringen föreslås att uppgiften att besluta i fråga om okontroversiella arvodesfrågor skall flyttas från rätten till tillsynsmyndigheterna. Paragrafens första stycke har ändrats på grund därav.

6 §

Paragrafens första stycke har kompletterats med en mening enligt vilken en framställning om arvode skall ges in till tillsynsmyndigheten. Därutöver har en redaktionell jämkning skett i sista stycket.

7 §

Det har i paragrafen lagts i tillsynsmyndighetens, i stället för rättens, hand att bestämma om ett särskilt arvode för viss egendom skall bestämmas innan arvode i övrigt bestäms.

8 §

Paragrafens första stycke har jämkats eftersom den förberedande handläggningen alltid kommer att ankomma på tillsynsmyndigheten.

Andra stycket är nytt. Där föreskrivs att tillsynsmyndigheten inte får fatta andra beslut än rena bifallsbeslut. Om det inte kan bli helt bifall, skall alltså arvodesfrågan hänskjutas till rättens prövning. Självklart är det ingenting som hindrar att tillsynsmyndigheten under hand bereder förvaltaren tillfälle att jämka sina yrkanden så att tillsynsmyndigheten kan godta dem.

9 §

Paragrafen innehåller regler om hur samordningen av prövningen av förvaltarens arvodesanspråk med utdelningsförslaget skall gå till. Enligt den hittillsvarande ordningen skall rätten besluta om utdelning och arvode samtidigt. För att åstadkomma en motsvarande samordning har i en ny andra mening i paragrafens första stycke föreskrivits att om tillsynsmyndigheten överlämnar en arvodesfråga till rätten så skall myndigheten också överlämna prövningen av utdelningsförslaget till rätten även om detta annars skulle kunna prövas av tillsynsmyndigheten.

Paragrafens båda sista stycken har ändrats redaktionellt.

10 §

Paragrafen innehåller regler om ett förenklat förfarande för prövningen av vissa arvodesfrågor. Det har ändrats med hänsyn till att det är tillsynsmyndigheten som skall sköta den inledande hanteringen av arvodesfrågorna.

12 §

Paragrafen innehåller regler om förskott på förvaltarens arvode. Beslutsbefogenheten har lagts på tillsynsmyndigheten även i de fall myndigheten är av annan uppfattning än förvaltaren.

14 §

Paragrafen innehåller en regel om att frågor om kostnadsersättning till förvaltaren i avskrivningsfall skall bestämmas samtidigt som arvodet bestäms. Även när det gäller kostnadsersättningen skall tillsynsmyndigheten överlämna frågor som är kontroversiella till rätten.

15 §

Paragrafen innehåller regler om arvoden till rådgivare och förlikningsman. Även beträffande sådana arvoden gäller att kontroversiella fall skall överlämnas till rätten.

16 kap.

1 §

Den första meningen i paragrafens hittillsvarande lydelse innehåller en regeln som säger att prövningen av en konkursansökan och handläggningen av konkursen sker som ett konkursärende hos tingsrätten. Det innebär att tingsrätten lägger upp ett ärende när konkursansökan kommer in som sedan inte avslutas förrän konkursen är avslutad. Frågor om tvångsmedel, edgång m.m. handläggs som frågor i det anhängiga konkursärendet. Dessutom för tingsrätten en förteckning över anhängiga konkurser och är skyldig att på begäran intyga huruvida en person är försatt i konkurs vid tingsrätten. Enligt förslaget avslutar tingsrätten sin hantering av konkursen i samband med att beslutet om konkurs är fattat. Uppkommande frågor under konkursen får anhängiggöras som nya mål. Det innebär att tingsrätten inte kan föra en förteckning över konkurser och inte heller utfärda några intyg beträffande konkurser. Dessa uppgifter kommer i framtiden att ligga på tillsynsmyndigheterna. Det manifesteras i den förevarande paragrafen som i sitt nya första stycke föreskriver att handläggningen av konkursen sker som ett konkursärende hos tillsynsmyndigheten.

Paragrafens andra stycke hänvisar beträffande domstolsförandet i sådana frågor där talan inte skall väckas genom ansökan om stämning till den av oss föreslagna domstolsförändelagen. Genom denna hänvisning bortfaller behovet av flertalet förfaranderegler i 16 kap.

2 §

Paragrafens nuvarande första stycke innehåller en hänvisning till RBs regler. Den hänvisningen ersätts genom hänvisningen i den föregående paragrafen till den föreslagna domstolsförändelagen. Även

paragrafens nuvarande andra stycke blir onödigt på grund av regeln i 16 § nämnda lag. Samma sak gäller paragrafens nuvarande tredje stycke där regler om vad avgörandet kallas står i lagens 34 §.

Däremot blir det nödvändigt att införa en forumregel på grund av att konkursfrågan inte längre som nu skall vara anhängig vid en tingsrätt till dess konkursen är avslutad. Den lösningen har valts att rätt domstol är den domstol som beslutade i konkursfrågan. Undantagsvis kan det inträffa att denna domstol ligger långt ifrån dem som skall inställa sig vid en muntlig förhandling. Därför har i en andra mening föreskrivits att den tingsrätt som beslutade i fråga om gäldenärens försättande i konkurs kan bestämma att en väckt fråga skall handläggas av en tingsrätt på en annan ort.

4 §

Paragrafen behandlar frågor om verkställighet av beslut. Huvudregeln är att beslut om konkurs och beslut under konkursförfarandet går i verkställighet omedelbart. Reglerna i paragrafen har inte ändrats i sakligt hänseende men däremot har flera formella justeringar blivit erforderliga.

5 §

Paragrafen innehåller i sitt hittillsvarande första stycke en huvudregel om att varje beslut av tingsrätten i ett konkursärende får överklagas för sig. Den regeln är nödvändig i ett system där konkursen handläggs som ett konkursärende hos tingsrätten som inte avslutas förrän konkursen är avslutad. I den föreslagna ordningen däremot kommer varje uppkommande fråga att föranleda ett nytt mål hos tingsrätten och det är självklart att avgörandet i det målet får överklagas omedelbart om det inte föreskrivs något annat. Bestämmelsen i det hittillsvarande första stycket har därför upphävts.

I de nya första och andra styckena finns regler om överklagande av tillsynsmyndighetens beslut. Den konstruktionen har valts att de beslut som får överklagas har räknats upp i första stycket. I andra stycket har föreskrivits att andra beslut inte får överklagas.

Paragrafens hittillsvarande andra stycke har flyttats till en ny paragraf, 10 §.

6 §

Paragrafen innehåller regler om inskränkningar i möjligheterna att överklaga vissa beslut.

Den hittillsvarande första meningen i första stycket innehåller en regel om att rättens beslut att bevakning skall äga rum inte får överklagas. I den nya ordningen är det förvaltaren som själv be-

stämmer huruvida bevakning skall äga rum. Det behövs ingen särskild bestämmelse om att hans beslut inte får överklagas.

De återstående bestämmelserna i paragrafen har inte ändrats i sak.

7 §

Paragrafen innehåller vissa regler om överklagande av beslut rörande ackord. Det första stycket är oförändrat. I det hittillsvarande andra stycket finns regler om att vissa beslut under handläggningen av ackordsfrågan inte får överklagas särskilt. I det nya systemet kommer frågan om ackord att tas upp som ett särskilt mål i tingsrätten. Av 39 § i den föreslagna domstolsförfarandelagen framgår att bara vissa särskilt angivna beslut under handläggningen av ett mål får överklagas särskilt. De beslut som det hittillsvarande andra stycket i förevarande 7 § handlar om får på grund av bestämmelserna i den nämnda 39 § inte överklagas särskilt. Därför har reglerna härom i KL kunnat upphävas.

8 §

Paragrafen innehåller regler om att tillsynsmyndigheten får överklaga tingsrättens beslut i vissa fall. I den nya lydelsen omfattar paragrafen bara sådana fall där tingsrätten enligt våra förslag beslutar i första instans. Beträffande de fall där tingsrätten överprövar tillsynsmyndighetens beslut gäller enligt 14 § i den föreslagna domstolsförfarandelagen att tillsynsmyndigheten självmant får inträda i rättegången vid tingsrätten som motpart till en enskild som inte har någon motpart. I sådana fall får tillsynsmyndigheten också överklaga tingsrättens beslut.

Paragrafens andra stycke är oförändrat.

9 §

Paragrafen innehåller regler om överklagande av beslut. Den hittillsvarande första meningen i första stycket har upphävts eftersom det finns regler om överklagande till hovrätt i den föreslagna domstolsförfarandelagen. I nämnda lag föreskrivs också att besvärstiden tre veckor i andra fall än då allmän domstol avgjort ett mål skall räknas från den dag då den som klagat fick del av beslutet. De speciella reglerna om utgångspunkt för besvärstiden i första stycket har därför behållits.

Andra stycket innehåller en regel om att vissa beslut får överklagas utan inskränkning till viss tid. Paragrafen har kompletterats med sådana beslut om beneficium m.m. som avses i 3 kap. 6 §.

10 §

Paragrafen är ny. Den innehåller den regel som nu står i 5 § andra stycket.

17 kap.**6 §**

Forumregeln har ändrats efter mönster av regeln i 16 kap. 2 §.

29 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn**13 §**

I kapitel 17 i den allmänna motiveringen föreslås att handläggningen av mål enligt 21 kap. FB och enligt den nu aktuella lagen skall flyttas från länsrätterna till tingsrätterna. Paragrafen har ändrats i enlighet härmed. Forumregeln har konstruerats likadant som motsvarande forumregel i 21 kap. FB.

17 §

Hänvisningarna till reglerna i 21 kap. FB har ändrats för att stämma överens med den föreslagna nya regleringen i kapitlet.

30 Förslaget till lag om ändring i taxeringslagen (1990:324)

Bestämmelsen i 6 kap. 24 § taxeringslagen om hållande av sammanträde har blivit onödig till följd av bestämmelserna i 11 § den nya förfarandelagen.

31 Förslaget till lag om ändring i lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning

I avsnitt 22.9 föreslås att de beslut av kronofogdemyndighet som överklagas till domstol inte längre skall prövas av hovrätterna utan av tingsrätterna. Det föranleder ändringar i 55 - 58 §§.

55 - 57 §§

Paragraferna har ändrats på så sätt att tingsrätt i stället för hovrätt skall vara överprövningsinstans. Forumregeln har utformats på samma sätt som regeln i 18 kap. 1 § UB. På grund av hänvisningen i 58 § blir även de andra reglerna i 18 kap. 1 § UB tillämpliga. Det innebär att handläggningen vid tingsrätt skall ske enligt den av oss föreslagna lagen om förfarandet i förvaltningsdomstolarna m.m. Ett undantag gäller dock beträffande den tid inom vilken ett avgörande skall överklagas, där det i 55 - 57 §§ i enlighet med vad som nu gäller föreskrivits att utgångspunkten skall vara dagen för avgörandet i stället för delgivning dagen.

58 §

Paragrafen innehåller i sin nuvarande lydelse en regel om att vissa bestämmelser i UB skall tillämpas vid överklagande enligt den förevarande lagen. Två av de paragrafer som det hänvisas till, 8 och 10 §§, föreslås upphäva i förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken. De motsvaras av bestämmelser i den lag om förfarandet i förvaltningsdomstolarna m.m. som vi föreslår i avsnittet om processrättsliga frågor och som avses gälla både för överklaganden enligt utsökningsbalken och enligt den förevarande lagen på grund av hänvisningen i förevarande paragraf. Vidare hänvisas här bl.a. till regeln i 18 kap. 1 § UB om hur kronofogdemyndigheten skall förfara när ett beslut överklagas av två personer till två olika domstolar och till regeln i 18 kap. 17 § om prövningstillstånd och fullföljdsförbud med ventil.

Kommitté

Bilagor

Översynsrapport

1991-1992

1991-1992

1991-1992

1991-1992

1991-1992

1991-1992

1991-1992

1991-1992

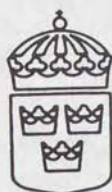
1991-1992

1991-1992

1991-1992

1991-1992

Kommittédirektiv

Dir. 1989:56

Översyn av domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation

Dir 1989:56

Beslut vid regeringssammanträde 1989-11-30

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Freivalds, anför.

Mitt förslag

Jag föreslår att en parlamentariskt sammansatt kommitté tillkallas för att se över domstolarnas uppgifter, arbetssätt och organisation.

Bakgrund

Som en grundpelare inom rättsväsendet intar domstolarna en central plats i samhället. De har att döma i brottmål och att lösa tvister såväl mellan det allmänna och den enskilde som de enskilda emellan. Domstolarnas avgöranden har betydelse inte

2

bara i de särskilda målen utan de är också en viktig förutsättning för att de materiella reglerna skall få genomslagskraft i samhällslivet. Lagstiftningen varken kan eller bör utformas så att den i detalj löser alla uppkommande frågor. Denna uppgift måste i mycket överlåtas åt rättskipningen på grundval av mer allmänt hållna regler. Sant eller osant, rätt eller orätt - det blir i allmänhet domstolarna som ytterst har att ge svaret.

Domstolarnas betydelse markeras av att de har omgärdats med särskilda garantier i regeringsformen. Där finns också bestämmelser som ger medborgarna rätt till domstolsprövning i viktiga frågor. Ytterligare garantier i detta hänseende ges genom att Sverige har anslutit sig till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Under inflytande bl.a. av dessa regelverk har området för domstolsprövning i olika frågor utvidgats under senare tid.

I likhet med flera andra länder i Europa har vi i vårt land två parallellt uppbyggda organisationer av domstolar, nämligen de allmänna domstolarna för brottmål och tvistemål samt de allmänna förvaltningsdomstolarna för förvaltningsrättskipningen. Av ålder har de allmänna domstolarna också anförtratts en omfattande s.k. frivillig rättsvård. Vid sidan av de stora domstolsorganisationerna finns ett antal specialdomstolar - försäkringsdomstolarna, bostadsdomstolen, arbetsdomstolen, marknadsdomstolen och patentbesvärsträtten - för särskilda frågor.

3

Under de senaste åren har domstolarna fått en allt besvärligare arbetssituation. Liksom andra delar av den offentliga sektorn har domstolsväsendet ställts inför den svårlösta uppgiften att hantera en växande arbetsmängd med knappa resurser och tilltagande svårigheter att rekrytera och behålla personal.

Det var mot denna bakgrund som justitiedepartementet under år 1988 inledde en bred och framtidsinriktad diskussion om domstolsväsendet. Ett seminarium med rubriken "Kan vi lita på domstolarna?" genomfördes under våren det året. Som ett led i diskussionen utarbetades vidare promemorian (Ds 1989:2) Domstolarna i framtiden - en idéskiss, som i januari 1989 gick ut på en bred remiss.

I ett särskilt förord till promemorian underströks dess karaktär av idéskiss. Författarna gjorde inte anspråk på att komma med några färdiga lösningar; en rad frågor fordrade mer ingående överväganden och en fördjupad analys. Men för inriktningen av det fortsatta arbetet var det nödvändigt att redan på detta tidiga stadium hämta in ytterligare synpunkter och uppslag.

Idéskissen utgick från att domstolarnas svårigheter inte kunde mötas enbart genom personalförstärkningar. Det behövdes djupare och djärvare grepp; mera grundläggande frågor om domstolarnas framtida arbetsuppgifter och organisation måste övervägas. Målet var att bevara ett kvalitativt högtstående domstolsväsende med fortsatt starkt lekmannainflytande och god lokal förankring.

4

Detta skulle framför allt uppnås genom en *renodling* av domstolsverksamheten i olika avseenden. För det första gällde det arbetsfördelningen mellan domstolarna och förvaltningsmyndigheterna; domstolarna borde i princip befrias från sådana uppgifter som inte direkt kan hänföras till begreppet rättskipning i traditionell mening. För det andra borde en renodling ske inom domstolsväsendet; varje domstolsinstans borde koncentrera sina insatser till det som den instansen var avsedd för. Instanskedjan borde inte heller vara längre än nödvändigt, bl.a. med hänsyn till de principer för omprövning av beslut som numera gäller enligt förvaltningslagen (1986:223). Man borde därför se över instanskedjan för olika måltyper. För det tredje borde även själva domarrollen renodlas. Arbetsuppgifter som inte fordrar att en domare tar sig an dem borde anförtros annan personal inom domstolsväsendet.

Från de nu angivna utgångspunkterna ifrågasattes i idéskissen till att börja med om inte de s.k. sidofunktionerna borde föras bort från tingsrätterna och i stället ankomma på förvaltningsmyndigheter. Som exempel nämndes inregistrering av bouppteckningar och bestämmande av arvsskatt, inskrivningsärenden, förmynderskapsärenden, vissa enkla familjemål samt den summariska processen (mål om lagsökning, betalningsföreläggande och handräckning). När det gällde instanskedjan diskuterades bl.a. en försiktig utvidgning av systemet med prövningstillstånd i hovrätt och en minskning av antalet domstolsinstanser i skattemål. Det sistnämnda hade som utgångspunkt principbeslutet om ett nytt taxeringsförfarande

med dess starka inslag av omprövning och den minskning av antalet skattemål i domstol som detta kunde komma att leda till. Man borde därför kunna avstå från länsrättsprövningen i skattemål; skattemyndighetens beslut skulle kunna överklagas direkt till kammarrätt. Länsrätternas övriga mål skulle med en sådan lösning kunna fördelas mellan tingsrätterna och kammarrätterna. Utslagsgivande för hur en sådan fördelning skulle genomföras borde vara inslaget av muntlig handläggning och behovet av lokal förankring i dömandet.

Under remissbehandlingen har idéskissen blivit föremål för en livlig diskussion, inte bara bland remissinstanserna utan också i den allmänna debatten. En del av uppslagen i idéskissen har mött stark kritik medan andra har vunnit en god anslutning. Många konstruktiva synpunkter och förslag har kommit fram. Att domstolsväsendet - som antyds i idéskissen - står inför en hotande kris vitsordas av de allra flesta remissinstanser. Många menar till och med att krisen redan är ett faktum. De flesta remissinstanserna menar också att det på kort sikt är nödvändigt med ökade anslag och högre löner inom verksamhetsområdet. En bred majoritet vitsordar samtidigt behovet av mera långsiktiga och förutsättningslösa överväganden. De flesta remissinstanser instämmer i idéskissens synpunkter om renodling, kvalitet och lekmanamedverkan. Många vitsordar också värdet av lokal förankring. Tanken att slopa en domstolsinstans i skattemål och låta skattemyndigheternas beslut överklagas direkt till kammarrätt har däremot mött starka gensagor.

6

En kommitté bör tillkallas

Den kortfattade redogörelse jag nu har lämnat för idéskissen och remissutfallet visar klart att en mera beständig lösning av domstolsväsendets problem fordrar att man åtminstone på en del punkter överväger ganska genomgripande ändringar. Som förutsattes redan i skissen står det också klart att en fördjupad analys och mer ingående överväganden behövs. Inte bara behovet av fortsatt utredning utan också intresset av att frågor om rättsväsendet i görligaste mån kan lösas i enighet leder mig till slutsatsen att det fortsatta arbetet bör bedrivas i en parlamentarisk kommitté och i nära kontakt med dem som arbetar i domstolsväsendet.

Mål, utgångspunkter och avgränsningar för kommitténs arbete

Det svenska domstolsväsendet och den svenska rättegångsordningen förtjänar sitt goda anseende. En välutbildad, skicklig och hängiven personal fullgör sina uppgifter på ett sätt som svarar mot högt ställda anspråk. Detta gäller även vid en internationell jämförelse.

Framför allt under senare år har emellertid domstolarna utsatts för stora påfrestningar. Ett väsentligt skäl är den allt större arbetsbelastningen. Målen och ärendena har blivit fler och mera komplicerade. Från en situation där man i allmänhet haft goda möjligheter att lägga ned erforderlig tid och omsorg på varje arbetsuppgift har man, trots ett fortlöpande rationaliserings-

arbete, på sina håll hamnat i en situation som med fog kan beskrivas som besvärlig. Samtidigt har uppmärksamheten från massmedia och kraven från allmänheten ökat.

Det står av flera skäl klart att svårigheterna inte kan undanröjas enbart eller ens huvudsakligen genom tillskott av resurser. Det krävs en djupare analys och ett bredare grepp. Jag skall strax gå över till att mera i detalj redovisa mina synpunkter på kommitténs arbetsuppgifter. Låt mig emellertid först i all korthet beröra vilka mera långsiktiga ambitioner som bör vägleda kommittén.

En fortsatt hög kvalitet i rättskipningen är det allt överskuggande kravet på vårt domstolsväsende. För att uppfylla detta är det nödvändigt att bättre än nu skilja mellan svårt och lätt, viktigt och mindre viktigt.

En av kommitténs huvuduppgifter blir att se till att domstolarna i princip tilldelas enbart sådana frågor som verkligen kräver domstolsprövning. Om en uppgift på ett godtagbart sätt kan handläggas av en förvaltningsmyndighet, bör den flyttas över dit. Domstolarna bör förbehållas de uppgifter som är hänförliga till det som man brukar kalla rättskipning i egentlig mening. Endast om det finns ett klart samband mellan domstolarnas rättskipningsuppgifter och annan myndighetsutövning eller om det i övrigt finns starka skäl som från effektivitetssynpunkt talar för det, bör det komma i fråga att låta domstolarna behålla eller överta uppgifter utanför det egentliga

rättskipningsområdet.

En annan uppgift för kommittén bör vara att se till att måltyperna är så ändamålsenligt fördelade mellan domstolsorganisationerna och domstolarna som möjligt, allt i syfte att främja en rationell och i övrigt god rättskipning.

Kommittén bör också se över instansordningen i olika hänseenden. Tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans. Kommittén bör därför utreda om vissa måltyper, där den första domstolsprövningen nu sker i hovrätt eller kammarrätt, i stället kan handläggas av tingsrätt eller länsrätt som första domstolsinstans. Kommittén bör också få till uppgift att utreda möjligheterna att utvidga det system med prövningstillstånd som nu finns i hovrätterna till flera måltyper, både i hovrätterna och kammarrätterna. Utgångspunkten bör vara att målen inte skall underkastas fullständig domstolsprövning i fler instanser än vad som är sakligt motiverat.

En god rättskipning förutsätter att förfarandereglerna och domstolsorganisationen är ändamålsenligt utformade. Kommittén bör därför slutligen - mot bakgrund av vad man kommit fram till i de hänseenden som jag nyss har berört - ta ställning till behovet av ändringar i förfarandereglerna och lämna förslag på hur vårt domstolväsende skall vara organiserat i framtiden.

De grundläggande principer som lades fast i idéskissen bör vara utgångspunkten för kommitténs arbete. Förslagen i idéskissen

och i remissyttrandena över den ger också kommittén ett brett och uppslagsrikt underlag.

De frågor som bör utredas spänner över ett stort område. Det är emellertid - med hänsyn till den anknytning som de olika frågorna har till varandra och till svårigheterna att finna naturliga avgränsningar - en fördel om även det fortsatta reformarbetet kan bedrivas i former som främjar en helhetssyn av det slag som man sökt uppnå i idéskissen. Men det jag nu sagt hindrar inte att man inom ramen för en sammanhållen utredning bör kunna dela upp arbetsuppgifterna på ett rationellt sätt.

Det finns emellertid frågor med anknytning till utredningsuppdraget där underlag för ett slutligt ställningstagande redan finns eller kan tas fram i andra former. Det gäller för det första de frågor om *domarutbildning och meritvärdering* som har behandlats av 1987 års domarutredning; jag räknar med att före årets utgång anmäla frågan om en proposition i detta ämne. I anslutning därtill räknar jag med att i min anmälan till 1990 års budgetproposition redovisa mina överväganden i fråga om *notariemeriteringen*. Vidare avser jag att inom kort anmäla frågan om en lagrådsremiss om en *ny summarisk process*, där handläggningen av målen om betalningsföreläggande, lagsökning och handräckning föreslås överflyttad från tingsrätterna till kronofogdemyndigheterna. Beträffande beslutsformerna i fråga om den *psykiatriska tvångsvården* är en lagrådsremiss nära förestående. Även frågan om *socialförsäkringsmålen* bör i

10

princip kunna hållas utanför det nu aktuella utredningsuppdraget; jag avser att återkomma till detta i min anmälan till 1990 års budgetproposition. Och till frågan om fastighetsdomstolarnas uppgifter räknar jag med att återkomma under våren 1990 (jfr Ds 1989:40).

Närmare om kommitténs uppdrag

Arbetsfördelningen mellan domstolar och förvaltning

Enligt 1 kap. 8 § regeringsformen (RF) finns domstolar för rättskipning samt statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter för den offentliga förvaltningen. Vad som avses med rättskipning är inte närmare beskrivet vare sig i regeringsformen eller i annan lag. Traditionella rättskipningsuppgifter som ankommer på de allmänna domstolarna är att avgöra rättstvister mellan enskilda (jfr 11 kap. 3 § RF) och frågor om ansvar för brott, enligt rättegångsbalkens (RB) terminologi tvistemål och brottmål. En annan viktig del av rättskipningen, som under 1900-talet ökat allt mer i betydelse och som berör ett stort antal medborgare, utgörs av den domstolsprövning av förvaltningsbeslut som i allt väsentligt ankommer på de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det är också dessa domstolar som prövar framställningar från företrädare för det allmänna om åtgärder enligt körkortslagstiftningen och om tvångsingripanden mot enskilda enligt t.ex. lagstiftningen om vård av unga och om vård av missbrukare.

Samtidigt som domstolsprövning sålunda har införts på nya områden, har en annan linje i reformarbetet varit att avlasta domstolarna uppgifter av förhållandevis mindre vikt. Detta gäller särskilt lagföringen för olika mindre förseelser, som ofta sker genom ordningsbot eller strafföreläggande. Som anges i idéskissen finns det dessutom - framför allt i de allmänna domstolarna - sedan gammalt ett antal arbetsuppgifter som inte faller inom området för rättskipning. Tanken på att renodla domstolarnas verksamhet genom att föra över sådana sidofunktioner till andra myndigheter har vunnit många remissinstansers gillande. Även jag anser att domstolarnas verksamhet bör renodlas efter de riktlinjer som anges i idéskissen. Endast om starka skäl talar för det, bör domstolarna i framtiden handha annat än rena rättskipningsuppgifter.

Kommittén bör belysa för- och nackdelar med en överflyttning av de uppgifter utanför det egentliga rättskipningsområdet som i dag handhas av domstolarna och lämna förslag i fråga om den framtida hemvisten för sådana uppgifter. Vissa exempel på arbetsuppgifter som kan tänkas bli överflyttade finns i idéskissen, men kommittén bör systematiskt gå igenom också andra ärendetyper för att få underlag för sina ställningstaganden. Värdefull ledning torde därvid kunna hämtas i remissyttrandena.

Vissa frågor i denna del bör emellertid åtminstone tills vidare hållas utanför utredningens uppdrag. Det gäller för det första frågan om den summariska processen, där jag som jag nyss nämnde inom kort avser att återkomma med förslag om en

12

överflyttning till kronofogdemyndigheterna. Vidare talar mycket för att vissa frågor som gäller inskrivningsväsendet, i första hand rörande inteckning i fastighet, kan komma upp i annan ordning. Kommittén bör följa dessa frågor och överväga vilka konsekvenser som uppstår för domstolsorganisationen om inskrivningsväsendet helt eller delvis förlorar sin anknytning till domstolarna. Detta gäller även de delar av inskrivningsväsendet som inte avser fastigheter. Slutligen bör frågor om strafföreläggande och ordningsbot, som i första hand berör polisens och åklagarnas arbete, ligga utanför kommitténs mandat (jfr dock körkortsfrågan som jag strax återkommer till).

Jag har här talat om en överflyttning av arbetsuppgifter från domstolar till förvaltningsmyndigheter. Det bör självfallet inte vara uteslutet med en rörelse i motsatt riktning av uppgifter som ligger nära rättskipningen. Ett sådant område, där förslag redan föreligger, är den psykiatriska tvångsvården. Ett annat kan vara de uppgifter som för närvarande ankommer på övervakningsnämnderna.

Arbetsfördelningen mellan de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Som jag redan nämnt har vi numera två parallellt uppbyggda domstolsorganisationer. Den nuvarande fördelningen av mål mellan dessa organisationer bygger ytterst på en hävdvunnen uppdelning mellan rättskipning och förvaltning. Under 1900-talet har överprövningen förvaltningsvägen i växande utsträckning

ersatts eller byggts ut med prövning i förvaltningsdomstol. Målfördelningen framstår mot den bakgrunden som i de flesta hänseenden logisk och överskådlig. Fördelningen kommer också till uttryck på så sätt att den processuella regleringen för de olika domstolsorganisationerna är olika.

Det finns knappast anledning att göra en förutsättningslös översyn av arbetsfördelningen mellan de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. Kommittén bör emellertid få till uppgift att se över målfördelningen när det gäller främst två måltyper. Bakgrunden är det gamla önskemålet om att vissa frågor, som har ett nära samband men som i dag handläggs inom olika domstolsorganisationer, skall kunna handläggas av samma slags domstol och om möjligt vid samma tillfälle.

En av dessa måltyper är mål om körkortsingripanden. Frågan om var dessa mål bör handläggas har varit föremål för ingående utredningar, men kommittén bör ta upp saken på nytt. En tänkbar lösning kan vara att alla sådana mål - även de som inte har samband med trafikbrottmål - förs över till tingsrätterna. Kommittén bör därvid även undersöka om det går att åstadkomma en ordning enligt vilken ett körkortsingripande kan ske inom ramen för systemet med ordningsbot eller strafföreläggande på grund av trafikbrott. Kommittén bör härvid vara oförhindrad att föreslå ändringar även av de materiella reglerna i körkortslagstiftningen.

14

Jag vill i sammanhanget erinra om att regeringen den 2 november 1989 bemyndigade chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla en kommitté med uppdrag att bl.a. se över körkortsförfattningarna (dir 1989:55). Den kommittén har bl.a. till uppgift att överväga om de nuvarande reaktionsmöjligheterna när det gäller körkortsingripanden är lämpliga eller om det finns anledning att ändra på dem. De båda kommittéerna bör utarbeta sina förslag i dessa delar efter samråd med varandra.

Det andra området som jag tänker på är mål om vårdnad och umgänge. Där sker den grundläggande prövningen i allmän domstol, men likartade frågor kan efter denna prövning komma upp inom ramen för ett verkställighetsförfarande i allmän förvaltningsdomstol. Kommittén bör undersöka om det är möjligt och lämpligt att låta prövningen av dessa frågor helt eller delvis koncentreras till i första hand allmän domstol (jfr SOU 1987:7 s. 198 ff).

Det jag nu har sagt innebär att kommittén skall överväga en viss omfördelning av mål från de allmänna förvaltningsdomstolarna till de allmänna domstolarna. Men kommittén är naturligtvis oförhindrad att ta upp frågor om en överföring också i motsatt riktning. Jag tänker framför allt på mål om arvsskatt och gåvoskatt, där en samordning med skatteprocessen i övrigt kan framstå som naturlig, särskilt om de grundläggande besluten om arvsskatt flyttas till skatteförvaltningen.

Kommittén bör i sitt översynsarbete beakta att en målöverflyttning åtminstone under ett övergångsskede kan medföra nackdelar. Det kan exempelvis ta tid och kosta pengar att på nytt bygga upp en kompetens att handlägga de mål som överflyttas. En på sikt lämplig lösning bör emellertid inte hindras av sådana övergångsproblem; däremot bör kommittén givetvis undersöka möjligheterna att begränsa problemen.

Om kommittén kommer fram till en omfördelning av vissa måltyper, bör kommittén också överväga om de processregler som gäller är lämpligt utformade för tillkommande måltyper. Jag skall gå närmare in på detta i det följande.

Omprövning, överklagande och instansordning

Hur väl man än anordnar förfarandet i första instans, finns det fall som av olika skäl behöver prövas på nytt; antingen genom omprövning av beslutsinstansen själv eller - efter överklagande - av högre instans. Möjligheten till omprövning och överklagande syftar naturligtvis i första hand till att felaktiga avgöranden skall kunna rättas. Genom överklagande kan man också få till stånd avgöranden som är vägledande för rättstillämpningen, s.k. prejudikat. Samtidigt måste rättskipningen tillgodose rimliga krav på att ett slutligt avgörande kommer snabbt. Det är vidare önskvärt från kostnadssynpunkt att målen inte prövas i fler instanser eller i tyngre sammansättning än som är sakligt motiverat.

I idéskissen dras en skiljelinje mellan sådant som i första instans har handlagts av en förvaltningsmyndighet och sådant som i första instans har handlagts av en domstol. När det gäller mål som överklagas från förvaltningsmyndighet bör man enligt idéskissen ta hänsyn till de principer för omprövning av beslut som numera gäller enligt bl.a. förvaltningslagen (1986:223). Genom myndigheternas skyldighet att ompröva sina egna avgöranden kan många felaktiga beslut rättas till snabbt och enkelt. Resonemanget utmynnar i slutsatsen att man, om omprövningen sker i kvalificerade former, behöver erbjuda bara en enda fullständig domstolsprövning. För skattemålen del innebar detta enligt idéskissen att man i det planerade nya taxeringsförfarandet med de särskilda skattenämnderna skulle kunna avstå från länsrättsprövningen och i stället låta målen överklagas direkt till kammarrätt. Till grund för denna slutsats låg också antagandet att antalet överklagade skattemål kommer att minska kraftigt efter taxeringsreformen. - Det kan nämnas att det nya taxeringsförfarandet enligt förslag i en nyligen beslutad lagrådsremiss skall träda i kraft den 1 januari 1991 och tillämpas första gången vid 1991 års taxering.

De principer för omprövning och överklagande som jag nu redogjort för har i flera hänseenden godtagits under remissbehandlingen, medan resonemangen på andra punkter fått ett blandat eller negativt mottagande. Framför allt har idéskissens slutsatser när det gäller behovet av länsrättsprövning av skattemålen kritiserats. Den kritiken har haft tre huvudlinjer. För det första har man menat att skattenämnderna - på grund

av skattemyndigheternas fiskala uppgifter - inte kan bli de opartiska och kvalificerade omprövningsorgan som idéskissens lösning förutsätter. För det andra har man ifrågasatt om den minskning av antalet skattemål som förväntas efter taxeringsreformen verkligen leder till någon större lindring i domstolarnas arbetsbörda. För det tredje har man påpekat att idéskissens lösning är resurskrävande; om den första domstolsprövningen sker i kammarrätt, skall tre lagfarna domare delta till skillnad från vad som gäller i länsrätt, där den normala sammansättningen är en lagfaren domare och tre nämndemän.

Jag har tagit fasta på den kritik som har riktats mot idéskissen på den här punkten. Jag bedömer det sålunda som klart att länsrättsprövningen i skattemål bör bevaras och att kammarrätten bör förbli andra domstolsinstans i dessa mål. I stället bör prövas om instanskedjan i skattemålen kan förkortas på annat sätt och om man kan finna andra vägar för att snabba upp skatteprocessen.

Flera remissinstanser har påpekat att förvaltningsbeslut för närvarande i många fall överklagas direkt från förvaltningsmyndighet till kammarrätt och har föreslagit att överklagande i stället skall ske till länsrätt. Även jag kan se fördelar i en ordning där förvaltningsmålen har undergått prövning i en domstolsinstans innan de når kammarrätten. Med min nyss angivna ståndpunkt när det gäller skattemålen är det naturligt att kommittén får ta upp den frågan (jfr länsdomstolskommitténs slutbetänkande SOU 1981:75). Jag tänker bl.a. på en

18

del beslut som överklagas till länsstyrelse från ett kommunalt organ eller från en statlig myndighet på lokal nivå och där länsstyrelsens beslut enligt gällande ordning överklagas till kammarrätt. Andra exempel är sådana mål där det överklagade beslutet har fattats av en central förvaltningsmyndighet. Att i dessa fall låta kammarrätt komma in direkt kan sägas stämma mindre väl överens med önskemålet att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i den lägsta domstolsinstansen. Målen kan sannolikt ofta utredas och avgöras enklare, snabbare och billigare, om den första domstolsprövningen inte sker så högt upp i domstolshierarkin som i kammarrätt. Kommittén bör närmare analysera dessa frågor. Som jag skall beröra senare bör man emellertid söka undvika att instanskedjorna generellt sett blir längre än nu.

Jag har hittills i detta avsnitt uppehållit mig vid frågor som rör de allmänna förvaltningsdomstolarna. Motsvarande problem finns emellertid också i de allmänna domstolarna. Jag tänker då i första hand på de mål som överklagas från kronofogdemyndigheterna direkt till hovrätterna enligt utsökningsbalken och lönegarantilagen (1970:741). Kommittén bör överväga instansordningen också på detta område.

En invändning som för både de allmänna domstolarnas och de allmänna förvaltningsdomstolarnas del kan riktas mot lösningar av det nu skisserade slaget är att instanskedjan inte avkortas utan i vissa fall t.o.m. förlängs. Mot detta kan visserligen sägas att det bara är i de mål som överklagas som dessa nackdelar

uppstår och att de allra flesta mål faktiskt avgörs slutligt av den första domstolsinstansen. I det stora flertalet fall kommer man till ett snabbare och billigare avgörande, om man börjar i tingsrätt eller länsrätt. Men antalet avgöranden som ändå kan komma att överklagas därifrån är icke försumbart. Av det skälet, men också för att hovrätterna och kammarrätterna skall kunna koncentrera sitt överprövningsarbete på de mera svårbedömda fallen, bör kommittén överväga om inte en förlängning av instanskedjan eller ett bevarande av en lång instanskedja bör kombineras med ett system med prövningstillstånd till hovrätt och kammarrätt. Vad jag närmast har i åtanke är ett system som tillåter s.k. ändringsdispens. En sådan ordning tillämpas sedan år 1974 i hovrätt i tvistemål om mindre värden (jfr 49 kap. 12 och 13 §§ RB). För en fullständig prövning av målet krävs då att den högre rätten vid en första granskning finner anledning till ändring i den lägre rättens avgörande.

Inom brottmålsprocessen aktualiserades frågan om ändringsdispens i rättegångsutredningens slutbetänkande (SOU 1987:46), där en stark minoritet inom utredningen föreslog att ett system med ändringsdispens skulle införas i hovrätt i mål om brott med endast böter i straffskalan (jfr också idéskissen s. 21 ff). Sådana system är internationellt sett ingalunda unika. Även i brottmål finns naturligtvis ett starkt intresse av att hovrätternas insatser kan inriktas på de mera svårbedömda och kvalificerade målen. Härtill kommer att bötesbrottmålen under senare år blivit mer arbetskrävande genom att det har blivit

20

vanligare med muntlig förhandling i sådana mål (jfr NJA 1988 s. 572). Kommittén bör mot denna bakgrund överväga frågan om prövningstillstånd med ändringsdispens i hovrätt även för brottmål. En naturlig utgångspunkt för dessa överväganden bör vara rättegångsutredningens betänkande och remissvaren i denna del. I reservationen till betänkandet avgränsades området till mål om brott med endast böter i straffskalan, men andra avgränsningar är naturligtvis tänkbara, allt under förutsättning att ett system med ändringsdispens reserveras för mål om typiskt sett lindrigare brott.

Kommittén bör överväga frågan om ändringsdispens också beträffande andra typer av mål och ärenden än som jag nämnt nu. Ett exempel är skattemål som är av enkel beskaffenhet eller rör små belopp. Flera exempel torde stå att finna inom skatte- och avgiftsprocessen. Kommittén bör inte heller vara främmande för att i fråga om mål om bagatellartade värden överväga om det inte skulle räcka med domstolsprövning i endast en instans. När det gäller frågan hur en sådan lösning skulle konstrueras finns en tänkbar förebild i regler som nyligen har börjat gälla på de allmänna domstolarnas område (se prop. 1988/89:78 s. 32 ff.). Kommittén bör tillgodogöra sig erfarenheterna av dessa regler.

En viktig utgångspunkt för kommitténs överväganden rörande instansordningen i förvaltningsdomstolarna bör vara de regler om omprövning som finns i förvaltningslagen m.fl. lagar. Ett effektivt omprövningsförfarande är ägnat att enkelt och snabbt

rätta felaktiga beslut, att minska tillströmningen av mål till domstolarna och att underlätta domstolarnas handläggning av de mål som överklagas. Kommittén bör skaffa sig en bild av hur de hittillsvarande omprövningsreglerna tillämpas och, i den mån den finner brister i reglerna eller deras tillämpning, föreslå de ändringar som kan anses påkallade. Jag vill i det här sammanhanget också nämna att det i en nyligen beslutad lagrådsremiss föreslås regler om omprövning i vissa s.k. domstolsärenden vid tingsrätt.

Processrättsliga frågor

Verksamheten vid de allmänna domstolarna regleras i första hand av RB, medan förvaltningsdomstolarna tillämpar förvaltningsprocesslagen (1971:291, FPL). Förfarandereglerna skiljer sig åt på framför allt det sättet att ett mål som handläggs enligt RB i regel skall avgöras på grundval av vad som kommer fram vid en muntlig, koncentrerad huvudförhandling, medan FPL har skriftlig handläggning som huvudregel.

När det gäller de mål som handläggs i de allmänna domstolarna - tvistemålen och brottmålen - kan jag konstatera att RB nyligen har varit föremål för en omfattande översyn och modernisering och att handlägningsreglerna för tvistemål och brottmål i och med detta får anses för överskådlig tid ha i allt väsentligt funnit sin form. Överväganden rörande RB:s regelsystem bör därför - med undantag för de frågor som direkt föranleds av kommitténs uppdrag i övrigt - falla utanför

uppdraget.

När det däremot gäller FPL kan konstateras att den lagen har tillämpats i snart två decennier utan att någon mera heltäckande eller systematisk utvärdering skett och utan att några större förändringar ägt rum. Av allt att döma har regelverket i allt väsentligt fungerat bra. Detta hindrar inte att det nu bör vara dags för en översyn, och det är lämpligt att den görs av kommittén.

Till de mera centrala punkterna för en sådan översyn hör sådana frågor som förvaltningsdomstolarnas utredningsskyldighet i olika måltyper, tvåpartsprocessen, förhandlingsprincipens tillämpning inom förvaltningsprocessen samt domstolens formella processledning (jfr de regler som numera finns i 42 kap. 6 § andra stycket RB). Vidare bör uppmärksammas hur processen i mål med skriftlig handläggning skall kunna påskyndas och effektiviseras. Även effekterna av de år 1987 reviderade reglerna om s.k. kommunikation med part bör undersökas. Andra regler i FPL som kan behöva ses över är reglerna om ersättning för rättegångskostnader (jfr JuU 1988/89:19 med hänvisningar) och omröstningsreglerna (jfr JuU 1984/85:15 och RÅ 1989 ref. 41). Också reglerna om rätt för part att få till stånd muntlig förhandling torde behöva ses över, särskilt i ljuset av den utveckling som skett när det gäller tolkningen av artikel 6 i Europa-konventionen rörande de mänskliga rättigheterna.

Även, för de allmänna domstolarnas del är det vissa förfaranderegler som kräver ytterligare överväganden. Jag tänker då på de områden som ligger utanför det traditionella tvistemåls- och brottmålsområdet, nämligen handläggningen i tingsrätt enligt lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden (ärendelagen) och handläggningen i överrätt enligt reglerna om besvär (52 och 56 kap. RB). Det är en inte sällan framförd uppfattning att dessa regler inte i alla delar svarar mot dagens krav. Frågan om en översyn av de nu nämnda regelkomplexen har tagits upp i olika sammanhang, senast i betänkandet (Ds 1988:66) Några processrättsliga frågor (s. 168 ff med hänvisningar). Det gäller både frågor av mera formell karaktär, såsom överklagandeinstitutens beteckningar, och frågor med mera materiellt innehåll, t.ex. avseende rätten till muntlig förhandling. Det bör ankomma på kommittén att nu se över dessa frågor. Kommittén bör sträva efter att den samlade regel mängden inte blir onödigt omfattande; bedöms det som möjligt att inordna handläggningen av domstolsärendena under något befintligt regelsystem eller anknyta den till ett sådant, bör en sådan lösning noga prövas (jfr i den delen även prop. 1986/87:89 s. 88 f).

Jag har tidigare föreslagit att kommittén skall få till uppgift att överväga en omfördelning av måltyper mellan domstolsorganisationerna. Om kommittén kommer fram till att vissa måltyper bör flyttas över, bör den också undersöka vilka processuella regler som är de mest lämpliga för de överflyttade målen med hänsyn till bl.a. behovet av muntlig handläggning.

24

Som anges i idéskissen måste utgångspunkten vara att man inte minskar möjligheterna till snabb och smidig handläggning av målen och att förutsättningarna för den enskilde att själv föra sin talan inte försämras.

Kommittén bör också överväga om en eventuell omfördelning av måltyper mellan eller inom domstolsorganisationerna - eller eventuellt andra omständigheter - bör föranleda ändringar i domförhetsreglerna.

Organisatoriska frågor

I organisatoriskt hänseende kan pekas på de konsekvenser som måste uppkomma, särskilt för tingsrätterna, om den summariska processen och merparten av den frivilliga rättsvården flyttas bort från de allmänna domstolarna. Den förestående reformen av taxeringsförfarandet och skatteprocessen liksom väntade reformer av de materiella skattereglerna kan förväntas minska tillströmningen av skattemål till de allmänna förvaltningsdomstolarna, i första hand länsrätterna. Kommittén bör överväga de organisatoriska följderna av sådana reformer som har antytts här och av sådana reformer som kommittén själv kan komma att föreslå.

Jag är självfallet medveten om att beräkningar i fråga om den framtida måltillströmningen måste bli osäkra. Detta gäller framför allt beträffande de allmänna förvaltningsdomstolarna. Denna osäkerhet kan knappast skingras under den tid som

kommittén skall arbeta och medför att det inte är meningsfullt att kommittén lämnar något slutligt förslag till lösning av de organisatoriska frågorna rörande dessa domstolar. I stället bör kommittén redovisa modeller för lösningar för olika tänkbara alternativ i fråga om måltillströmning, målfördelning m.m.

I idéskissen liksom i remissyttrandena har lämnats många synpunkter och uppslag som kan vara till nytta i kommitténs arbete i denna del. Som exempel kan nämnas möjligheten av en administrativ samordning av tingsrätter och länsrätter, mer eller mindre långtgående samverkan mellan tingsrätterna i ett län samt översyn av domkretsindelningen i första och andra instans. I flera remissyttranden har man särskilt tagit upp frågan om de små domstolarnas möjligheter att verka i framtiden. På sina håll diskuteras även olägenheterna med mycket stora domstolar, i första hand Stockholms tingsrätt och Svea hovrätt.

Kommittén bör mot denna bakgrund ta ställning till vilken organisation som är den från olika synpunkter mest ändamåls-
enliga för de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna. Kommittén bör eftersträva sådana lösningar som främjar rättssäkerheten och rättskipningens kvalitet, som ger rationella och väl fungerande arbetsenheter och som bevarar goda förutsättningar för en lokal förankring av rättskipningen och ett vitalt lekmannainflytande.

Vad gäller problemen med de mycket stora domstolarna bör

26

kommittén närmast ta upp den frågan för hovrätternas del och i det sammanhanget vara oförhindrad att föreslå de domkrets-förändringar som övervägandena föranleder. Frågan om Stockholms tingsrätts organisation, som rymmer spörsmål också utanför domstolsområdet, bör däremot lämpligen utredas i annan ordning.

Som jag inledningsvis nämnde avser jag att ta upp frågan om rättskipningen i socialförsäkringsmål i min anmälan till 1990 års budgetproposition. De domstolsorganisatoriska konsekvenserna av de förändringar som kan bli aktuella i denna del får jag återkomma till i anslutning härtill.

I en nyligen beslutad lagrådsremiss har jag avvisat rättegångs-utredningens förslag att avskaffa hyres- och arrendenämnderna samt bostadsdomstolen. Emellertid är organisationen av nämnderna inte helt lyckad från effektivitets- och kostnadssynpunkt. Kommittén bör överväga en ordning med gemensamma kanslier för nämnderna och tingsrätterna på de orter där nämnderna nu finns, möjligen med undantag för de tre största nämnderna. Kommittén bör i denna del samråda med bl.a. företrädare för hyresgästerna och fastighetsägarna.

Det finns självfallet en mängd andra faktorer än de som omfattas av kommitténs direktiv som har stor betydelse för hur domstolarna fungerar. Dit hör en god inre organisation och ändamålsenliga arbetsrutiner, modern kontorsutrustning, ADB-stöd samt frågor om personalrekrytering och kompetensutveck-

ling. En del av dessa frågor är det naturligt att återkomma till redan i den proposition som planeras på grundval av domarutredningens betänkande. Men de flesta frågor av det här slaget är sådana som får beaktas i det löpande arbetet vid domstolarna, i domstolsverket och i regeringskansliet. Det är alltså frågor som inte är någon förstahandsuppgift för utredningen, men självfallet bör utredningen vara oförhindrad att lämna de synpunkter som kommitténs erfarenheter ger anledning till.

En kommitté med ett så brett uppdrag kan naturligtvis inte i detalj belysa alla de konsekvenser som dess förslag kan medföra för dem som arbetar i domstolarna, för dem som annars mera direkt berörs av domstolarnas verksamhet och för allmänheten, men kommittén bör söka ge en bild av dessa konsekvenser. Det är lämpligt att domstolsverket - i den utsträckning detta efterfrågas - biträder kommittén med analyser av t.ex. personal- och kostnadseffekter. Men mera ingående konsekvensanalyser torde i efterhand få ankomma på domstolsverket. Det är också en naturlig uppgift för verket att belysa vad kommitténs förslag kan innebära för domstolarnas behov av lokaler m.m.

Kommitténs arbetsformer m.m.

Det är ett ganska omfattande uppdrag som anförtros kommittén. Det är angeläget att uppdraget kan slutföras snabbt. Det torde därför bli nödvändigt att organisera kommitténs arbete så att åtskilligt av det grundläggande arbetet utförs av lämpligt

28

sammansatta undergrupper, innan förslagen föreläggs kommittén i dess helhet. Det bör genom en sådan arbetsfördelning vara möjligt att begränsa den tid som kommitténs ledamöter behöver lägga ned på uppdraget.

De flesta av de frågor som ingår i utredningsuppdraget har så nära samband med varandra att de lämpligen bör lösas i ett sammanhang. Om det från praktisk synpunkt framstår som lämpligt, bör kommittén dock vara oförhindrad att i delbetänkanden lägga fram förslag rörande avgränsade frågor.

Kommittén bör på de punkter där internationella utblickar kan vara av värde skaffa sig en bild av hur man i andra jämförbara länder har löst eller avser att lösa de frågor som kommitténs uppdrag omfattar. Kommittén bör vidare beakta Sveriges åtaganden enligt de internationella konventionerna till skydd för de mänskliga rättigheterna. I sammanhanget bör också erinras om regeringens direktiv (dir 1988:43) till kommittéer och särskilda utredare angående beaktande av EG-aspekter i utredningsverksamheten.

För kommittén gäller vidare regeringens direktiv (dir 1984:5) till samtliga kommittéer och särskilda utredare angående utredningsförslagets inriktning.

Kommittén bör informera berörda fackliga huvudorganisationer och ge dem tillfälle att vid arbetets början och under dess gång föra fram synpunkter.

29

Utredningsuppdraget skall vara slutfört före utgången av år 1991.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för justitiedepartementet

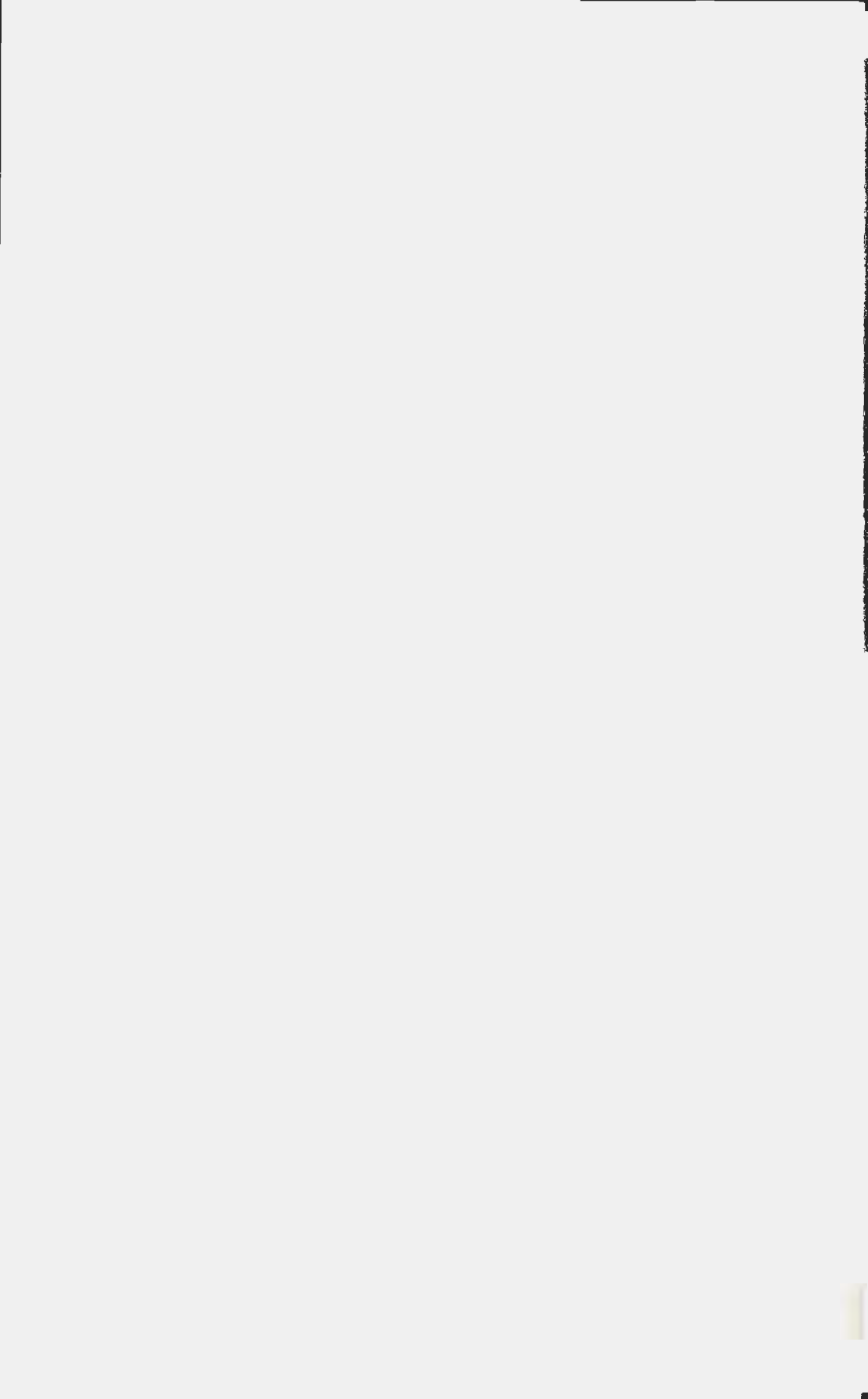
- att tillkalla en kommitté - omfattad av kommittéförordningen (1976:119) - med högst elva ledamöter med uppdrag att utreda domstolarnas framtida uppgifter, arbetssätt och organisation,
- att utse en av ledamöterna att vara ordförande,
- att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen beslutar att kostnaderna skall belasta andra huvudtitelns anslag Utredningar m.m.

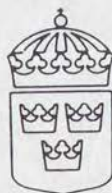
Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Justitiedepartementet)

Kommittédirektiv

Dir. 1991:94

Tilläggsdirektiv till domstolsutredningen (Ju 1989:06)

Dir 1991:94

Beslut vid regeringssammanträde 1991-11-07

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Hellsvik, anför.

Domstolsutredningen är en parlamentariskt sammansatt kommitté som enligt sina tidigare meddelade direktiv (dir. 1989:56) skall se över domstolarnas uppgifter, arbetsätt och organisation. Frågor som rör organisationen bör emellertid övervägas i annan ordning och inte längre ingå i domstolsutredningens uppdrag.

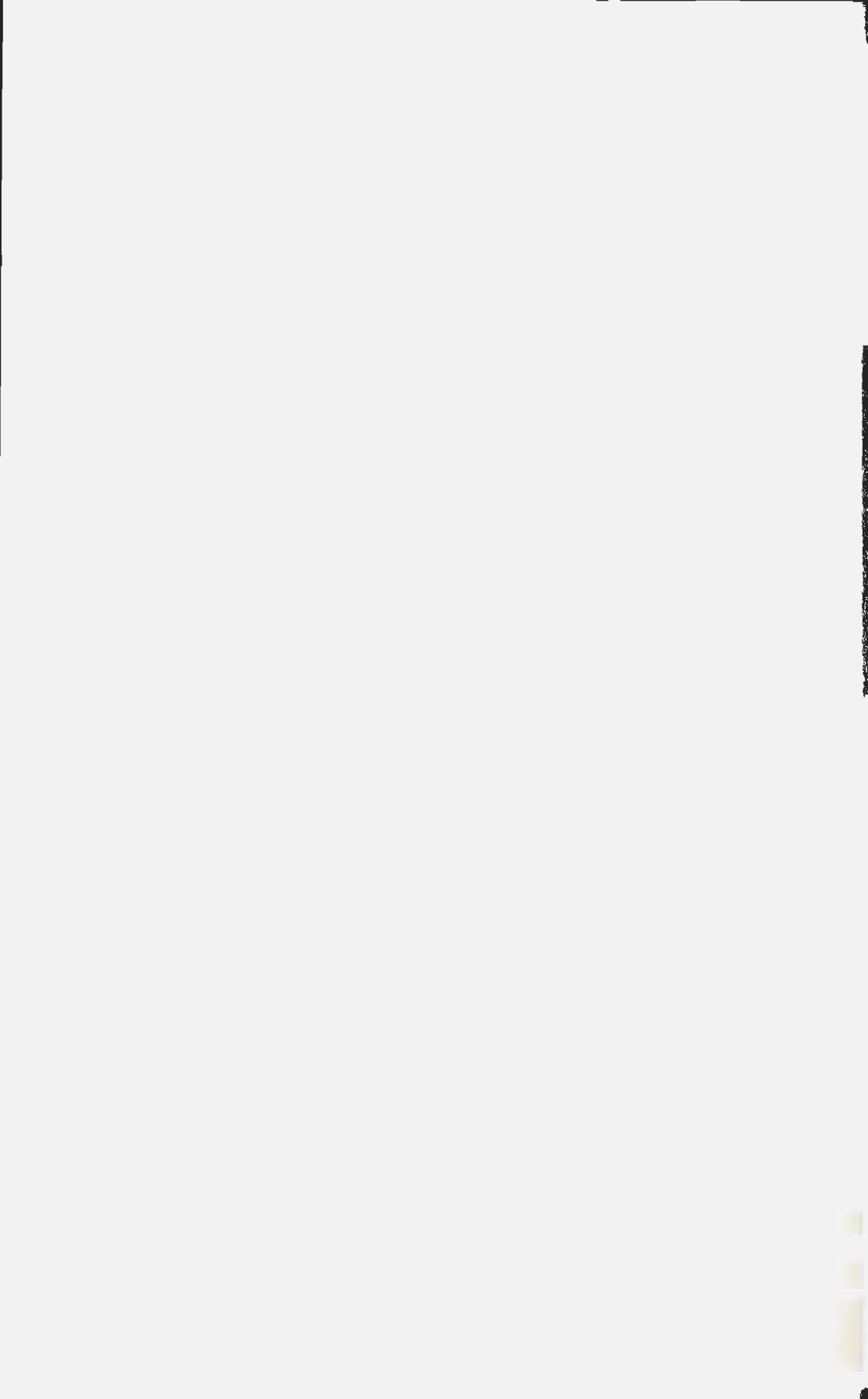
Hemställan

Jag hemställer att regeringen beslutar att begränsa domstolsutredningens uppdrag på så sätt att uppdraget inte längre skall omfatta en översyn av domstolarnas organisation och att vad som sägs på s. 24-27 i de tidigare meddelade direktiven under rubriken "Organisatoriska frågor" inte längre skall gälla.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hennes hemställan.

(Justitiedepartementet)

Bilaga 3

Domstolsverkets personalprognos för tingsrätterna

Tabellen på nästa uppslag har upprättats av domstolsverket. Den visar bl.a. konsekvenserna för tingsrätterna av ett genomförande av domstolsutredningens förslag. Tingsrätterna har i den vänstra lodräta kolumnen grupperats i sex grupper efter antalet domare. Därutöver har de tre största tingsrätterna angetts för sig.

Vid gruppindelningen har domarårsarbetskraft hänförlig till handläggning av vattenmål räknats bort. För samtliga tingsrätter utom de i Stockholm, Göteborg och Malmö har dock antalet tjänster på plan och inte det faktiska nyttjandet använts som indelningsgrund. Effekterna enligt tablån av de olika förslagen har emellertid inte kunnat beräknas på annat sätt än som årsarbetskrafter. I verkligheten är skillnaden inte så stor.

Överst i tabellen anges vilka upplysningar som lämnas i de lodräta kolumnerna. Den första lodräta kolumnen anger den nuvarande bemanningen, exklusive vad som åtgår för handläggning av vattenmål. I de båda följande lodräta kolumnerna anges på motsvarande sätt den indragning som blir följd av den reform av den summariska processen som genomförs den 1 januari 1992 och bemanningen efter denna indragning. Fortsättningsvis anges i de lodräta kolumnerna de beräknade personalkonsekvenserna av våra förslag i olika kapitel i avdelning II av betänkandet och i kapitel 22.9. Den beräknade sammanlagda effekten av förslagen står i kolumn 12. De tre sista kolumnerna anger summan av konsekvenserna av reformen avseende den summariska processen och våra förslag samt en beräkning av konsekvenserna av en eventuell bortflyttning av inskrivningsväsendet från tingsrätterna.

Personalkonsekvenserna anges i tabellen för domare (D), notarier (N) och biträden (B). I vissa kolumner anges konsekvenser både för en tingsrätt i gruppen och för hela gruppen.

Längst ned i tabellen anges värdena för alla tingsrätter. I några av kolumnerna anges där antalet ärenden (A).

Domstolsverkets personalprognos för tingsrätterna

Domstolar eller grupper därav	Nuv bemanning (pers plan 91/92 snittvärden exkl vatten)		Indragen pga SP (snittvärden)		Bemanning efter avdrag för SP		21 kap FB (snittvärden)		Konkurs (snittvärden)		ÖVN (snittvärden)		Utsökning (snittvärden)	
	En	Sa:	En	Sa:	En	Sa:	En	Sa:	En	Sa:	En	Sa:	En	Sa:
1 DOMARE 4 st	D 1 N 2,5 B 5,4	D 4 N 10 B 21,5	D - N - B 0,75	D - N - B 3	D 1 N 2,5 B 4,65	D 4 N 10 B 18,5	D 0,007 N 0,005 B 0,003 A 1,5	D 0,025 N 0,02 B 0,01 A 6	D - N 0,06 B 0,1 A 16	D - N 0,25 B 0,45 A 64	D 0,025 N 0,018 B 0,008 A 5	D 0,1 N 0,07 B 0,03 A 20	D 0,008 N 0,006 B 0,004 A 3,5	D 0,02 N 0,02 B 0,01 A 14
2 DOMARE 21 st	D 2 N 3,2 B 8	D 42 N 68,5 B 168	D - N 0,3 B 0,95	D - N 6,5 B 20	D 2 N 2,9 B 7,05	D 42 N 62 B 148	D 0,01 N 0,01 B 0,005 A 2,5	D 0,22 N 0,21 B 0,095 A 52,5	D - N 0,08 B 0,16 A 40	D - N 1,75 B 3,3 A 840	D 0,04 N 0,03 B 0,01 A 9	D 0,9 N 0,6 B 0,2 A 189	D 0,014 N 0,01 B 0,007 A 6	D 0,3 N 0,21 B 0,15 A 126
3 DOMARE 26 st	D 3 N 3,94 B 11,3	D 77 N 102,5 B 294	D - N 0,15 B 1,6	D - N 4 B 41,5	D 3 N 3,79 B 9,7	D 77 N 98,5 B 252,5	D 0,015 N 0,01 B 0,005 A 3,2	D 0,39 N 0,26 B 0,13 A 83,2	D - N 0,085 B 0,23 A 59	D - N 2,2 B 5,95 A 1534	D 0,06 N 0,05 B 0,02 A 13	D 1,56 N 1,3 B 0,52 A 338	D 0,02 N 0,015 B 0,009 A 8,4	D 0,52 N 0,39 B 0,24 A 218
4-6 DOMARE 21 st	D 4,8 N 5,4 B 16,8	D 100 N 112,5 B 353	D - N 0,3 B 238	D - N 6,5 B 50	D 4,8 N 5,1 B 14,4	D 100 N 106 B 303	D 0,02 N 0,016 B 0,007 A 4,4	D 0,42 N 0,3 B 0,15 A 92	D - N 0,1 B 0,3 A 104	D - N 2,4 B 6,3 A 2192	D 0,09 N 0,07 B 0,03 A 20	D 1,89 N 1,47 B 0,7 A 416	D 0,03 N 0,02 B 0,015 A 13,5	D 0,6 N 0,42 B 0,3 A 284
7-8 DOMARE 16 st	D 7,25 N 7,4 B 21,8	D 116 N 119 B 348,5	D - N 0,78 B 3,37	D - N 12,5 B 54	D 7,25 N 6,62 B 18,4	D 116 N 106,5 B 294,5	D 0,04 N 0,03 B 0,01 A 8,6	D 0,64 N 0,48 B 0,2 A 138	D - N 0,18 B 0,4 A 124	D - N 3 B 6,7 A 1997	D 0,13 N 0,1 B 0,05 A 28	D 2,08 N 1,6 B 0,8 A 451	D 0,04 N 0,03 B 0,02 A 19,4	D 0,7 N 0,56 B 0,35 A 310
> 8 DOMARE 6 st	D 11 N 11 B 31,4	D 66 N 66,5 B 188,5	D - N 1 B 4,6	D - N 6 B 28	D 11 N 10 B 26,8	D 66 N 60,5 B 160,5	D 0,05 N 0,04 B 0,02 A 10,8	D 0,3 N 0,24 B 0,12 A 64,8	D - N 0,26 B 0,53 A 209	D - N 1,55 B 3,2 A 1255	D 0,2 N 0,17 B 0,07 A 45,5	D 1,2 N 1 B 0,45 A 273	D 0,07 N 0,06 B 0,03 A 31,5	D 0,42 N 0,36 B 0,24 A 189
STHLM	D 105,1 N 49,5 (+ 37,8 pf) B 216,9	D - N 7,1 B 23,7	D 105,1 N 42,4 (+ pf) B 193,2	D 0,3 N 0,2 B 0,1 A 62	D - N 1,05 B 5,2 A 1936	D 1,52 N 1,2 B 0,55 A 330	D 0,45 N 0,36 B 0,2 A 195							
GBG	D 43 N 26 (+ 31,9 pf) B 113,2	D - N 4,5 B 15,8	D 43 N 21,5 (+ pf) B 97,4	D 0,13 N 0,1 B 0,05 A 29	D - N 0,75 B 3 A 1170	D 0,8 N 0,6 B 0,3 A 165	D 0,26 N 0,2 B 0,12 A 113							
MALMÖ	D 35 N 19 (+ 13,8 pf) B 89	D - N 3 B 7,5	D 35 N 16 (+ pf) B 81,5	D 0,12 N 0,09 B 0,04 A 26	D - N 0,5 B 1,85 A 654	D 0,9 N 0,7 B 0,3 A 200	D 0,18 N 0,14 B 0,08 A 77							
HELA RIKET S:a	D 588,1 N 573,5 (+ 83,5 pf) B 1792,6	D - N 50,1 B 243,5	D 588,1 N 523,4 (+ pf) B 1549,1	D 2,54 N 1,9 B 0,9 A 560	D - N 13,45 B 35,95	D 10,95 N 8,54 B 3,85 A 2300	D 3,49 N 2,66 B 1,66 A 1530							

Bilaga 4

DOMSTOLSUTREDNINGEN
Göran Dahlgren

PROMEMORIA
1990-11-08

KARTLÄGGNING AV TILLÄMPNINGEN AV
FÖRVALTNINGSPROCESSLAGEN

Sammanfattning av svaren

Innehållsförteckning

1. Medverkande domare och processförare
2. Allmänt om FPL
3. Förvaltningsdomstolarnas utredningsskyldighet och förhandlingsprincipens tillämpning inom förvaltningsprocessen
4. Den formella processledningen - processens yttre förlopp
5. Enpartsprocess contra tvåpartsprocess
6. Kommunikationsreglerna
7. Ersättning för rättegångskostnader
8. Omröstningsreglerna
9. Omprövningsreglerna i FL

Förord

I denna promemoria sammanfattas resultatet av domstolsutredningens kartläggning av tillämpningen av förvaltningsprocesslagen (FPL).

Såväl domare som processförare har medverkat i kartläggningen. Kartläggningen har genomförts genom intervjuer. Dessa har skötts av Göran Dahlgren i enlighet med ett av utredningen utarbetat frågeformulär. Formuläret har i god tid före intervjuerna tillställts de medverkande domarna och processförarna.

Det bör observeras att inte alla medverkande domare har svarat på samtliga frågor. Detta framgår av förteckningen över medverkande domare. En del frågor har vidare passerat regeringsrätten mindre väl. Fiskalerna i kammarrätten i Stockholm har också funnit det svårt att besvara vissa frågor. Processförarna har i huvudsak varit intresserade av frågorna under rubrikerna 2 - 4.

1. Medverkande domare och processförare

Medverkande domstolar och domare

Regeringsrätten, 1990-06-19

Regeringsrättens ordförande, regeringsrådet Bengt Hamdahl
Regeringsrådet Göran Wahlgren
Kanslichefen Curt Berglund

Kammarrätten i Stockholm, 1990-05-07--08

Kammarrättslagmannen Anitha Bondestam, född 1941, domarutbildad i hovrätt, i kammarrätt sedan 1980
Kammarrättsrådet, tillika vice ordförande på avdelning, Eva Östberg-Anclow, född 1937, domarutbildad i kammarrätt
Kammarrättsrådet Clary Tenne, född 1939, domarutbildad i kammarrätt
Kammarrättsfiskalerna Ann-Christin Fryklund, Jan Olsson och Tomas Rollén

Kammarrätten i Göteborg, 1990-03-05--06 och 09

Kammarrättspresidenten Nils Wentz
Kammarrättslagmannen Lennart Nordbeck, född 1932, länsstyrelsebakgrund, i kammarrätt sedan 1977 (t.o.m. fråga 5 d)
Kammarrättsrådet, tillika vice ordförande på avdelning, Bengt Wileke, född 1940, domarutbildad i hovrätt, i kammarrätt sedan 1977

Kammarrätten i Jönköping, 1990-04-23

Kammarrättspresidenten Jan Francke
Kammarrättslagmannen Gunnar Sönerhed, född 1929, domarutbildad i hovrätt, i kammarrätt sedan 1972
Kammarrättsrådet Bengt von Strokirch, född 1940, domarutbildad i hovrätt, i kammarrätt sedan 1984

Kammarrätten i Sundsvall, 1990-05-28

Kammarrättspresidenten Björn Orrhede
Kammarrättsrådet, tillika vice ordförande på avdelning, Björn Ekman, född 1936, domarutbildad i hovrätt, i kammarrätt sedan 1974 (t.o.m. fråga 7 c)
Kammarrättsrådet, tillika vice ordförande på avdelning, (numera

hovrättslagmannen) Barbro Hegrelius Jonsson, född 1943, domarutbildad i hovrätt, i kammarrätt sedan 1987 (t.o.m. fråga 7 c)

Länsrätten i Stockholm, 1990-05-10 och 21

Lagmannen Åke Lundborg, född 1938, domarutbildad i hovrätt, i länsrätt sedan 1980

Chefsrådmannen Margarethe Sundelin, född 1933, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Hans Kullander, född 1933, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Mildred Hägerström, född 1948, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Göteborg, 1990-03-02 och 06

Chefsrådmannen Bengt-Gunnar Hansson, född 1933, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Claes Linder, född 1942, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Malmö, 1990-04-17

Lagmannen Hans Tellander, född 1937, domarutbildad i kammarrätt (t.o.m. fråga 6)

Rådmannen Ingvar Nilsson, född 1936, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Gunnar Lannerud, född 1940, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Uppsala, 1990-05-22

Lagmannen Hans Sjöberg, född 1929, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Ingrid Olin, född 1931, länsstyrelsebakgrund

Kammarrättsassessorn Rose Bergström, född 1943

Länsrätten i Nyköping, 1990-05-23

Lagmannen Sten Bergh, född 1924, domarutbildad i kammarrätt

Rådmannen Jan Carle, född 1937, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Ola Svensson, född 1937, domarutbildad i hovrätt, kammarrättsråd i 11 år

Länsrätten i Västerås, 1990-06-06

Lagmannen Bengt Linderberg, född 1928, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Tore Göransson, född 1928, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Halmstad, 1990-04-18

Lagmannen Christer Törnros, född 1941, länsstyrelsebakgrund
Rådmanen Björn Månsson, född 1939, domarutbildad i kammarrätt
Rådmanen Bruno Martinsson, född 1944, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Mariestad, 1990-05-14

Lagmannen Stig Arnling, född 1924, länsstyrelsebakgrnd
Rådmanen Kurt Larsson, född 1934, länsstyrelsebakgrund
Rådmanen Hans-Jörgen Andersson, född 1944, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Karlstad, 1990-05-15

Lagmannen Ulf Hane, född 1940, länsstyrelsebakgrund
Rådmanen Håkan Nordling, född 1944, domarutbildad i kammarrätt
Rådmanen Elsa Pettersson, född 1940, länsstyrelsebakgrund
Rådmanen Bo Forsberg, född 1947, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Linköping, 1990-04-25

Lagmannen Bertil Wennergren, född 1925
Rådmanen Kurt Sandell, född 1929, länsstyrelsebakgrund
Kammarrättsassessorn Gunilla Blomquist, född 1952

Länsrätten i Jönköping, 1990-04-24

Lagmannen Nils Granath, född 1929, länsstyrelsebakgrund
Rådmanen Kerstin persson, född 1931, länsstyrelsebakgrund
Rådmanen Göran Schiller, född 1944, domarutbildad i kammarrätt
Rådmanen Birger Ivarsson, född 1942, domarutbildad i kammarrätt,
ordinarie domare i försäkringsrätt

Länsrätten i Kalmar, 1990-05-04

Lagmannen Anders Nordenadler, född 1928, domarutbildad i hovrätt
Rådmanen Gunilla Törngren, född 1939, länsstyrelsebakgrund
Rådmanen Bertil Ekholm, född 1949, domarutbildad i kammarrätt
(fr.o.m. fråga 4 h)

Länsrätten i Örebro, 1990-04-26

Lagmannen Björn Bryngelsson, född 1940, domarutbildad i hovrätt,
kammarrättsråd 1977-1978
Rådmanen Hans Olov Hansson, född 1945, domarutbildad i

kammarrätt

Länsrättsassessorn Arne Hasselgren, född 1943, (t.o.m. fråga 4 a)

Länsrätten i Falun, 1990-06-11

Lagmannen Marc Olsson, född 1928, länsstyrelsebakgrund, kammarrättsråd 1973-1980

Numera rådmannen Göran Palmqvist, född 1941, länsstyrelsebakgrund

Numera rådmannen Ingvar Andersson, född 1943, länsstyrelsebakgrund

Länsrätten i Östersund, 1990-05-29

Lagmannen Arne Normann, född 1936, länsstyrelsebakgrund, domarutbildad i kammarrätt

Rådmannen Ingvar Modig, född 1943, länsstyrelsebakgrund

Länsrättsassessorn Olle Lindberger, född 1946

Länsrätten i Luleå, 1990-06-08

Lagmannen Tomas Attorps, född 1943, länsstyrelsebakgrund

Rådmannen Göran Lundh, född 1941, länsstyrelsebakgrund (t.o.m. fråga 5 g)

Rådmannen Roland Häggman, född 1939, länsstyrelsebakgrund (t.o.m. fråga 5 g)

Rådmannen Lars Höijertz, född 1942, domarutbildad i kammarrätt (t.o.m. fråga 5 g)

Medverkande processförare, 1990-08-20--11-01

Advokaten Ulf Ahlstedt, Advokatfirman Olof Ahlstedt HB i Göteborg, född 1943,advokat sedan 1974

Advokaten Birgitta Alexanderson, Valborg Lundgrens Advokatbyrå i Stockholm, född 1936, advokat sedan 1979

Advokaten Urban Andersson, Advokat Urban Andersson AB i Stockholm, född 1948, advokat sedan 1983

Biträdande juristen Lena Bryntesson, Lagerlöfs och Lemans Advokatbyrå i Göteborg, född 1948, tidigare verksam som kammarrättsfiskal och skattejurist vid Bohlins Revisionsbyrå

Förste taxeringsintendenten Sten Dahlbom, länsskattemyndigheten i Göteborg, född 1946, verksam som intendent sedan 1979

Advokaten Carl Ekberg, Advokat Carl Ekberg AB i Malmö, född 1948, tidigare verksam som kammarrättsassessor, advokat sedan 1971

Taxeringsintendenten Åke Engelfeldt, länsskattemyndigheten i Göteborg, född 1948, verksam som intendent sedan 1982

Biträdande juristen Lars-Erik Ericson, Lagerlöfs och Lemans Advokatbyrå i Göteborg, född 1946, tidigare verksam som kammarrättsfiskal och skattejurist vid Bohllins Revisionsbyrå

Skattejuristen Sven Eric Holmdahl, Öhrlings Reveko AB i Göteborg, född 1952, tidigare verksam som kammarrättsfiskal

Allmänna ombudet i körkortsfrågor vid länsstyrelsen i Halmstad Bo Johansson, född 1943, tingsmeriterad jurist, anställd vid länsstyrelsen sedan 1965

Biträdande juristen Eva Jonasson, Lagerlöfs och Lemans Advokatbyrå i Göteborg, född 1951, tidigare verksam som kammarrättsassessor och skattejurist vid bohllins Revisionsbyrå

Kammarrättsassessorn Olle Jonsson, född 1947, verksam vid riksskatteverkets processenhet sedan 1984

Advokaten Peter Nordquist, Mannheimer och Swartling Advokatbyrå i Stockholm, född 1946, tidigare verksam som kammarrättsassessor, kanslichef vid mellankommunala och allmänt ombud hos riksskatteverket, advokat sedan 1987

Taxeringsintendenten Torbjörn Rydén, förvaltningsjurist, länsskattemyndigheten i Göteborg, född 1957, verksam som intendent sedan 1989

Advokaten Monica Rösman, Advokaterna Drakenberg & von Sneidern HB i Göteborg, född 1942, tidigare verksam som åklagare, advokat sedan 1980

Allmänna ombudet i körkortsfrågor vid länsstyrelsen i Göteborg Barbro Svedhem, förvaltningsjurist, född 1934

Advokaten Fanny Waldenström, Bergman & Waldenström Advokat-

byrå HB i Stockholm, född 1946, advokat sedan 1988

Advokaten Karin Winroth-Ganters, Advokatfirman Glimstedt HB i Göteborg, född 1948, tidigare verksam som hovrättsfiskal, advokat sedan 1985

2. Allmänt om FPL

2 a) Är förvaltningsprocessen allmänt sett en bra process?

Domarna

De tillfrågade domarna är påfallande nöjda med förvaltningsprocessen. Flera av dem har uttalat sig med kraftigt positiva värdeomdömen. Inte någon av domarna har påpekat något allvarigare fel i förvaltningsprocessens uppbyggnad. Några av de tillfrågade har angett att det inte finns någon anledning att reformera FPL över huvud taget.

Man kan sammanfatta de positiva värdeomdömena i följande punkter.

- Processen är *flexibel*. Det måste den vara för att kunna anpassas på alla de skilda typer av mål som handläggs i domstolarna.
- Förvaltningsprocessens flexibilitet gör att man som domare kan arbeta med praktiska lösningar i de enskilda målen och föra fram dem till *materiellt riktigare avgöranden*.
- Processen är *enkel*. Det innebär att den enskilde kan processa utan juridisk hjälp. Processen är härigenom också *billig*.
- Att processen är enkel, dvs. att den inte är så detaljreglerad, innebär samtidigt att den är *lätt att tillämpa* också för domarna.
- Processen är *snabb*.
- Processen är *smidig* genom att man, när det behövs, kan kombinera den skriftliga handläggningen med muntlig sådan.

De få negativa omdömen som förekommit bör också redovisas.

- Det finns för litet utrymme för muntlig handläggning i processen.
- Det är en nackdel att FPL inte utgör en självständig reglering av förvaltningsprocessen.
- De processuella reglerna är något tafatta - man kan t.ex. inte hämta part till förhandling.
- Den mindre graden av detaljreglering innebär att det med en dålig domare också blir en dålig process.

Processförarna

Även processförarna tycks över lag vara nöjda med förvaltningsprocessens utformning, dock att de inte är så uttalat positiva till processen som domarna.

Man har från processförarnas sida framhållit förvaltningsprocessens flexibilitet och blandning mellan muntlighet och skriftlighet som särskilt bra egenskaper.

En återkommande synpunkt från de advokater som processar i LVU- och LVM-mål har varit att förvaltningsprocessens mindre formbundenhet passar och gagnar handläggningen av dessa mål. Man har samtidigt framhållit att det ligger en fara i att låta en muntlig förhandling i ett LVU-mål få en alltför informell prägel. Det har också från detta håll förts fram att det ofta är en mer trevlig och avspänd stämning i en länsrätt än i en tingsrätt.

Från processförarna på skatteområdet har bl.a. framhävts att processerna tar för lång tid, att det finns en för liten förutsebarhet i den enskilda processen samt att förvaltningsprocessen kunde ha varit än bättre om domarna verkligen kunde sin FPL.

2 b) FPL utgör en relativ knapphändig reglering. Synpunkter på detta förhållande?

Domarna

Ungefär en tredjedel av domarna har uttalat, med mer eller mindre styrka, att FPL är för knapphändig och anmärkt att man på vissa områden står rådvill i processen, eftersom man inte får någon ledning av FPL. De flesta av dem saknar bestämmelser eller ytterligare bestämmelser på *något* område, t.ex. vad gäller officialprincipens tillämpning, formalia beträffande muntlig förhandling och förberedelse eller interimistiska beslut. Andra har mer allmänt sagt att det inte skulle vara ur vägen med lite fler bestämmelser.

De återstående domarna har sagt att den knapphändiga regleringen är till fördel för processen. Det är den som skapar en flexibel och praktisk process som gagnar den enskilde och ett materiellt riktigt resultat i målet.

Processförarna

Så gott som alla processförarna har svarat att det är en fördel att FPL är knapphändig. Genom den mindre detaljregleringen kan man enligt processförarna skapa praktiska och bra lösningar.

Processförarna på skatteområdet har anmärkt att de i första hand tillämpar taxeringslagen och att denna lag kompletterar FPL med detaljbestämmelser för skattemålens vidkommande.

En företrädare för skatteförvaltningen har särskilt framhållit att det på vissa områden, på vilka domarna slarvar, inte skulle skada med ytterligare bestämmelser i FPL, t.ex. vad gäller frågan om domstolens utredningsansvar och förfarandet vid muntlig förhandling.

2 c) Hur går Du till väga om Du inte kan lösa en processrättslig fråga med hjälps av FPL eller dess förarbeten?

Domarna

Mer än två tredjedelar av domarna har svarat att de omedelbart eller ganska omedelbart söker ledning i RB. Många ser detta som en självklarhet.

Fem domare har inte svarat på frågan, eftersom de aldrig ställts inför ett sådant problem.

De övriga har svarat att man först försöker lösa problemet med hjälp av förvaltningsrättslig doktrin, förvaltningsrättsliga principer, allmänna rättsgrundsatser eller analogier med FL.

Wennergren som deltog i lagstiftningsarbetet med FPL har svarat på följande sätt: Man tittar i RB. Det var lagstiftarens mening att domarna i allmän förvaltningsdomstol skulle hämta ledning i RB. RB kan sägas ge uttryck för allmänna processrättsliga principer och det är ju dessa man letar efter när man får ett processuellt problem.

Processförarna

Frågan har passat processförarna mindre väl. Endast de processförare som har domarbakgrund har velat eller kunnat svara på frågan.

3. Förvaltningsdomstolarnas utredningsskyldighet och förhandlingsprincipens tillämpning inom förvaltningsprocessen

3 a) Hur ofta förekommer det att rätten tar initiativ till att utredningen i målet kompletteras? På vilka sätt genomförs en sådan komplettering? I vilken utsträckning använder Du telefon i detta avseende?

Domarna

Svaren ger en mycket slitträd bild av den materiella processledningen i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Det finns stora variationer i svaren.

När det gäller materiell processledning i kammarrätterna får underlaget bedömas för litet för att dra några bestämda slutsatser av. Man kan kanske nöja sig med att jämföra två olika svar. Enligt en domare kompletteras något mål per månad på roteln om man bortser från en för denna kammarrätt unik och frekvent måltyp. Enligt en annan domare i en annan kammarrätt kompletteras t.ex. sex av åtta LVM-mål och vartannat enpartsmål.

Beträffande underlaget från länsrätterna kan olika jämförelser göras.

Om man jämför svaren från länsrättsdomare som uttalat sig om länsrättens alla målgrupper som en enhet får man en mycket stor variation. Den som är minst aktiv tar initiativ till komplettering i två - tre procent av målen. Den mest aktive kompletterar 40 procent av målen. De flesta har svarat att de kompletterar i högst tio procent av alla mål.

Många domare har delat upp sitt svar mellan skatte-, körkorts- och biståndsmål. En jämförelse i dessa målgrupper visar följande.

Skattemål: nästan aldrig, 2% - 25%

Körkortsmål: sällan, 5% - 25%

Biståndsmål: 25% - 80%, nästan varje mål.

Svaren från domarna ger vid handen att målen kompletteras så gott som uteslutande genom att parterna animeras att komma in med ytterligare utredning. De flesta av domarna -fyra femtedelar - uppger sig härvidlag att använda telefonen i stor eller mycket stor utsträckning. De övriga har svarat att de hellre tillskriver parterna.

Processförarna

Processförarnas svar på denna fråga kan sägas ge en enhetlig bild av domarnas materiella processledning i skatte- och körkortsmålen, men knappast när det gäller LVU-målen.

Processförarna i skattemål

- Domstolarna har aldrig tagit några initiativ i deras klienters mål. Domarna är alldeles för rädda. De borde ta fler initiativ.

- Ytterst sällan. Sådana initiativ förekommer i ett par tre fall per år. Han för som intendent det allmännas talan i 200 -300 mål per år.
- Under de åtta år han har varit verksam som intendent har domstolen tagit initiativ till att komplettera högst tio mål.
- Har aldrig varit med om att domstolen tagit initiativ till ytterligare utredning i hans klienters mål. Han har dålig erfarenhet av domstolarnas materiella processledning.
- Materiell processledning förekommer praktiskt taget aldrig, inte ens till de enskildas fördel. Domstolarna överlämnar i stället åt länskattemyndigheterna att utreda den skattskyldiges yrkande. Det är lika illa ställt med grunderna för yrkandet. Domstolarna låter t.o.m. länskattemyndigheterna utreda om domstolen är rätt forum. Man tittar oftast inte ens på besvären innan de skickas över till skattemyndigheterna.
- Han har aldrig sett ett sådant initiativ under de fyra år han verkat på advokatbyrå. Domstolen har inte ens ställt frågor om oklarheter i målen.
- Kan inte erinra något sådant initiativ under de snart två år han verkat som taxeringsintendent.

De allmänna ombuden i körkortsfrågor

- I de 1 000 mål som han per initierar i länsrätten, händer det i två till tre fall om året att länsrätten skickar tillbaka målet till honom för ytterligare utredning. Länsrätten vänder sig aldrig direkt till körkortshavaren med begäran om komplettering.
- Mycket sällan. Det handlar om några få körkortsfall om året. Det förekommer ibland remisser till socialstyrelsen.

Advokaterna i LVU- och LVM-mål

- Sådana initiativ förekommer sällan. Domstolen begär ibland in läkarintyg i LVU-mål om socialnämnden inte har kommit in med ett sådant. Ibland tillfrågar också domstolen nämnden om den egentliga grunden för yrkandet om tvångsomhändertagande.
- Domarna är inte aktiva i detta hänseende. De borde vara mer aktiva och ibland ta initiativ till att komplettera socialnämndens utredning i LVU-målen. Vissa domare är aktiva under muntliga förhand-

lingar, inte minst domarna i kammarrätten.

- Många domare är nyfikna. Vissa kan gå väldigt långt i sin utredningsambition och t.o.m. utreda annat än det som länsrätten har att avgöra, t.ex. frågan om vårdplanen i en LVU-mål. Det går en skiljelinje mellan äldre och yngre domare på länsrätten. En del äldre domare uppträder väl personligt och engagerat. I några processer har han känt att dessa har gått för långt. De har uppträtt på ett stötande sätt, bl.a. genom att visa under den muntliga förhandlingen att de redan tagit ställning i målet. De har också haft svårt att upprätthålla sin auktoritet under förhandlingen. De yngre domarna har inga problem i LVU-målen. De uppträder domstolsmässigt och ställer vettiga och sunda frågor under förhandlingarna.
- Det är numera en ganska hög nivå på domarnas materiella processledning i LVU-målen. Det förekommer en rätt så kraftfull exercis från domarnas sida när det gäller grunden för yrkandet om tvångsomhändertagande.
- Domarnas materiella processledning är bra. De ligger på en lagom nivå. Några gånger har domaren begärt att få fram ett läkarintyg före den muntliga förhandlingen. I övrigt sker processledningen vid förhandlingarna.
- Mycket, mycket sällan. Hon har aldrig varit med om materiell processledning under skriftväxlingen. Det förekommer dock att domstolen under hand avstyr åberopade vittnesförhör. Under de muntliga förhandlingarna är det inte domaren, utan hon själv som ställer de relevanta frågorna till socialnämnden om yrkande och grunder. Hon är betydligt mer aktiv under en muntlig förhandling i ett LVU-mål än under huvudförhandlingen i tvistemål och brottmål. Vissa domare börjar fråga föräldrarna innan hon som ombud för dem har fått komma till tals. Det ställs ibland "urtöntiga" frågor från domarnas sida.

3 b) Av lagmotiven till FPL framgår att domstolens processledande uppgift bör riktas in på främst *uppenbara* brister och förbi-seenden i den enskildes talan. Hur skulle Du vilja beteckna Din egen utredningsambition i förhållande till detta motivuttalande?

Domarna

Ungefär en fjärdedel av domarna, varav två från kammarrätterna, har svarat att deras utredningsambition överensstämmer med motivuttalandet. De rättar till endast eller främst uppenbara brister i den enskildes talan. Många har motiverat sitt svar med att de inte har tid att gå längre i sin processledning.

Över hälften av domarna har sagt att deras utredningsambition sträcker sig längre än till det uppenbart felaktiga i den enskildes talan. Dessa domare hjälper alltså de enskilda med brister och förbiseenden i deras processföring även om de inte kan betecknas som uppenbara sådana. Ett vanligt uttalande är att man ju vill ha ett så fullständigt material i målet som möjligt eller man vill ju döma rätt.

Övriga domare har lämnat svar som inte är entydiga.

Processförarna

Processförarnas svar på denna fråga återspeglar deras svar på föregående fråga.

Processförarna i skattemålen har samtliga svarat att domarna definitivt inte går längre i sin processledning än vad som anvisas i lagmotiven eller att domarna inte ens fångar upp de uppenbara bristerna eller förbiseendena.

De allmänna ombuden i körkortsmål har inte direkt uttalat sig i frågan. Av deras svar på föregående fråga, kan man dock dra den slutsatsen att den materiella processledningen i körkortsmålen är minimal.

Advokaterna i LVU- och LVM-mål har formerat sig i två lika stora grupper. Enligt den ena gruppen går domarna längre i sin materiella processledning än motivuttalandet. Den andra gruppen advokater har svarat att så knappast inte är fallet.

3 c) Växlar domstolens initiativ till ytterligare utredning mellan olika måltyper? Finns det någon eller några måltyper som kännetecknas av att rätten utövar en stark materiell processledning? Motsatsen, dvs. måltyper som kännetecknas av att utredningen så gott som alltid sker genom parternas initiativ och försorg?

Domarna

Svaren från domarna på denna fråga är relativt samstämmiga.

Det framstår som helt klart att *skattemålen*, och i synnerhet eftertaxeringsmålen, är den målgrupp i vilken det förekommer den svagaste

materiella processledningen. *Två domare* - en kammarrättsdomare och en länsrättsdomare - har dock svarat att skattemålen kräver starkare processledning än andra målgrupper. De målgrupper i vilka det förekommer starkast materiell processledning är *LVU- och biståndsmålen*. Svaren ger en helt entydig bild av att det förhåller sig så.

När det gäller *LVM- och FB-mål* är svaren mer splittrade. Vissa domare anger dessa målgrupper som exempel på mål med starkast processledning, medan andra hävdar motsatsen.

Domarna har också tillfrågats om förklaringen till varför den materiella processledningen skiljer sig åt mellan olika måltyper. Svaret på denna fråga kan delas in i två olika kategorier, en formell och en materiell förklaring. Enligt den formella förklaringen förhåller det sig helt enkelt så att processledningen måste vara starkare i mål med bristfällig utredning än i sådana utan några större brister. Bistånds- och LVU-mål anses allmänt vara måltyper som har brister, medan däremot skattemålen anges vara bra utredda genom länskattemyndigheternas försorg. Den materiella förklaringen går ut på att avgörandets riktighet är viktigare i vissa måltyper än i andra. Bistånds- och LVU-målen gäller människors väl och ve, medan skattemålen bara rör sig om pengar.

Processförarna

De tillfrågade processförarna verkar som specialister var och en på sitt område. De har därför inte kunnat jämföra domstolarnas materiella processledning i olika måltyper. Från flera av de advokater som processar i LVU- och LVM mål har dock sagts att processledningen är starkare i LVU-målen än i LVM-målen.

3 d) Kan man generellt säga att rätten utövar en starkare materiell processledning i enpartsmålen än i tvåpartsmålen?

Domarna

En femtedel av domarna - varav tre kammarrättsdomare - har svarat nej på frågan. Från dessa domare har förts fram att denna faktor inte styr den materiella processledningen. Man menar att det är partens kompetens, bevisläget eller målets beskaffenhet som avgör graden av materiell processledning. Några domare har angett att det teoretiskt sett borde vara en skillnad i processledning mellan enparts- och tvåpartsmål, men att denna skillnad inte går att spåra i praktiken.

Fyra länsrättsdomare har inte kommenterat frågan, två av dem på grund av att de inte handlägger enpartsmål på länsrätten och de två

andra på grund av att de anser att det inte finns några enpartsmål på länsrätt.

Övriga tillfrågade har svarat ja på frågan. Att den materiella processledningen är starkare i enpartsmålen har förklarats på tre olika sätt. Enligt den vanligaste förklaringen är beslutsunderlaget eller utredningen i enpartsmålet sämre än i tvåpartsmålet. En annan förklaring som förts fram är att domstolen måste vara mer aktiv i ett enpartsmål, eftersom frånvaron av en offentlig motpart innebär att den enskilde har svårare att ta till vara sin rätt. Enligt en tredje förklaring är det utsatta och svaga människor som processar i enpartsmål - man tänker här på bistånds- och omsorgsmålen.

Processförarna

Ingen av de tillfrågade advokaterna uppträder i någon nämnvärd omfattning som ombud i enpartsmål. En advokat som har en viss erfarenhet av biståndsmål har emellertid sagt att den materiella processledningen i dessa mål är lika stark som i LVU-målen.

3 e) I vilken mån påverkas den materiella processledningen av att den enskilde företräds av ett juridiskt skolat ombud?

Domarna

Fyra länsrättsdomare har svarat att den materiella processledningen inte påverkas härav. Enligt en förklaring har i princip processledningen samma omfattning, oavsett om det finns ombud i målet, och det på grund av att ombuden är så okunniga.

Övriga tillfrågade har följaktligen svarat att processledningen blir svagare när den enskilde har juridisk hjälp i processen. Här antecknas endast några av svaren. Dessa ger en god bild av den allmänna meningen.

- Man förutsätter att ombudet vet vad som krävs. Man är därför betydligt mera passiv när ombud finns. Det blir först vid en muntlig förhandling som frågeställningen accentueras.
- Man får ta det för gott att ombudet har frågat sin klient om det relevanta i målet. Det finns därför inte samma starka behov av processledningen som när den enskilde uppträder ensam.
- Ett naturligt rationellt handlande, grundat på erfarenhet, gör att man inte ställer så många frågor när ombud finns i målet.

- Processledningen försvagas i stor mån. Man utgår i regel från att den enskilde har fått den hjälp han behöver att det därför inte finns något behov av processledning.
- Allmänt sett blir behovet av processledning mindre när den enskilde företräds av ett ombud. Vid en muntlig förhandling drar man dock sig inte för att ställa frågor även om ett ombud är med. Tvärtom vid skriftlig handläggning.
- Det är ofta inte lika stor materiell processledning i skattemål med ombud. Förhandlingsprincipen blir gällande i sådana fall. Det skall dock vara fråga om fullt "rustade" ombud.
- I körkortsmål förekommer det ingen materiell processledning om det finns en advokat med. En advokat i ett skattemål ändrar inte behovet av processledning i så stor utsträckning som man tror.

Processförarna

Den allmänna meningen bland domarna att den materiella processledningen blir svagare när den enskilde företräds av ett juridiskt skolat ombud, bestyrks av svaren från processförarna.

Några kommentarer

- Tror att en skattskyldig kan förlora på att biträdas av en advokat. Domstolen tar nog i sådana fall färre initiativ än den borde göra. Man bör dock alltid som domare ha i åtanke att det antagligen finns skäl till att en advokat undviker att åberopa en omtändighet. Han har själv varit med om muntliga förhandlingar under vilka domstolen rimligen borde ha ställt vissa frågor.
- Domstolen är mycket mera passiv under en muntlig förhandling om den skattskyldige företräds av en advokat. Blotta förekomsten av en advokat gör att domstolen underlåter att ställa relevanta frågor, t.o.m. när advokaten inte kan materia.
- Den promille av materiell processledning som finns i skattemålen, kan strykas när det finns ombud med i bilden. Advokater i taxeringsprocesser gagnar inte de skattskyldiga i någon större utsträckning. De har för dåliga kunskaper såväl materiellt som processuellt. Finns det en jurist som företräder den skattskyldige, är det tveksamt om domstolen bör hjälpa till om juristen brister i något hänseende. Det skall i vart fall mycket till innan domaren bör agera.

- Domstolarna tar nog inte hårt på den materiella processledningen om det finns jurister med i skattemålen. Det kan inte uteslutas att en skattskyldig kan förlora på att företrädas av ett dåligt ombud.
- Domarna är mycket starkare i sin materiella processledning - de ställer flera frågor under den muntliga förhandlingen - när socialnämnden företräds av en socialsekreterare i ett LVU-mål jämfört med när socialnämnden representeras av en jurist.
- Det sker mindre ingripanden från domarnas sida när det finns ombud. Det borde vara en självklarhet att domarna skall ingripa när ombuden fallerar.
- Hon har den uppfattningen att domarna lutar sig tillbaka när det finns juridiskt skolade ombud med i målen.

3 f) Förekommer det någon skillnad i den materiella processledningen i mål med muntlig förhandling jämfört med mål som avgörs enbart efter en skriftlig handläggning?

Domarna

En kammarrättsdomare och tre länsrättsdomare har svarat nej på frågan och lämnat följande förklaringar.

- Det gäller inte generellt att man gräver djupare i mål med muntlig förhandling. Utredningens omfattning i de båda fallen skiljer sig inte nämnvärt åt.
- Tycker inte att det är någon skillnad.
- Det är i princip ingen skillnad, eftersom man under en muntlig förhandling ställer så många irrelevanta frågor.
- Känner inte igen att han skulle vara mer aktiv under en muntlig förhandling än under enbart skriftlig handläggning.

Övriga tillfrågare har svarat ja på frågan. De flesta ser ja-svaret som självklart. Många har angett att processledningen är stark eller mycket stark under en muntlig förhandling. Många ser den muntliga förhandlingen som domarens egentliga forum för materiell processledning. Ett svar som påfallande ofta har förekommit är "Man tar ju chansen att fråga när det ändå har ordnats en muntlig förhandling".

Processförarna

Bland processförarna finns en nästan samstämmig mening om att materiell processledning utövas så gott som endast vid de muntliga förhandlingarna.

Några kommentarer

- Det ligger i sakens natur att domarna är mer aktiva under en muntlig förhandling än i en skriftliga handläggningen. I de skattemål han har processat har han aldrig varit med om att domstolen begärt förtydliganden. Man kan skriva en hel del egendomligheter i ett skattemål utan att det kommer någon reaktion från domstolen.
- Processledningen ökar vid muntlig förhandling. Domarna ställer frågor under de muntliga förhandlingarna som de aldrig skulle ställa under den skriftliga handläggningen.
- Det är naturligt att domstolen ställer frågor under en muntlig förhandling som aldrig skulle ha ställts om målet hade handlagts enbart skriftligt. En del frågor som ställs under en muntlig förhandling borde dock ha ställts även om målet hade handlagts utan muntlig förhandling.
- Det är svårt att se en sådan skillnad. Vid muntliga förhandlingar förekommer oftast rattfyllerister och fortkörare. Återkallelserna av körkort sker enligt kraftiga schabloner. Det finns under de muntliga förhandlingarna egentligen ingenting att fråga om som inte är nämnt i akten, möjligen anledningen till fortkörningen. Det skiljer sig dock mycket åt från domare till domare i detta hänseende.
- Alltid ställer väl domaren någon fråga under en muntlig förhandling som han inte skulle ha ställt under en skriftlig handläggning. Utövas någon materiell processledning i skattemålen så sker det vid de muntliga förhandlingarna.
- Det är under de muntliga förhandlingarna som den materiella processledningen utövas. Har endast någon gång sett att domstolen initierat en komplettering i socialnämndens utredning före den muntliga förhandlingen.

3 g) Förekommer det någon skillnad i den materiella processledningen i mål som avser gynnande förvaltningsakter jämfört med mål som avser betungande förvaltningsakter?

Domarna

En fjärdedel av domarna - alla länsrättsdomare - har inte svarat på frågan. En del har sagt att de inte vet och andra att man inte tänker i sådana banor på länsrätt.

Bland de övriga har ungefär hälften svarat att den materiella processledningen är starkare i betungande förvaltningsakter än i gynnande. *De resterande domarna* har angett att det inte är någon skillnad mellan de två måltyperna.

Några kommentarer

- Processledningen är mer betingad av processformen - enparts- eller tvåpartsprocess - än av om det är fråga om en betungande eller gynnande förvaltningsakt.
- Det är naturligt att vara aktiv när det gäller en betungande förvaltningsakt. Om det är fråga om en förmån för den enskilde är det svårt för domstolen att rota fram omständigheter som talar för den enskilde.
- Det finns en viss tendens att man känner ett större ansvar för utredningen om det är fråga om en betungande förvaltningsakt.
- Målen som gäller betungande beslut är bättre utredda än de gynnande förvaltningsakterna. Processledningen är därför starkare i de gynnande akterna.
- Ja, det är en skillnad, men det beror på att utredningen är så dålig i biståndsmålen.
- I en gynnande förvaltningsakt är man mån om att få fram utredning så att den enskilde får den förmån han är berättigad till. I en betungande akt ser man till att få fram utredning som förhindrar att den enskildes rättssäkerhet kränks. Det är följaktligen ingen skillnad.

Processförarna

Ingen av de tillfrågade processförarna har någon större erfarenhet av mål som gäller gynnande förvaltningsakter.

3 h) I vilken utsträckning begränsar Du skriftväxlingen mellan parterna i den meningen att Du gör klart för dem att domstolen anser en fråga vara tillräckligt utredd?

Domarna

Ungefär hälften av domarna har svarat att de aldrig begränsar skriftväxlingen på så sätt. Kommentarer från några av dessa.

- Man avbryter skriftväxlingen ganska snabbt på kammarrätten. Det går bara en vända.
- I mål som gäller flera frågor ger det sig självt. Domstolen behöver inte gripa in.
- Om man hade hanterliga rotlar, dvs. inte mer än 200 mål per år, skulle man kunna bromsa skriftväxlingen. Nu begränsar man skriftväxlingen genom att man skickar en skrivelse endast för kännedom.
- Man borde gå in och avbryta skriftväxlingen i vissa frågor. Processledningen är eftersatt i den skriftliga handläggningen. Man hinner inte.

En fjärdedel av domarna har svarat att sådan processledning förekommer. De flesta har sagt att det är sällan eller ytterligt sällan förekommande eller att det har hänt någon eller en och annan gång. Två domare som besvarat denna fråga skriftligen har angett att de agerar så i ca fem procent av målen.

De övriga domarna har inte egen rotel eller sköter inte skriftväxlingen på sin egen rotel.

Processförarna

Inte någon av de tillfrågade processförarna har deltagit i något mål i vilket det förekommit en på detta sätt begränsad skriftväxling. Det bör noteras att det inte torde finnas något praktiskt behov av en sådan åtgärd från domstolens sida i LVU-, LVM- och körkortsmålen.

Här antecknas några kommentarer från processförarna i skattemålen.

- Har aldrig sett en sådan remiss. Vi har dock varit med i mål i vilka domstolen borde ha agerat så.
- Jag har aldrig sett ett sådant ställningstagande från en domstol. Det

förekommer en oändlig "överkomsning" i skattemålen. Det händer ofta att skattemyndigheterna får en skrivelse från den skattskyldige för yttrande och man hittar inte ett uns i sak i skrivelsen. Sådana komsningar skapar bara förvirring. Ju längre den skattskyldiges skrivelse är, ju troligare är det att skrivelsen, oavsett dess sakliga innehåll, sänds för yttrande till skattemyndigheten. Vad som är arbetsbesparande för domstolen - dvs. att inte läsa den skattskyldiges skrivelse - är motsatsen för skattemyndigheten. Processen skulle bli mycket effektivare om skriftväxlingsreglerna stramades upp. Det krävs en fast ordning. Det bör läggas fast att part skall tillställas *allt* det material som motparten fört in i processen. Även om domstolen gör den bedömningen att komsning kan underlåtas, är man som part ändå intresserad av att få reda på hur motparten agerar. Det bör också läggas fast när domstolen har rätt att underlåta komsning, men skicka skrivelsen för kännedom.

- Domstolarna sköter skriftväxlingen slentrianmässigt. Det är helt fel att denna i vissa fall ligger på rotelbiträden. Han har aldrig sett en sådan begränsad remiss som nämns i frågan. Det har i något fall han varit med om funnits behov av en sådan.

3 i) Det påstås ibland att domstolen i en tvåpartsprocess inte bör hjälpa det allmänna. Vad är Din inställning i denna fråga? Anser Du härvidlag det vara någon skillnad mellan t.ex. LVU-mål och eftertaxeringsmål?

Domarna

Svaren ger en entydig bild av förvaltningsdomarens principiella synsätt i denna fråga.

Trots att lagstiftningens förarbeten tiger i denna fråga, har det utvecklats en praxis som innebär att man i princip inte hjälper det allmännas företrädare i en tvåpartsprocess. Det är en praxis som så gott som alla säger sig tillämpa.

Endast *en domare* - en länsrättslagman - menar att påståendet att man inte skall hjälpa det allmänna är principiellt felaktigt och att det egentligen inte skall vara någon skillnad mellan det allmänna och den enskilde i processledningshänseende. Han säger sig ha stöd i regeringsrättens praxis för sin syn på saken.

Den principiella synen att man inte skall hjälpa det allmänna tycks dock vara en princip som tillämpas ganska olika i den praktiska hanteringen. Vissa domare vill t.ex. helt utesluta möjligheterna att hjälpa länsskattemyndigheten i en skatteprocess. De har aldrig någonsin hjälpt en taxeringsintendent och kan inte ens tänka sig en

situation i vilken deskulle kunna motivera en sådan hjälp. Man har från detta håll betonat att det är viktigt att de skattskyldiga har förtroende för domstolarna och att den skattskyldige är den svagare parten i processen. Andra domare däremot har hävdade att det är en princip med undantag. Om det finns en uppenbar brist i skattemyndighetens talan, går de in och rättar till denna. Flera har dock sagt att det skall mycket till.

Så gott som alla har menat att bl.a. LVU-målen utgör en målgrupp för vilken man gör undantag från principen att inte hjälpa det allmänna. Många har uttryckt att det är svårt att identifiera det allmännas intresse i ett sådant mål. Om man rättar till en brist i socialnämndens talan, kan en sådan åtgärd mycket väl innebära en fördel för barnet.

Processförarna

- Domarnas uppfattning att man inte skall hjälpa skattemyndigheterna i målen delas av *de jurister som företräder de skattskyldiga*. De har uttalat sig på följande sätt.
- Främmande för tanken att domstolen skulle hjälpa skattemyndigheterna i en process. Vill utesluta möjligheten att det skulle finnas något fall där en sådan hjälp skulle framstå som motiverad.
- Finns de luckor i det allmännas talan bör inte domstolen hjälpa till med dessa. Domstolarna måste vara opartiska. Annars tappar allmänheten förtroendet för dem och börjar fuska.
- Hans inställning i denna fråga är helt klar. Det är alldeles självklart att det allmänna skall stå på egna ben. Kan inte se någon situation där en sådan hjälp skulle te sig motiverad. Att domstolen uppträder opartiskt har en väldigt stor betydelse för tilltron till denna. Det är viktigt att undvika sammankopplingen mellan skattemyndigheter och skattedomstolar.

Taxeringsintendenterna däremot har en något annan syn på saken

- Det måste vara riktigt att domstolen påpekar uppenbara felaktigheter eller misstag i länsskattemyndigheternas talan.
- Förväntar sig som taxeringsintendent ingen hjälp från domstolen under den skriftliga handläggningen. Förväntar sig däremot att domstolen ställer kompletterande frågor under en muntlig förhandling i syfte att objektivt sett få fram en ordentlig utredning i målet.

Den uppfattningen att domstolen bör påpeka uppenbara brister i det allmännas talan delas också av *de allmänna ombuden i kärkortsfrågor*.

Advokaterna som processar i LVU-mål får sägas ha en delvis annan uppfattning än domarna när det gäller frågan om att hjälpa socialnämnderna i dessa mål.

- Han har inget intryck av att domstolarna direkt hjälper socialnämnderna i LVU-mål. När socialsekreterare uppträder som processförare har de ibland svårt att redogöra för yrkanden och grunder. Domstolen ser då till att de inte sitter tysta. Man kan se det som en viss hjälp eller kanske mer på det planet att vara hövlig mot socialnämnderna. Man skulle reagera mycket negativt om domstolen animerar socialnämnden att byta eller lägga till en grund för sitt yrkande eller att föra in ny bevisning.
- Det är fullständigt felaktigt att domstolen animerar socialnämnden att byta eller lägga till en grund. Godtar att domstolen hjälper socialnämnden i frågan om bevisning.
- Principen bör vara att domstolen inte skall hjälpa socialnämnderna i LVU-målen. Det förekommer dock ofta att domarna ställer frågor under de muntliga förhandlingarna som direkt hjälper socialnämnderna. Visst skall domarna ha rätt att ställa frågor till föräldrar och barn i LVU-mål, men de bör vänta tills ombuden är färdiga och koncentrera sig på oklarheter. Det finns exempel på länsrättsdomare som kväser de muntliga förhandlingarna och andra som hanterar de muntliga förhandlingarna klandrigt. De muntliga förhandlingarna i länsrätten är ibland ostrukturerade - yrkanden, grunder och pläderingar kommer omvartannat. Saken försvåras givetvis av att socialnämnden ibland företräds av sina socialsekreterare.
- Främmande för tanken att domstolen skall hjälpa socialnämnden i ett LVU-mål. Brister det i nämndens talan på grund av att socialsekreterare sköter processen eller att denna sköts dåligt av annan orsak, får nämnden stå sitt kast. Det är inte principiellt riktigt att domstolen hjälper socialnämnden med att byta eller lägga till en grund. Godtar dock att domstolen hjälper nämnden i frågan om bevisning.
- Nej, en viss hjälp måste lämnas till de ibland nervösa socialsekreterare som uppträder i LVU-målen. Kan dock inte godta att domstolen gör klart för dem att det krävs bevisning för ett påstående i utredningen eller att domstolen animerar dem att byta eller lägga till en grund.

- Tycker inte om att domaren går in och hjälper socialnämnden med att byta grund för sitt yrkande. Hon har varit med om att så skett. Då gjordes ett uppehåll i den muntliga förhandlingen för att hon som föräldrarnas ombud skulle få rådrum. Frågan ställdes dock aldrig riktigt på sin spets. Hon känner sig som en kameleont i denna fråga. När hon uppträder som barnets offentliga biträde känner honom ibland väldigt starkt att barnet måste omhändertas. I ett sådant fall har hon lättare att acceptera att domstolen hjälper socialnämnden med grunden för yrkandet än när hon är föräldrarnas ombud. Hon tycker inte att det är något fel att domstolen animerar socialnämnden att åberopa bevisning för ett påstående.

3 j) Har Du varit med om att avvisa överflödigt utredning? Hur många gånger i så fall? Är FPL:s regler tillräckliga i detta avseende?

Domarna

Ungefär en tredjedel av domarna har aldrig fattat något formellt beslut att avvisa överflödigt utredning. Flera av dessa har dock avstyrkt åberopat bevisning under hand.

Bland *de övriga* har de flesta svarat att de fattat ett sådant beslut någon gång, någon enstaka gång, några få gånger eller att man sällan fattar sådana beslut. Några få domare har angett att beslut att avvisa överflödigt utredning är mer frekventa.

Endast *två kammarrättsdomare och fem länsrättsdomare* anser att FPL:s reglering är otillräcklig och att denna bör byggas ut. Man har menat från detta håll att FPL:s regler ger föga stöd i den praktiska hanteringen.

Processförarna

Inte någon av processförarna har fått åberopat utredning avvisad. Endast tre processförare har över huvud taget sett ett sådant beslut.

Från flera håll har påtalats att domstolarna slarvar med att avkräva part vad som skall styrkas med åberopat bevis.

3 k) Har Du under Din tid som domare kunnat iaktta någon utveckling eller tendens vad gäller de allmänna förvaltningsdomstolarnas materiella processledning?

Domarna

Ungefär två femtedelar av domarna har svarat att det inte har skett någon förändring eller att frågan är svår att besvara.

En lika stor grupp har sagt att den materiella processledningen har ökat i omfattning. Kommentarer från några av dessa.

- Det är numera mer vanligt med muntlig förhandling. Den materiella processledningen har därför ökat.
- Hela inställningen till verksamheten har förändrats. Man är numera mer seriös. Det läggs ned mer arbete på målen. Den materiella processledningen har ökat i omfattning. Länsdomstolarna har gått över från kanslifunktion till systemet med rotelansvariga. Tidigare fick man kontakt med målet först genom domsförslaget. Det tog då emot att ta initiativ till ytterligare utredning.
- Målbalanserna är nu mindre. Den materiella processledningen har därför ökat i omfattning.
- Man hade tidigare på grund av det stora antalet mål ingen praktisk möjlighet till materiell processledning. Det är nu vanligare med materiell processledning i skattemålen än tidigare. Detta kan bero på att antalet sådana mål minskat och att målen blivit av svårare art.
- Den materiella processledningen är starkare numera. Enskaper om den materiella juridiken ökar med åren. Då ökar också den materiella processledningen. Ju mer man kan, ju mer styr man i målen.

En femtedel av domarna har angett att processledningen har minskat. Några kommentarer.

- Utvecklingen mot ett ökat inslag av tvåpartsprocess har medfört mindre materiell processledning.
- Det finns en tendens att minska den materiella processledningen och falla tillbaka på myndigheternas utredningsskyldighet. Förvaltningsdomstolarna har genom åren avlägsnat sig som förvaltningsmyndigheter och alltmer blivit domstolar.

- Officialprincipen tillämpas allt mindre i domstolarna. Man lämnar numera över mer av utredningens bedrivande till parterna.
- Den materiella processledningen har minskat i omfattning. Tidigare skulle man på ett annat sätt finna den materiella rättvisan i målen.
- Förhandlingsprincipen har vuxit sig allt starkare i förvaltningsprocessen. Man är som domare nu mindre aktiv i utredningshänseende än tidigare.

Processförarna

De flesta av processförarna har svarat att de inte har kunnat se någon förändring eller att frågan är svår att besvara.

En advokat har svarat att den materiella processledningen har minskat i omfattning på grund av att föryngringen av domarkåren inneburit att handläggningen av målen sker mer domstolsmässigt. En annan advokat har angett att den alltmer utbildade domarkåren medfört en ökning av den materiella processledningen.

4. Den formella processledningen - processens yttre förlopp

4 a) I vilken utsträckning använder Du muntlig förhandling i förberedande syfte (muntlig förberedelse)?

Domarna

Endast *tre kammarrättsdomare* har någon eller några gånger deltagit i en muntlig förberedelse i kammarrätt. Förberedelsen har i dessa fall hållits inför fullsutten rätt.

12 av länsrättsdomarna har aldrig hållit en muntlig förberedelse.

Bland *de övriga länsrättsdomarna* håller *14* muntliga förberedelser årligen (från någon gång till tio gånger om året) och *22* mer sporadiskt (en gång - ett tiotal gånger totalt).

Processförarna

En av advokaterna har deltagit i tre muntliga förberedelser i FB-mål. Två av taxeringsintendenterna har vardera en gång varit med om en muntlig förberedelse. Övriga processförare har svarat att de aldrig medverkat i en muntlig förberedelse.

4 b) Har Du någon gång anordnat en muntlig förberedelse eller förhandling i form av ett telefonsammanträde?

Domarna

Endast *en domare* har svarat ja på frågan. Han har en gång hållit en muntlig förberedelse per telefon.

Processförarna

Inte någon av de tillfrågade processförarna har deltagit i något telefonsammanträde i allmän förvaltningsdomstol.

4 c) I vilken utsträckning kommer muntlig förhandling till stånd på domstolens initiativ? Vilka faktorer brukar vara avgörande för ett sådant initiativ?

Domarna

För *kammarrätternas* vidkommande får rättens initiativ till muntliga förhandlingar anses vara en sällsynt företeelse. Sällan, ganska sällsynt, kanske en gång om året på avdelningen är normalsvaret. En domares svar avviker från de övrigas. Enligt detta tar rätten initiativ till den muntliga förhandlingen i ca 50 procent av alla förhandlingar som hålls.

11 av de tillfrågade länsrättsdomarna har aldrig tagit ett initiativ till att hålla muntlig förhandling. Vissa av dessa domare har tjänstgjort i länsrätt under mycket lång tid.

En annan grupp om *13 länsrättsdomare* har svarat att de årligen tar initiativ till muntlig förhandling - svaren är spridda mellan "kanske någon gång om året" till 10 gånger per år.

De resterande 23 länsrättsdomarna har svarat att det sällan har förekommit sådana initiativ eller att de genom åren har kallat till muntlig förhandling någon gång eller några gånger.

Utredningsskäl har av så gott som alla angetts vara den faktor som styr ett initiativ till muntlig förhandling.

Processförarna

Processförarna i LVU-, LVM- och körkortsmålen har svarat att de aldrig deltagit i en muntlig förhandling som initierats av domstolen.

Inte heller de jurister som företräder de skattskyldiga har någon gång deltagit i en muntlig förhandling på domstolens initiativ. När det gäller företrädarna för skatteförvaltningen har två av dem verkat i

sådana muntliga förhandlingar. Den ene har under sina åtta år som taxeringsintendent endast en gång deltagit i en muntlig förhandling som initierats av domstolen. Den andre intendenten har svarat att sådana initiativ förekommer några gånger per år.

4 d) Skulle Du vilja ta initiativ till fler muntliga förhandlingar?

Domarna

Nästan en tredjedel av domarna - varav två kammarrättsdomare - har svarat nej på frågan. Kommentarer från några av dessa.

- Nej, jag tar de initiativ som behövs.
- Har aldrig avstått från en muntlig förhandling när en sådan har behövts.
- Om jag anser en muntlig förhandling vara nödvändig, tar jag initiativ till en sådan.
- Nej, vi har nog med muntliga förhandlingar. Tar de initiativ som behövs.

En domare har svarat att han är tveksam.

Övriga tillfrågade har svarat ja på frågan. Några har motiverat sitt svar på följande sätt.

- Det går inte att förneka att man skulle ta fler initiativ om arbetsbördan var mindre. Det är ytterst sällan som en muntlig förhandling är onödig.
- Många mål skulle vinna på att det hölls muntlig förhandling i dem.
- Ja, men resurserna hindrar fler sådana initiativ.
- Muntlig förhandling är ofta ett värdefullt inslag i handläggningen. Allt eftersom balansläget i domstolarna förbättras bör muntlig förhandling bli alltmer frekvent. Jag vill gärna ta initiativ till muntlig förhandling.
- Ja, om arbetsbördan blev mindre. Man balanserar hela tiden mellan behovet av muntlig förhandling och arbetsbördan.

- Är i och för sig lätt skeptisk till värdet av muntlig förhandling. Skulle dock ta fler initiativ vid en rimligare arbetsbörda.
- Ja, är mycket positiv till muntliga förhandlingar. Man bör dock tänka på att inte alla skattskyldiga vill komma till en muntlig förhandling.
- Jag har nog muntliga förhandlingar i den utsträckning som behövs, men skulle ändå sätta ut fler muntliga förhandlingar om det var mindre att göra.

Processförarna

I LVU- och LVM-mål skall muntlig förhandling hållas om detta inte är uppenbart obehövt. Om part begär det skall muntlig förhandling alltid hållas. Processförarna i LVU-mål och LVM-mål har med hänvisning till denna lagliga reglering angett att det inte finns något utrymme för domstolen att ta några egentliga initiativ till att hålla muntlig förhandling i LVU- och LVM-målen.

De två allmänna ombuden i körkortsfrågor har svarat att det behövs fler initiativ till muntlig förhandling i körkorts målen, dock att värdet av muntlig förhandling i körkorts mål kan diskuteras ibland.

På skatteområdet råder det delade meningar bland processförarna om domstolen bör ta initiativ till att hålla muntlig förhandling. Först några kommentarer från de jurister som företräder de skattskyldiga.

- Domstolen borde ta fler initiativ till muntliga förhandlingar i skattemålen. Han har själv varit med i mål i vilka domstolen eller taxeringsintendenten borde ha initierat en muntlig förhandling.
- Det bör ligga på parterna att avgöra om det behövs en muntlig förhandling i målet.
- Han ser inte gärna att domarna tar initiativ till muntliga förhandlingar. De bör i stället tillskriva parterna om det finns oklarheter i målen. Man bör i sista hand ta initiativ till en muntlig förhandling.

Även bland taxeringsintendenterna går uppfattningarna isär.

- Som taxeringsintendent vill han att domstolen tar fler initiativ till muntlig förhandling.
- Nej. Den allmänna meningen på länsskattemyndigheten är att de skattskyldiga vinner orättmätiga fördelar genom att det hålls muntliga förhandlingar.

4 e) I vilken utsträckning avslås parternas begäran om muntliga förhandlingar?

Domarna

Följande svar från några *kammarrättsdomare* ger en bild av den stora skillnaden i hanteringen av denna fråga: "Inte ofta. Har en mycket generös inställning till muntliga förhandlingar", "Fem procent av alla yrkanden avslås", "Sällan. Högst tio procent av alla yrkanden om muntlig förhandling avslås", "Man avslår fler än hälften av alla yrkanden om muntlig förhandling!"

Även bland *länsrättsdomarna* föreligger det stora variationer. De som är mest generösa med muntliga förhandlingar har uttalat sig i följande termer: "Praktist taget aldrig"; "Så gott som aldrig", "Sällan", "Det var länge sedan en begäran om muntlig förhandling avslogs", "Har aldrig vägrat muntlig förhandling i körkortsmål", "En gång i ett körkortsmål".

De som är mindre generösa med muntlig förhandling har uttalat sig bl.a. på följande sätt: "Man avslår mer än 50 procent av alla yrkanden om muntlig förhandling i skattemål och ännu mer, 75 procent, i körkortsmål", "Av de fem eller sex yrkanden om muntlig förhandling i skattemål som förekommer per år, avslås fem st.", "När det gäller skattemål avslås nio av tio yrkanden", "Förekommer i skattemål 5 - 15 gånger per år", "10 - 20 gånger per år".

Processförarna

Följande två kommentarer från företrädare från skatteförvaltningen bör redovisas.

- Domstolarna avslår yrkanden om muntlig förhandling i alldeles för liten utsträckning.
- Domstolarna avslår i alldeles för stor utsträckning. Samtidigt håller man onödiga muntliga förhandlingar i många mål. Domstolarna väljer alltså till viss del ut fel mål att hålla muntlig förhandling i. Om domstolen väljer att hålla en förhandling på grund av sociala skäl - dvs. den skattskyldige skall "få prata av sig" - måste domstolen underrätta länskattemyndigheten om att detta är syftet med förhandlingen. Så sker nästan aldrig. Taxeringsintendenterna lägger därför ned för mycket arbete på att förbereda sig i dessa mål.

4 f) Brukar de muntliga förhandlingarna vara till fördel för utredningen?

Domarna

Endast två domare har svarat nej på frågan och sagt följande.

- Nej, inte de muntliga förhandlingar hon har haft - körkorts- och biståndsmål.
- Nej, oftast inte.

De övriga tillfrågade anser följaktligen att de muntliga förhandlingarna brukar vara till fördel för utredningen. Kommentarer från några av dessa.

- Ja, definitivt. LVM-mål är undantaget från regeln. Obligatoriet i dessa mål bör tas bort.
- Ja. Det gäller dock inte de muntliga förhandlingar som tvingas på domstolen, t.ex. skattetilläggs- och LVM-mål. I LVM-mål är en muntlig förhandling i princip alltid meningslös. I LVU-mål är en förhandling ofta meningslös för domstolen, men bra för parterna, eftersom de känner att de får komma till tals.
- Ja, allmänt sett. I skattemål är det väldigt ofta en fördel med muntliga förhandlingar som hålls. I däremot körkortsfall brukar bara varannan förhandling vara till fördel för utredningen i målet.
- Det är ofta värdefullt att hålla muntlig förhandling i skattemål. Ibland i LVU-mål. Muntlig förhandling i körkorts- och LVM-mål ger oftast inget.
- Muntlig förhandling är alltid till någon fördel, men oftast av mycket begränsad omfattning.
- Ja, det är mycket sällan som en muntlig förhandling inte är det. En muntlig förhandling är normalt mycket positiv för utredningen i målet.

Processförarna

De tillfrågade taxeringsintendenterna och allmänna ombuden i körkortsfrågor har över lag svarat att de är tveksamma till värdet av de muntliga förhandlingarna.

- De muntliga förhandlingarna i skattemålen är generellt sett inte till så stor fördel i målen.
- Jag har som taxeringsintendent inte speciellt goda erfarenheter av muntliga förhandlingar.
- Ja, om det från början varit vettigt att kalla till den muntliga förhandlingen.
- Den personliga kontakten är viktig både för det allmänna ombudet och körkortshavaren. Men det torde vara mindre ofta som något nytt av den beskaffenheten kommer fram, att det allmänna med normal fantasi inte skulle kunna beakta t.ex. ett körkortsbehov utan att det sägs vid en muntlig förhandling.
- De muntliga förhandlingarna i körkortsmål är inte ofta till fördel för utredningen i målet, men väl för körkortshavarens förståelse för den kommande domen.

De övriga processförarna har svarat att de muntliga förhandlingarna så gott som alltid eller ofta är till fördel för utredningen i målen. En allmän uppfattning tycks dock vara att de muntliga förhandlingarna i LVM-mål ofta inte tillför något nytt och att många LVM-mål därför skulle kunna handläggas utan muntlig förhandling.

4 g) Är det vanligt att förhandlingen begränsas till en av flera frågor i målet? Brukar parterna underrättas om att förhandlingen är begränsad på detta sätt? Hur sker en sådan underrättelse?

Domarna

Den första frågan har de flesta besvarat med ja. Många har sagt att det i de stora skattemålen ger sig självt att förhandlingen begränsas till en eller flera relevanta, outhärliga eller tvistiga frågor i målet. När det gäller t.ex. körkortsmål, LVU-mål och mindre skattemål är det däremot vanligt att målet behandlas i sin helhet under förhandlingen.

När det gäller frågan om parterna brukar underrättas om att förhandlingen skall vara begränsad till en av flera frågor i målet har 17 av de tillfrågade - varav 4 kammarrättsdomare och totalt 13 chefsdomare! - svarat att de någon gång eller att de ibland vidtar en sådan åtgärd.

Ingen - förutom kanske en kammarrättslagman - tycks ha det som en rutin att gå igenom målet före en muntlig förhandling i syfte att

bestämma vilka frågor som skall behandlas under förhandlingen, inte ens när domstolen på eget initiativ kallar till förhandling.

Underrättelsen om att förhandlingen skall vara begränsad tycks oftast ske genom en telefonkontakt med parterna. Det är mera ovanligt att detta framgår av kallelsen.

Bland de som svarat nej på frågan har nästan alla angett att de vid förhandlingens början underrättar parterna om vilka frågor som enligt rättens mening bör behandlas under förhandlingen.

Några kommentarer

- Det var bättre ställt förr med den här frågan då avdelningen beslutade om att kalla till muntlig förhandling. Då tog man mer noggrant ställning till om målet skulle tas upp på förhandlingen i sin hela vidd eller ej. Det förekom då "begränsade" kallelser.
- Som en upptakt i förhandlingen brukar man redogöra för vad som är intressant i målet och som bör behandlas under förhandlingen. Detta brukar parterna ha reda på i förväg, oftast genom en telefonkontakt. Principen är helt klar - parterna skall underrättas i förväg om domstolen vill begränsa förhandlingen.
- Nej, man kommer överens om detta vid förhandlingens början.
- Frågan om förhandlingen skall begränsas brukar utkristallisera sig vid förhandlingens början.
- Det löser sig ofta självt när förhandlingen väl har börjat. Man har slarvat med denna fråga på länsrätten.
- Man borde nog precisera denna fråga i kallelsen till muntlig förhandling.

Processförarna

Endast en processförare har deltagit i en muntlig förhandling som i förväg hade begränsats till vissa frågor i målet. Det gällde en muntlig förhandling i ett skattemål i kammarrätten i Göteborg. Kammarrätten sände i förväg ut en plan för förhandlingen.

Några kommentarer från processförarna i skattemål

- Har aldrig setten sådan underrättelse frånen domstol. Länsrätter och kammarrätter borde vara mera aktiva under de muntliga förhandlingarna och styra dessa bättre. Det är ibland en väldig

oreda.

- Han har aldrig sett en sådan underrättelse. Om förhandlingen skall begränsas på något sätt borde man som part naturligtvis få reda på detta i förväg.
- Han har varit med om begränsade muntliga förhandlingar. I dessa fall har dock initiativet till att begränsa förhandlingen kommit från honom själv.
- Nej, han har aldrig sett en sådan underrättelse. Det borde vara ett krav på att parterna får en muntlig eller skriftlig uppgift om vad den muntliga förhandlingen egentligen skall handla om.
- De muntliga förhandlingar han deltagit i, har inte funnits någon anledning att uttryckligen begränsa i förväg. Det har stått helt klart vad som är relevant att behandla under förhandlingen. Han nämner ofta detta i sin begäran om muntlig förhandling.

4 h) Bör den enskilde partens rätt till muntlig förhandling utvidgas?

Domarna

Ungefär en femtedel av domarna har besvarat frågan jakande. Nedan redovisas hur fyra av dem motiverat sitt svar.

- Ja, men det är en resursfråga. Den enskilde parten bör inte få en ovillkorlig rätt till muntlig förhandling, men det bör vara mer generöst än i dag.
- Ja, om det är på det sättet att begäran om muntlig förhandling avslås i onödan.
- Muntliga förhandlingar är ofta positiva för målens utredning. Detta talar för att utvidga rätten till muntlig förhandling.
- Det är mycket domarens inställning till frågan om muntlig förhandling som styr frekvensen av dessa. Det bör ske en viss lagteknisk utvidgning av den enskildes rätt till muntlig förhandling.

Enligt *de övriga tillfrågade* bör den enskildes rätt till muntlig förhandling inte utvidgas. Några har uttryckt att det är tveksamt om

så bör ske.

- Nej, men alla bör behandlas lika. Det bör vara enhetligt över hela landet.
- Nej, med en förständig tillämpning av nuvarande bestämmelser kan den enskildes rätt tillgodoses inom deras ram.
- Det är en tillämpningsfråga och inte en regelfråga.
- Nej, domstolen är generös. De enskildas behov av muntlighet tillgodoses.
- Nej, den enskildes rätt bör inte utvidgas. Frågan om när domstolen har rätt att avslå en begäran om muntlig förhandling bör dock lagregleras bättre.

Processförarna

Det är en allmän mening bland processförarna att den enskildes rätt till muntlig förhandling enligt FPL eller LVU- och LVM-lagstiftningen täcker behovet.

4 i) Hur behandlar Du en begäran om förtursbehandling i ett mål som inte har förturskaraktär?

Domarna

Frågan gäller närmare bestämt om domstolen i ett sådant fall underrättar den enskilde om att han inte får förtur med sitt mål.

Ungefär hälften av domarna har svarat att de inte meddelar den enskilde på detta sätt. Flera har sagt att de naturligtvis ger den enskilde ett besked om denne ringer för att fråga om förtur. Bland de som svarat nej på frågan hör företrädarna för regeringsrätten.

De övriga - förutom två länsrättsdomare som svarat att de inte vet hur det förhåller sig i denna fråga - meddelar sig med den enskilde i en sådan förutfråga. Länsrätten i Stockholm har skapat en blankett för ändamålet. Denna har spritt sig till några av de andra länsrätterna.

Processförarna

Endast en processförare har svarat att domstolen lämnar ett direkt besked om förtur beviljas eller ej. Svaret gäller kammarrätten Stockholm och LVU- och LVM-mål.

Flera av advokaterna som processar i LVU- och LVM-mål har sagt att de inte behöver begära förtur, eftersom målen handläggs så snabbt ändå.

De övriga processförarna har följaktligen svarat att de inte får något besked om de får förtur eller ej. Flera av dem har sagt att domstolen givetvis bör lämna ett sådant besked.

4 j) Förekommer det att den enskilda förhalar processerna? På vilket sätt?

Domarna

Förhalande parter tycks vara ett litet problem på de allmänna förvaltningsdomstolarna.

De flesta domarna - såväl kammarrättsdomare som länsrättsdomare - har sagt att det egentligen inte finns något problem eller att det är ett mindre problem. I den mån förhålningsförsök förekommer är det tydligt att skattemålen är den mest frekventa målgruppen. Förhålningsförsöken tar sig vanligen uttryck i vägrad delgivning eller upprepade anståndsyrkanden.

Kammarrätten i Stockholm framstår som ett undantag i detta sammanhang. Företrädarna för denna domstol har påtalat att det är ett stort eller mycket stort problem med förhalande parter.

Processförarna

Här antecknas några kommentarer från processförarna i skattemål.

- Det är inte så ovanligt i de stora tyngre skattemålen där det också pågår en brottmålsprocess. Domstolarna är för flata i detta hänseende.
- Det förekommer förhålningsförsök från de skattskyldigas sida, främst i de sena eftertaxeringsmålen. De vill få målen att komma över sexårsfristen genom att försöka få den muntliga förhandlingen inställd eller genom upprepade anståndsyrkanden under skriftväxlingen.
- Tror inte att det är de skattskyldiga som är de stora syndarna i detta hänseende. Det är i stället länskattemyndigheterna som förhalar processerna genom att ta alldeles för lång tid på sig att besvara domstolens remisser.

4 k) Har Du någon gång avgjort mål utan att invänta länskattemyndighetens yttrande över den skattskyldiges besvär?

Domarna

En kammarrättsdomare och tre länsrättsdomare har svarat ja på frågan. Det har rört sig om en gång per domare och gällt alldeles speciella förhållanden.

Länsrätten i Stockholm har genom sin lagman svarat följande. Ja, vid ett tillfälle efter första halvåret 1988. Då togs 1 000 mål tillbaka från länskattemyndigheten. Det var fråga om mål som hade kommit in till länsrätten år 1986 och i vilka länskattemyndigheten ännu inte hade avgett första yttrande. 350 av målen kunde, efter vissa kompletteringar från länsrättens sida, avgöras direkt. Åtgärden innebär ett stort administrativt merarbete för länsrätten.

Övriga tillfrågade har svarat nej på frågan. En del har angett att de vid något eller några tillfällen har begärt att få tillbaka akten från länskattemyndigheten oavsett om denna har kunnat åtföljas av ett yttrande. I dessa fall har dock länskattemyndigheterna yttrat sig i målen.

4 l) I vilken utsträckning har domstolen problem med att delge de slutliga besluten

Domarna

Inte heller delgivningarna av de slutliga besluten tycks vara något större problem på de allmänna förvaltningsdomstolarna. Endast domare på några få domstolar har karakteriserat detta som ett stort problem. De flesta domarna har angett att delgivningarna utgör ett mindre problem på domstolarna. Flera har dock sagt att de kunnat märka att det är ett växande problem att få parterna delgivna.

Många domstolar har som rutin att i skattemålen avbryta delgivningsförfarandet efter det att man försökt med lösbrev med vitt kort och därefter med rek. + mb. I körkortsmålen lägger man ned ytterligare arbete på delgivningarna.

4 m) Kan Du se några åtgärder som skulle kunna åstadkomma en snabbare och effektivare skriftlig process?

Här anges de förslag till åtgärder som förts fram

Domarna

- Delgivningsreglerna bör ses över. Möjligen skulle behörigheten för ledamöterna kunna utökas.
- En förenklad delgivningsform vore önskvärd.
- Rätten (rotelinnehavaren) bör kunna påverka skriftväxlingen mer än vad som nu sker. Detta kan ske inom nuvarande regelsystem. Med en mindre målbilans kan processen effektiviseras.
- Frågan om telefax i domstolsarbetet bör utredas. Vidare bör utredas om man inte kan effektivisera delgivningsförfarandet. Det behövs ändringar i delgivningslagen. Man kan också vinna en del på att se över domstolarnas tekniska utrustning.
- Det borde finnas en möjlighet att handlägga ett mål direkt mot den enskilde parten om denna har ett ombud som trilskas i processen.
- Skriftväxlingsreglerna bör moderniseras. Det bör finnas möjlighet att i de enkla målen kunna handlägga skriftväxlingen mindre formellt.
- Handläggningen i domstol skulle kunna effektiviseras om förvaltningsmyndigheterna gjorde en mer omsorgsfull prövning. Delgivningsreglerna bör förändras. Om förvaltningsmyndigheternas omprövningsskyldighet slopades, skulle målen kunna handläggas på totalt sett en kortare tid.
- Ett effektivare delgivningssätt skulle kunna förkorta processerna.
- Frågan om telefax bör utredas.

Processförarna

- I en skatteprocess borde det finnas tre akter - en hos vardera domstolen, den skattskyldige och länsskattemyndigheten. Det tar för lång tid att skicka akten mellan domstolen och skattemyndigheten. Skriftväxlingen bör skötas under en intensiv period. När man som skatteadvokat väl får skattemyndighetens yttrande, har det gått så lång tid att man måste läsa in sig på hela målet igen.
- Kanslipersonalen måste hållas borta från skriftväxlingen i

skattemålen. Man kan härigenom få ett antal mindre onödiga komsningar.

- Man borde kunna hålla en muntlig förhandling per telefon i allmän förvaltningsdomstol. En sådan förhandling skulle vara både rationell och processekonomisk i många körkortsmål.
- Skriftväxlingen i skattemålen skulle kunna snabbas upp genom ett mera aktivt deltagande i denna från domarnas sida samt genom att se till att skattemyndigheterna håller remisstiderna. Det bör vidare finnas en deadline för prövningen i länsrätten. Om det fanns en sådan sista dag att respektera, skulle säkert skattemålen handläggas snabbare.

5. Enpartsprocess contra tvåpartsprocess

5 a) Vad ser Du för fördelar resp. nackdelar med en tvåpartsprocess i jämförelse med en enpartsprocess?

Domarna

Endast *två domare* har uttalat viss tveksamhet mot en tvåpartsprocess och fört fram att en sådan inte generellt bör föras in i förvaltningsprocessen.

- En tvåpartsprocess är i princip att föredra när man vill ha till stånd en förhandling mellan parterna. I vissa typer av enkla mål kan man klara sig med en enpartsprocess, t.ex. i målen om prisregleringsavgifter. Man kan sätta i fråga om det verkligen behövs en tvåpartsprocess i folkbokföringsmålen. Dessa har ju inte så stort allmänt intresse.
- Känner inte ett behov av tvåpartsprocess i varje måltyp. Även om en tvåpartsprocess är överlägsen en enpartsprocess, är den samtidigt tyngre och mer omständlig samt kostar mer pengar. Behovet av tvåpartsprocess bör därför prövas målgrupp för målgrupp.

Åtta tillfrågade har angett vissa nackdelar med en tvåpartsprocess: - omständligt kanske, - kanske tidsutdräkt, - tar längre tid, - tidsutdräkt och högre kostnader. - långsammare handläggning, - dyrare, - tidsutdräkt.

Övriga tillfrågade har inte angett några nackdelar med tvåpartspro-

cessen utan endast dess fördelar. Här antecknas endast några av kommentarerna.

- Det finns bara fördelar med en tvåpartsprocess. Fördelarna är dessutom väldigt stora. Parterna inspirerar varandra i processen. De har mindre behov av vägledning från domstolens sida. Över huvud taget underlättas domstolens arbete med en tvåpartsprocess.
- Det finns alla fördelar med en tvåpartsprocess så länge det är fråga om kompetenta och från beslutsmyndigheten fristående processförare.
- En tvåpartsprocess underlättar utredningsproceduren. Sakfrågan i målet blir fastställd på ett mer klarläggande sätt. Att domstolen sitter i mitten och avgör målet har en god psykologisk effekt.
- Tvåpartsprocessen är enligt min mening överlägsen enpartsprocessen. I en domstol är tvåpartsprocessen det naturliga, eftersom domstolen är inrättad för att hantera tvister. Enpartsprocessen är mera att hänföra till ett vanligt förvaltningsförfarande än till förvaltningsprocess. I tvåpartsprocessen kan rättens materiella processledning begränsas.
- Tvåpartsprocessen är mer tilltalande än enpartsprocessen. Utredningen blir mycket bättre. Domstolens utredningsskyldighet minskar. Processledningen blir sundare.

Processförarna

Inte någon av de processförare som besvarat frågan har angett att tvåpartsprocessen har några nackdelar. Man har endast framhävt fördelarna med en sådan process.

5 b) I vilken utsträckning och i vilka situationer utnyttjar domstolen möjligheten att med stöd av 13 § FPL inhämta yttrande från den beslutande förvaltningsmyndigheten

Domarna

När det gäller *kammarrätterna* visar svaren att praxis är vacklande. Enligt ett svar är praxis olika på kammarrättens olika avdelningar. På vissa avdelningar begär man regelmässigt yttrande och på andra endast när man övervägar att ändra beslutet. Andra har svarat att

sådana remisser förekommer mycket sparsamt eller ganska ofta.

Också när det gäller *länsrätterna* varierar svaren i stor utsträckning. Detta har till största delen sin förklaring i de kommunala nämndernas olika hantering av omprövningsinstitutet. En del kommunala nämnder yttrar sig regelmässigt till länsrätten i samband med omprövningen. I sådant fall saknar länsrätten naturligtvis anledning att begära yttrande. Vid vissa andra länsrätter förekommer det regelmässigt att man begär yttrande från nämnden i frågan. Två domare har t.ex. svarat att remisser förekommer i flertalet resp. 25 procent av biståndsmålen.

Typfallen när det begärs remiss enligt 13 § FPL har angetts vara när beslutet är oklart eller när det tillkommit nya omständigheter.

5 c) Hur ofta förekommer muntlig förhandling i enpartsmål? Hur gestaltar sig en muntlig förhandling i ett enpartsmål?

Domarna

Muntlig förhandling i enpartsmål hålls enligt *de tillfrågade kammarrättsdomarna* mycket sällan. Det rör sig om någon gång per år och avdelning. Flera av de tillfrågade har sagt att förhandlingen gestaltar sig som ett domstolens förhör med en enskilde parten. Andra kammarrättsdomare har angett att den muntliga förhandlingen utformas som en förhandling i ett tvåpartsmål. Beslutande förvaltningsmyndighet agerar härvidlag som den enskildes motpart.

För *länsrätternas* del rör frågan främst biståndsmålen. I allmänhet tycks muntliga förhandlingar i sådana mål vara mycket ovanliga. Frekvensen av sådana förhandlingar varierar också väldigt mycket mellan olika domare. Medan vissa domare håller muntlig förhandling i biståndsmål årligen, har andra aldrig hållit en sådan förhandling.

Alla länsrättsdomare som haft muntlig förhandling i biståndsmål har sett till att beslutsmyndigheten varit närvarande vid förhandlingen och sålunda utformat denna som en tvåpartsförhandling. Många har kallat myndigheten till förhandlingen som om den vore part.

5 d) Har det inneburit någon förändring att det allmännas intresse i skattemål numera företräds av länsskattemyndigheten i stället som tidigare av en taxeringsintendent?

Domarna

Ingen av de tillfrågade har angett att det har skett någon förändring. En del har uppehållit sig vid att det är en stor principiell skillnad att

man har gått över från en enskild skattetjänsteman till en myndighet som processförare, men att denna skillnad inte märks i den praktiska hanteringen.

Många av taxeringsintendenterna har fortsatt att skriva sina yttranden i jag-form.

En länsrättsdomare har anmärkt att det kanske har blivit lättare att sätta ut skattemål till muntlig förhandling.

En kammarrättsdomare har fört fram att man möjligen kan se att taxeringsintendenterna numera är bättre styrda.

Processförarna

Inte heller någon av processförarna har sagt att de har kunnat se någon förändring.

5 e) I mål om utdömmande av viten enligt viteslagen företräds det allmännas intressen av den myndighet som har utfärdat vitesföreläggandet eller av den myndighet som i första instans prövat ett överklagande av vitesföreläggandet. Vad är Din erfarenhet av denna processordning?

Domarna

Många av de tillfrågade domarna har ingen erfarenhet av vitesmål och har därför inte uttalat sig i frågan. Endast *en kammarrättsdomare* har svarat på frågan.

Det är en allmän uppfattning bland de som svarat på frågan att det brister i processföringen hos de tjänstemän som företräder den föreläggande myndigheten. Man klagar också på att målen är illa utredda.

Flera av domarna har sagt att de har kunnat iakta att det gällt prestige i målen från myndigheternas sida.

5 f) Vad är Din inställning till att låta beslutande eller överordnad förvaltningsmyndighet uppträda som den enskildes motpart i processen? (Jfr prop. 1989/90:74 om ny taxeringslag m.m. samt vapenutredningens betänkande (SOU 1989:44) Översyn av vapenlagstiftningen)

Domarna

Tre fjärdedelar av domarna har uttalat sig för en sådan ordning. En

fjärdedel motsätter sig denna.

De som är negativa till den beskrivna ordningen har i allmänhet påtalat det viktiga med förvaltningsmyndigheternas opartiskhet och att denna sätts i fara om beslutande myndighet också är processförare. Man föredrar hellre från beslutsmyndigheten fristående allmänna ombud som processförare.

De som är positiva har i huvudsak påpekat att det är en praktisk och bra ordning.

Processförarna

Här antecknas några kommentarer.

- De beslutande och processande funktionerna bör vara åtskilda.
- Det är naturligt att skattemyndigheten uppträder som den enskildes motpart i domstol. Varför skulle inte detta också gälla i andra förvaltningsmål? Det måste vara principiellt riktigt, eftersom domstolen skall slita tvisten mellan den enskilde och den myndighet som i första instans beslutat i saken.
- Det är en fördel att ett allmänt ombud i stället för länsstyrelsen processar i körkortsmålen. De allmänna ombudens självständighet är viktig.
- Positiv. Tilltron för skattemyndigheterna som beslutande instans hade i och för sig gynnats av en ordning med fristående processförare. En aggressiv fiskal processföring rimmar dåligt med skattemyndigheternas objektivitetskrav.

5 g) I FPL finns inga regler om vilket underlag som får ligga till grund för domstolens avgörande. Skulle Du se det som en fördel att det allmänna skulle bli tvungen att precisera gränserna för domstolsprövningen, motsvarande vad man har i brottmålsprocessen genom gärningsbeskrivningen och i tvistemålsprocessen genom grunderna för yrkandet?

Domarna

22 domare är positiva till sådana regler. 18 är negativa. 13 har sagt att det är tveksamt eller uttalat sig i andra termer än ja och nej.

De domare som är positiva till sådana processuella regler ser det som angeläget att strama upp det allmännas processföring för att ytterligare höja den enskildes rättssäkerhet i förvaltningsprocessen.

Många anser dock att det räcker med att reglerna får karaktär av ordningsföreskrifter i FPL eller i specialförfattningarna. Körkortsmålen har angetts vara en särskild angelägen målgrupp i detta hänseende.

De domare som motsatt sig en ny lagstiftning med detta innehåll har i allmänhet uttalat att det inte finns några problem med den gällande ordningen. Man uttalar också farhågor för att förvaltningsprocessen skulle formaliseras i för stor utsträckning och att förvaltningsmyndigheterna har för liten processuell kompetens för att klara av sådana regler.

Processförarna

I den nya taxeringslagen kommer skattemålen att handläggas i en sakprocess. Processförarna på skatteområdet har därför saknat anledning att besvara frågan.

Här redovisas först kommentarerna från advokaterna som processar i LVU- och LVM-mål och därefter svaren från de två allmänna ombuden i körkortsfrågan.

- Är i och för sig skeptisk till en ordning genom vilken man ålägger socialnämnderna för mycket i processuellt hänseende. Det ligger dock något i tanken att skärpa kraven på nämnderna. Det kan inte vara till skada med sådana regler. Praxis har gått åt det hållet.
- Positiv till sådana regler i LVU- och körkortsmål.
- Han har fem till tio gånger varit med om att socialnämnden fört in en ny grund i LVU-målen under de muntliga förhandlingarna. Man blir då som ombud helt tagen på sängen. Förhandlingarna har fått avbrytas. Processen i LVU-målen måste stramas upp.
- Man skall nog inte hårddra en sådan tanke. Det är bättre att man i specialförfattningarna för in bestämmelser om vad en ansökan skall innehålla, såsom är fallet i LVU-lagstiftningen.
- Positiv. I LVU-mål behövs det sådana processuella regler.
- Positiv till en sådan ordning, men oj! vilka problem det skulle bli. Det finns inget absolut behov av sådana regler. LVU-processen fungerar tillräckligt bra ändå.
- Det är svårt att få till stånd en allmän lämplighetsbedömning av körkortshavaren om processen skulle vara så hårt styrd.

- Att det är en god tanke kan inte förnekas. Här krävs dock både forskning och utbildning.

6. Kommunikationsreglerna

Enligt en år 1987 vidtagen ändring i 10 § FPL behövs inte kommunikation om det inte finns anledning anta att talan kommer att bifallas helt eller delvis. Vad är Din erfarenhet av denna bestämmelse och hur tillämpar Du den? I vilken mån har bestämmelsen underlättat arbetet för domstolen?

Domarna

Ingen förändring	Har underlättat arbetet	- lite	- mycket
2 KR-domare 28 LR-domare	4 KR-domare 5 LR-domare	4 KR-domare 12 LR-domare	1 KR-domare

Att regeländringen inte inneburit någon förändring, har sammanfattningsvis förklarats på tre olika sätt.

1. Ändringen innebar endast att praxis i denna fråga konfirmerades.
2. Skriftväxlingen på vissa länsrätter sköts av biträdespersonal.
3. Man har inte tid att granska besvärsskrivelserna så ingående att man kan avgöra om kommunikering kan underlåtas.

Några kommentarer

- Regeln har för domstolen inneburit plus minus noll. Det mindre antalet kommuniceringar upphävs av att domstolen får komplettera målen på egen hand.
- Regeln tillämpas olika på olika rotlar. Den har inte slagit igenom så väldigt. Gamla rutiner har hängt kvar.
- Det är en bra bestämmelse. Kan dock inte påstå att den har medfört lättnad för domstolen. Den gäller nog mer för kammarrätterna.
- Ingen förändring alls. Regeln innebär endast en confirmation av praxis.

- Man kan på länsrätten inte leva upp till regeln.

Processförarna

Från företrädarna för skatteförvaltningen har framhållits att domstolar-
na kommunicerar i för stor utsträckning och att man således inte lever
upp till denna bestämmelse.

7. Ersättning för rättegångskostnader

7 a) Kan man se 8 § FPL som ett alternativ till rätten till allmän rättshjälp?

Domarna

Förutom tre domare på en och samma länsrätt som svarade oreserve-
rat ja på frågan, har samtliga övriga tillfrågade svarat nej på frågan,
en del med emfas och en del med viss reservation.

Här antecknas endast några svar.

"Självfallet inte".

Nej, något annat svar är rent "skitsnack". Domstolen kan i sin
processledning aldrig fylla det juridiska ombudets roll.

Domstolens utredningsansvar är inget alternativ till allmän rättshjälp,
men begränsar dock behovet av sådan hjälp.

Domstolens utredningsansvar är inte ett alternativ, men det vägs in i
bilden när man har att avgöra frågan om allmän rättshjälp.

Utredningsansvaret är en form av alternativ, men inte ett fullgott
sådant.

Att utredningsansvaret är ett alternativ till allmän rättshjälp är i och
för sig ett teoretiskt riktigt påstående, men man är som domare i
realiteten inte så aktiv i sin processledning att denna ersätter allmän
rättshjälp. Ofta används utredningsansvaret enligt 8 § FPL som en
motivering för ett avslag på ett yrkande om allmän rättshjälp.

7 b) Hur vanligt är det att det begärs allmän rättshjälp resp. ersättning för rättegångskostnader?

Domarna

Det har förklarats för de tillfrågade att frågan inte omfattar LVU-, LVM- och FB-målen.

Svaren ger besked om att begäran om allmän rättshjälp resp. ersättning för rättegångskostnader förekommer i mycket liten omfattning hos de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Några kommentarer ger en bild av frekvensen.

KR i Stockholm: Rättshjälp begärs 5 - 6 gånger om året. Har aldrig varit med om att bevilja allmän rättshjälp. Har aldrig heller sett något yrkande om ersättning för rättegångskostnader. - Ytterst sällan. Allmän rättshjälp begärs i 2 - 3 fall om året. Har varit med om att bevilja allmän rättshjälp i ett fall på grund av språkproblem. - Det är mycket ovanligt. Mycket sällsynt - 5 gånger om året.

KR i Jönköping: Det förekommer, men är inte särskilt vanligt. - Inte ofta. Har inte sett något sådant yrkande det senaste året. - Det är ovanligt. Kan inte påminna sig något fall.

LR i Stockholm: Begäran om allmän rättshjälp förekommer i körkorts- och biståndsmål, men det är inte vanligt. I övriga mål nästan aldrig. - Begäran om allmän rättshjälp förekommer knappast årligen i skattemålen. Har aldrig sett ett yrkande om ersättning för rättegångskostnader. - Har inte sett någon begäran om rättshjälp i biståndsmål i år. Det var 2 - 3 fall förra året. Kommer inte ihåg när det förekom senast i ett körkortsfall. Det är väldigt ovanligt med yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

LR i Uppsala: Begäran om rättshjälp förekommer 2 - 3 gånger om året per rotel. Det är mycket sällan det begärs ersättning för rättegångskostnader.

LR i Karlstad: Allmän rättshjälp yrkas i 10 mål om året på hela länsrätten, varav hälften bifalls. Yrkanden om rättegångskostnadsersättning är sällsynta.

LR i Östersund: Ansökningar om allmän rättshjälp förekommer inte ens årligen på rotlarna. Yrkanden om ersättning för rättegångskostnader är udda företeelser.

Processförarna

Här antecknas två kommentarer.

- När det gäller yrkanden om ersättning för rättegångskostnader gynnas den som begär förskott. Eftersyn - var den muntliga förhandlingen till fördel för utredningen? - drabbar den som begär ersättning först när förhandlingen avslutas.
- Eftersom den materiella processledningen till den enskildes förmån ofta är dålig, borde nog den enskilde i större utsträckning beviljas allmän rättshjälp i körkortsmål.

7 c) Från den 1 juli 1989 gäller lagen om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt, m.m. Bör en motsvarande reglering komma till stånd för samtliga mål som handläggs enligt FPL? Framstår vissa måltyper som särskilt angelägna i detta avseende?

Domarna

Endast *fem av de tillfrågade* har förklarat sig vara mer eller mindre negativa till en sådan lagstiftning.

- En sådan motsvarande reglering bör inte komma till stånd. Om så sker bör frågans bedömande ligga utanför domstolarna på någon myndighet som kan se hela processen.
- Jag ser det inte som angeläget eller möjligt att införa kostnadsersättningsregler för samtliga mål. Rättshjälpsmöjligheterna är enligt min mening tillräckliga i de flesta målen i övrigt.
- Ser spontant inget behov av en sådan reglering.
- Det finns inte behov av en sådan lagstiftning för de mål som handläggs i länsrätterna.
- Lagen om ersättning för kostnader i ärenden och mål om skatt m.m. har hittills kommit till liten användning. Man borde avvakta för att utvärdera den lagen innan man går vidare till andra områden.

Övriga tillfrågade, med undantag för *två domare* som inte velat kommentera frågan, är positiva till en lag om ersättning för rättegångskostnader i mål som handlagts i allmän förvaltningsdomstol.

En del av de tillfrågade ser det som angeläget att lagstiftningen görs mycket restriktiv, att den endast omfattar vissa sällsynta eller udda mål eller att den får karaktären av en nödutgång.

Andra hävdar att lagstiftningen i fråga måste bli mer liberal, att den måste gå längre än motsvarande lagstiftning på skatteområdet eller att den inte får bli menlös eller tandlös som den lagstiftningen.

Som särskilt angelägna måltyper i detta avseende utpekas körkorts-, byggnads- och vitesmålen.

Här antecknas endast några kommentarer.

- Man kan nog tänka sig fall där de enskilda bör få ersättning, t.ex. när det allmänna driver en process för att få ett prejudikat.
- Ja absolut, men den lagstiftningen måste gå mycket längre än skattelagstiftningen.
- Man bör dock inte få ersättning för kostnader som uppstått vid handläggningen hos beslutande förvaltningsmyndighet.
- Det finns inget större intresse av en sådan lagstiftning för länsrätternas andra målgrupper. Det skulle vara körkortsmålen i så fall.
- En sådan slags nödutgång bör finnas. Byggnadsmålen är särskilt angelägna i detta avseende.
- Det finns inget större behov av en sådan reglering för länsrätternas andra målgrupper. Möjligen intar vitesmålen en särställning.

8. Omröstningsreglerna

Enligt 26 § lagen om allmänna förvaltningsdomstolar gäller i fråga om omröstning i allmän förvaltningsdomstol bestämmelserna i 16 och 29 kap. om omröstning i hovrätt i tillämpliga delar. Vilken erfarenhet har Du av denna ordning? Vilka problem har Du stött på?

Domarna

Det är en samstämmig mening bland de tillfrågade *kammarrättsdomarna* att lagstiftningen aldrig eller sällan innebär några problem vid omröstning i kammarrätt. *En domare* har dock nämnt det s.k. styckmordsmålet och pekat på att det i detta mål var oklart vilken

omröstningsordning som skulle gälla. Enligt denna domare bör lagstiftningen ändras så att ordföranden alltid har utslagsröst. Enligt en annan domares mening bör reglerna ses över och preciseras. Problem framträder tämligen sällan, men finns där.

Även bland *länsrättsdomarna* råder en samstämmig mening. De svar som har lämnats skiljer sig inte mycket åt. "Har aldrig stött på något problem vid omröstning", "Inget problem", "Inget större problem" eller "Inget större problem numera" är de typer av svar som förekommit.

Några kommentarer

- Det är angeläget att förtydliga bestämmelsen.
- Frågan om omröstning i allmän förvaltningsdomstol bör regleras uttömmande i FPL.
- Det är otillfredsställande att valet av omröstningsordning inte har kommit till klart uttryck i lagstiftningen.

14 länsrättsdomare har uttalat att de helst ser att tvistemålsreglerna gäller vid omröstning i alla mål i allmän förvaltningsdomstol.

9. Omprövningsreglerna i FL

9 a) Förekommer det att det av akten inte kan utläsas om myndigheten har omprövat beslutet?

Domarna

Tio domare har svarat att man alltid kan utläsa om myndigheten i fråga har omprövat sitt beslut.

Fem domare har svarat att de inte vet hur det förhåller sig.

Resterande domare har svarat ja på frågan. Svaren spänner från att det förekommer någon enstaka gång till att det i normalfallet inte går att utläsa om det har skett en omprövning.

Vissa länsrätter har haft överläggningar med de kommunala nämnderna i länet och dryftat bl.a. denna fråga. Länsrätten i Östersund får t.ex. yttranden från de kommunala nämnderna i *alla* mål. Andra länsrätter har skickat ut skrivelser till nämnderna med domstolens syn

på omprövningsreglerna, yttranden och besvärstidsprövningen.

9 b) Enligt 28 § FL förfaller ett överklagande av en myndighets beslut om myndigheten själv ändrar beslutet så som klaganden begär. Vad är Din erfarenhet av processer som har gällt beslut som myndigheten har ändrat endast till en del? Borde förvaltningsmyndigheten ges rätt att i sådant fall skriva av ärendet om klaganden, efter att av myndigheten beretts tillfälle härtill, återkallar överklagandet?

Domarna

En fjärdedel av domarna är negativa till en sådan rätt för förvaltningsmyndigheterna. Kommentarer från några av dessa.

- Enligt min mening har man gått långt nog med 28 § FL. Jag anser alltså inte att en myndighet bör kunna pressa klaganden att återkalla besvären.
- Det finns ingen frekvens av restpostöverklaganden hos länsrätten. Negativ till förslaget. Positiv till att en myndighet får skriva av återkallade besvär efter omprövning, men det får inte ske efter ett initiativ från myndighetens sida.
- Det är oerhört sällan som en sådan situation aktualiseras. Det finns därför inget behov av en sådan regel.
- Det är principiellt fel att en myndighet får skriva av ett domstolsmål. Det finns också en fara ur rättssäkerhetssynpunkt.

Nio domare har inte gett något bestämt svar på frågan.

De övriga tillfrågade är positiva till en regel med detta innehåll. Många har framhåvt att det verkar vara en praktisk och bra ordning och att de inte störs av att en förvaltningsmyndighet ges rätt att skriva av ett domstolsmål.

9 c) Vad anser Du om en ordning som innebär att beslutet i fråga måste ha omprövats av förvaltningsmyndigheten för att vara överklagbart eller med andra ord att överklagandet skall hänföra sig till det omprövade beslutet?

Domarna

Endast fem av de tillfrågade är positiva till en sådan ordning.

Tre av dessa har angett att de godtar en sådan ordning under förutsättning att omprövningen hos förvaltningsmyndigheterna ligger högre upp i hierarkin än på beslutsfattaren, t.ex. på avdelnings- eller sektionschef.

Övriga tillfrågade har motsatt sig denna ordning, en del med emfas. Man har angett att det är en onödigt byråkratisk ordning som det inte står mycket att vinna med och att man inte bör förvägra någon att gå till domstol när han vill det.

Bilaga 5

Undersökning av hur kostnadsreglerna i 15, 20, 21, 24 och 26 §§ FPL tillämpas

Undersökningen har avsett förhållandena vid kammarrätterna i Stockholm och Sundsvall samt länsrätterna i Göteborgs och Bohus län, Uppsala län samt Västernorrlands län. Samtliga ersättningsbeslut vilka expedierats för utbetalning under budgetåret 1990/91 omfattas av undersökningen.

Antalet ersättningsbeslut

	Parter	Vittnen	Sakkunniga mm
Kr i Stockholm	10	45	6
Kr i Sundsvall	20	46	5
Lr i Göteborgs och B län	4	9	0
Lr i Uppsala län	4	3	0
Lr i Västernorrlands län	4	11	1
Summa	42	114	12

Tillerkända belopp i kronor

	Parter	Vittnen	Sakkunniga mm
Kr i Stockholm	14.663	17.604	175.437
Kr i Sundsvall	39.345	21.091	3.512
Lr i Göteborgs och B län	2.220	4.393	0
Lr i Uppsala län	17.507	2.744	0
Lr i Västernorrlands län	428	10.600	5.825
Summa	74.163	56.432	184.774

Det skall anmärkas att av de vid kammarrätten i Stockholm utdömda ersättningarna för sakkunniga m. m. sammanlagt 169.400 kronor avsåg sakkunnigutredning i ett apart mål angående indragning av läkarlegitimation.

Antalet beslut om ersättning till enskild part, som inte har rättshjälp, eller som utgått för bevisning åberopad av enskild part, som inte har rättshjälp

	Parter	Vittnen	Annan bevisning
Kr i Stockholm	2	7	0
Kr i Sundsvall	1	9	0
Lr i Göteborgs och B län	1	3	0
Lr i Uppsala län	0	0	0
Lr i Västernorrlands län	0	0	0

Ersättning till part gavs i ett mål om arbetsgivaravgift, ett skattemål, ett mål enligt LVM samt ett mål om återkallelse av körkort.

De 19 besluten om vittnesersättning avsåg totalt 14 mål. Av målen angick sex inkomsttaxering, ett arbetsgivaravgifter, ett arbetsgivares ansvar för arbetstagares skatt, ett återkallelse av körkort, ett ansökan om körkortstillstånd, ett indragning av tillstånd som trafikskolechef, ett indragning av tillstånd som fastighetsmäklare, ett föreläggande för bostadsrättsförening att undanröja olägenhet av röklukt i lägenhet samt ett medgivande att i enskilt hem ta emot fosterbarn.

Det skall anmärkas att även rättshjälp genom offentligt biträde räknats som rättshjälp samt att det kan finnas ett eller annat ytterligare beslut av intresse vilket inte kunnat återfinnas vid undersökningen.

Belopp som tillerkänts enskild part, som inte har rättshjälp, eller som utgått för bevisning åberopad av enskild part, som inte har rättshjälp

	Parter	Vittnen	Annan bevisning
Kr i Stockholm	858	2.673	0
Kr i Sundsvall	420	6.257	0
Lr i Göteborgs och B län	800	2.970	0
Lr i Uppsala län	0	0	0
Lr i Västernorrlands län	0	0	0

Ersättningar sammanlagt överstigande 1.000 kronor utdömdes endast i ett mål om taxering av koncernbidrag (3.190 kronor), ett mål om inkomstskatt (2.240 kronor), ett mål om storleken av arbetsgivaravgift (1.620 kronor) samt ett mål om körkortstillstånd (1.389 kronor).

Bilaga 6

Undersökning av brottmål i Svea hovrätt, avdelningarna 1, 2 och 15, och i hovrätten för Västra Sverige, avdelningarna 1 och 3

**1. Mål som i tingsrätten bara rört brott med penningböter i straffskalan.
Avgjorda mål år 1990**

Antal brottmål	90 st, 9 % av avdelningarnas 968
Därav ändrade i sak	14 st = 16 %
efter yrkande av åklagaren	10 st = 11 %
efter yrkande av den dömden	4 st = 4 %
Avgjorda efter huvudförhandling	59 st = 66 %
Avgjorda efter föredragning	31 st = 34 %
Förverkande, särskild rättsverkan	0
Skadestånd prövat	0

Om dessa siffror skulle gälla hela riket, skulle ett system med prövningstillstånd för penningbötesbrottmål komma att avse 9 % av hovrätternas 8 000 brottmål, alltså 720 mål.

2. Mål som i tingsrätten bara rört brott med böter som maximum i straffskalan

Antal brottmål	126 st, 13 % av avdelningarnas 968
Därav ändrade i sak	29 st = 23 %
efter yrkande av åklagaren	14 st = 11 %
efter yrkande av den dömden	11 st = 12 %
Avgjorda efter huvudförhandling	87 st = 69 %
Avgjorda efter föredragning	19 st = 31 %
Förverkande, särskild rättsverkan	0
Skadestånd prövat	0

Om dessa siffror skulle gälla hela riket, skulle ett system med prövningstillstånd för brottmål med böter som maximum i straffskalan komma att avse 13 % av hovrätternas 8 000 brottmål, alltså 1 040 mål.

3. Mål som i tingsrätten bara rört brott med sex månaders fängelse som maximum i straffskalan. Avgjorda mål år 1990

Antal brottmål	196 st, 20 % av avdelningarnas 968
Därav ändrade i sak	57 st = 29 %
efter yrkande av åklagaren	19 st = 10 %
efter yrkande av den dömde	38 st = 19 %
Avgjorda efter huvudförhandling	120 st = 61 %
Avgjorda efter föredragning	76 st = 39 %
Förverkande, särskild rättsverkan avser större värde än ett basbelopp?	7
	0
Skadestånd prövat	17
avser större värde än ett basbelopp	0
Fängelse ådömt	0

Om dessa siffror skulle gälla hela riket, skulle ett system med prövningstillstånd för mål som i tingsrätten rört brott med sex månaders fängelse som maximum i straffskalan komma att avse 20 % av hovrätternas 8 000 brottmål, alltså 1 600 mål.

4. Mål där tingsrätten inte dömt till strängare straff än böter. Avgjorda mål år 1990

Antal brottmål	253 st, 26 % av avdelningarnas 968
Därav ändrade i sak	82 st = 32 %
efter yrkande av åklagaren	29 st = 11 %
efter yrkande av den dömde	53 st = 21 %
Avgjorda efter huvudförhandling	158 st = 62 %
Avgjorda efter föredragning	95 st = 38 %

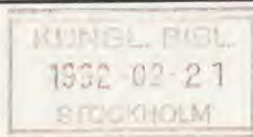
Förverkande, särskild rättsverkan avser större värde än ett basbelopp	13 1
Skadestånd prövat avser större värde än ett basbelopp	29 0

Om dessa siffror skulle gälla hela riket, skulle ett system med prövningstillstånd för alla mål där tingsrätten inte har dömt till strängare straff än böter komma att avse 26 % av hovrätternas 8 000 brottmål, alltså 2 080 mål.

Statens offentliga utredningar 1991

Kronologisk förteckning

1. Flyktning- och immigrationspolitiken. A.
2. Finansiell tillsyn. Fi.
3. Statens roll vid främjande av export. UD.
4. Miljölagstiftningen i framtiden. M.
5. Miljölagstiftningen i framtiden. Bilagedel. Sekretariatets kartläggning och analys. M.
6. Utvärdering av SBU. Statens Beredning för Utvärdering av medicinsk metodik. S.
7. Sportslig och ekonomisk utveckling inom trav- och galoppsporten. Fi.
8. Beskattning av kraftföretag. Fi
9. Lokala sjukförsäkringsregister. S.
10. Affärstiderna. C.
11. Affärstiderna. Bilagedel. C.
12. Ungdom och makt. C.
13. Spelreglerna på arbetsmarknaden. A.
14. Den regionala bil- och körkortadministrationen. K.
15. Informationens roll som handlingsunderlag - styrning och ekonomi. S.
16. Gemensamma regler - lagstiftning, klassifikationer och informationsteknologi. S.
17. Forskning och utveckling - epidemiologi, kvalitets-säkring och Spris utvecklingsprojekt. S.
18. Informationsstruktur för hälso- och sjukvården - en utvecklingsprocess. S.
19. Storstadens trafiksystem. Överenskommelser om trafik och miljö i Stockholms- Göteborgs- och Malmöregionerna. K.
20. Kapitalkostnader inom försvaret. Nya former för finansiell styrning. Fö.
21. Personregistrering inom arbetslivs-, forsknings- och massmedicinerområdena, m.m. Ju.
22. Översyn av lagstiftningen om träfiberråvara. I.
23. Ett nytt BFR - Byggforskningen på 90-talet. Bo.
24. Visst går det an! Del 1, 2 och 3. C.
25. Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöken med en friare nämndorganisation. C.
26. Kommunala entreprenader. Vad är möjligt? En analys av rättsläget och det statliga regelverkets roll. C.
27. Kapitalavkastningen i bytesbalansen. Tre expertrapporter. Fi.
28. Konkurrenten i Sverige - en kartläggning av konkurrensförhållandena i 61 branscher. Del 1 och 2. C.
29. Periodiska hälsoundersökningar i vissa statliga, kommunala och landstingskommunala anställningar. C.
30. Särskolan - en primärkommunal skola. U.
31. Statens arkivdepåer. En utvecklingsplan till år 2000. U.
32. Naturvårdsverkets uppgifter och organisation. M.
33. Branden på Sally Albatross. Den 9-12 januari 1990. Fö.
34. HIV-smittade - ersättning för ideell skada. Ju.
35. Några frågor i anslutning till en arbetsgivarperiod inom sjukpenningförsäkringen. S.
36. Ny kunskap och förnyelse. C.
37. Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljöräkenskaper. Fi.
38. Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljöräkenskaper. Bilagedel. Fi.
39. Säkrare förare. K.
40. Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny organisation av stödet till myndigheter och rätts- och rättskansli. C.
41. Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny organisation av stödet till myndigheter och rätts- och rättskansli. Bilagedel. C.
42. Aborterade foster, m.m. S.
43. Den framtida länsbostadsnämnden. Bo.
44. Examination som kvalitetskontroll i högskolan. U.
45. Påföljdsfrågor. Frigivning från anstalt, m.m. Ju.
46. Handikapp, Valfärd, Rättvisa. S.
47. På väg - exempel på förändringsarbeten inom verksamheter för psykiskt störda. S.
48. Bistånd genom internationella organisationer. UD.
49. Bistånd genom internationella organisationer. Annex 1. Det multilaterala biståndets organisationer. UD.
50. Bistånd genom internationella organisationer. Annex 2. Sverige och u-länderna i FN - en återblick. UD.
51. Bistånd genom internationella organisationer. Annex 3. Särstudier. UD.
52. Alkoholbeskattningen. Fi.
53. Forskning och teknik för flyget. Fö.
54. Skola - skolbarnsomsorg - en helhet. U.
55. Sveriges nationalrapport till FN:s konferens om miljö och utveckling - UNCED 1992. M.
56. Kompetensutveckling - en utmaning. A.
57. Arbetslöshetsförsäkringen - finansierings-systemet. A.
58. Ett nytt turistråd. I.
59. Konkurrenten för ökad välfärd. Del 1. Konkurrenten för ökad välfärd. Del 2. Konkurrenten för ökad välfärd. Bilagor. C.
60. Olika men ändå lika. Om invandrarungdomar i det mångkulturella Sverige. C.
61. Statens bostadskreditnämnd - organisation och dimensionering. Bo.
62. Vissa särskilda frågor beträffande integritets-skyddet på ADB-området. Ju.

Statens offentliga utredningar 1991

Kronologisk förteckning

63. Tillsynen över hälso- och sjukvården. S.
 64. Att förvalta kulturmiljöer. U.
 65. Ett samordnat vuxenstudiestöd. U.
 66. Hemslöjd i samverkan. I.
 67. Samhall i går, i dag, i morgon. A.
 68. Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverksamheten med avsteg från statlig reglering m.m. C.
 69. Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverksamheten med avsteg från statlig reglering m.m. Särskild bilaga. C.
 70. Ombudsman för barn och ungdom. S.
 71. Teaterns kostnadsutveckling 1975-1990 med särskilda studier av Operan, Dramaten och Riksteatern. U.
 72. En kreativ studiemiljö - högskolebiblioteket som pedagogisk resurs. U.
 73. Vänersjöfarten. K.
 74. Krediter för utveckling. UD.
 75. Organiserad rasism. A.
 76. Miljön och förpackningarna. M.
 77. Miljön och förpackningarna. Livscykelanalyser för förpackningsmaterial - beräkning av miljöbelastning. Bilaga. M.
 78. Krav på förändring - synpunkter från psykiskt störda och anhöriga. S.
 79. Det framtida trafiksäkerhetsarbetet. K.
 80. Kommunalt partistöd. C.
 81. Fastighetsleasing. Ju.
 82. Drivkrafter för produktivitet och välbefinnande. I.
 83. FoU för industriell utveckling. Svensk kollektivforskning 1991. I.
 84. Smuggling och tullbedrägeri. Fi.
 85. Historiska arrenden - förslag till friköpslag. Ju.
 86. Ny hyreslag. Bo.
 87. Yrkesofficerarnas pensionsålder och åldersstruktur. Fö.
 88. Stöd och samordning kring psykiskt störda - ett kunskapsunderlag. S.
 89. Försäkringsrörelse i förändring I. Fi.
 90. Konkurrensneutral energibesättning. Fi.
 91. Forskning och utveckling för totalförsvaret. Kartläggning och probleminventering. Fö.
 92. Rätt till bostad - om psykiskt stördas boende. S.
 93. El från biobränslen. Det industriella utvecklingsarbetet. N.
 94. ELSU 91. Förslag till omfattning, organisation och finansiering av det svenska elsäkerhetsarbetet. N.
 95. Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet. M.
 96. Lantmäteriutbildningar i Luleå och Lund. Bo.
 97. En väg till delaktighet och inflytande - tolk för döva, dövblinda, vuxendöva, hörselskadade och talskadade. S.
 98. Kommunal ekonomi i samhällsekonomisk balans - statsbidrag för ökat handlingsutrymme och nya samarbetsformer. Fi.
 99. Statistiken inom livsmedelssektorn - förslag till förändringar. Jo.
 100. Neutral företagsbesättning. Fi.
 101. Landskap Näring Kunskap, del 1 - 4. Jo.
 102. Svenska kyrkans medlemmar och kyrkostatfrågan. C.
 103. En ny sjömanslagstiftning. K.
 104. Konkurrensen inom den kommunala sektorn. C.
 105. Filmkultur och filmkulturell verksamhet i Sverige. Ku.
 106. Domstolarna inför 2000-talet. Del A-B. Ju.
-

Statens offentliga utredningar 1991

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

- Personregistrering inom arbetslivs-, forsknings- och massmedieområdena, m.m. [21]
- HIV-smittade - ersättning för ideell skada. [34]
- Påföljdsfrågor. Frigivning från anstalt, m.m. [45]
- Vissa särskilda frågor beträffande integritetsskyddet på ADB-området. [62]
- Fastighetsleasing. [81]
- Historiska arrenden - förslag till friköpslag. [85]
- Domstolarna inför 2000-talet. Del A-B. [106]

Utrikesdepartementet

- Statens roll vid främjande av export. [3]
- Bistånd genom internationella organisationer. [48]
- Bistånd genom internationella organisationer. Annex 1. Det multilaterala biståndets organisationer. [49]
- Bistånd genom internationella organisationer. Annex 2. Sverige och u-länderna i FN - en återblick. [50]
- Bistånd genom internationella organisationer. Annex 3. Särstudier. [51]
- Krediter för utveckling. [74]

Försvarsdepartementet

- Kapitalkostnader inom försvaret. Nya former för finansiell styrning. [20]
- Branden på Sally Albatross. Den 9-12 januari 1990. [33]
- Forskning och teknik för flyget. [53]
- Yrkesofficerarnas pensionsålder och åldersstruktur. [87]
- Forskning och utveckling för totalförsvaret. Kartläggning och probleminventering. [91]

Socialdepartementet

- Utvärdering av SBU. Statens Beredning för Utvärdering av medicinsk metodik. [6]
- Lokala sjukförsäkringsregister [9]
- Informationens roll som handlingsunderlag - styrning och ekonomi. [15].
- Gemensamma regler - lagstiftning, klassifikationer och informationsteknologi. [16].
- Forskning och utveckling - epidemiologi, kvalitetssäkring och Spris utvecklingsprojekt. [17].
- Informationsstruktur för hälso- och sjukvården - en utvecklingsprocess. [18].
- Några frågor i anslutning till en arbetsgivarperiod inom sjukpenningförsäkringen. [35]
- Aborterade foster, m.m. [42]
- Handikapp, Valfärd, Rättvisa. [46]

- På väg - exempel på förändringsarbeten inom verksamheter för psykiskt störda. [47]
- Tillsynen över hälso- och sjukvården. [63]
- Ombudsman för barn och ungdom. [70]
- Krav på förändring - synpunkter från psykiskt störda och anhöriga. [78]
- Stöd och samordning kring psykiskt störda - ett kunskapsunderlag. [88]
- Rätt till bostad - om psykiskt stördas boende. [92]
- En väg till delaktighet och inflytande - tolk för döva, dövblinda, vuxendöva, hörselskadade och talskadade. [97]

Kommunikationsdepartementet

- Den regionala bil- och körkortadministrationen. [14]
- Storstadens trafiksystem. Överenskommelser om trafik och miljö i Stockholms- Göteborgs- och Malmö-regionerna. [19]
- Säkrare förare [39]
- Vänersjöfarten [73]
- Det framtida trafiksäkerhetsarbetet. [79]
- En ny sjömanslagstiftning. [103]

Finansdepartementet

- Finansiell tillsyn. [2]
- Sportslig och ekonomisk utveckling inom trav- och galoppporten. [7]
- Beskattning av kraftföretag. [8]
- Kapitalavkastningen i bytesbalansen. Tre expertrapporter. [27]
- Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljö-räkenskaper. [37]
- Räkna med miljön! Förslag till natur- och miljö-räkenskaper. Bilagedel. [38]
- Alkoholbeskattningen. [52]
- Smuggling och tullbedrägeri. [84]
- Försäkringsrörelse i förändring 1. [89]
- Konkurrensneutral energibeskatning. [90]
- Kommunal ekonomi i samhällsekonomisk balans - statsbidrag för ökat handlingsutrymme och nya samarbetsformer. [98]
- Neutral företagsbeskatning. [100]

Utbildningsdepartementet

- Särskolan -en primärkommunal skola. [30]
 - Statens arkivdepåer. En utvecklingsplan till år 2000. [31]
 - Examination som kvalitetskontroll i högskolan. [44]
-

Statens offentliga utredningar 1991

Systematisk förteckning

Skola - skolbarnsomsorg - en helhet. [54]
Att förvalta kulturmiljöer. [64]
Ett samordnat vuxenstudiestöd. [65]
Teaterns kostnadsutveckling 1975-1990
med särskilda studier av Operan, Dramaten
och Riksteatern. [71]
En kreativ studiemiljö - högskolebiblioteket som
pedagogisk resurs. [72]

Jordbruksdepartementet

Statistiken inom livsmedelssektorn - förslag till
förändringar. [99]
Landskap Närings Kunskap, del 1 - 4. [101]

Arbetsmarknadsdepartementet

Flyktig- och immigrationspolitiken. [1]
Spelreglerna på arbetsmarknaden. [13]
Kompetensutveckling - en utmaning. [56]
Arbetslöshetsförsäkringen - finansieringssystemet. [57]
Samhall i går, i dag, i morgon. [67]
Organiserad rasism. [75]

Bostadsdepartementet

Ett nytt BFR - Byggforskningen på 90-talet. [23]
Den framtida länsbostadsnämnden. [43]
Statens bostadskreditnämnd - organisation och
dimensionering. [61]
Ny hyreslag. [86]
Lantmäteriutbildningar i Luleå och Lund. [96]

Industridepartementet

Översyn av lagstiftningen om träfiberråvara. [22]
Ett nytt turistråd. [58]
Hemslöjd i samverkan [66]
Drivkrafter för produktivitet och välbstånd. [82]
FoU för industriell utveckling. Svensk kollektiv-
forskning 1991. [83]

Näringsdepartementet

El från biobränslen. Det industriella utvecklingsarbetet.
[93]
ELSU 91. Förslag till omfattning, organisation och
finansiering av det svenska elsäkerhetsarbetet. [94]

Civildepartementet

Affärstiderna. [10]
Affärstiderna. Bilagedel. [11]
Ungdom och makt. [12]
Visst går det an! Del 1, 2 och 3. [24]
Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöken med
en friare nämndorganisation. [25]
Kommunala entreprenader. Vad är möjligt? En analys
av rättsläget och det statliga regelverkets roll. [26]
Konkurrensen i Sverige - en kartläggning av konkur-
rensförhållandena i 61 branscher. Del 1 och 2. [28]
Periodiska hälsoundersökningar i vissa statliga, kom-
munala och landstingskommunala anställningar. [29]
Ny kunskap och förnyelse. [36]
Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny
organisation av stödet till myndigheter och rege-
ringskansli. [40]
Marknadsanpassade service- och stabsfunktioner - ny
organisation av stödet till myndigheter och rege-
ringskansli. Bilagedel. [41]
Konkurrens för ökad välfärd. Del 1.
Konkurrens för ökad välfärd. Del 2.
Konkurrens för ökad välfärd. Bilagor. [59]
Olika men ändå lika. Om invandrandommar i det
mångkulturella Sverige. [60]
Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverk-
samheten med avsteg från statlig reglering m.m. [68]
Frikommunförsöket. Erfarenheter av försöksverk-
samheten med avsteg från statlig reglering m.m.
Särskild bilaga. [69]
Kommunalt partistöd. [80]
Svenska kyrkans medlemmar och kyrka-
statfrågan. [102]
Konkurrensen inom den kommunala sektorn. [104]

Statens offentliga utredningar 1991

Systematisk förteckning

Miljödepartementet

- Miljölagstiftningen i framtiden. [4]
- Miljölagstiftningen i framtiden. Bilagedel. Sekretariatets kartläggning och analys. [5]
- Naturvårdsverkets uppgifter och organisation. [32]
- Sveriges nationalrapport till FNs konferens om miljö och utveckling - UNCED 1992. [55]
- Miljön och förpackningarna. [76]
- Miljön och förpackningarna. Livscykelanalyser för förpackningsmaterial - beräkning av miljöbelastning. Bilaga. [77]
- Översyn av lagstiftningen på kärnenergiområdet. [95]

Kulturdepartementet

- Filmkultur och filmkulturell verksamhet i Sverige. [105]
-

ALLMÄNNA FÖRLAGET

BESTÄLLNINGAR: ALLMÄNNA FÖRLAGET, KUNDTJÄNST, 106 47 STOCKHOLM.
TEL: 08-739 96 30. FAX: 08-739 95 48.
INFORMATIONSBOKHANDELN, MALMTORGSGATAN 5 (VID BRUNKEBERGSTORG), STOCKHOLM.

ISBN 91-38-10945-X

ISSN 0375-250X